

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**“TÜRKÇE ÖĞRENEN YABANCILARIN KALIP SÖZLERİ
KULLANABİLME YETERLİKLERİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)”
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

BEYZA KOÇ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

EYLÜL, 2015

**TÜRKÇE ÖĞRENEN YABANCILARIN KALIP SÖZLERİ
KULLANABİLME YETERLİKLERİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)**

BEYZA KOÇ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Beyza
Soyadı : Koç
Bölümü : Türkçe Öğretmenliği
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözleri Kullanabilme
Yeterlikleri (Bosna Hersek Örneği)

İngilizce Adı : Competencies of Foreigners Learning Turkish in Using Formulaic
Expressions (Bosnia And Herzegovina Case)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Beyza KOÇ

İmza:

Jüri onay sayfası

Beyza Koç tarafından hazırlanan “Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözleri Kullanabilme Yeterlikleri (Bosna Hersek Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Mehmet KARA

Türkçe Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Türkçe Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi

.....

Üye: Doç. Dr. Eyüp BACANLI

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 03/09/2015

Bu tezin Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Servet KARADAĞ

.....

TEŞEKKÜR

Çalışmamın oluşum süreci boyunca desteğini esirgemedi, bilgi ve birikimleriyle bana yol göstererek tez danışmanlığımı yürüten, her daim sabırlı, anlayışlı, güler yüzlü, çok değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Kara'ya; bu alandaki alt yapımın oluşmasında büyük emeği ve katkısı olan, hem mesleki hem insani olarak pek çok şey öğrendiğim saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Erol Barın'a sonsuz ve içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamla ilgili fikir ve önerilerini paylaşan başta Uzman Önder Çangal, Uzman Mustafa Ilgar; sınavın öğrencilere uygulanmasında bana titizlikle yardımcı olan Okutman Mehmet Saydam; Türkçe ve Boşnakça arasındaki kalıp sözleri karşılaştırabilmeme olanak sağlayan, hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan Okutman Dženana Bračković olmak üzere tezimi tamamlama sürecinde bana gösterdikleri anlayış ve destekten ötürü tüm çalışma arkadaşlarıma; bilgi ve belgelerini benimle paylaşan Yunus Emre Enstitüsüne ve çalışma kapsamında uyguladığım sınava gönüllü olarak katılan tüm öğrencilere teşekkürü borç bilirim.

Son olarak bana her daim destek olan, çalışmam süresince bana moral, motivasyon sağlayan ve her şeyimi borçlu olduğum; annem Nurcan KOÇ, babam Vedat KOÇ ve ağabeyim Ahmet Fatih KOÇ'a sonsuz teşekkürlerimi ve içten sevgilerimi sunarım.

**TÜRKÇE ÖĞRENEN YABANCILARIN KALIP SÖZLERİ
KULLANABİLME YETERLİKLERİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Beyza KOÇ
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mayıs, 2015**

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna Herseklilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterliklerini belirlemek ve kalıp sözleri kullanırken yaptıkları hataları tespit etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için; alan araştırması yöntemiyle yapılan çalışmamızda, betimsel araştırma türlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmada evreni yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna Hersekliler, örnekleme ise Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da bulunan Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezinde B1 ve B2.1 düzeylerinde Türkçe öğrenen 50 yetişkin öğrenci oluşturmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna Herseklilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterliklerini tespit etmek için öğrencilere yazılı bir sınav uygulanmıştır. Bu sınavın sonucunda elde edilen nicel ve nitel veriler doğrultusunda; öğrencilerin kalıp sözleri ne kadar kullanabildikleri, hangi tür kalıp sözleri daha sık kullandıkları ve kalıp sözleri kullanırken ne tür hatalar yaptıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin kalıp sözleri kullanırken yaptıkları hataların sebeplerinin neler olabileceği üzerinde durularak sıklıkla yapılan hataların nasıl önlenebileceğiyle ilgili öneriler sunulmuştur. Çalışma kapsamında; Türkçedeki kalıp sözler, Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ndeki yeterlik tanımları baz alınarak dil düzeylerine (A1, A2, B1, B2, C1) göre sınıflandırılmış ve kalıp sözlerin sözlü ve yazılı iletişime sağladığı katkılara dikkat çekilmiştir. Ayrıca yabancılara Türkçe öğretmek için yazılmış bazı ders kitaplarındaki kalıp sözler incelenmiştir.

Bilim Kodu :
Anahtar Kelimeler : Yabancılara Türkçe Öğretimi, Kalıp Sözler, Bosna Hersek, Avrupa
Diller Öğretimi Çerçeve Metni
Sayfa Adedi : 216
Danışman : Doç. Dr. Mehmet KARA

**COMPETENCIES OF FOREIGNERS LEARNING TURKISH IN
USING FORMULAIC EXPRESSIONS (BOSNIA AND
HERZEGOVINA CASE)**

(M.S Thesis)

Beyza KOÇ

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

May, 2015

ABSTRACT

The main purpose of this research is to identify the competencies of Bosnia and Herzegovina people learning Turkish in using formulaic expressions and to evaluate their mistakes while using formulaic expressions. For this purpose, as one of the descriptive research methods, the survey method has been used in this research, which has been conducted by method of field study. In this study, universe is Bosnia and Herzegovina people learning Turkish as a foreign language and sample is 50 adult students learning Turkish in B1 and B2.1 level at Turkish Cultural Centre of Yunus Emre Institute in Sarajevo, the capital of Bosnia and Herzegovina. A written exam is given to students in order to identify and evaluate the competence of Bosnia and Herzegovina people learning Turkish as a foreign language in handling formulaic expressions. How much students are able to use formulaic expressions, what kind of formulaic expressions they frequently use and what kind of mistakes they make while using formulaic expressions are determined based on quantitative and qualitative data obtained from this exam result. Considering the reasons why students make mistakes while using formulaic expressions, suggestions regarding how to prevent mistakes frequently made are put forwarded. Within the scope of the study, formulaic expressions in Turkish are classified in terms of language levels (A1, B2, B1, B2, C1) according to competence definitions in the Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages and contributions of formulaic expressions to oral and written communication are emphasized. In addition, formulaic expressions taken from some books written for teaching Turkish to foreigners are analyzed.

Science Code :
Key Words : Teaching Turkish as a foreign language, formulaic expressions,
Bosnia and Herzegovina, Common European Framework of
Reference for Languages
Page Number : 216
Supervisor : Assoc. Prof. Mehmet KARA

İÇİNDEKİLER

ÖZ	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi.....	6
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
Araştırmanın Varsayımları.....	7
BÖLÜM 2	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
Kalıplaşmış Dil Birimleri.....	9
Atasözleri	11
Deyimler	13
İkilemeler	14
Birleşik Sözcükler.....	16
Kalıp Sözcükler	18

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Önemi.....	22
Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Yazılmış Ders Kitaplarında Kalıp Sözler	26
Yedi İklim A1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler	27
Yeni Hitit A1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler.....	28
Yedi İklim A2 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler	30
Yeni Hitit A2 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler.....	31
Yedi İklim B1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler.....	32
Yeni Hitit B1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler.....	33
Kalıp Sözlerin Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne Göre Sınıflandırılması	36
A1 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler.....	39
A2 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler.....	43
B1 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler.....	47
B2 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler.....	54
C1 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler.....	60
BÖLÜM 3	67
YÖNTEM	67
Araştırmanın Modeli	67
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	67
Verilerin Toplanması	68
Sınavın Hazırlanma Süreci	68
Verilerin Analizi	70
BÖLÜM 4	71
BULGULAR VE YORUMLAR.....	71
Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	71

Öğrencilerin Sınavın 1. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	77
Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	89
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	92
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	92
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	93
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	93
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	94
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	94
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 6. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	95
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 7. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	95
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 8. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	95
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 9. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	96
Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 10. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	96
Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	96

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	97
Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	97
Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	98
Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	98
Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	98
Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	99
Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	99
Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	99
Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	100
Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	100
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	100
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	101
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	102
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	105

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	107
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	110
Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 6. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar	115
BÖLÜM 5	119
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
Sonuçlar	119
Öneriler	122
KAYNAKLAR	127
EKLER.....	131
EK 1. Sınavla İlgili Görüş Almak İçin Uzmanlara Gönderilen Yazı	132
EK 2. Kişisel Bilgi Formu ve Öğrencilere Uygulanan Sınav	133
EK 3. Öğrencilere Uygulanan Sınav Kağıtlarından Örnekler	149
EK 4. Yunus Emre Enstitüsünden Alınan İzin	194
EK 5. Yazma Becerisine Ait Kazanım Tablosu.....	195
EK 6. Üretimsel Konuşma Becerisine Ait Kazanım Tablosu.....	203
EK 7. Karşılıklı Konuşma Becerisine Ait Kazanım Tablosu	208

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ortak Öneri Düzeyleri Genel Basamakları Kümesi	37
Tablo 2. Sınava Ait Belirtke Tablosu	69
Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	71
Tablo 4. Öğrencilerin Yaş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	72
Tablo 5. Öğrencilerin Ana Dillerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	72
Tablo 6. Öğrencilerin Bildikleri Yabancı Dillere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları....	72
Tablo 7. Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	73
Tablo 8. Öğrencilerin Türkçe Kursunda Devam Ettikleri Kurlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	73
Tablo 9. Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	74
Tablo 10. Öğrencilerin Türkiye’de Bulunmalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları .	75
Tablo 11. Öğrencilerin Türkiye’de Bulunma Sebeplerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	75
Tablo 12. Öğrencilerin Türkçe Kitap, Gazete ve Dergi Gibi Yayınlar Takip Etme Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	76
Tablo 13. Öğrencilerin Türkçe Müzik Dinleme Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	76
Tablo 14. Öğrencilerin Türkçe Televizyon Programları İzleme Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	76
Tablo 15. Öğrencilerin Türkçeyi Kurs Dışında Kullanma Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	77
Tablo 16. Sınavın Birinci Bölümündeki 1. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	78
Tablo 17. Sınavın Birinci Bölümündeki 2. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	78
Tablo 18. Sınavın Birinci Bölümündeki 3. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	79
Tablo 19. Sınavın Birinci Bölümündeki 4. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	79

Tablo 20. Sınavın Birinci Bölümündeki 5. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	80
Tablo 21. Sınavın Birinci Bölümündeki 6. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	81
Tablo 22. Sınavın Birinci Bölümündeki 7. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	82
Tablo 23. Sınavın Birinci Bölümündeki 8. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	83
Tablo 24. Sınavın Birinci Bölümündeki 9. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	84
Tablo 25. Sınavın Birinci Bölümündeki 10. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	85
Tablo 26. Sınavın Birinci Bölümündeki 11. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	85
Tablo 27. Sınavın Birinci Bölümündeki 12. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	86
Tablo 28. Sınavın Birinci Bölümündeki 13. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	87
Tablo 29. Sınavın Birinci Bölümündeki 14. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	88
Tablo 30. Sınavın Birinci Bölümündeki 15. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	88
Tablo 31. Sınavın Birinci Bölümündeki 16. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri	89
Tablo 32. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	90
Tablo 33. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	90
Tablo 34. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	91
Tablo 35. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	91
Tablo 36. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. ADÖÖÇM'deki dil düzeyleri	36
--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
ADÖÖÇM	Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni
ADP	Avrupa Dil Portfolyosu
TDK	Türk Dil Kurumu
Y	Yazma
ÜK	Üretimsel Konuşma
KK	Karşılıklı Konuşma
s.	Sayfa
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Küreselleşmenin bir sonucu olarak, günümüzde toplumlar arasındaki iletişim ihtiyacı artmış ve özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra teknolojinin gelişmesiyle beraber dünyada daha geniş, daha kapsamlı bir iletişim ağı oluşmuştur. Bu sayede toplumlar birbirleriyle daha kolay iletişim kurmaya başlamış ve artan iletişime bağlı olarak ülkeler arasında bilim, siyaset, kültür, ekonomi gibi pek çok alandaki etkileşim ve bilgi akışının sağlanması, yabancı dil öğrenmeyi temel gereksinimlerden biri hâline getirmiştir. Dolayısıyla yabancı dil öğretimi önemli bir hâl almıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak ülkeler de kendi dillerini öğretmek için çeşitli çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Ülkemizde de son yıllarda yaygın bir biçimde dil öğretim çalışmaları yapılmaya başlanmış; ana dili öğretim çalışmalarının yanı sıra, yabancılara Türkçe öğretimi alanı da gittikçe önemi artan bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik, politik ve ekonomik önem yabancı dil olarak Türkçe öğrenimini de önemli bir konuma getirmiştir. Özellikle Türkiye ile uluslararası ticari ilişkilerini geliştirmek isteyen ülkelerin vatandaşları, Türkçe öğrenmek istemektedirler (Sarıciyil, 2008, s. 13).

İş, eğitim, seyahat vb. sebeplerle Türkçenin son yıllarda yabancılar tarafından tercih edilen bir dil hâline gelmesi, ana dilimizin yabancılara nasıl öğretilceği konusunu gündeme getirmiş ve bu yönde yapılan çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Türkçeyi yabancılara öğretme konusunda yapılan çalışmalar, genellikle “Dilimizi yabancılara nasıl daha etkili öğretebiliriz?” sorusuna yanıt arar. Bu soruyu yanıtlamak için çağdaş dil öğretim yöntemlerinin yanı sıra Türkçenin dil özelliklerini de çok iyi bilmek gerekir. Her milletin kendine ait farklı kültürel özellikleri olduğu gibi şüphesiz ki dil özellikleri de büyük ölçüde farklılık gösterir. Her dilin kendi doğal süreci içinde oluşturduğu ve o dili ayakta tutan kuralları vardır. Benhür (2002, s. 5)'ün de belirttiği gibi Türkçe kesin kurallardan oluşmuş,

istisnası yok denecek kadar az, anlam-şekil ilişkisi kolaylıkla biçimlendirilebilen bir dildir. Türkçenin sahip olduğu bu özellikler, dilimizi yabancılara öğretirken kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Somut anlatım dili olan Türkçede, kavramlar ifade edilirken zengin bir ifade ediş biçimi hemen göze çarpar. Birçok yabancı, Türkçenin bu işlekliliğinden ve söyleniş biçiminden etkilenecek hiç ihtiyacı olmadığı hâlde Türkçeyi öğrenme isteği duymaktadır (Barın, 2003, s. 315).

Yabancı dil öğrenmenin temel hedefi, o dilde rahatça iletişim kurabilmektir. Yabancı bir dilde etkili bir biçimde iletişim kurmak, o dile ait temel söz varlığına hâkim olmayı ve o dilin inceliklerini bilmeyi gerektirir. Bu durum zengin bir söz varlığına sahip olan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için büyük önem taşımaktadır. Türkçenin söz varlığı hem tek tek sözcükleri hem de sözcüklerin bir araya gelerek oluşturdukları kalıplaşmış dil birimlerini kapsar (Gökdayı, 2011a, s. 22). Kalıplaşmış dil birimleri; atasözleri, deyimler, ikilemeler, birleşik sözcükler ve kalıp sözlerdir. Bu çalışmada ele alacağımız kalıplaşmış dil birimlerinden olan ve Türkçenin söz varlığının önemli bir kısmını oluşturan kalıp sözler; günlük dile ait belli durum, zaman ve mekânlarda söylenmesi alışlagelmiş sözlerdir. Kişinin öğrendiği bir yabancı dilde nasıl temennide bulunacağını, hangi sözlerle teşekkür edeceğini, kibar bir biçimde nasıl izin isteyeceğini; şaşırdığını, üzüldüğünü, hayal kırıklığına uğradığını, sevindiğini ve hatta sinirlendiğini hangi sözlerle uygun bir biçimde söyleyeceğini bilmesi, o dilde kendini daha rahat bir biçimde ifade edebilmesini sağlar. Kalıp sözler olmadan, dili doğal bir biçimde kullanabilmek mümkün değildir. Her şeyden önce bu ifadeleri biliyor olmak; o dili kullanma konusunda kişiye cesaret ve özgüven kazandıracak, kişide kendini ifade etme korkusunu azaltacaktır. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kimselerin Türkçeyi sözlü ve yazılı iletişim esnasında etkili bir biçimde kullanabilmeleri ve kendilerini doğru bir biçimde ifade edebilmeleri için kalıp sözleri uygun bir biçimde kullanabilmeleri önem arz etmektedir.

Problem Durumu

Bu çalışmanın temel problemini “Bosna Hersek’te Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1 ve B2.1 düzeylerindeki yetişkin öğrencilerin Türkçedeki kalıp sözleri kullanabilme yeterlikleri ne durumdadır?” sorusu oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ve problem cümlesinin çerçevesinde şu alt problemlere yanıt aranacaktır:

- a) Kalıp sözler, ADÖÖÇM'deki düzeylere göre nasıl sınıflandırılabilir?
- b) Yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış kitaplarda hangi kalıp sözler yer almaktadır?
- c) B1 ve B2.1 düzeylerinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ADÖÖÇM'deki kazanımlara göre kalıp sözleri kullanma yeterlikleri nasıldır?
- d) B1 ve B2.1 düzeylerindeki öğrencilerin alt düzeylerdeki (A1, A2) kazanımlara ait kalıp söz dağarcıkları ne durumdadır?
- e) B1 ve B2.1 düzeylerinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler, hangi tür kalıp sözleri daha sık kullanmaktadır?
- f) B1 ve B2.1 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin kalıp sözleri kullanırken yaptıkları yanlışlar nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Avrupa Birliğinin eğitim ve kültür politikalarını yürüten en önemli örgüt olan Avrupa Konseyi, Avrupa'nın geleceği için belirlediği eğitim ve kültür politikaları içerisinde en çok dil politikası geliştirme çalışmalarına ağırlık vermektedir (Demirel, 2005, s. 71). Avrupa Konseyi, bireyleri birden fazla yabancı dil öğrenme hususunda desteklemekte ve bu sayede vatandaşlarını çok dilli ve kültürlü olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir. Avrupa Konseyine üye toplam 48 ülkede yürütülen en yaygın dil eğitim politikası projesi, "Avrupa Dil Gelişim Projesi"dir (Demirel, 2005, s. 71). Bu proje ile birlikte Avrupa'daki dil öğretimi çalışmalarında bir birliklilik sağlanması amaçlanmıştır. Avrupa'da yabancı dil öğretiminde ortak ölçütler belirleyip eğitim-öğretimi standart hâle getirdikten sonra buna dayalı olarak bir araç geliştirmeyi planlayan Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü, "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı"nı oluşturmuştur. Bugün tüm Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi bu programa dayalı olarak gerçekleştirilmektedir (Mirici, 2014).

Avrupa ülkelerindeki yabancı dil öğretim uygulamaları ülkemizde de benimsenmeye başlamıştır. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'nın özellikle öğrenen özerkliği, kendini değerlendirme ve kültürel çeşitlilik felsefelerine dayandırılarak geliştirilmiş olan "Avrupa Dil Portfolyosu"nda, yabancı dil öğretiminde ortak ölçütler geliştirilmiştir. Avrupa Dil Portfolyosu'nda beceri düzeyleri A1, A2 (Başlangıç Düzeyi); B1, B2 (Orta Düzey); ve C1, C2 (İleri Düzey) olarak belirlenmiştir. ADP'de dil becerileri

dinleme, okuma, üretimsel konuşma, karşılıklı konuşma ve yazma olmak üzere beş temel alana ayrılmıştır.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yalnızca temel dil becerileri üzerinde durulmamış; öğrenilen dilin ait olduğu toplumun kültürünün de öğrenilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Çerçeve metinde sosyokültürel bilgi başlığı altında bu hususla ilgili şu açıklamalara yer verilmiştir:

Gerçekte bir dilin konuşulduğu toplumun bilgisi, kültürü dünya bilgisinin bir parçasıdır. Ancak bazı bilgilerin, öğrencinin önceki deneyimlerinin dışında olması ve tekdüze fikirlerle çarpıtılabilir olması nedeniyle, dil öğrencisinin özel bir dikkat göstermesi gerekmektedir. Bu kültüre bağlı özellikler belli bir Avrupa toplumu için belirleyici özelliklerdir ve şöyle örneklendirilebilir:

1. Günlük Yaşam
 - Yiyecek-içecekler, yemek zamanları, sofrâ âdabı
 - Ulusal bayramlar
 - Çalışma saatleri ve uygulamaları
 - Boş zaman etkinlikleri (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya)
2. Yaşam şartları
 - Yaşam standartları (bölgesel, sınıfsal ve etnik farklılıklar)
 - Barınma olanakları
 - Sosyal yardım düzenlemeleri
3. Kişiler arası ilişkiler (güç ve çıkar ilişkileri dahil) aşağıdaki ilişkiler bağlamında;
 - Toplumdaki sınıf yapısı ve sınıflar arası ilişkiler,
 - Cinsler arası ilişkiler,
 - Aile yapısı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler,
 - Nesiller arası ilişkiler,
 - İş ortamındaki ilişkiler,
 - Toplum ile polis ve resmî görevliler arasındaki ilişkiler,
 - Irk ve toplum ilişkileri,
 - Siyasi ve dini gruplar arasındaki ilişkiler.
4. Değerler, inanışlar ve tutumlar, aşağıdaki etmenlerle ilişkili olarak;
 - Sosyal sınıf,
 - Meslek grubu (akademik, yönetici, sosyal hizmet, usta ve el emekçisi skilled & manual forces),
 - Sağlık (kazanılmış ve kalıtsal),
 - Bölgesel kültür,
 - Güvenlik,
 - Kurumlar,
 - Gelenek ve sosyal değişim,
 - Tarih; özellikle ikonlaşmış tarihi kişi ve olaylar,
 - Azınlıklar (etnik ve dini),
 - Ulusal kimlik,
 - İdeolojiler,
 - Yabancı üniversiteler, yabancı kişiler,
 - Sanat (müzik, görsel sanatlar, edebiyat, drama, popüler müzik),
 - Mizah (gülmece).
5. Beden Dili
 - Beden diline hükmeden örf ve âdetlerin bilgisi kullanıcının/öğrenenin sosyokültürel yeteneğinin bir bölümünü oluşturur.
6. Sosyal (toplumsal) âdetler (gelenekler); örneğin, misafir olma ve ağırlamada;
 - Dakiklik,
 - Hediye,

- Giyecek,
 - Yiyecek ve içecekler,
 - Davranış ve söyleyiş âdetleri,
 - Kalış (ziyaret) süresi,
 - Vedalaşma,
7. Törensel davranışlar
- Dini tören ve âyinler
 - Doğum, evlilik, ölüm
 - Halka açık gösteri ve törenlerde dinleyici ve seyirci davranışları (tavırları)
 - Kutlamalar, festivaller, danslar, disko, vb. (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 97-98).

Temel olarak sınıflandırılmış, yukarıdaki yaşam alanları ve bu alanlardaki toplumsal davranışlar, bir toplumun kültürünü yansıtır. Şüphesiz ki bir toplumun kültürünü daha yakından tanımak için, o toplumun dilini öğrenmek gerekir. Kültürün en önemli taşıyıcısının dil olduğu düşüncesinden hareketle yukarıda bahsedilen yaşam alanlarında sıklıkla kullanılan, kalıp hâline gelmiş sözlü ve yazılı dilsel yapıların, sosyokültürel bilgiye ulaşmada önemli araçlar olduğu söylenebilir.

Yabancı dil öğrenen bir kişinin o dilde öğrendiği her sözcük, anladığı her cümle, kavradığı her yeni metin o kişinin bilincinde o dili konuşan kişilerle, o kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşturur (Tapan, 1990, s. 55). Yabancı dil öğrenen kişinin zihninde oluşan bu düşünceler ve imgeler, o toplumun kültürel öğelerine dair o kişide belli bir izlenim oluşturacaktır. “Kültürel öğeler ile genel anlamda hedef dilin konuşulduğu ülkenin önemli tarihî olayları, gelenek, görenek ve âdetleri, edebiyatı, mimari yapısı, günlük hayata dair genel davranış tarzları, yemek ve alışverişle ilgili alışkanlıkları, hayata ve olaylara bakış açıları kastedilmektedir” (Kalfa, 2013, s. 170).

Bu çalışmanın amacı, kültürel öğelerden bağımsız bir dil öğretim sürecinin gerçekleşmesinin mümkün olmayacağı düşüncesinden hareketle; Türkçe öğrenen yabancılara günlük hayatta ve sosyal yaşamda karşılaşılabilecekleri durumlara uygun ve kültürel izler barındıran kalıp sözlerin öğretiminin Türkçe gibi bu ifadelerin son derece zengin olduğu bir dildeki önemine dikkat çekmektir. Bu bağlamda, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna Herseklilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterlikleri ve kalıp sözleri kullanırken yaptıkları hatalar tespit edilecektir. Elde edilen veriler ışığında, öğrencilerin kalıp sözleri kullanırken yaptıkları hataların sebeplerinin neler olabileceği üzerinde durularak sıklıkla yapılan hataların nasıl önlenebileceğiyle ilgili öneriler sunulacaktır. Bu çalışmanın diğer bir amacı da ADÖÖÇM’deki dil düzeylerine ait yeterlik tanımları baz alınarak kalıp sözlerin nasıl sınıflandırılabileceğini ele almak ve yabancılara Türkçe

öğretmek amacıyla yazılmış bazı ders kitaplarındaki kalıp sözleri tespit etmektedir. Bu çalışmanın sonunda, ortaya konacak sonuç ve önerilerin dil öğreticilerine yardımcı olacağı ve kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Bir dili öğrenirken temel hedef o dille ilgili anlama ve anlatma becerilerini kazanmak ve geliştirmektedir. Anlama becerileri okuma ve dinleme, anlatma becerileri ise yazma ve konuşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Her biri farklı kazanımlara sahip bu beceriler birbirinden ayrı alanlar gibi görünse de birbirini tamamlayıcı ve bütünleştirici bir yapıya sahiptir. Bu becerileri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir; çünkü dil öğretimi bir bütündür. Herhangi bir beceri bir diğerinden daha önemli veya önemsiz değildir, tüm beceriler eşit değere sahiptir. Yabancılar Türkçe öğretirken de tıpkı ana dili öğretiminde olduğu gibi, öğrencilere bu becerilerin tamamının kazandırılması amaçlanmalıdır. Diğer yandan yabancı dil öğretiminde sıklıkla karşılaşılan bir durum, öğrencilerin anlatma becerilerinin anlama becerilerine oranla daha güç ve yavaş gelişmesidir. Konuşma ve yazmaya göre daha pasif sayılabilecek dil becerileri olan okuma ve dinleme becerileri öğrencilerin nispeten daha kısa zamanda ve kolay geliştirebildiği becerilerdir. Öğrencinin mevcut bilgisini yazılı ve sözlü iletişim esnasında aktif bir rol üstlenerek kullanması gerektiğinden, yazma ve konuşma becerilerine ait hedef davranışlara ulaşmak daha fazla zaman alabilmektedir. Kısacası, öğrenilen bir yabancı dile ait kuramsal bilgiler sözlü ve yazılı anlatım becerilerinin kazanımıyla uygulamaya dönüşmektedir. Böylece öğrenilen yabancı dilde iletişim kurulmaya başlanır.

İletişim insanların dış dünyayı yorumlayarak bireysel varlıklarının farkına varmalarına, bir biyolojik varlık yığını olmaktan kurtulup belli bir kültürün ve toplumun üyesi olmalarına ve içinde yaşamış oldukları toplumdaki ilişkilerini düzenlemelerine yardımcı olan yaşamsal bir zorunluluktur (Yalçın ve Şengül, 2007, s. 749). Selçuk (2005, s. 1)'un da belirttiği üzere; toplumsal yaşamın önemli iletişim rutinleri arasında yer alan selamlaşma, vedalaşma, hitap şekilleri ve nezaket kuralları iletişimin başlaması ve bitmesi için önem arz etmektedir. Dolayısıyla tüm bu selamlaşma, vedalaşma ve nezaket ifadeleri gibi sözleri içine alan kalıp sözler, sözlü ve yazılı iletişimde büyük bir öneme sahiptir. Kalıp sözler, sosyal yaşamın göstergeleri olan dilsel davranış biçimleridir.

Toplumsal bir norm olan dilsel davranış kalıpları toplumdan topluma, kültürden kültüre önemli farklılıklar gösterebilmekte, bu nedenle kültürlerarası iletişimde yanlış anlamalar, yanlış yorumlar ortaya çıkabilmektedir. Henüz iletişimin başında bu tür olumsuzlukların yaşanmaması ve arzu edilmeyen ön yargıların oluşmaması için yabancı dil öğrenenlerin, dilini öğrendikleri toplumun kültürel davranış modellerini de öğrenmeleri gerekir (Selçuk, 2005, s. 1).

Yabancı dilde doğru bir biçimde iletişim kurabilmek için o dilin inceliklerini, ayrıntılarını çok iyi öğrenmek ve bunları özenli bir şekilde kullanmak gerekir. İnsanın dili doğru bir biçimde kullanmadan sosyalleşmesi, toplum hayatında başarılı bir yer edinmesi, diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurabilmesi mümkün değildir. Bu noktada günlük yaşamın vazgeçilmez dil öğeleri olan kalıp sözlerin önemi büyüktür. İnsanın duygularını, düşüncelerini, isteklerini aktarabilmesini sağlayan kalıp sözler diğer insanlarla anlaşabilmeyi, onlarla birleştirici bağlar kurabilmeyi sağlar. Söz gelimi, çalışan birini görüp ona “Kolay gelsin!” demek, günlük hayatta insanların anlaşma, paylaşma ve iyi dilekte bulunma ihtiyacını gösteren basit bir iletişim örneğidir.

Dile ahenk katarak iletişime büyük bir katkı sağlayan, dili cansızlıktan ve sığ olmaktan kurtaran, aynı zamanda kültürden izler taşıyan kalıp sözler, yabancılara Türkçe öğretirken göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Kalıp sözleri biliyor ve yerinde kullanabiliyor olmak, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir kişinin Türkçeyi doğal ortamında kullanırken kendini daha rahat ve doğru bir biçimde ifade etmesini sağlayacaktır. Bu sebeple Türkçe öğretirken kalıp sözlerin öğretimine yeterince önem verilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna Türk Kültür Merkezinde, B1 ve B2.1 düzeylerinde Türkçe öğrenen öğrencilerden toplanan verilerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Varsayımları

Türkçe öğrenen yabancıların kalıp sözlerin kullanma yeterliklerini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada;

a. Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak için taranan kaynakların güvenilir nitelikte olduğu,

b. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan testlerin geçerlilik ve güvenirlik derecelerinin yüksek olduğu,

c. Gönülllk esasına dayalı olarak seçilen ve uygulama yapılan öğrencilerin kendilerine sorulan soruları içtenlikle ve ciddiyele cevapladığı,

d. Örnekleme dāhil edilen öğrencilerin evreni en iyi şekilde temsil ettiği varsayılmaktadır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kalıplaşmış Dil Birimleri

Filoloji ve dil bilimi çalışmalarında; bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme ögeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak söz varlığı adını alır (Aksan, 2006, s. 13). Bir dilin söz varlığı, tek tek sözcüklerden ve kalıplaşmış dil birimlerinden oluşmaktadır (Gökdayı, 2011b, s. 661).

Türkçe öğrenen yabancılara kalıp sözlerin öğretiminin öneminden bahsetmeden önce, söz varlığının bir bölümünü oluşturan ve kalıp sözlerin de içinde bulunduğu kalıplaşmış dil birimlerinin genel özelliklerini ele almakta fayda vardır. Kalıplaşmış dil birimleri terimi atasözleri, deyimler, ikilemeler, birleşik sözcükler ve kalıp sözleri kapsar (Gökdayı, 2011a, s. 11). Bazı araştırmacılar kalıplaşmış dil birimlerinin kapsamını daha geniş tutar. Gencay (2012, s. 5), kalıplaşmış dil birimlerinin; deyimleri, atasözlerini, ikilemeleri, duaları ve bedduaları, günlük hayatta sürekli kullanılan dil birimlerini (yeminler, selamlaşmalar, yolcuları uğurlamalar, kızgınlık sözleri, umursamama sözleri vb.) bilmeceleleri, manileri, tekerlemeleri, hatta kullanılan argo sözcükleri de içinde barındıran geniş bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Martı (2014, s. 106) ise, kimi çalışmalara göre atasözü, deyim, ikilemeler, tekerlemeler, kalıp sözler, klişeler, dualar, şarkı sözleri ve birlikte kullanılan sözcüklerin hepsinin kalıplaşmış dil birimi olarak kabul edildiğini belirtmiştir.

Gökdayı (2011a, s. 33), kalıplaşmış dil birimlerinin içine atasözleri, deyimler, ikilemeler, birleşik sözcükler ve kalıp sözleri almış; argo, terim ve küfür gibi sözlerin kalıplaşmış dil birimlerine dahil edilemeyeceğini şu gerekçelerle ifade etmiştir:

Bu birimlerin bütün dil kullanıcıları veya bunların çoğunluğu tarafından rahatlıkla anlaşılıp aynı biçimde kullanıldığını söylemek epey güç. Argo, ortak dilden ayrı, belli bir meslek veya gruptaki insanların kullandığı özel dil ve söz dağarcığı. Argodaki sözcüklerin bütün dil

kullanıcıları için değil dar bir çevre için kalıplaştığını söyleyebiliriz. Aynı şekilde terimler de bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya konuyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcükler ve öbekler. Argoda olduğu gibi, dil kullanıcılarının tamamını değil belli bir bölümünü ilgilendiriyor. Bu nedenle, argo ve terimler kalıplaşmış dil birimleri arasında yer almaz.

Bu çalışmada Gökdayı'nın sınırlandırmasından istifade edilerek kalıplaşmış dil birimleri başlığı altında atasözleri, deyimler, ikilemeler, birleşik sözcükler ve kalıp sözler ele alınacaktır.

Kalıplaşmış dil birimleri, Türkçenin söz varlığının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar, kalıp sözlerin Dede Korkut Hikâyelerinden de önce sözlü halk geleneğinde yaşadığını ve ozanların olayları anlatırken konuları desteklemek için kalıplaşmış dil birimlerinden sıkça yararlandıklarını ortaya koymaktadır (Gencay, 2012, s. 3).

Kalıplaşmış dil birimleri, genellikle belirli durumları karşısında söylenen, kullanma sıklığı ve yaygınlığına bağlı olarak dili kullananların hafızasına yerleşen, çoğunlukla birden fazla sözcükten oluşan ve hatırlanması kolay olan sözlerdir. Türkçedeki kalıplaşmış dil birimlerinin zenginliği, Türkçenin kolay ve kıvrak anlatım yollarına sahip olduğunu gösterir (Yaman, 2014, s. 110).

Bir toplumun hayat tarzıyla birlikte dinî inançları, hangi milletlerle ne ölçüde ilişki kurmuş olduğu, nelere değer verdiği, hatta nükteye olan eğilimi hep söz varlığının incelenmesiyle ortaya çıkar (Ünalın, 2010 s. 103). Toplumların dünya görüşü, inançları, düşünce tarzları, davranışları, hayat karşısındaki tutumları, başkalıklar gösterir. Bu başkalıkların belki de en çok gözlenebileceği yer dildir. Her toplum, kendi çevresinden ve yaşantısından yola çıkarak kendi dilini üretir ve bu dille iletişim kurar. Kalıplaşmış dil birimleri, toplumun kendine özgü duygu, düşünce ve değerlerinin ifade ediş biçimini gösterir; ait olduğu toplumun kültüründen, gelenek ve göreneklerinden, yaşayış biçiminden ve inanışlarından izler taşır.

Kalıplaşmış dil birimleri iletişim esnasında oluşmaz, bunlar önceden üretilerek dile yerleşir ve uygun bir durum veya olay karşısında kullanılmaya hazır olarak bekler. Bu açıdan dil kullanıcılarını orijinal sözler bulma çabasından kurtarıp sözlü ve yazılı iletişimde kolaylık sağlamaktadır. Kullanım yerleri sınırlı olan ve tekrarlanan kalıplaşmış bu sözcük dizileri, en az iki sözcüğün kalıplaşarak sözlükselleştiği yapılar, öbekler ve cümlelerden oluşan dil birimleri olarak karşımıza çıkar (Gökdayı, 2011b, s. 661). Bunlar birden fazla sözcükten oluşsa dahi, tek bir söz gibi bütündürler. Farklı anlamlardaki sözlerden oluşsalar da bir

anlam bütünlüğüne sahiptirler ve bütün hâlinde işlem görürler (Karaağaç, 2013, s. 471). Çoğu zaman, kalıplaşmış dil birimindeki sözcüklerin anlamları artık tek tek bir anlam ifade etmez, bu sözler bir araya gelerek bir bütün olarak anlam ifade ederler. Kalıp sözlerin en belirgin özelliklerinden biri bu yapılardaki sözcüklerin sıralanışının önceden belirli olması ve sözcüklerinin genellikle başka sözcüklerle değiştirilememesidir. Örneğin; “Akıl yaşta değil, baştadır.” sözünün, “Akıl yaşta değil, kafadadır.” şeklinde değiştirilmesi mümkün değildir. Atasözleri gibi bazı kalıplaşmış birimlerin yapıları tamamen donmuş ve hiçbir şekilde değiştirilemezken deyim, ikileme, birleşik sözcükler ve kalıp sözlerin bir bölümünde konuşana, zamana ve dinleyene bağlı olarak ekleme ve değiştirmelere açık olduğu görülmektedir (Gökdayı, 2011b, s. 660).

Kalıplaşmış dil birimlerinin en temel özelliklerinden biri de dilin ve sözlüğün bir üst saymaca tabakasını oluşturmalarıdır. Bu yapılarda, zaten saymaca olan dil, varlık ve eylemler arasında görülen neden-sonuç, parça-bütün, benzerlik-zıtlık vb. türden ilişkilere göndermeler yapan bir dil tabakası söz konusudur. Kalıp birimler, herhangi bir kavramı tek tek sözlere göre, daha etkili ve mükemmel şekilde karşılar. Bu özellikleri, onları, bir başka dile çevrilemez sözlük birimleri haline getirir (Karaağaç, 2013, s. 472).

Kalıplaşmış dil birimlerinde, kültürün dile yansımaları görülmektedir. Bir dili öğrenirken, o dilin ait olduğu kültüre de hâkim olmak gerekmektedir. Bu sebeple toplumun yaşam görüşü, alışkanlıkları, gelenek ve görenekleri, tarihi gibi unsurlardan izler taşıyan kalıplaşmış dil birimlerinin Türkçe öğrenen yabancılara öğretimi önem arz etmektedir. Kalıplaşmış dil birimleri, hem dilin ait olduğu kültürü yakından tanımayı sağlayarak o dilin dünyasına girme imkânı oluşturacak, hem de o dili doğal ve akıcı bir biçimde kullanmayı sağlayacaktır.

Atasözleri

Atasözleri geçmişten günümüze gelen, uzun deneyimlerden yola çıkarak oluşturulmuş, bir öğüt içeren, tüm toplum tarafından kanıksanıp ortak bir şekilde kullanılan, söyleneni belli olmayan ve vermek istediği mesajı kısa ve öz biçimde aktaran sözlerdir. Atasözleri bir ulusun ortak düşünce, inanış ve tutumuyla belirmiş kalıplaşmış dil birimlerinin önemli bir bölümünü oluşturur (Erol, 2007 s. 6).

Toplumsal bilgeliğin ürünü bir kültür hazinesi olan bu sözler, nesilden nesile aktararak yüzyıllarca varlığını sürdürmektedir (Ünalın, 2010, s. 108). Atasözlerinin geçmişten bu yana zaman zaman bazı değişikliklere uğrasa da kalıcılığını koruyabilmesinin en önemli sebebi, tecrübelerden alınan derslerden yola çıkarak söylenmesi ve bu sözlerdeki

mesajların hâlen geçerli olarak doğruluğunun herkes tarafından kabul edilmesidir. Yaşantılar sonucu oluşturulan yargı, tecrübe, düşünce ve öğütlerin can bulduğu atasözleri doğruyu göstererek halka kılavuzluk eder.

Atasözlerinde arkadaşlık, dostluk, iyilik, sabır, sebat, azim, bağışlama, fedakarlık, aşk, sevgi, temkin, ihtiyat, başkalarını düşünmek, hayata bağlılık gibi konular yüceltilirken cimrilik, yalancılık, suçu kabul etmemek, eleştiriye tahammülsüzlük, ihtiyatsızlık, öfke, nankörlük gibi konular yerilmiştir (Erol, 2007 s. 6). Atasözlerinde yerilen ve yüceltilen konuların büyük çoğunluğu evrenselidir.

Atasözünün nesilen nesile geçmesi ve yaşaması, sadece sözün doğru olmasına bağlı değildir. Onun varlığını sağlayan birtakım faktörler vardır ki bunların başında sık sık başvurulan benzetme, karşıtlık ve uygunluğun yanı sıra, kelimelerdeki hece ve ses zenginlikleri gelir. Kelime kadrosunu titizlikle seçilmiş sözler oluşturur.

Atasözlerinin bir kısmında anlam doğrudan değil, öğretilmeli biçimde dolaylı olarak ifade edilir. Atasözleri kuruluş bakımından ölçülü ve güzel, anlamı bakımından derin ve geniş içeriğe sahip büyük ustalıklarla oluşturulmuş yapılardır. Sosyal hayattaki çeşili olaylar; doğal değişimler, insanoğlunun durumu, meslek, umut, halk hayatı gibi konular, bütünüyle atasözlerinin kapsamı içindedir. Atasözleri, belirli bir konuda ulaşılan çarpıcı ve kesin sonuçların, derin düşünce ve geniş bir içerikle özetlenmesidir (Karaağaç, 2013, s. 477).

Atasözleri, çoğunlukla bir cümle biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, bazen ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelik sözlerdir (Aksan, 2009, s. 38). Genellikle iki bölümden oluşan atasözlerinin ilk bölümünde şart veya genel düşünce, ikinci bölümünde ise ana düşünce ifade edilir (Karaağaç, 2013, s. 477). Atasözleri kalıplaşmış sözler olduğundan, atasözünü oluşturan sözcüklerin başka sözcüklerle değiştirilemez. Bunun yanı sıra sözcüklerin yerleri de değiştirilemez.

“Bilindiği gibi insanoğlunun deneyimlerinden, bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri dünyanın her dilinde vardır. Her ulusun kendi deneyimleriyle, bilgeliğiyle oluşturduğu atasözleri bir dil birliğinin dünya görüşünü, yaşayış biçimini yansıttığı gibi o toplumun kültür tarihiyle ilgili önemli ipuçları da verir” (Aksan, 2009, s. 38). Aynı zamanda ait olduğu toplumun mizah anlayışıyla ilgili de ipucu verir (Tüm, 2010, s. 667). Kimi atasözleri evrenselken kimi atasözleri de ulusaldır. Tüm (2010, s. 675), çalışmasında anlatım yolu ve benzetmeler değişse de pek çok kültürde aynı konuyu içeren birçok atasözü olduğunu belirterek yalan söylemeyi yeren, söylenen yalanın er geç ortaya çıkacağını belirten “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.” atasözünün diğer dillerdeki karşılıklarını şu şekilde vermiştir:

Almanca : Lügen haben kurze Beine. (Yalanların bacakları kısadır.)

Çekçe : Lež má krátké nohy. (Yalanın bacağı kısadır.)

Hollondaca : De waarheid duurt het langst. (En süreklilik gösteren, gerçektir.)

Lehçe : Kłamstwo ma krótkie nogi. (Yalanın bacakları kısadır. / Yalan yalancıdan daha hızlı koşamaz.)

Macarca : A hazug embert hamarabb utolérík, mint a sánta kutyát. (Yalancı, sakat köpekten daha çabuk yakalanır.)

Litvanca : Melo kojós tumpós. (Yalanın küçücük ayakları var.)

Slovakça : Klamárovo svetlo svieta len do polnoci. (Yalanın bacakları kısadır.)

Deyimler

Aksoy (1988, s. 52), deymi “Bir kavramı, bir durumu ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” olarak tanımlar. Korkmaz (1992, s. 43) ise, daha yalın bir tanım yapmıştır: Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan sözcük öbeği. Hatiboğlu (1982, s. 194) ise, deyimlerin biçim özelliğinden de bahsederek bu tanımlara benzer bir tanım yapmıştır: Anlatım gücünü artırmak amacıyla az çok mantık dışına kayan, bazı sözcükleri değişmediği hâlde bazıları değişip çekimlere giren kalıplardır. Bunlar ve diğer birçok tanıma bakıldığında, bu tanımların pek çoğunun ortak özelliğinin deyimlerin anlatıma güç kazandırmak ve anlatımı çekici hâle getirmek için kullanıldıkları ve genellikle gerçek anlamları dışında bir anlam taşıdıklarıdır.

Deyimi oluşturan sözcüklerin her biri bağımsız olmakla beraber, deyimde içinde kendi anlamını kaybederek farklı bir anlama bürünmüştür. Deyimde yer alan sözcükler tek tek değil, bütün olarak bir anlam ifade etmektedir. Deyimlerin yapısındaki sözler bütünlük oluşturduğundan; ortaya çıkan söz öbeği, anlam bakımından parçalanmayan bir birim olarak değerlendirilir (Karaağaç, 2013, s. 475). Bu bağlamda bir deyimde sözcükleri değiştirilip yerine (aynı anlamda dahi olsa) başka sözcükler konulamaz ve deyimde söz dizimi bozulamaz. Örneğin; “Ayıkla pirincin taşını.” deymi, “Ayıkla bulgurun taşını.” biçiminde söylenemeyeceği gibi; “Tut kelin perçeminden.” deymi de “Kelin perçeminden tut.” biçiminde değiştirilemez.” (Aksoy, 1988, s. 38).

Sözlerin sıralamasından oluşan ve yapıcı, söz öbeği veya cümle biçiminde olan deyimler, varlığın, durumun, sıfatın veya hareketin adı olarak kullanılır (Karaağaç, 2013, s. 475). “Deyimler, bağımsız olarak bir hüküm, bir öğüt, bir emir anlamı taşımazlar. Benzetme, eğretilme, örtmece gibi değişik söz sanatlarından yararlanan ve atasözlerinden farklı olarak hüküm özelliği taşımayan deyimler, genellikle bir cümle içinde örülü olarak kullanılmadıklarında eksik ve anlamsız kalırlar” (Sağlam, 2001, s. 46).

Deyimler, bir toplumun dil aracılığıyla kendine özgü anlatım biçimini gösteren kalıplaşmış dil birimleridir. Dillerdeki her deyim bir kültür birikiminin sonucunda oluşmuştur (Yavuz, 2010, S. 9). Bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun tarihini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten önemli ipuçları sağlar (Aksan, 2009, s. 36). Deyimler toplumun yaşayışından, inançlarından, gelenek ve göreneklerinden çıkan her tür bilgiyi, düşünceyi yansıtır (Erol, 2007, s.8). Aynı zamanda ait olduğu toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetme, nükte gibi söz sanatlarına eğilimini ortaya koyar (Ünal, 2010, s. 107).

Deyimler, her dilin kendine özgü bir yönünü ortaya koyması ve dilin ait olduğu kültürle iç içe olması nedeniyle, sadece diller arasındaki farklılıkları değil; toplumlar arasındaki farkları da ortaya koyduğu için dil bilimi, halk bilimi ve toplum biliminin önemli inceleme alanlarından biridir (Lüle Mert, 2009, s. 86). Her dilin deyimlerinin kendine özgü yanları, nitelikleri bulunmakla birlikte diller arasında deyimler açısından benzerlikler, yakınlıklar hatta eşlikler vardır (Aksan, 2009, s. 36). Çoğunlukla temel anlamları dışında, kendilerine özgü anlamları olan deyimler, bire bir karşılık gelen sözcükler ve aynı dil bilgisi biçimleriyle başka dillere doğrudan çevrilemezler (Yavuz, 2010, S. 9).

İkilemeler

Güncel Türkçe Sözlük’te (2015) ikilemeler; “anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması” şeklinde tanımlanmıştır. Korkmaz (1992, s. 82) da buna benzer bir tanımla, ikilemelerin; anlamı güçlendirmek amacıyla, aynı yakın veya zıt anlamlı iki veya daha fazla sözcüğün tek bir sözcük gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi ile oluşturulan sözcük grupları olduğunu belirtmiştir.

Aşçı (2015, s. 223), çalışmasında ikilemeleri şu şekilde tarif etmiştir:

- a) Aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle,
- b) Anlamları birbirlerine yakın veya aynı anlam dairesindeki iki (veya daha fazla) sözcüğün tekrar edilmesiyle,
- c) Anlamca birbirlerine zıt iki (veya daha fazla) sözcüğün tekrar edilmesiyle,
- d) Bünyelerindeki sesleri birbirlerine benzeyen iki (veya daha fazla) sözcüğün tekrar edilmesiyle,
- e) Genellikle sesçe uyum içindeki iki (veya daha fazla) sözcüğün tekrar edilmesiyle oluşturulan;
 - Anlamı sağlamlaştırmak,
 - Anlatımın gücünü arttırmak,
 - Kavramı/kavramları açıklamak veya zenginleştirmek,
 - Anlama ahenk kazandırmak, söyleyişe özel bir kimlik ve güzellik katmak için kullanılan kalıp ifadelerdir.

İkilemeler için çeşitli kaynaklarda tekrarlar, ikizleme, yinelemeler, tekrar grubu gibi terimlerin de kullanıldığı görülmektedir. İkilemeler genellikle iki sözcükten oluşmaktadır. Tuna (1986:187), çalışmasında Türkçede ikilemelerin yanı sıra üçleme ve dörtlemelerin de bulunduğu bahsetmiştir. Başka dillerde oldukça az rastlanan ikilemeler, Türkiye Türkçesinde sıklıkla kullanılmaktadır (Gökdayı, 2011a, s. 45). “İkileme, Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür. Türk düşüncesindeki anlam bolluğunu, kavram inceliğini karşılamak üzere, sözcük kurar gibi, türlü yönlerden birbirleriyle ilgili iki sözcük yan yana getirilir ve yeni bir anlatım yolu yaratılır” (Hatiboğlu 1981, s. 9).

Karahan (2009, s. 60-62), ikilemelerin özelliklerini şöyle sıralar:

- Grupta yer alan kelimeler arasında hem şekil, hem de anlam ilişkisi vardır.
- Tekrarlar, anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır.
- Bağlama ve çekim edatları dışında bütün kelimelerle tekrar grubu kurulabilir. Ünlemler, tekrara elverişli kelimelerdir.
- Grubu meydana getiren unsurlar çekim eki taşıyabilir
- Grup içindeki kelimeler, eş görevlidir. Genellikle kelimeler arasında belirli bir ses düzeni bulunur. Bundan dolayı, tekrar gruplarının birçoğunda unsurların yeri değiştirilemez.
- Grupta yer alan kelimelerden biri, zaman içinde tek başına kullanımdan düşmüş olabilir.
- Tekrar grupları, söz dizimi içinde isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.
- Bu grupta her unsur kendi vurgusunu taşır. Kelimeler arasına virgül konamaz.

“İkilemeyi ikileme yapan en önemli özellik, ikilemede kalıplaşma olmasıdır. İkilemeler arasındaki kalıplaşma o kadar kesindir ki ikilemeyi meydana getiren sözcüklerin yerleri değiştirilemez, bazıları ise yalnız başlarına kullanılamazlar” (Çoraklı, 2001, s. 54). Örneğin; *eğri büğrü* ikilemesindeki “büğrü”, *soy sop* ikilemesindeki “sop”, *çoluk çocuk* ikilemesindeki “çoluk” sözcüğü tek başına bir anlam ifade etmez. Ayrıca *abur cubur*, *çıtı pıtı*, *paldır küldür*, *ıvır zıvır* gibi ikilemeleri oluşturan sözcüklerin tek başına bir anlamları yoktur. Ancak bunlar bir araya gelip kalıplaşarak bir anlam ifade ederler. İkilemelerin

kalıplaşmış olmasının getirdiği başka bir özellik ise, sözcüklerin yerinin değiştirilememesidir: *yıkık dökük* yerine *dökük yıkık*, *mal mülk* yerine *mülk mal* denilemeyeceği gibi. Ancak az da olsa bazı ikilemelerin sözcükleri yer değiştirebilir: *büyük küçüklü*, *sabah akşam*, *akıllı uslu* gibi. İkilemeleri oluşturan sözcüklerin değiştirilememesi de kalıplaşmış olmalarının bir sonucudur. Örneğin; *yorgun argın* yerine *bitkin argın* denilemez (Gökdayı, 2011a, s.46).

İkilemelerin en önemli özelliklerinden biri, ikilemeyi oluşturan sözcüklerdeki seslerin benzerliğidir. İkilemelerin ses ve söz tekrarlarını içermesi, dili ahenkli ve ezgili bir söyleyişe kavuşturur. İkilemelerde ünlü uyumları, ünsüz benzeşmeleri gibi ses uygunluğu kurallarının bulunmasının yanı sıra, anlatımı güçlendirmek için ya aynı ses ya da aynı sözcük tekrar edilir veya sesleri birbirini andıran sözcükler yan yana kullanılır: *toz toprak*, *para pul*, *kap kacak* gibi (Çoraklı, 2001, s. 55-56).

Ergin (2004, s. 377), ikilemeleri tekrarlar adı altında eş manalı tekrarlar, zıt manalı tekrarlar, ilaveli tekrarlar olmak üzere dört grupta toplayarak tekrarların üç fonksiyonu olduğunu söyler. Bunlardan ilki *kara kara gözler* örneğinde olduğu gibi kuvvetlendirme, ikincisi *sokak sokak dolaşmak* örneğindeki gibi çokluk, üçüncüsü *koşa koşa* örneğindeki gibi devamlılık fonksiyonlarıdır. Ergin, ikilemelerin bunların dışında ayrıca ortalama ve beraberlik fonksiyonu olduğunu belirterek *iyi kötü*, *düş kalka* örneklerini verir.

Birleşik Sözcükler

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te (2015), birleşik sözcük, “Yeni bir kavramı karşılamak üzere belirtisiz isim tamlamalarından, sıfat tamlamalarından, isnat gruplarından, birleşik fiillerden, ikilemelerden, kısaltma gruplarından veya kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan kelimeler” olarak tanımlanmakta ve birleşik sözcüklere şu örnekler verilmektedir: yer çekimi, hanımeli, ses bilgisi; beyaz peynir, açıkgöz, toplu iğne; eli açık, sırtı pek; söz etmek, zikretmek, hasta olmak, gelebilmek, yazadurmak, alıvermek; çoluk çocuk, çıtçı, altüst; başüstüne, günaydın; sağ ol, ateşkes, külbastı gibi... Örneklerde görüldüğü gibi, birleşik sözcükler hem bitişik hem de ayrı yazılabilir. Nasıl yazılacaklarını uğradıkları ses olayları ve anlam değişiklikleri belirler. Ancak birleşik sözcüklerin ayrı veya bitişik yazılması, onların kalıplaşmış birimler olmasını etkilemez (Gökdayı, 2011a, s. 49).

Birleşik sözcükler, dilimizin söz dizimi kurallarına bağlı olarak, sözcüklerin birtakım belli kalıplara girmeleriyle meydana gelir. Bu kalıplar, birden fazla sözcüğün yeni bir anlam ifade

etmek üzere birbirlerine yaklaşımları ile şekillenenen sözcük gruplarıdır. Bu oluşumda tek başlarına ayrı anlamlar taşıyan sözcükler, tek bir kavramı karşılayacak biçimde anlamca kaynaşmış durumdadırlar. Bu kaynaşmada sözcükler, aralarına yapım eki, çekim eki veya herhangi bir sözcük giremeyecek kadar kalıplaşmaya uğrarlar. Kalıplaşmaya uğrayan sözcükler arasındaki ilgi devamlı olup bu tür sözcükler genellikle belirtme gruplarının özel bir anlamı için tek sözcük gibi kullanılmalarından meydana gelirler (Özkan, 1996, s. 95).

Korkmaz (2003: 137), birleşik sözcüklerin yeni bir kavramı veya yeni bir nesneyi karşılamak üzere, iki veya daha çok sözcüğün belirli şekil bilgisi kurallarına uyularak yeni bir anlam birliği oluşturacak biçimde bir araya getirilerek oluşturulduklarını belirtmiştir. Şimdiye kadar verilen tanımlara bakılarak, birleşik sözcüklerin oluşturulmasının yeni söz yapma yollarından biri olduğu söylenebilir.

Söz, deyim ve atasözü gibi, birden fazla üyeden oluşan herhangi bir söz dizimi biriminin sözlük birimine dönüşmesiyle oluşan birleşik sözcükler iki farklı şekilde oluşur (Karaağaç, 2009, s. 26). Birinci oluşum şekli, anlamca kaynaşma yoluyla. Anlamca kaynaşma, birleşigi meydana getiren sözcüklerde biri kendi anlamını koruyabildiği gibi, bunlardan biri veya her ikisi kendi anlamını yitirmiş de olabilir. Birleşikler sözcüklerde asıl olan derecesi ne olursa olsun, kelime grubunun bir anlam bütünlüğü kazanmış olmasıdır (Özkan, 1996, s. 96).

Her iki sözcüğü de anlamını kaybeden birleşik sözcüklere *keçiboynuzu* (bitki), *kedidili* (bisküvi), *ayşekadın* (fasulye); yalnızca bir sözcüğünün anlamını kaybettiği birleşik sözcüklere *at keşanesi* (bitki), *sivri sinek* (hayvan), *adam otu* (bitki); her iki sözcüğü de kendi anlamını koruyan birleşik sözcüklere *uyurgezer*, *bilirkişi*, *ağrı kesici* gibi sözcükler örnek olarak gösterilebilir.

Birleşik sözcüklerin ikinci oluşum şekli, biçim bakımından kaynaşma yoluyla. Bu kalıplaşma genellikle kaynaşma, ünlü düşmesi veya ünlü çatışması gibi ses olaylarının ve kullanım sıklığının etkisiyle değişik biçim unsurlarının kaynaşıp bir tek sözcük hâline gelmesiyle oluşur (Özkan, 1996, s. 97). Biçim bakımından kaynaşma yoluyla oluşan birleşik sözcüklere *cumartesi* (< cuma ertesi), *sütlaç* (< sütlu aş), *keşfetmek* (< keşif etmek), *affetmek* (<af etmek), *nasıl* (<ne asıl), *niçin* (<ne için), *birbiri* (<biri biri), gibi pek çok örnek verilebilir. Verilen örneklerde de görüldüğü gibi birleşik sözcükler genellikle, iki sözcükten oluşmaktadır.

Birleşikler, sözcükleri ve bunların dizilişiyle kalıplaşmış bir biçime sahip. Sözcüklerinde ve bunların diziliminde çoğunlukla değişiklik yapılmaz. Söz gelimi *annenin annesi* anlamına gelen *büyükanne* yerine *kocaman anne, *iri anne veya aynı kavramı karşılamak üzere *anne büyük denmesi Türkçede kabul edilemez. Birleşiklerin büyük bölümü hep aynı kalan kalıplaşmış bir yapıya sahipken bir kısmında dizimsel gerekçelerle geçici olarak ekleme,

çıkarma veya değiştirmelere izin verilir. Bu durum daha çok birleşik eylem türündeki birleşiklerde görülür. Söz gelimi, *dua et-* birleşik eylemindeki sözcüklerin her ikisi de ‘Son duasını etti.’ gibi bir cümlede çekim ekleri getirilerek geçici olarak değişik biçimlere girer. *Kürek çek-* eylemi de ‘Çek kürekleri.’ biçimine girebilir. Yine gece yarısı birleşiği, araya sözcük getirilerek ve ilk sözcüğe ilgi eki eklenerek *gecenin bir yarısı* biçiminde kullanılabilir (Gökdayı, 2011a, s. 49- 50).

Kalıp Sözcükler

Kalıp sözcükler, bir toplumun üyeleri tarafından kullanılması gelenek hâline gelmiş; çeşitli durum ve olaylar karşısında, duygu ve düşünceleri ifade etmek için veya selamlaşmak, vedalaşmak vb. amaçlarla kullanılan kalıplaşmış dil birimleridir. Aksan (2004, s. 190)’ın ilişki sözcükleri olarak adlandırdığı kalıp sözcüklerle ilgili en kapsamlı tanımını Gökdayı (2011a, s. 69) yapmıştır:

Kalıp sözcükler, bir toplumun bireyleri arasında belirli iletişim durumlarında geleneksel olarak kullanılan, duyguları, düşünceleri ve dilekleri açığa vuran, en az iki sözcükten oluşan, tek bir kavramı mecazsız olarak karşılayan, zaman ve kişiye gösteren ekler dışında biçim olarak hep aynı kalan, kullanım yerleri sınırlı kalıplaşmış sözcük dizileri.

Kalıp sözcükler, 1950’li yıllarda Austin, Grice ve daha sonra Searle gibi dilbilimcilerle başlayan bir dil felsefesi kuramı olan söz edimi (actes de langage) kuramının bir parçası ve insanın dille gerçekleştirdiği iletişimin en küçük birimleridir. Her iletişimde mutlaka edimsel bir içerik vardır. Bir konuşucu, belli bir bağlamda bir dinleyiciye bir şey söylediği her durumda başka bir iş de yapar. İletişim kurmak, bunlardan sadece biri ve zorunlu olanıdır. Bir söz söylemenin kendisi de bir edimdir. Söylenen her sözle, o sözü söylemenin yanında başka bir edim daha gerçekleştirilir (Ünsal, 2013, s. 1384).

Kalıp sözcükler, sözlü ve yazılı iletişimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Dilin söz varlığını zenginleştirip çok çeşitli anlatım olanakları sağlayarak dil kullanıcılarına büyük kolaylık sağlar (Ünsal, 2013, s. 1383). Toplumsal yaşamın selamlaşma, vedalaşma, hâl hatır sorma, kutlama gibi vazgeçilmez birçok gerekliliği, kalıp sözcükler aracılığıyla yerine getirilir. Kalıp sözcüklerin sınırı oldukça geniştir. Günlük yaşamda kullanılan selamlaşma, vedalaşma, karşılama, uğurlama, kızgınlık, üzüntü, şaşırma, temenni, dua ve beddua gibi birçok söz kalıp sözcükleri oluşturur.

İnsanlar tek başlarına yaşayamayacaklarına göre, birbirlerine yaklaşmak, dostluk kurmak, sevinç ve kederlerini paylaşmak ister; toplumsal ilişkilerin yürütülebilmesi için de kalıp sözcüğe ihtiyaç duyar. Bu sözcükler, kalıplaşıp topluma mal olmuş ve toplumun bireyleri arasında ortak olarak kullanılan sözcüklerdir. Kalıp sözcükler, söz söyleyen kişinin beğenisini, övgüsünü, eleştirisini, öfkesini, kızgınlığını ve içinde bulunduğu buna benzer daha pek çok duyguyu dışarıya yansıtmaktadır (Gencay, 2012, s. 243).

Kalıp sözcükler belirli şartlar altında, belirli bir durumda, belirli bir bağlam içerisinde kullanım gerektirir (Ünsal, 2013, s. 1384). Dilde bağlam, dil içi bağlam ve dil dışı bağlam olarak ikiye ayrılmaktadır. Eğer bir cümlemin anlamı kendi sınırları içerisinde kalan sözcüklerin yardımı ile çıkabiliyorsa ortada cümle içi bağlam yani iç bağlam vardır;

cümlelerin kendisi söz konusu anlamın çıkarılmasına yetmiyorsa o zaman cümle dışı bağlam yani dış bağlam söz konusudur (Başkan'dan aktaran Çetin vd., 2011, s. 1370). Dil kullanıcılarının toplumsal, kültürel, ruhsal deneyim ve bilgilerine ilişkin verilerinin tamamı dil dışı bağlamı oluşturur (Vardar, 2003, s. 34). Kalıp sözlerin söyleneceği yerlerin çoğunun yeri, zamanı ve durumu belli olduğundan, bu sözlerin dil dışı bağlama duyarlı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür (Gökdayı, 2011a, s. 4). “Bağlam kalıp sözler için en önemli özelliktir. Çünkü bu sözler ancak belirli bir durumda kullanılır. Kalıp sözler toplumun benimsediği ve önceden belirli biçimleriyle bellekte saklı tutulur. Gerekğinde bazı ekleme ve çıkarma yapılarak kullanılır” (Ünsal, 2013, s. 1393).

Kalıp sözlerin tanımı ve sınırı çeşitli kaynaklarda farklılık göstermektedir. “Kimi kaynaklar atasözleri ve deyimleri kalıplaşmış ifadeler olarak belirtirken kimi kaynaklar da kapsamı daha da genişleterek günlük konuşma kalıpları, söz eylemler ve argo kelimeleri de kalıplaşmış ifade olarak ele alır” (Güzel ve Barın, 2013, s. 133). Kalıp sözler için alanyazında herhangi bir kullanım oranına rastlanmamıştır ve çoğu zaman kalıplaşmış dil birimleriyle, kalıp sözler arasında bir ayrım yapılmamıştır (Martı, 2014, s. 106). Oysa kalıp sözlerin, diğer kalıplaşmış dil birimleriyle birçok ortak özelliği bulunmasının yanı sıra, diğerlerinden ayıran temel özellikleri de bulunmaktadır. Gencay (2012, s. 5), çalışmasında bilmece, tekerleme ve maniler dışta tutulursa kalıp sözlerin deyim ve atasözlerinden farklılık gösterdiğini ifade ederek bu sözlerin belli bir amaç için, belli durumlarda kullanıldığının ve belli işlevleri olduğunun altını çizmiştir. Kısacası, kalıp sözlerin birçoğunun hangi durumlarda kullanılacağı bellidir: Selamlaşmak için “Merhaba.”, vedalaşırken “Görüşmek üzere.”, birini kutlarken “Tebrik ederim.” denilmesi gibi. Ünsal (2013, s. 1392), kalıp sözleri diğer kalıplaşmış dil birimlerinden ayıranın yapı, işlev, anlam ve bağlam özellikleri olduğunu belirtmiştir.

Türkiye Türkçesindeki kalıp sözler ile ilgili en kapsamlı ve ayrıntılı çalışmayı yapan Gökdayı (2011a, s. 2), kalıp sözlerin belirli bir biçime girip öylece kalma, değişiklik göstermeme gibi yapısal özelliklerini kalıp sözleri anlamak ve betimlemekte gerekli ancak yetersiz bir nitelik olduğunu belirterek yine de bu sözlerin anlaşılabilmesi için yapılarından yola çıkmaktan başka çare olmadığını dile getirmiştir. Çünkü yapıları göz önüne alındığında, kalıp sözlerin kalıplaşmış olmasının onların en belirgin özelliği olduğu anlaşılır. Kalıp sözler yapı bakımından belirli cümle ve söz öbeği biçiminde ortaya çıkarlar, tek sözcükten de oluşabilirler, genellikle aynı kalan belli bir diziliş

göstermektedirler; çoğu, az sözcükten oluşmaktadır (Gencay, 2012, s. 5). Gökdayı (2011a, s. 104), yapısına göre kalıp sözleri beşe ayırmıştır:

1. Tek sözcük olanlar: *Tebrikler, eyvallah, helal, aferin vb.*
2. Çok sözcüklü sözlük birimler: *Hoşça kal, güle güle, sağ ol vb.*
3. Öbek hâlinde olanlar: *Allah aşkına, uzun lafın kısısı vb.*
4. Cümle yapısında olanlar: *Teşekkür ederim. Bayramın kutlu olsun. vb.*
5. Bitişken sözce olanlar: *Çok yaşa - Sen de gör., Sağ ol - Bir şey değil vb.*

Kalıp sözlerin iletişime sağladığı katkı işlevsel yönünü ortaya koyar. Kalıp sözler, dil kullanımını düzenleyen toplumsal kurallara uygun sözü söyleme olanağı sağlar (Ünsal, 2013, s. 1392). Bu sözler, günlük yaşamdaki belli durum ve olaylar karşısında bizi orijinal sözler bulma çabasından kurtarır. “Hatta bazı durumlarda kalıp sözler dışında sözler söylemek uygun olmayabilir” (Gökdayı, 2011a, s. 3). Örneğin; yeni banyo yapan birine “Sıhhatler olsun.” deriz, aklımıza başka bir şey söylemek gelmez.

Konuşma ve söyleneni dinleme sırasında zihnimiz sözcükler arasında dilin kalıplarına ve mantığa uygun birleştirmelere gider (Aksan, 2009, 1. Cilt, s. 75). Kalıp sözler, genellikle herkes tarafından bilinen sözler olduğundan, mesajın daha açık seçik iletilmesini sağlayarak yanlış anlama olasılığımızı en aza indirmiş olur (Martı, 2014 s. 109). Kalıp sözler dilde “en az çaba yasası” ilkesine uyar ve az sözcükle çok şey anlatarak çabuk algılanır ve akılda kalır (Ünsal, 2013, s. 1383). Kişiler arasında iletişim kurma, iletişimi devam ettirme, özetleme, açıklama, konuşma sırasını değiştirme veya konuşmayı sona erdirmeye gibi amaçlarla kullanılır (Gökdayı, 2011a, s. 3). Böylece iletişim sürecini hızlandırıp anlama, anlatma sürecini kolaylaştırır. Çünkü kalıp sözler, iletişim sürecinde oluşturulmaz. Bütünün parçaları önceden oluşturulan kalıpla kullanılır (Karaağaç, 2013, s. 470).

Gökdayı (2011a, s. 106-107), işlevlerine göre kalıp sözleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. İyi veya kötü dilek bildirenler
2. Her duruma uygun sözler sağlayanlar
3. Stresli durumlarda iletişim kurmaya yardım edenler
4. Mesajı daha açık ve kısa sürede iletmeye yardım edenler
5. Nezaket kurallarına uymayı sağlayanlar
6. Dinsel kimliği açığa çıkaranlar
7. İletişim sürecini düzenleyenler
8. Konuşmada anlatım güçlendirenler
9. Duygusal tepkileri dile getirenler

10. Bazı durumlarda doğru şeyi söylemeyi sağlayanlar
11. Toplumun inançlarını yansıtanlar
12. Kültürel ayrıntıları gösterenler
13. Söz eylemleri gerçekleştirenler
14. Cevap, öğüt ve ödüllendirme bildirenler

Anlam yönünden de belirgin özelliklere sahip olan kalıp sözlerin bir kısmı gerçek, bir kısmı değişmece anlamda kullanılabilmektedir (Gökdayı, 2011a, s. 2). Ancak değişmece anlam taşıyan kalıp sözlerin daha az olduğu görülmektedir.

Toplumsal bir miras olarak, nesilden nesile varlığını sürdüren kalıp sözler, toplumun zihninde yaşamaktadır (Bulut, 2013, s. 437). Bu sözler bir toplumun kültürel, dinî ve millî mirası ile ilgili ipuçları verirler (Ersoy, 2011, s. 50). Ait olduğu toplumun gelenek görenekleri, inanç dünyası, yaşam felsefesi hakkında da ipuçları sunar (Gencay, 2012 s. 243). Örneğin; “Maşallah.”, “Nazar değmesin.” sözleri Türklerdeki nazar inancını göstermektedir.

Başka dillere çevrilememe hususu, kalıp sözlerin kültürel yönünü belirginleştirir (Gökdayı, 2011a, s. 124). Kalıp sözleri, başka bir dile doğrudan sözcük sözcük çevirecek olursak aktardığımız dile yabancı bir anlatım, o dilde anlamı olmayan bir söz dizisi ortaya çıkacaktır (Aksan, 2009, 1.Cilt, s. 76). Kalıp sözler aktarılırken kültürel unsurlar da beraberinde aktarılmaktadır (Güzel ve Barın, 2013, s. 132). Kalıp sözlerin birçoğunu, kültürden bağımsız olarak ele almak mümkün değildir.

Türkçede birçok kalıp söz; dua, dilek ve temenni şeklindedir (Martı, 2014, s. 107). Batı dillerindeki bazı kalıp sözler nasıl ki Hristiyanlığın izlerini taşıyorsa, Türkçedeki örnekleri de İslam kültürü çerçevesi içine girildikten sonra büyük ölçüde Tanrı kavramından yararlanır duruma gelmiştir (Aksan, 2006, s. 192). Uygur döneminde farklı dinlerin etkisiyle dile giren birçok dinî sözcüğün benzeri, günümüzde İslamiyet’in etkisiyle sözlü olarak dil yapımızda kalıplaşmış biçimdedir (Bulut, 2013, s. 455). Bu sebeple içinde “Allah” sözcüğü geçen pek çok kalıp söz vardır. Tanrı dışında kader, kısmet, ahiret gibi pek çok inanışın izlerine de kalıp sözlerde rastlamak mümkündür. Erol (2007, s. 285), çalışmasında kalıp sözler içinde en hacimli bölümü bedduaların oluşturduğunu; bedduaların ardından dualar, yeminler ve günlük hayatta kullanılan sözlerin geldiğini söylemektedir.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Önemi

Yabancı bir dil öğrenmenin asıl amacı, o dilde rahatça iletişim kurmaktır. Ancak bir dilin kurallarını biliyor olmak, o dilde rahatça iletişim kurulabileceği anlamına gelmez. Dili salt kurallardan oluşan bir yapı olarak görmemek gerekir. Dil, iletişim kurmak için bir araçtır. Kuşkusuz yabancı dil öğrenimi de iletişim kurma isteği ve ihtiyacından doğmaktadır. Yabancı bir dilde etkili bir dilde iletişim kurabilmek için; o dile ait okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin yanı sıra; o dilin ait olduğu toplumun kültürünü ve yaşam biçimini de öğrenmek gerekir. Sosyodilbilim ve pragmatik biliminin öngördüğü (neyin, nerede, ne zaman, kiminle, nasıl, hangi koşullarda konuşulabileceğini öğrenmek gibi) davranış şekilleriyle birlikte o ülkenin insanlarıyla sözlü ve yazılı olarak iletişim kurmayı öğrenmek gerekir (Edmonson ve House'tan aktaran Aktaş, 2005, s. 93).

Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli olan becerilere sahip olmaya iletişimsel yeti denmektedir (Pilanci, 2009, s. 50). Aktaş (2005, s. 90-91), iletişimsel yetinin belli konumlarda kim konuşabilir, kiminle konuşabilir veya konuşamaz; yahut neyi ne zaman, nerede, konuşabilir; ne zaman sessiz kalınır; bir kimse kiminle resmî veya resmî olmayan bir biçimde nasıl konuşabilir; aynı ve ayrı konum ile rollerdeki kimselerle nasıl konuşulur; çeşitli bağlamlara uygun sözel olmayan davranışlar, karşılıklı konuşmada söz alma yolları ve yöntemleri nelerdir; bilgi nasıl istenir veya verilir; nasıl ricada bulunulur; yardım veya iş birliği nasıl önerilir yahut bunlardan nasıl kaçınılır; emirler nasıl verilir, disiplin nasıl sağlanır ve benzeri söz eylem biçimlerinin ilgili bağlamlarda kullanılmasını öngördüğünü belirtmiştir.

ADÖÖÇM'nin dayandığı dil bilimsel temellerin başında da iletişimsel yeti gelmektedir (İşisağ, 2008, s. 106). İnsanın dili doğru bir biçimde kullanmadan sosyalleşmesi, toplum hayatında başarılı bir yer edinmesi, diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurabilmesi mümkün değildir. Yabancı dilde doğru bir biçimde iletişim kurabilmek için o dilin inceliklerini, ayrıntılarını çok iyi öğrenmek ve bunları yerine, durumuna göre özenli bir şekilde kullanabilmek gerekir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir kişinin zorlanmadan, etkili bir biçimde iletişim kurabilmesi için neyi, nerede, nasıl söyleyeceğini iyi bilmesi gerekmektedir. Türkçede neredeyse her duruma uygun bir karşılığı bulunan, insan ilişkilerinde vazgeçilemez bir yere sahip olan kalıp sözler, bu gerekliliği karşılayan unsurlardan biridir.

Kişinin belli durum ve olaylar karşısında ne söyleyeceğini önceden biliyor olması, ona iletişimde büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Bu noktada kalıp sözlerin önemi büyüktür. Kalıp sözlerin sayısı Türkçede hem öteki dillere göre oldukça fazladır; hem de başka dillerde görülmeyen, çok değişik durum, olay ve davranışlar karşısında kullanılanları bulunmaktadır (Aksan, 2006, s. 191). Kalıp sözler herhangi bir yabancı dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi sürecini kolaylaştırıp insanların öğrendikleri dilde iletişim kurmalarına da yardımcı olur (Gökdayı, 2011a, s. 5). Kalıp sözler açısından son derece zengin bir dil olan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenen kişilere, bu sözler doğru ve etkili yöntemlerle öğretildiğinde bu kişilerin hem sözlü hem de yazılı iletişimdeki başarılarının artacağı düşünülmektedir.

Kalıp sözler; kültür içinde meydana gelen ontolojik yapıya sahip, dil bilgisel incelemeden muaf ve dolayısıyla dil bilgisel yapıdan ayrı olarak öğretilmesi gereken ve bir dili biliyorum demenin sınırı kabul edilebilecek sözcük/sözcük gruplarıdır (Güzel ve Barın, 2013, s.137). Yabancı bir dile ait orijinal kalıpların doğru ve yerinde kullanılabilir olması, o dile ne kadar hakim olunduğunu gösterir (Martı, 2014, s. 110). Bugün dil öğretiminde bu öğelere özel bir önem verilmesi; bir yandan bu tür öğelerin her dilde, her an insan ilişkilerinde gerekli olmalarından, bir yandan da dili öğrenilen toplumun kültürü içine girebilmek için öğrenilmesi gereken sözler sayılmalarından kaynaklanmaktadır (Aksan, 2004, s. 190).

Yabancı dil öğrenenlerin yaygın olarak yaptıkları yanlışlardan biri, bir dilden diğer bir dile doğrudan aktarma yapmaya çalışmalarıdır. Kalıp sözler, başka bir dile doğrudan çevrilemeyebilir. Belli bir durum veya olay karşısında söylenen bir kalıp sözün başka bir dilde karşılığı olmayabilir. Bunların sonucunda kalıp sözlerin yanlış biçimde kullanılması iletişim kazalarına sebep olabilir. Martı (2014, s. 122)'nın çalışmasında yer verdiği, bir öğrencisiyle arasında geçen diyalog bu duruma örnek olarak verilebilir:

“Öğrenci: Nasılsın?

Martı: Biraz hastayım.

Öğrenci: Özür dilerim.”

Bilindiği üzere *özür dilerim* ifadesi hatalı olduğunu düşünen bir kişinin karşı tarafa söylediği bir sözdür. İngilizcedeki “I am sorry.” ifadesi, *üzüldüm, üzgünüm* gibi anlamlara gelmesinin yanı sıra, Türkçedeki *özür dilerim* ifadesinin karşılığı olarak da

kullanılabilmektedir. Bu öğrencinin, Türkçedeki bu ifadenin İngilizcedeki gibi kullanıldığını düşünüp bir dilden diğer dile doğrudan ve uygun olmayan bir aktarım yaptığı görülmektedir. Görüldüğü üzere, bir dilin dil bilgisi kurallarını veya sözcüklerini bilmek; dile hâkim olmak için yeterli olmamaktadır. Önemli olan dili bağlamına uygun bir biçimde kullanabilmektir.

Kalıp sözlerin iletişim boyutunun yanında, kültür boyutu da bulunmaktadır. Yabancı bir dilde etkili bir biçimde iletişim kurabilmek için, o dilin ait olduğu toplumun kültürünü de öğrenmek gerekir. Bu noktada dil öğreticilerinin payı büyüktür. Dil öğretimini kültürden ayrı düşünmemek, ikisini iç içe ele almak gereklidir. Dil öğrenen kişilerin, öğrendikleri dili konuşan toplumun kültürünü yakından tanımaları sağlanmalıdır. Bunu ilgi çekecek bir biçimde sunmak, bu kişilerin dilini öğrendikleri topluma karşı olumlu bir tutum içinde olmalarını sağlayacaktır. Öğrenilen dile ve o dili konuşan toplumsal gruba karşı olumlu bir tutum içinde olunması, o dili öğrenme isteğini çoğaltır ve bunun doğal sonucu olarak öğrenme işlemi kolaylaşır (Ekmekçi, 1983, s. 110).

Türkçede, kültürün izlerini taşıyan en önemli öğelerden biri de kalıp sözlerdir. Kalıp sözler Türkçenin zenginliğini yansıtarak kültürümüze ışık tutarken, toplumun düşünce yapısını, inançlarını, yaşayışını, insan ilişkilerindeki ayrıntılarını, dinî yapısını, örf, âdet, gelenek ve göreneklerini gün yüzüne çıkarır (Bulut, 2013, s. 436). Bir anne babanın, çocuklarını soran kimseye “Ellerin(iz)den öper.” demesi; yeni ev sahibi olan birine “Güle güle oturun.” denmesi; çalışan birine “Kolay gelsin.” denmesi; yemek yapıp ikram eden birine “Elin(iz)e sağlık.” denmesi kültürün kalıp sözler aracılığıyla dile yansıdığını gösteren örneklerdendir. Selamlaşırken, vedalaşırken; üzüntümüzü, mutluluğumuzu, kızgınlığımızı, şaşkınlığımızı dile getirirken; temennide bulunurken; birini tebrik ederken; sevgi ve saygımızı gösterirken kalıp sözlerden yararlanırız. Günlük hayatta sıklıkla yaşanan bu durumlar karşısında duygu, düşünce ve dileklerimizi belirtirken bu ifadelere ihtiyaç duyarız. Bu ifadelerin, Türkçe öğrenen yabancılara öğretilmesine önem vermek gerekmektedir. Kalıp sözleri bilen ve yerinde kullanabilen bir kişi dili yapaylıktan uzak, doğal bir biçimde kullanabilecektir.

Türkçeyi, Türk kültüründen bağımsız olarak sadece kuramsal yapılarıyla öğrenmiş bir yabancı, günlük hayatta karşılaştığı bir kalıp söz karşısında şaşırarak ve içinde bulunduğu kültürel durumu anlamakta zorlanacaktır. Toplumumuzda günlük iletişim dilinde sıkça kullanılan kalıp sözler, belirli durumlarda insanlara yerinde ve uygun söz söyleme imkânı vererek bireylerin birbirleriyle başarılı iletişim kurmalarına yardımcı olduğu için Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Kalıp sözleri günlük iletişim dilinde aktif bir şekilde kullanan yabancılar, hedef topluma karşı aitlik ve farkındalık duygusu oluşturarak etkili bir iletişim sağlarlar (Yılmaz ve Ertürk Şenden, 2014, s. 61).

Kalıp sözlerin öğretimiyle ilgili yapılan sınırlı sayıdaki çalışmada genellikle; selamlaşma, vedalaşma, hâl-hatır sorma, kutlama, iyi dilekte bulunma ifadeleri gibi ifadeler ele alınmıştır. Ancak bunların dışında, Türkçede bir konuşma veya yazıyı başlatan, devam ettiren ve sona erdiren pek çok kalıp söz vardır. “Bildiğiniz üzere...”, “Bana öyle geliyor ki...”, “Doğrusunu isterseniz...”, “Uygun görürseniz...”, “Rica etsem...”, “Takdir edeceğiniz gibi...”, “Görülen lüzum üzerine...” gibi kalıplaşmış yapıların kullanımı sözlü ve yazılı iletişimde büyük önem taşımaktadır. Bu yapıların pek çoğu sözlükbirim olmadığından ve kalıplaşmış yapılar olduğundan; Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin bu sözlerin nerede, ne zaman, ne biçimde kullanılacağını tek başlarına anlamlandırmaları mümkün olmayabilir. Bu sebeple bu tür kalıp yapıların öğretime de önem vermek gerekmektedir. Söz gelimi resmî bir yazıda kime “Rica ederim.”, kime “Arz ederim.” deneceğini; bir yazının ne zaman “sevgiler”, ne zaman “saygılar, ne zaman “selamlar” ifadesiyle sona ereceğini bilmeyen bir kişi, iletişim kurmakta zorlanacak ve belki de iletişim kazaları yaşayacaktır. Bu tür ifadelerin olmadığı bir dil, yapay ve sık kalacaktır. Bu sebeple, Türkçe öğrenen yabancılara diğer kalıp sözlerle beraber bu kalıplaşmış yapılar da belli bir sıralama içerisinde, kolaydan zora ilkesine bağlı olarak düzeylere uygun ve sistemli bir biçimde öğretilmelidir. Bu sözlerin düzeylere uygunluğu belirlenirken ADÖÖÇM’deki kazanımlar esas alınmalıdır. Yılmaz ve Ertürk Şenden (2014, s. 55-56), çalışmalarında ADÖÖÇM’nin sözlü ve yazılı iletişimde kalıp sözlerine nasıl yaklaştığına dair şu tespitlerde bulunmuşlardır:

A1 ve A2 Düzeyleri

Temel dil kullanıcısı olarak genel dil düzeylerine yönelik tabloda kalıp sözlerle ilgili açıkça belirtilmiş bir beceriye rastlanmamıştır. Ancak Kendini Değerlendirme Kılavuzu incelendiğinde bireyin yaşadığı yer, yakın çevresi ve tanıdığı insanlarla günlük konuşma dilinde bildik birtakım kalıpları kullanabileceği becerisinden hareketle kalıp sözlerin dil öğretiminde yer alması gerektiği söylenebilir.

B1 ve B2 Düzeyleri

B1 düzeyinde sözel üretim alanında “Deneyimleri, hayallerimi, umutlarımı, isteklerimi ve olayları betimlemek için çeşitli kalıpları yalın bir yoldan birbirine bağlayabilirim.” ifadesi yer almaktadır. Temel dil kullanıcısı düzeyine göre daha geniş kapsamlı olan bu ifade, bireyin kalıp söz, deyim vb. kalıpları kullanarak etkileşimde bulunabileceğinin açıkça ifadesidir.

C1 ve C2 Düzeyleri

C2 düzeyinde sözel etkileşim alanında “Hiç zorlanmadan her türlü konuşma ya da tartışmaya katılabilir; deyimler ve konuşma diline ait ifadeleri anlayabilirim.” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden bireyin günlük iletişim dilinde hedef topluma ait kalıp söz, deyim, mecazlar gibi sözlü kültürel öğelere diğer düzeylere oranla daha çok yer vereceği bilgisine ulaşılabilir.

Anlaşılabacağı üzere ADÖÖÇM’de de kalıp sözlerin öğretime önem verilmektedir. Bu bilgiler ışığında bu sözlerin öğretimi, modern öğretim yöntemleri ve teknikleri kullanılarak

gerçekleştirilmelidir. Dilin doğal ortamdaki kullanımını sınıf içinde etkili bir şekilde göstermek her zaman mümkün olmayabilir. Bazı konuşma kalıpları, diyaloglar öğrencilere görsel-işitsel araçlar yardımıyla daha etkili ve anlaşılır bir biçimde verilebilir. Kalıp sözlerin hangi anlama geldiği, hangi durumlarda kullanıldığı seçilen uygun görsel-işitsel araçlar yardımıyla öğrencilere daha etkili bir şekilde kavratılabilir. Sınıf içinde kullanılabilecek eğitim amaçlı görsel-işitsel araçların yanı sıra öğrencilerin sınıf dışında kendi başına ulaşabileceği radyo, televizyon gibi araçlardan yararlanmasının dil öğrenimine büyük ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Yazılmış Ders Kitaplarında Kalıp Sözler

Yabancı dil öğretiminde temel dil becerilerinin kazandırılmasında çok çeşitli materyallerden yararlanılmakla beraber en çok kullanılan materyalin, yabancı dil öğretimi için hazırlanan ders kitapları olduğu görülmektedir (Karababa, 2009, s. 276). Yalnızca ders kitabına bağlı bir öğretim süreci, yeterince etkili olmasa da ders kitapları dil öğretiminin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu sebeple yabancı dil öğretimi için hazırlanan kitapların öğretim amaç ve hedeflerine uygun bir biçimde, özenle hazırlanması gerekmektedir. İyi bir dil öğretimi kitabının her şeyden önce işlevsel olması gerekmektedir. İçerik, sunum, görseller, öğrenci düzeyine uygunluk, kullanışlılık, ilgi çekme, öğrenimi kolaylaştırma gibi birçok etken göz önünde bulundurularak kitapların işlevsel bir niteliğe sahip olması amaçlanmalıdır (Gün, Akkaya ve Kara, 2014, s. 4-5).

Yabancı dil öğretimi amacıyla hazırlanan ders kitaplarının sahip olması gereken en önemli özelliklerinden biri de ait olduğu kültürü yansıtmasıdır. Dilin ait olduğu kültürle iç içe olan bir ders kitabı, o dili öğrenen bireylerin zihinlerinde öğrendikleri dilin ait olduğu kültür dünyasıyla bağlantı kurarak, sözlü ve yazılı iletişimde kullanacakları dilin toplumsal yaşamdan kopuk olmamasını sağlayacaktır. Bu bireyler gerçek yaşama uygun bir öğrenme gerçekleştireceğinden, dili doğal ortamında da rahatlıkla kullanabileceklerdir.

Kültürü içine hapseden, doğal ve akıcı bir dil kullanımını sağlayan kalıp sözlerin, yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla yazılan ders kitaplarında yer alması son derece önemlidir. Araştırmamızın bu bölümünde; Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Setlerine ait ders ve çalışma kitaplarındaki kalıp sözler tespit edilmiştir. Araştırmanın uygulama bölümündeki sınava katılan öğrenciler her iki kitabı da kullandığı için, bu ders kitapları incelenmiştir. Uygulanan sınav B1 düzeyine göre

olduğundan, ders kitaplarında bu düzeyde ve bu düzeye kadar geçen kalıp sözler; kurlara göre (A1, A2, B1) sınıflandırılmıştır. Bunun için hem ders hem de çalışma kitaplarındaki tüm becerilere ait etkinlikler incelenmiş, en az bir defa geçen kalıp sözler tespit edilmiştir. Farklı biçimlerde çekimlenebilen kalıp sözlerin (*eline sağlık, elinize sağlık* gibi.) yalnızca bir biçimi listeye dâhil edilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ders kitaplarındaki kalıp sözlerin kullanım sıklıkları başlı başına ve daha geniş kapsamlı bir çalışmanın konusu olabileceğinden; bu çalışmada, yukarıda belirtilen gerekçelerle seçilen ders kitaplarındaki kalıp sözler belirlenmiş olup kullanım sıklıkları ile ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

Yedi İklim A1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

• Merhaba!	• Haydi bakalım.
• Nerelisin?	• Ne arzu edersiniz?
• Nasılsınız?	• Elbette.
• İyiyim.	• Haydi.
• Teşekkür ederim.	• Bir de ne göreyim!
• Sağ olun.	• Bir şey mi oldu?
• Rica ederim.	• Ne var?
• Memnun oldum.	• Çok sevindim.
• Tanıştığımıza memnun oldum.	• Şikâyetiniz nedir?
• Günaydın.	• Pekâlâ.
• İyi günler.	• Neyim var?
• İyi geceler.	• Neyiniz var?
• İyi akşamlar.	• Geçmiş olsun.
• Hoşça kal.	• Örneğin...
• Güle güle.	• Anlaştık.
• Görüşmek üzere.	• Tabii.
• İyi yolculuklar.	• Tabii ki.
• Elveda.	• Aman Allah'ım!
• Buyurun.	• O da ne?
• Hoş geldiniz.	• İyi fikir!
• Hoş bulduk.	• Öyle mi?
• Eline sağlık.	• Eyvah!
• Afiyet olsun.	• Bir dakika!

- Affedersiniz.
- Özür dilerim.
- Özür dilerim, rahatsız ettim.
- Önemli değil.
- Maalesef.
- Hayırlı işler.
- Kolay gelsin.
- Borcum ne kadar?
- Kaça?
- Yine bekleriz.
- Güle güle kullan.
- Hayırlı olsun.
- Bereket versin.
- Üstü kalsın.
- Gözün aydın!
- Bugünlük bu kadar.
- Tamam.
- Peki.
- Alo!
- Ne güzel!
- Bendensiniz.
- Ne dersin?
- Yaşasın!
- En iyisi....
- Kusura bakma(yın).
- Hayırdır inşallah?
- Ciddi misin?
- Sakin ol!
- Gerçekten mi?
- Olsun.
- İnşallah.
- Olur.
- En yakın zamanda...
- Şimdilik hoşça kal.
- Tamam mı?
- Bayramın mübarek olsun.
- Bayramınız kutlu olsun.
- İyi bayramlar.
- Amin.
- Sevgilerimle...
- Tebrik ederim.
- Nihayet!
- Görüşürüz.
- Söz veriyorum.
- Çok mutlu oldum.

Yeni Hitit A1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

- Merhaba!
- Selam!
- Adınız nedir?
- Sizin adınız ne ?
- Memnun oldum.
- Ben de memnun oldum.
- Nasılsınız?
- İyiyim.
- Haydi!
- Alo!
- Efendim!
- Evet.
- Hayır.
- Şimdilik...
- Öyle olsun.
- Maalesef.

- Ya siz?
- Doğum yeriniz?
- Doğum tarihiniz?
- Nerelisiniz?
- Kaç yaşındasın?
- Ne haber?
- İyilik.
- Her zamanki gibi.
- İyilik, sağlık.
- Her şey aynı.
- Günaydın.
- İyi günler.
- İyi akşamlar.
- İyi geceler.
- İyi sabahlar.
- Görüşürüz.
- Görüşmek üzere.
- Güle güle.
- Hoşça kal.
- Hoş geldiniz.
- Hoş bulduk.
- Kendine iyi bak.
- Sevgilerimle...
- Kolay gelsin.
- Teşekkür ederim.
- Rica ederim.
- Buyurun.
- Geçmiş olsun.
- Affedersiniz.
- Lütfen.
- Afiyet olsun.
- Sağ ol.
- Bir şey değil.
- Pardon.
- Bir yanlışlık var.
- Merak etme.
- Özür dilerim.
- Fena değildi.
- Ne yazık ki...
- Hayırlı işler.
- Ne kadar?
- Borcum ne kadar?
- Lütfen dikkat edin.
- Çok yaşa!
- Hayırlı olsun.
- Gözün aydın.
- İyi şanslar.
- Şerefe.
- Tebrik ederim.
- Güle güle kullan.
- Sakin olun.
- Sahi mi?
- Bilmiyordum.
- Ne diyelim...
- Aferin.
- Sakın!
- Saygılarımla arz ederim.
- Bu kadar.
- Peki o zaman.
- İyi fikir.
- Umarım.
- Sorun nedir?
- Çabuk ol.
- Elbette!
- Emin misiniz?
- Neredesiniz?
- Öyle mi?
- Şaka şaka!

- Anladım.
- Peki.
- Tamam mı?
- İşte!
- Tabii.
- Tabii ki.
- Unutma..
- Bıktım!
- Mutlu yıllar!
- Nasıl geçti?
- Sizleri de yanımızda görmekten mutluluk duyacağız.

Yedi İklim A2 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

- Nasıl yani?
- Derken...
- Müjde!
- Hayrola
- Allah'a ısmarladık.
- Hiç merak etmeyin.
- Acele etme.
- Bakalım.
- Çok yaşa.
- İyi yaşa.
- Sen de gör.
- Neler oluyor?
- Merak etme!
- Çok şükür!
- Haklısın.
- İyi seyirler.
- Tercih sizin.
- Siz bilirsiniz.
- Nerelerdesin?
- Olur mu hiç?
- Seni çok seviyorum.
- Yok canım.
- Öyle şey olur mu?
- Asıl ben size teşekkür ederim.
- Güle güle giyin.
- Ne yazık ki...
- Çok üzgünüm.
- Olur mu?
- Niye zahmet ettiniz?
- Zahmet olur mu hiç?
- Müsait misiniz?
- Selam söyle.
- Allah Allah!
- Kim o?
- Neyse!
- Şimdiden...
- Diyelim ki...
- Ne yapıyorsun?
- Ne yapayım, iş güç.
- Bilmez miyim?
- Sen bilirsin.
- Fark etmez.
- Mesela...
- Neler yapıyorsun?
- Sakın!
- Üzgünüm.
- Müsait bir yerde indir.
- Dikkat!
- Bizden söylemesi...
- Neden olmasın?
- Bilginize.
- Sanırım.

- Neyse artık...
- Pardon.
- Unutmamak gerekir ki...
- Ne olsun...
- Kısacası...
- Bak, ne diyeceğim...
- Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.

Yeni Hitit A2 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

- Tebrikler!
- En yakın zamanda...
- Allah Allah!
- İnşallah.
- Eyvah!
- Ne olur...
- Ne güzel!
- Nihayet!
- Üzgünüm.
- Duyduğuma göre...
- Söylediğine göre...
- Bir araştırmaya göre...
- Bu da bize gösteriyor ki...
- Gördüğünüz gibi...
- Duydum ki...
- Düşünürüz...
- Kutlarım.
- Fark etmez.
- Bekleriz.
- Sen bilirsin.
- Sanırım.
- Mutluluklar dilerim.
- Bilmem.
- Olur.
- Neyin var?
- Mümkün değil.
- Sevgiler.
- Çok üzıldüm.
- Şimdi daha iyi misin?
- En kısa zamanda
- Tamam işte!
- Ben sana haber veririm.
- Sana biraz kırgınım.
- Hepsi bu kadar.
- Sorun var mı?
- Tamam o zaman.
- Ne yapayım...
- Görürsün sen!
- Senin olsun!
- Neyse...
- Hiç farkında değilim.
- Hayret!
- İyi ki...
- Hiç haberim yoktu.
- Benim haberim yok.
- Sen biliyor musun?
- Çalışmalarınızda başarılar dilerim.
- Yok canım!
- Benim için sorun olmaz.
- Kendine dikkat et.
- Eline sağlık.
- Sanıyorum...
- Unutmadan söyleyeyim.
- Aman dikkat edin!

- Mümkün mü?
 - Acele et.
 - Öncelikle...
 - Aynı zamanda...
 - Bizim elimizde.
 - Sanıyoruz...
 - Hediye­in k by, ucuzu pahalısı olmaz.
 - Dur, bir bakayım.
 - Haklısın.
 - Nasıl oldun?
 - Hiç itiraz etme.
 - Seve seve.
 - Şifayı kaptım.
 - Bir an önce...
 - Bunun en iyi yolu da...
 - Örneğin...
 - Nerede kaldın?
 - Nasıl isterseniz!
 - Çok sevindik.
 - İltifat ediyorsun.
 - Özür dileriz, çok zamansız geldik, sizi rahatsız ettik.
 - Şanssızlık işte!
 - Tamamen unutmuşum.
 - Bak, gördün mü?
 - Ne yalan söyleyeyim.
 - Aynı, bir değişiklik yok.
 - Aklım hep sende.
 - Hepsi bu.
 - Öptüm.
 - pyorum.
 - Tahmin edeyim.
 - Nereden bildin?
 - ştmşm.
 - Sağlık olsun.
 - nemli değil.
 - Canın sa olsun.
 - Bir sorun yok.
 - Kafanıza takmayın.
 - Neyse ki...
 - Neler yaptınız?
 - Nasıl geçti anlamadık.
 - Kusura bakma.
 - Haksızlık bu!

Yedi İklim B1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

- Lütfen rahatsız etmeyin.
- Duyduk duymadık demeyin!
- Bir başka deyişle...
- Yazık ki...
- Şükürler olsun.
- İyi bakalım.
- Allah gönlüne göre versin.
- İnsanınız sonuçta.
- Hadi canım!
- Başarılar dilerim.
- Yolunuz, bahtınız açık olsun.
- Çok sevinirim.
- İyi ki varsın.
- Nice yıllara.
- Nerede kaldı bu?
- Allah zihin açıklığı versin.

- Öyle ya da böyle...
- Başarılarınızın devamını dileriz.
- İzin verirsiniz...
- Aksi hâlde...
- Benimle evlenir misin?
- Neymiş o?
- Sen yoluna, ben yoluma!
- İnşallah hayırlara vesile olur.
- Şimdi işin yoksa uğraş!
- Hay Allah!
- Bilmem.
- Ne demek...
- Canını sıkma.
- Sorun değil.
- Ne olursun...
- Hayırdır?
- Allah'a ısmarladık.
- Allah'a şükür.
- Allah korusun.
- Aksilik işte!
- Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.
- Ne mutlu...
- Seve seve!
- İzninizle...
- Senin hakkını hiçbir zaman ödeyemem.
- Sana minnettarım.
- Boşver.
- Sahi mi?
- Allah'ım, sana şükürler olsun.
- Olmaz mı?
- Hâlâ dün gibi aklımda!

Yeni Hitit B1 Düzeyi Ders ve Çalışma Kitaplarında Yer Alan Kalıp Sözler

- Boşuna...
- Mesela...
- Olur mu canım!
- Madem öyle, işte böyle!
- İyi ki...
- Hiç değilse...
- Neredeyse...
- Unutmamak gerekir ki...
- Biliyoruz ki..
- Bir tarafta... Bir tarafta...
- Öyle ki...
- Sorma...
- Ben seni çok oyalamayayım.
- Ben anlamam!
- Düşünüyorum da...
- Kimin umurunda?
- Ben kendi işime bakarım.
- Düşünün ki...
- Canım hiçbir şey istemiyor.
- İşte bu!
- Yolumuz uzun...
- Bir sakıncası yok değil mi?
- Deliyle deli olma!
- Laf dönüp dolaşıyor...
- Elin değmişken...
- Ne gelen var ne giden...
- Şaka yapıyorsun herhâlde...
- Haberin olsun.
- İyi çalışmalar.
- Kendini benim yerime koy.

- Aman neyse!
- Bir bakıma...
- Hiç sanmıyorum.
- Öyle görünüyor ki...
- Nerelerdesin?
- Yeter artık!
- Bu durum gösteriyor ki...
- Derken...
- Aklınızdan bile geçirmeyin.
- Ona göre!
- Ben sizi rahatsız etmeyeyim.
- Eyvah!
- Ne yaparsan yap!
- Yanılmıyorsam...
- Sonunda!
- Gerçekten de...
- Takdire değer.
- Haksızsam söyle.
- Yerimde olsan sen ne yapardın?
- Ben senin yerinde olsam...
- Söz konusu bile olamaz.
- Şunu da kabul etmeliyiz ki...
- Nasıl olsa...
- Ne de olsa...
- Ne bugün ne yarın!
- Nereden çıktı şimdi?
- Öyle işte...
- Ne biçim konuşuyorsun sen!
- Herkes hâlinden memnun.
- Ne var ki...
- İşte bu yüzden...
- Ne zaman ki...
- Bana sorarsanız...
- Kanımca...

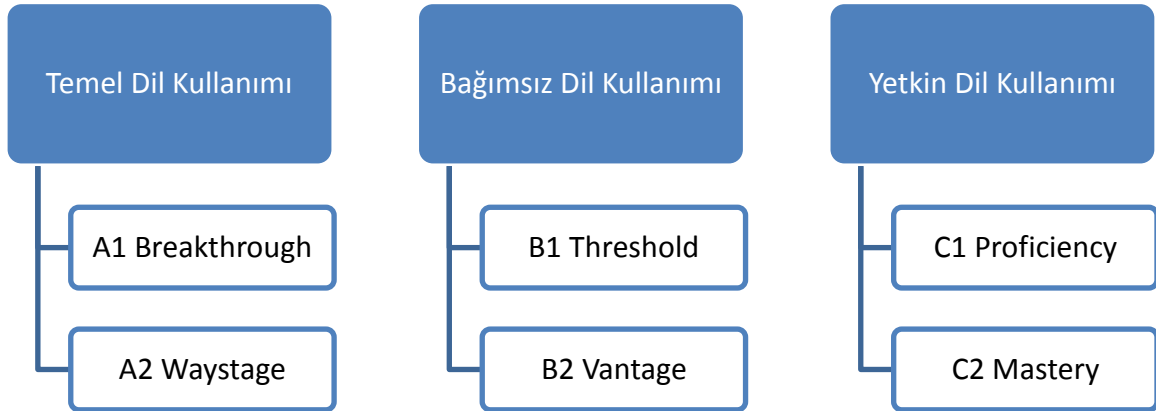
- Aman nazar değmesin!
- Kendini üzme.
- Umarım kısa sürede her şey yoluna girer.
- Ne dersiniz?
- İşte bunun için...
- Kurt gibi açım!
- Ne iyi ettiniz de geldiniz...
- Ne olursa olsun.
- Bıktım artık!
- Benden de selam söyle.
- Ne tesadüf!
- Bendeki şansa bak!
- Ne olmuş sanki?
- Hiç olmazsa...
- Allah'ını seversen...
- Bana kalsa...
- Yine de sen bilirsin.
- Aksilik bu ya...
- Nasıl olduysa...
- İstemeden de olsa...
- Sonuca bakılırsa...
- Söylenecek bir şey yok.
- Bir söylentiye göre...
- Genel kabule göre...
- İnanılır şey değil!
- Bu konuda bir fikrim yok.
- Yapılan bir araştırmaya göre...
- Bugünlük bu kadar.
- Benimle evlenir misin?
- O gelsin yeter.
- Başka çaremiz yok.
- Doğrusu...
- Bıkıp usandım artık!

- Şüphe yok ki...
- Aynen öyle!
- Ne fayda ki...
- Böyle gelmişse böyle gider.
- İş işten geçmeden...
- Farkında mısınız?
- Haber ver.
- Az kalsın...
- ... gibi görünse de...
- Öl deseniz ölürüm sizin için.
- Hiç beklemiyordum.
- Tahmin ettiğiniz gibi...
- İyi seyirler...
- Şimdiden...
- Şansınız bol olsun.
- Hiç keyfim yok.
- Bu işin içinde bir iş var.
- Sözün kısıası...
- Ne mutlu...
- Gelelim...
- Sözün özü...
- Kısaca..
- Elimden gelen her şeyi yaptım.
- Hiç şüphem yok.
- Tanıdığım kadarıyla...
- Hayret ediyorum.
- Bir yaşıma daha girdim.
- O da ne!
- Yeter ki...
- Bugün varız yarın yok.
- Ne kadar sevindim, bilemezsiniz...
- Söz veriyorum.
- Bana zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.
- Müsait misiniz?
- Tam tersi!
- İyi olan kazansın.
- Ne olursun...
- Bildiğim kadarıyla...
- Tahminlerimize göre...
- Bilmem ki.
- İşin gerçeği şudur ki...
- Aranız nasıl?
- Söz konusu değil.
- İstersen...
- Bana uyar.
- Olsun...
- Olmaz mı?
- Bir saniye...
- İster inanın ister inanmayın.
- Aksi durumda...
- Tam benlik.
- Şimdi hiç çekemem!
- Anlaşıldı.
- Şu bir gerçek ki...
- Yok yok.
- Dilerseniz....
- Problem olmaz.
- Boş verin.

Kalıp Sözlerin Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne Göre Sınıflandırılması

Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni, Avrupa ülkelerinde dil öğretim çalışmalarını yönlendirmek için ortak bir çerçeve sunmayı amaçlayan; yabancı dil öğrenenlerin, bu dili iletişim kurmada kullanabilmek için neleri bilmeleri ve bu dilde etkinlik kazanmak için hangi bilgi ve yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlıca açıklayan çerçeve metindir (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 1). ADÖÖÇM, Avrupa Birliğinin dil politikasına hizmet etmesi için oluşturulan çalışmalardan biridir. Bu projeye farklı dil ve kültürleri bir araya getirerek Avrupa'daki dil ve kültür mirasına sahip çıkmayı amaçlamaktadır. Çok dillilik ve çok kültürlülük fikri hayata geçirilerek, farklı toplumların daha kolay kaynaşacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda yabancı dil öğrenimi temelinde, bireylere farklı toplumlara karşı anlayış, hoşgörü ve bilinç kazandırılması; bireylerin farklı kimlik ve kültürlere saygısının artması ve bu sayede uluslararası iletişimin çoğalması amaçlanmaktadır.

ADÖÖÇM'de dil düzeyleri geleneksel sınıflandırmayı içeren temel, orta ve ileri düzeylere ayrılmakta; bunlar da kendi içinde üst ve alt basamaklara ayrılmaktadır (Avrupa Konseyi, 2013, 30).

Şekil 1. ADÖÖÇM'deki dil düzeyleri

Bu düzeylere ait tanımlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Avrupa Konseyi (2013, s. 30), bu tanımlamaların kısıtlayıcı olmadığını, deneyimli uzmanlarca ayrıntılandırılabilirliğini belirtmiştir. Bu tablo, ortak öneri düzeyleri sisteminin basit, bütünsel bir biçimde

özetlenmesi için hazırlanmış ve uzman olmayanlara açıklamayı kolaylaştıracak bir göstergedir. Bu tablo öğretmenleri ve öğretim programı geliştiricilerini de yönlendirebilir.

Tablo 1. Ortak Öneri Düzeyleri Genel Basamakları Kümesi

Yetkin Dil Kullanımı	C2	Okuduğu ve duyduğu her şeyi zorluk çekmeden anlayabilir. Farklı yazılı ve sözlü kaynaklardan edindiği bilgileri özetleyebilir; gerekçe ve açıklamaları bağlantılı bir anlatımla dile getirebilir. Kendini anında, çok akıcı ve açıkça ifade edebilir. Çözümü güç olan konularda da ince anlam farklılıklarını vurgulayabilir.
	C1	Geniş çapta, iddialı, uzun metinleri anlayabilir ve ima edilen anlamları da kavrayabilir. Sık sık sözcük arama zorunluluğu duymadan kendini anında ve akıcı bir dille ifade edebilir. Dili, toplumsal ve meslek yaşamında, eğitim ve öğretimde etkin ve esnek bir şekilde kullanabilir. Karmaşık konularda görüşlerini açık, düzenli ve ayrıntılı biçimde belirtebilir. Bu sırada çeşitli dilsel araçları uygun şekilde kullanarak metinleri birbirine bağlayabilir.
Bağımsız Dil Kullanımı	B2	Soyut ve somut konular içeren metinlerin içeriğini ana hatlarıyla kavrayabilir, kendi uzmanlık alanındaki tartışmaları da anlayabilir. Kendini o denli akıcı ve anında ifade edebilir ki ana dili konuşucularıyla az çaba göstererek anlaşabilmesi mümkündür. Kendini geniş bir konu alanında belirgin ve ayrıntılı bir şekilde ifade edebilir, güncel bir konuda görüşünü belirtebilir ve çeşitli olanakların olumlu ve olumsuz yönlerine değinebilir.
	B1	Anlaşılır ve ölçünlü bir dille konuşulduğunda; iş, okul, boş zaman etkinlikleri vb. gibi bilinen şeyler söz konusu olduğunda, konuşmanın ana hatlarını anlayabilir. Öğrenmekte olduğu dilin konuşulduğu ülkeye yaptığı yolculuklarda karşılaştığı çoğu zorluğun üstesinden gelebilir. Bilinen konularda ve ilgi duyduğu alanlarda kendini basit ve bağlantılı olarak ifade edebilir. Deneyim ve olaylar hakkında bilgi verebilir; hayal, beklenti, amaç ve hedeflerini anlatabilir; tasarı ve görüşlerinin kısa gerekçelerini gösterir ya da bunlara açıklamalar getirebilir.
Temel Dil Kullanımı	A2	İlgi alanıyla ilgili cümleleri ve sıkça kullanılan anlatımları (örneğin, kişi ve aileyle ilgili bilgileri, alışveriş, iş, yakın çevre) anlayabilir. Bilinen alışılmış konularda, doğrudan doğruya bilgi alışverişi söz konusu olduğunda; alışlagelmiş, basit durumlarda kendini ifade edebilir. Geçmişi, eğitimi, çevresi ve doğrudan gereksinimleriyle bağlantılı şeyleri basit dilsel araçlar yardımıyla anlatabilir.
	A1	Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir. Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıtırabilir. Başkalarına, kendileri hakkında (Örneğin; nerede oturdukları, kimleri tanıdıkları ve nelere sahip oldukları gibi) sorular yöneltebilir ve sorulan benzeri soruları yanıtlayabilir. Karşısındaki kişiler yavaş ve anlaşılır bir biçimde konuşuyorlar ve de yardımcı oluyorsa, onlarla basit yollardan anlaşabilir.

ADÖÖÇM ile evrensel dil öğretimi standartları belirlenerek özellikle Avrupa Birliğindeki ülkeler arasında ortak bir dil öğretim sisteminin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak dil öğretim programı, sınav, ders kitabı, ders materyali hazırlama gibi çalışmalara yön vermek amacıyla; öğrenen özerkliği ekseninde, kültür ve iletişim odaklı ortak ölçütler geliştirilmiştir. Bu nedenle bu başvuru metni, dil öğretiminde temel alınması gereken bir kaynaktır. Yabancılar Türkçe öğretimi ile ilgili son zamanlarda yapılan çalışmalarda da, ADÖÖÇM'nin temel alınmaya başlandığı görülmektedir. Türkçe öğreten kurumlar da ders kitabı, sınav vb. öğretim araçlarını Avrupa dil ölçütlerine göre hazırlamaya önem vermeye başlamıştır.

Çerçeve metinde dil öğretim süreci; okuma, dinleme, yazma, üretimsel konuşma ve karşılıklı konuşma becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir. Bu beceri alanları birbirinden bağımsız olarak düşünülemeyeceği gibi, her bir beceri alanı birbirini tamamlamaktadır. Dil öğrenme-öğretme sürecinde iletişimsel yaklaşımdan yola çıkarak tüm bu becerilerin eşit bir biçimde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. “ADÖÖÇM’de hâkim olan iletişimsel yöntemin amacı, tüm becerilerin aynı oranda ilerlemesini sağlamaktır. Tüm öğrenme alanlarına yönelik olan bu ilerletme isteğinin amacı, bireyi iletişim kuracak düzeye getirmektir” (Kara, 2011, s. 160).

Çerçeve metnin yabancı dil öğrenen bireylerin iletişim yetilerinin geliştirilmesine ve çok kültürlü bireyler yetiştirilmesine verdiği önemden hareketle; hem kültür taşıyıcısı olan hem de iletişimi kolaylaştırıp daha etkili hâle getiren kalıp sözlerin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği ortamlarda ve öğrenme-öğretme sürecinde yer alması gerektiği düşüncesine varılmıştır. Bu bağlamda, bu araştırmada Türkçedeki kalıp sözler ADÖÖÇM’deki dil düzeylerine göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Kalıp sözlerin dil öğrenmenin temel amacı olan, iletişimsel yetinin geliştirilmesindeki rolünden önceki bölümlerde bahsetmiştik. “İletişimsel yeti, genel olarak temel iletişim yolları olan yazma ve konuşma becerilerini ön plana çıkarmaktadır. Hangi dilde olursa olsun, anlatma isteği insanda doğal bir davranıştır ve genel olarak yazma ve konuşma olmak üzere iki biçimde gerçekleşir” (Pilanci, 2009, s. 2). Yazma ve konuşmanın bireylerin kendilerini ifade edip diğer bireylerle iletişim kurmasının en temel yolları olduğu düşüncesinden hareketle; kalıp sözler, Türkçe öğrenen yabancıların yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine yönelik ele alınmıştır. Ancak yazma ve konuşma üzerinde durulması, kalıp sözlerin okuma ve dinlemede önemli olmadığı anlamına gelmemektedir. Her bir beceri alanı zaten birbirini

tamamlayarak desteklemektedir. Kalıp sözleri sınıflandırırken belli bir sınırlamaya ihtiyaç duyulduğundan ve çalışmamızda kalıp sözlerin sözlü ve yazılı iletişime olan katkısı vurgulandığından, sınıflandırmada anlatma becerileri olan konuşma ve yazma becerileri dikkate alınmıştır.

Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan kalıp sözlerin büyük çoğunluğu derlenerek Türkçe öğrenen yabancıların öğrenmesinde fayda olacağı düşünülen kalıp sözler çalışmamıza eklenmiştir. Kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesinden hareketle kalıp sözlerin belli bir basamak sistemine dayandırılarak öğretilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bundan yola çıkarak bu araştırmada; Türkçedeki kalıp sözler, Yunus Emre Enstitüsünün Türkçe öğretimi çalışmaları kapsamında ADOÖÇM'den hareketle geliştirmiş ve Türkçeye uyarlamış olduğu yazma, üretimsel konuşma ve karşılıklı konuşma becerilerinin yeterlik tanımları baz alınarak sınıflandırılmıştır. Dil öğrenme ve ihtiyaç ilişkisinden hareketle; kalıp sözlerin günlük hayattaki kullanım sıklıkları göz önünde bulundurularak bir düzeylendirme ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu sıralama ve sınıflandırmanın; öğretim programı, ders kitabı gibi materyallerin hazırlanmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Düzeylere göre sıralama ve sınıflandırma yapılırken çerçeve metindeki yeterlik tanımları baz alınmıştır; ancak bu çalışmadaki sınıflandırmalar ve sıralamalar değişmez değildir. Öğrenenlerin ilgi ve ihtiyacına göre şekillendirilerek eksiltilebilir yahut çoğaltılabilir.

A1 Düzeyinde Öğretililecek Kalıp Sözler

Y-A1-1 “Meslek, yaş, adres ve hobilerine ilişkin bir form doldurabilir.”

ÜK-A1-1 “Adres, telefon numarası, uyruk, yaş, aile ve hobiler gibi kişisel bilgileri verebilir.”

- Kaç yaşındasın(ız)?
- Telefon numaran(ız) kaç?
- Doğum tarihin(iz) ne?
- Ne iş yapıyorsun(uz)?
- Nerelisin(iz)?

Y-A1-2 “Doğum günü, yılbaşı, bayram tebriği gibi kısa tebrik kartları yazabilir.”

- Hayırlı olsun.
- Kutlarım.
- Tebrik ederim.
- İyi noeller.
- Yeni yılın(ız) kutlu olsun.
- İyi yıllar/seneler.

- Kutlu olsun.
- Gözün aydın.
- Bravo!
- Ne mutlu!
- Kolay gelsin!
- Umarım.
- Sevindim.
- Yaşasın!
- Başarılar.
- İyi şanslar.
- Bayramın(ız) kutlu olsun.
- Bayramın(ız) mübarek olsun.
- İyi bayramlar.
- Mutlu yıllar/seneler.
- İyi çalışmalar!
- İyi eğlenceler!
- İyi tatiller!
- İyi dersler!
- İyi sohbetler!
- Sıhhatler olsun.
- Mutluluklar dilerim.
- Doğum günün(üz) kutlu olsun.
- Nice yıllara!
- Nice mutlu yıllara!
- İyi ki doğdun!

KKA1-1 “Kendini ve birini tanıtabilir; basit selamlaşma ve vedalaşma kalıplarını kullanabilir.”

KKA1-9 “Hâl hatır sorma, selamlaşma gibi basit sohbetler gerçekleştirebilir.”

- Alo
- Efendim!
- Nasılsın(ız)?
- Ne yapıyorsun(uz)?
- Daha daha nasılsın(ız)?
- Daha iyisin(iz) değil mi?
- Nerelerdesin(iz)?
- Ne var ne yok?
- Eee daha daha ne var ne yok?
- Nasıl gidiyor?
- Ne haber? (N’aber?)
- Şöyle böyle.
- Eh işte.
- Her şey yolunda.
- İyilik sağlık.
- İdare eder.
- Öptüm.
- Neler yapıyorsun?
- İyi uykular!
- Tatlı rüyalar!
- Hoş geldin(iz)!
- Hoş bulduk!
- Hayırlı işler!
- Buyurun!
- Senin adın/ismin ne? / Sizin adınız/isminiz ne?
- Sizi tanıştırayım.
- Memnun oldum.
- Tanıştığımıza memnun oldum.
- Görüşmek üzere!
- Görüşürüz!
- Güle güle!
- Güle güle git, güle güle gel!
- Kendine dikkat et!

- Öpüyorum.
- Kim o?
- Selam!
- Merhaba!
- Günaydın!
- İyi sabahlar!
- İyi günler!
- İyi akşamlar!
- İyi geceler!
- Hayırlı sabahlar!
- Hayırlı günler!
- Hayırlı akşamlar!
- Hayırlı geceler!
- Selam olsun!
- Ne oldu?
- Bir şey mi oldu?
- Bir şey mi var?
- Neyin var?
- Sorun nedir?
- Problem nedir?
- Bir sorun mu / problem mi var?
- Ne oluyor?
- Neler oluyor?
- Kendine iyi bak!
- İyi yolculuklar!
- Hayırlı yolculuklar!
- Hoşça kal(ın)!
- Elveda!
- Çok yaşa!
- İyi yaşa!
- Sen de gör!
- Afiyet olsun.
- Geçmiş olsun.
- Büyük geçmiş olsun
- Allah rahmet eylesin.
- Allah’a emanet ol.
- Allah’a ısmarladık.
- Neler yapıyorsun?
- Nasıl geçti?
- En kısa zamanda...
- En yakın zamanda...
- Selam.
- Sen de selam söyle.
- Benden de selam söyle.
- Bir sorun / problem var mı?

KKA1-3 “Bir karşılıklı konuşmada, karşısındaki kişi söylenenleri yavaş bir şekilde tekrar edip söylemek istediklerini ifade etmesine yardımcı olduğunda, kendisini basit bir şekilde ifade edebilir.”

- Üzgünüm.
- Üzüldüm.
- Sevindim.
- Şaşırdım.
- Dikkatli ol!
- Dikkat et!
- Acele et!
- Acele etme!
- Eyvah!
- Şaka şaka.
- Şaka yapıyorum/yaptım.
- Espri yapıyorum/yaptım.
- Haberim yok.
- Haberin olsun.
- Haydi bakalım!
- İmdat!

- ... ne demek?
- Mesela...
- Örneğin...
- Diyelim ki...
- Bir dakika.
- Bir saniye.
- Ah yazık!
- İşte!
- Nasıl yani?
- Ne güzel!
- Yok be!
- Yok canım sen de!
- Yorum yok!
- Allah Allah!

KKA1-4 “Konuşmasını destekleyen işaret ve mimiklerin yardımıyla küçük alışverişler yapabilir.”

- Güzel/iyi günlerde kullan(ın).
- Hayırlı işler!
- Güle güle kullan(ın).
- Borcum ne kadar?

KKA1-6 “Başkalarından bir şey isteyebilir ve başkalarının kendisinden istediği bir şeyi verebilir.”

- Sağ ol(un)!
- Teşekkür ederim.
- Teşekkürler!
- Ne demek!
- Rica ederim.
- Bir şey değil.
- Sen de sağ ol.
- Lütfen...
- Neden olmasın?
- Mümkün mü?
- Tabii!
- Tabii ki!
- Elbette!
- Olur!
- Olmaz!
- Mümkün değil!
- Zevkle!
- İznin(iz)le...
- Müsaaden(iz)le...

KKA1-10 “Özür dileyebilir ve özürleri kabul edebilir.”

- Özür dilerim.
- Affedersin(iz).
- Pardon!
- Maalesef...
- Ne yazık ki...
- Kusura bakma(yın).
- Unuttum bile.
- Önemli değil.
- Sorun değil.
- Problem değil.
- Önemi yok.

KKA1-11 “Hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri söyleyebilir.”

- Elin(iz)e sağlık.
- Maşallah!
- Ayıp değil mi?
- Ayıp, ayıp!
- Bana ne?
- Sana ne?
- Defol!
- Kahretsin.
- Lanet olsun!
- Ne alakası var?
- Ne var?
- Öyle olsun.
- Saçmalama!
- Saçmalık!
- Umrunda değil.
- Yazık değil mi?
- Yazıklar olsun!
- Yeter artık!
- Bu ne şıklık!
- Seni seviyorum.
- Yine buyurun.
- Size ne ikram edelim?
- Bize de buyurun.
- Çok mutlu oldum.
- Katılıyorum.
- Katılmıyorum.
- Bence de.
- Aynı fikirdeyim.
- Cidden mi?
- Ciddi mi?
- Emin misin?
- Gerçekten mi?
- Lütfen rahatsız etmeyin.
- Öyle mi?
- Sanırım.
- Sanıyorum.
- Aferin!
- İyi fikir!
- En iyisi...

A2 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözler

Y-A2-1 “Kısa, basit notlar ve mesajlar yazabilir.”

- Gözlerinden öperim.
- Ellerin(iz)den öper(ler).
- Ellerin(iz)den öperim.
- Ne olsun?
- Ne yapayım?
- Nasıl olayım?
- Koşturmaca.
- Seni gördüm iyi oldum.
- İyi diyelim iyi olalım.
- Su gibi git(sin), su gibi gel(sin).
- İlginize teşekkürler.
- Sağ olun, var olun.
- Benim için zevk!
- Başarılar dilerim.
- Şansınız bol olsun.
- Bol şanslar!
- Üzülerek söylüyorum ki...
- Bilgi(leri)nize.

- İdare ediyorum/ediyoruz işte.
- İdare eder.
- Bir yaramazlık yok.
- Hiç hâlim yok.
- Bir an önce iyileşmeye bak.
- Bana bir şey olmaz.
- Bir konuda yardımına ihtiyacım var.
- Analı babalı büyüsun.
- Allah, analı babalı büyütsün.
- Uzun ömürlü olsun.
- Ömrü uzun olsun.
- Söylemeye de utanıyorum ama..
- Senin adına sevindim.
- Hayırlı uğurlu olsun.
- Afiyet, bal, şeker olsun.
- Nazar değmesin.
- Göz değmesin.
- Aşk olsun.
- Hayırlısı olsun.
- Hayırlısı bakalım.
- Haydi hayırlısı.
- Hayırlısı.
- Hakkında hayırlısı olsun.
- Darısı başına.
- Benimle evlenir misin?
- Bir yaşma daha girdim.
- Olmaz böyle şey!
- Olur şey değil!
- Boşver.
- Bu da geçer.
- Buna da şükür.
- Bundan iyisi can sağlığı.
- Canın sağ olsun.
- Daha iyisi can sağlığı.
- Muhabbetiniz bol olsun.
- Yolun(uz) açık olsun.
- Fark etmez.
- Herhâlde yani.
- O nasıl söz öyle?
- Özlemişim.
- Sakin ol!
- Az kaldı.
- Küs müyüz?
- Sakın!
- Unut gitsin.
- Yok yok.
- 41 kere maşallah!
- Allah daha iyi etsin.
- Allah kabul etsin.
- Allah kazadan beladan korusun.
- Allah kolaylık versin.
- Allah korudu.
- Allah korusun.
- Allah rahatlık versin.
- Allah sabır versin.
- Allah sağlık, sıhhat versin.
- Allah uzun ömürler versin
- Allah yardım etsin.
- Allah yardımcın olsun
- Allah'a şükürler olsun.
- Allah'ım sen bana sabır ver.
- Allah'ım sen bilirsin.
- Allah'ım yarabbim!
- Allah'tan geldi.
- Allah'tan kork.
- Aman Allah'ım!
- Aman Tanrı'm!
- Aman Yarabbim!

- Her şey düzelecek.
- Her şey (daha) güzel olacak.
- Mekânı cennet olsun.
- Nur içinde yatsın.
- Toprağı bol olsun.
- Başın(ız) sağ olsun.
- Dostlar sağ olsun.
- Rahmetli oldu.
- Sana kırgınım.
- Aklım hep sende.
- Her zamanki gibi.
- Şimdiden...
- Şimdilik...
- İyi seyirler!
- Müsait misin?
- Bir ben bilirim, bir Allah bilir.
- Estağfurullah.
- Günah değil mi?
- Hay Allah!
- Her şey Allah'tan.
- Hey güzel Allah'ım!
- Vallahi billahi!
- Vallahi!
- Bir değişiklik yok.
- Fena değil.
- Ne diyelim.
- Merak etme.
- Müjde!
- Tercih senin.

Y-A2-2 “Kaza veya parti gibi bir olayı veya etkinliği basit cümlelerle tasvir edebilir; neyin, nerede ve ne zaman olduğunu yazabilir”.

ÜK-A2-2 “Olayları ana hatlarıyla anlatabilir.”

- Ne diyeceğim...
- Bilmem anlatabildim mi?
- Biliyor musun?
- Ne düşünüyorum biliyor musun?
- Söze nasıl başlayacağım bilmiyorum...
- Düşündüm de...
- Düşünüyorum da...
- Ne demişler...
- Ne demiş atalarımız...
- Kısacası...
- Hayırdır!
- Hayırdır inşallah!
- İnşallah!
- Yok böyle bir şey!..
- Neyse...
- Yok canım!
- Sen bilirsin.
- Şanssızlık işte!
- Yapma!
- Yok artık!
- Yok artık daha neler?
- Daha doğrusu...
- Yok be!
- Bir varmış bir yokmuş.
- Evvel zaman içinde kalbur saman içinde.
- Bilgin(iz)e.
- Kalp kalbe karşıymış.
- Bir yanlışlık olmasın.
- Aman ... duymasın/görmesin.

- Aman neyse!
- Her neyse...
- Tamamen unutmuşum!
- Şikâyetiniz nedir?
- Düşünürüz.
- İşte bu!
- Diyelim ki...
- Bak gördün mü?
- İşte bu kadar!
- Bilmiyordum.
- Bugünlük bu kadar.

Y-A2-3 “İş, okul, aile, hobiler gibi günlük hayatına ilişkin basit metinler yazabilir.”

ÜK-A2-5 “Hafta sonu ve tatil etkinlikleri gibi geçmiş olayları anlatabilir.”

- Çoluk çocuk nasıl?
- Güler misin ağlar mısın?
- Olmaz böyle şey!
- Olur şey değil!
- Çok şükür!
- Hayat işte.
- Sağlık olsun.
- Öncelikle...
- Aynı zamanda...
- En kötü günümüz böyle olsun.
- Takılıyorum.
- Dalga geçiyorum.
- Espri yapıyorum.
- Şaka mı yapıyorsun?
- Dalga mı geçiyorsun?
- Alay mı ediyorsun?
- Şaka yapıyorsun herhâlde!

Y-A2-6 “Temel selamlama, hitap, istek veya teşekkür ifadelerini kullanarak bir mektup yazabilir.”

- Seni yoruyorum ama...
- Güle güle oturun.
- Sıkma tatlı canını.
- Üzme tatlı canını.
- Ne gerek vardı?
- Ben müsaade isteyeyim.
- Bana müsaade.
- Seve seve.
- Olur mu hiç?
- Olmaz mı?
- Haklısın.
- Memnuniyetle.
- Bakar mısınız?
- İzninizle.
- Ateşiniz var mı?
- Bir zahmet.
- Boş musun?
- Rahatsız olmayın.
- Senin olsun.
- Bilmez miyim?
- Neymiş o?

KKA2-2 “Otobüs, tren gibi toplu taşıma araçlarından yararlanırken basit bilgileri sorabilir ve bilet alabilir.”

KKA2-3 “Yapacağı bir seyahatle ilgili bilgi alabilir.”

KKA2-5 “Ne istediğini belirtip fiyat sorarak basit alışverişler yapabilir.”

KKA2-6 “Bir harita veya şehir planına bakarak yön tarifi yapabilir ve isteyebilir.”

- Bakabilir misiniz?
- Bir şey rica edebilir miyim?
- Bir şey sorabilir miyim?
- Bir şey sormak istiyorum.
- İzin verir misiniz?
- Üstü kalsın.
- Hayrını gör.
- Hepsi bu.
- Bir bakayım.
- Bereket versin.
- Bereketini gör.
- Kesene bereket.
- Başka bir arzunuz/isteğiniz var mı?
- Allah bereket versin.
- Saatiniz var mı?
- Hepsi bu kadar.
- Müsait bir yerde.

KKA2-7 “Davette bulunabilir ve gelen davetlere cevap verebilir.”

- Zamanını(zı)/vaktini(zi) almıyorum değil mi?
- Zamanını(zı)/vaktini(zi) almıyorum umarım.
- Rahatsız etmiyorum değil mi?
- Rahatsız etmiyorum umarım.
- Rahatsız ediyorum ama...
- Zamansız gelmedim umarım.
- Ayol ben misafir miyim?
- Bana misafir gibi davranma.
- Tamam o zaman.
- Ayağınıza sağlık.
- Yine bekleriz.
- Kendi evindeymişsin gibi davran.
- Bakarız.
- Bilmem.
- Ne dersin?
- Ben ...için aramıştım.
- ... ile görüşebilir miyim?
- ... le görüşecektim.
- Bize de bekleriz.
- Haber veririm.

B1 Düzeyinde Öğretililecek Kalıp Sözler

YB1-1 “İlgi alanına ilişkin konularda, kişisel görüş ve bakış açısını içeren sade bir metin yazabilir”.

YB1-2 “Bir okul gazetesi veya duvar panosuna olaylarla veya deneyimleriyle ilgili basit metinler yazabilir.”

ÜK-B1-1 “Duygu ve düşüncelerini katarak deneyimlerini ayrıntılarıyla ifade edebilir.”

ÜK-B1-6 “Bir öyküyü anlatabilir.”

ÜK-B1-5 “Kısa bir yazıyı metne sadık kalarak basit bir dille anlatabilir.”

KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.”

KKB1-2 “Bazen söylemeye çalıştığı şeyleri ifade etmekte zorlansa da bir konuşmayı veya tartışmayı sürdürebilir.”

- Memleket neresi?
- Neresinden?
- İçinden mi?
- Uzun lafın (sözün) kıyası...
- Neyse uzatmayayım.
- Lafı uzatmayayım.
- Lafı uzatmayalım.
- Doğrusunu isterseniz...
- Benden söylemesi.
- Benden bu kadar.
- Ne demeli bilmem ki...
- Ne desem bilmem ki...
- Ne günlere kaldık!
- Olacak gibi değil!
- Olacak iş değil!
- Derken...
- Aklında olsun.
- Az daha...
- Az kalsın...
- Bunun en iyi yolu...
- Bir tarafta... bir tarafta...
- Öyle görünüyor ki...
- Bu durum gösteriyor ki...
- Bu da bize gösteriyor ki...
- Şüphe yok ki...
- Bakalım.
- Bakarız.
- Bana öyle geliyor ki...
- Benden söylemesi...
- Demedi deme.
- Elimden geldiğince.
- Elimden geldiği kadar.
- Elimden gelen bir şey yok.
- Her nedense.
- Nasıl olsa.
- Nasılsa.
- Ne olursa olsun!
- Olmazsa olmaz!
- Tam zamanı.
- Her nasılsa.
- Yok denecek kadar az.
- Baştan anlat/anlatayım.
- Bildiğiniz üzere...
- Bildiğiniz gibi...
- Biliyoruz ki...
- Öyle ki...
- Tahmin ettiğiniz gibi...
- Gerçekten de...
- Unutmadan söyleyeyim.
- İyi ki...

- İsterseniz...
- İşte bunun için...
- İşte bu yüzden...
- Öyle veya böyle...
- Neredeyse...
- Yapılan bir araştırmaya göre...
- Tanıdığım kadarıyla...
- Şunu da kabul etmeliyiz ki...

YB1-3 “Gelişmeler, haberler ve olaylar hakkında bilgi almak için arkadaşlarına veya yakınlarına kişisel mektup veya elektronik posta yazabilir.”

YB1-7 “Dostları ve/veya meslektaşlarıyla belgegeçer ve elektronik posta aracılığıyla kısa ve basit bilgi alışverişinde bulunabilir.”

- Görüşmeyi uzun zaman oldu.
- Unutturdun kendini.
- Özlettin kendini.
- Özletme kendini.
- Uğraşıp duruyoruz.
- İyi sayılırım.
- Bıraktığın gibiyim.
- Bir yaramazlık yok.
- Aranız nasıl?
- Herkes hâlimden memnun.
- Tahmin edeyim...
- Bugün varız yarın yokuz.
- Dün gibi aklımda.
- Sizleri de yanımızda/aramızda görmekten mutluluk duyarız.
- Nasıl söylesem bilmiyorum ki...
- Şey diyecektim...
- Hiç arayıp sorduğun yok.
- İnsan arayıp haber vermez mi?
- Nerede kaldın?
- Ne kadar şükretsem az!
- Çoğu gitti, azı kaldı.
- Yardıma ihtiyacın varsa/olursa...
- Hiç keyfim yok.
- Hiç sorma!
- Nasıl geçti anlamadım.
- Umarım her şey yoluna girer.
- Ne gelen var ne de giden.
- Öyle işte...
- Sen gel yeter.

YB1-4 “Kişisel bir mektupta bir kitabın veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir ve bir konserle ilgili yorum yapabilir.”

ÜK-B1-4 “Bir kitap veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir, düşüncelerini söyleyebilir.”

KKB1-6 “Samimi bir ortamda yapılan tartışmalarda arkadaşlarına görüşlerini belirtebilir veya onların görüşlerini alabilir.”

KKB1-7 “Bir görüşe katılıp katılmadığını nezaket kuralları çerçevesinde ifade edebilir.”

- Bana soracak olursan...
- Bana sorarsanız...
- Üzülerek de olsa...
- Sana öyle geliyor.

- Fikrimi soracak olursan...
- Bana kalırsa...
- Bana kalsa...
- Seninle aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.
- Nerede kalmıştık?
- Yanılmıyorsam...
- Al benden de o kadar!
- Hiç şüphem yok.
- Anlaştık!
- Nihayet!
- Senin elinde.
- Öyle mi dersin?
- Sahi mi?
- Beni yanlış anlama(yın) ama...
- Sen bana bakma. / Siz bana bakmayın.
- Sonuç olarak...
- Haksızsam söyle.
- Yerimde olsam sen ne yapardın?
- Senin yerinde olsam...
- Tam benlik!
- İnsanınız sonuçta...
- Aksilik işte!
- Aksilik bu ya...

YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.”

KKB1-5 “Konuşmasında; şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.

- Acil şifalar dilerim.
- Üzerinize afiyet üşütmüşüm.
- Üzerinize afiyet...
- Şifayı kapmışım.
- Adıyla yaşasın.
- Yaşı uzun olsun.
- Güle güle büyüsün.
- Güle güle büyütün.
- Uzun ömürlü olsun.
- Helal olsun.
- Helal sana!
- Daha iyileri/güzelleri senin olsun.
- Hayırlı uğurlu olsun.
- Hakkında hayırlısı olsun.
- Darısı başın(ız)a.
- Daha iyisi can sağlığı.
- Gözün arkada kalmasın.
- Her şey düzelecek.
- Yaşı ne, başı ne?
- Yaşından utan.
- Kolaysa başına gelsin.
- Bu ne hâl?
- İşe bak.
- Pes artık!
- Al işte!
- Aman canım boşver.
- Boşver.
- Bunu da atlatırız.
- Değmez.
- Dert değil.
- Dert etme.
- Her işte bir hayır vardır.
- Şansına küs.
- Aynen öyle.
- Tövbe!
- Allah sevenlerine sabır versin.

- Kader.
- Kader böyleymiş.
- Kader kısmet.
- Takma kafana.
- Mekânı cennet olsun.
- Nur içinde yatsın.
- Toprağı bol olsun.
- Sağ salim gel/git.
- Sağlıcakla git, sağlıcakla gel.
- Sağlıcakla kal!
- Selamımı ilet.
- Su gibi git, su gibi gel.
- İlginize teşekkürler.
- Kendimi size/sana borçlu hissediyorum.
- Sen olmasan ne yapardım?
- Zahmet etmeseydin.
- Zahmet etmişsiniz.
- Zahmet oldu.
- Niye zahmet ettiniz?
- Sana da/size de zahmet verdim.
- Ne zahmeti canım!
- Yok canım, ne zahmeti.
- Benim için zevk!
- ... sağ olsun.
- Bundan iyisi can sağlığı.
- Kendimi size/sana borçlu hissediyorum.
- Kucak dolusu sevgiler.
- Ağzına sağlık!
- Afiyet, bal, şeker olsun.
- Ziyade olsun!
- Kesene bereket!
- Alacağın olsun!
- Allah affetsin.
- Allah akıl fikir versin.
- Allah artırsın.
- Allah aşkına!
- Allah ayırmasın.
- Allah bağışlasın.
- Allah başka acı göstermesin.
- Allah başka dert/keder vermesin.
- Allah bir daha yaşatmasın.
- Allah belanı versin!
- Allah biliyor ya!
- Allah bir yastıkta kocatsın.
- Allah bozmasın.
- Allah canımı alsın.
- Allah canımı almasın.
- Allah cezanı vermesin!
- Allah cezanı versin!
- Allah daim etsin.
- Allah doğru yoldan ayırmasın.
- Allah düşmanımın başına vermesin.
- Allah eksik etmesin.
- Allah geride kalanlara sabır versin.
- Allah gönlüne göre versin.
- Allah göstermesin!
- Allah günahlarımı affetsin.
- Allah kahretsin!
- Allah kavuştursun.
- Allah kaza bela vermesin.
- Allah mesut etsin.
- Allah ne verdiyse yeriz.
- Allah razı olsun.
- Allah rızası için...
- Allah seni kahretsin!
- Allah size de nasip etsin.

- Aşk olsun!
- İltifat ediyorsun.
- Beğendin mi yaptığımı?
- Bu yaptığın iş mi?
- Biraz ayıp olmuyor mu?
- Ayıp oluyor ama...
- Bu ne biçim şaka?
- Öyle şaka olmaz olsun!
- Takılıyorum.
- Dalga geçiyorum.
- Alay ediyorum.
- Bir sen eksiktin.
- Güldürme beni.
- Hangi rüzgâr attı?
- Nereden bildin?
- Belli mi olur?
- Belli olmaz.
- Hayret bir şey!
- Hem suçlu hem güçlü!
- Hiç beklemezdim.
- Hiç itiraz etme!
- İtiraz istemem!
- İşin mi yok?
- İşine bak!
- Bas git!
- Bak git!
- Kendine gel!
- Kes sesini!
- Ne bugün ne de yarın!
- O ne biçim söz öyle?
- Sakalım yok ki sözüm dinlensin.
- Sevsinler seni!
- Bendeki şansa bak!
- Ne biçim konuşuyorsun sen?
- Allah şifa versin.
- Allah tuttuğunu altın etsin.
- Allah var...
- Allah yokluğunu göstermesin.
- Allah zihin açıklığı versin.
- Allah'ın belası!
- Allah'ın cezası!
- Allah'ını seversen...
- Bırak Allah aşkına!
- Bırak Allah'ını seversen!
- Bilmukabele.
- Elhamdülillah.
- Maşallahı var.
- Sen beni güldürdün, Allah da seni güldürsün.
- Senden gelecek hayır Allah'tan gelsin.
- Tanrı aşkına!
- Tövbe!
- Tövbe estağfurullah!
- Tövbe tövbe!
- Yemin ederim.
- Yemin et.
- Büyüklük bende/sende kalsın.
- Bunu bana yapmayacaktı(n)!
- Senin paran burada geçmez.
- Ne tesadüf!
- Olsun...
- Haksızlık bu!
- Hiç keyfim yok.
- İnanılır şey değil!
- İnanılır gibi değil!
- Hiç beklemiyordum.
- Ben rahatsız etmesem?
- Hiç farkında değilim.

- Aklından bile geçirme!
- Ne yaparsan yap!
- Ben anlamam!
- Canım hiçbir şey istemiyor.
- Bu işte bir yanlışlık var.
- Yanlışlık olmalı!
- Ben elimden geleni yaptım.

YB1-6 “Bir ilana başvurabilir ve bu ilanla ilgili daha geniş ve ayrıntılı bilgi isteyebilir. (örneğin: sürücü kursu veya akademik kurs).”

- Şimdiden teşekkür ederim.
- Ben sizi tutmayayım.
- Saygılar.
- Saygılarımla.
- Rica etsem...
- Ben sizi rahatsız etmeyeyim.
- Zaman/vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

ÜK-B1-2 “Hayallerini, umutlarını ve amaçlarını ifade edebilir.”

ÜK-B1-3 “Planlarını, hedef ve davranışlarını nedenleriyle açıklayabilir.”

- Hayırlı ise olsun.
- Hayırlısı neyse o olsun.
- Kısmet olursa...
- Kısmetse...
- Kısmetse olur.
- Gönül isterdi ki...
- İzin verirsiniz...
- Ne dersiniz...
- Zahmet olmazsa...
- Müsaade eder misiniz?
- Müsaade sizin.
- Müsaade ederseniz...
- Uygun görürseniz...
- Bana müsaade.
- Bu dünyaya bir daha mı geleceğiz?
- Ben bu işte yokum.
- Dünyada olmaz.
- Keyfine bak.
- Rahatına bak.
- Nasıl istersen.
- Daha neler?
- Dünyada inanmam.
- Geç olsun güç olmasın.
- Yazık oldu.
- Hay aksi!
- Şeref!
- Sağlığınıza!
- Sıhhatinize!
- Bir bu eksikti...
- Dargın mıyız?
- Güle güle harca.
- Haydi canım sen de!
- Hayırdır?
- Hem de nasıl...

- Elimden bir şey gelmez.
- İyi olan kazansın.
- Ne yapayım?
- Rüyanda görürsün.
- Şeytan diyor ki...
- Üstüme iyilik sağlık!
- Yok, bu böyle olmayacak.
- Zannedersem...
- Zannediyorum...
- Görevimiz.
- Hiç yoktan iyidir.
- Senden iyi olmasın.
- Sen yaparsın da ben beğenmez miyim?
- Ateş almaya mı geldin?
- Burası senin de evin sayılır.
- Bir ... ikram edeyim/etseydim.
- Ayakta kaldın, içeri gelsene.
- Kim olursa olsun.
- Ne acelesi var?
- Ne bileyim!
- Neler var, neler!
- Araşırız.
- Araşalım.
- İşler yolunda giderse...
- Allah bana, ben sana.
- İnşallahı maşallahı yok!
- Kısmet/nasip olursa...
- Allah kısmet/nasip ederse...
- Tekrarını görmek nasip olsun.
- Eyvallah!
- Hakkını helal et.
- Haydi bana eyvallah!
- Helali hoş olsun.
- Allah'ın izniyle...
- Bir ... daha alır mısınız?
- Allah izin verirse...

B2 Düzeyinde Öğretililecek Kalıp Sözler

YB2-1 “Uzmanlık alanıyla ilgili konularda ayrıntılı ve anlaşılabilir rapor, sunu metni, kompozisyon gibi metinler yazabilir.”

- Sözden öze gelelim.
- Durumu/olayı kısaca özetleyecek olursak ...
- Kısaca belirtmek gerekirse...
- Örneklerden yola çıkarsak...
- Sonuca bakılırsa...
- Tahminlerimize göre...
- Bir diğer ifadeyle/deyişle anlatacak/söyleyecek olursak...
- Durumu/olayı bilgilerine arz ederim.
- Saygılarımla arz ederim.
- Olurlarına arz ederim.
- ... hususunu müsaadelerinize arz ederim.
- ... hususunda bilgilerini ve gereğini rica ederim.
- Gereği düşünüldü.
- Gereğini arz ederim.
- Bir aksilik olmazsa...
- Yetkili makama...
- İlgili makama...
- Aksi hâlde...

- Bilgilerin(iz)e arz ederim.
- Şu bir gerçek ki...
- Kanımca...

ÜK-B2-1 “İlgi alanına giren pek çok konuda ayrıntılı ve anlaşılır açıklamalar yapabilir.”

YB2-2 “Toplumsal konulara ilişkin makalelerin özetini çıkarabilir.”

YB2-3 “Çeşitli kaynaklardan ve medyadan aldığı bilgileri özetleyebilir.”

- Haddime düşmez ama..
- Kıssadan hisse.
- Hakkı var.
- Fi tarihinde.
- Gel zaman git zaman...
- Beterin beteri var.
- Hem ziyaret hem ticaret.
- Hiç değilse...
- Hiç olmazsa...
- İstemem yan cebime koy.
- Kelimenin tam anlamıyla...
- Bir bakıma...
- Kısa günün kârı.
- Kime niyet kime kısmet.
- Kolayı var.
- Laf aramızda.
- Laf olsun diye.
- Mesele yok.
- Ne çıkar?
- Ne olur ne olmaz.
- Neme (neyime) lazım/gerek.
- Olsa olsa...
- Ne var ki...
- Ne zaman ki...

YB2-4 “Belirli bir bakış açısına ilişkin olumlu veya olumsuz görüşlerini sebeplerini de belirterek bir kompozisyon ya da “editöre mektup” biçiminde yazabilir.”

YB2-5 “Önemli noktaları vurgulayarak ve destekleyici ayrıntılara da yer vererek bir fikri, kompozisyon veya rapor hâline getirebilir.”

YB2-6 “Ayrıntılı ve kolay okunabilir bir şekilde olaylar, deneyimler, tasarılar ve hayallere ilişkin metinler oluşturabilir.”

YB2-7 “Bir film veya kitap hakkında kısa bir eleştiri yazabilir.”

ÜK-B2-2 “Fikir ve tartışmalar içeren belgeseller, röportajlar ve haberlerden alınan kısa bölümleri anlayıp özetleyebilir.”

ÜK-B2-3 “Film veya tiyatro oyunlarının konularını ve olaylar zincirini anlayıp özetleyebilir.”

ÜK-B2-4 “Fikirlerini mantıklı bir şekilde sıralayarak neden-sonuç ilişkisine dayalı bir tez oluşturabilir.”

ÜK-B2-5 “Güncel bir konu hakkında, çeşitli seçeneklerin olumlu ve olumsuz yönlerini vererek görüş bildirebilir.”

ÜK-B2-6 “Nedenler, sonuçlar ve olası durumlarla ilgili tahminde bulunabilir.”

KKB2-2 “İlgi alanına giren bilimsel konularda ayrıntılı bilgi alışverişinde bulunabilir.”

KKB2-3 “Olaylar veya deneyimleriyle ilgili duygu ve düşüncelerini aktarabilir.”

KKB2-4 “Genel konuları içeren kapsamlı bir konuşmada etkin bir şekilde yer alabilir.”

KKB2-5 “Fikirlerini uygun açıklamalarla, görüşlerle ve yorumlarla destekleyerek bir tartışmaya katılabilir.”

KKB2-6 “Bilinen konularda anlaşılabilirliği sağlayıp diğer konuşmacıları da konuya çekerek bir tartışmada yer alabilir.”

KKB2-7 “Sorularla bilginin doğruluğunu kontrol edip ilginç cevapları irdeleyerek önceden hazırlanmış bir röportajı uygulayabilir.”

• Söz gelimi...	• Anladığım kadarıyla...
• Varsayalım...	• Bilindiği gibi
• Varsayıyorum...	• Bilindiği üzere...
• Örnek vermek gerekirse...	• Takdir edeceğiniz gibi...
• Gördüğüm kadarıyla...	• Özetle...
• Bildiğim kadarıyla...	• Söz konusu bile olamaz.
• ... gibi görünse de...	• Söz konusu dahi değil.
• Doğrusu...	

YB2-8 “Kişisel bir mektupta veya elektronik postada farklı duygu ve tavırları ifade edebilir, günün olaylarını, olayların önemli noktalarını açıklayarak aktarabilir.”

• İstirahatına bak.	• Keyfim yerinde.
• Şifa niyetine.	• Keyfime diyecek yok.
• Can ı gönülden kutlarım.	• Gel keyfim gel.
• Candan tebrikler.	• Şaka maka derken...
• Vatana millete hayırlı olsun.	• Ben hallederim.
• Olacağı varsa olur.	• Ben sana söylemiştim.
• Yeme de yanında yat.	• Benden duymuş olma.
• Aklına şaşayım!	• Benim haddim değil ama..
• Aksi şeytan!	• Bir şey olmaz.

- Ben sana gösteririm.
- Benim alnımda enayi mi yazıyor?
- Bırak bu lafları!
- Bir daha görmeyeyim.
- Bir kere olsun...
- Biraz olsun...
- Bu kadarı da fazla!
- Cehennem ol!
- Cehenneme kadar yolu(n) var!
- Cehennemin dibi!
- Çatladın mı?
- Deli olmak işten değil!
- Deli saçması!
- Delinin zoruna bak!
- Eksik olsun!
- Geleceği varsa göreceği de var!
- Görürsün sen!
- Gözüm görmesin seni!
- Gözünü sevdiğim!
- Günah benden gitti!
- Ne hâlin varsa gör!
- Oh canıma deşsin!
- Oh olsun!
- Olmaz olsun!
- Ölür müsün, öldürür müsün?
- Sana gününü göstereceğim!
- Sen de mi Brütüs?
- Senden bir şey olmaz!
- Seni doğduğuna pişman edeceğim!
- Yüzünü gören cennetlik.
- Her şey gönlünce olsun.
- Neşeniz daim olsun.
- Dile benden ne dilerse!
- Bu işin içinde bir iş var.
- Boşu boşuna.
- Kurt gibi açım!
- Ne iyi ettin de geldin.
- Bıktım, usandım artık!
- Kendin benim yerime koy.
- Ne olmuş sanki?
- Canının sağlığı.
- İki çift sözüm var!
- Cümlemize.
- Eksik yok fazlası var.
- Eksik olma.
- Fırsat bu fırsat...
- Ha şöyle!
- Ha şunu bileydin!
- Ha var ha yok!
- Hallederiz.
- İster misin? (Ya olursa?)
- İş olsun diye.
- Ne de olsa...
- Ne fark eder?
- Ne münasebet?
- Ne olduysa...
- Ne olmuş?
- Ne var yani?
- Sen giderken ben geliyordum.
- Sen yoluna, ben yoluma.
- Ya sabır!
- Yandım!
- Yeter de artar bile.
- Sabah-ı şerifleriniz hayrola.
- Sabahınız hayrolsun.
- Seni bana Allah gönderdi.
- Allah başımızdan eksik etmesin.
- Allah beterinden saklasın.

- Daha neler?
- Deme!
- Hadi canım sen de!
- Hayret!
- Her şey bir yana...
- Herkes bir yana ... bir yana.
- Hayrola?
- Bir de ne göreyim?
- Vay anasını!
- Vay canına!
- Rüyamda görsem inanmam!
- Aklına bir şey gelmesin.
- Aklına kötü bir şey gelmesin.
- Geçmiş ola!
- Güleriz ağlanacak hâlimize.
- Olacak o kadar!
- Olan oldu.
- Olan olmuş.
- Olur o kadar.
- Sabah ola hayrola!
- Kader utansın!
- Kaderde bu da varmış.
- Kaderine küs.
- Sözüm söz!
- Ölenle ölünmez.
- Rahmetli oldu.
- Ruhü şad olsun.
- Sizlere ömür.
- Uğurlar ola!
- Uğurlar olsun!
- Ver elini...
- Hay aklınla bin yaşa!
- Hay yaşa!
- Başımın üstünde yerin var.

- Allah bildiği gibi yapsın!
- Allah çarpsın.
- Allah çektirmesin.
- Allah derim!
- Allah dermansız dert vermesin.
- Allah düşmanlara fırsat vermesin.
- Allah düşürmesin.
- Allah elden ayaktan düşürmesin.
- Allah etmesin.
- Allah gecinden versin.
- Allah günah yazmasın.
- Allah işini gücünü rast getirsin.
- Allah kuru iftiradan korusun.
- Allah muhtaç etmesin.
- Allah nazardan saklasın.
- Allah ne muradın varsa versin.
- Allah evlat acısı göstermesin.
- Allah acısını/acılarını göstermesin.
- Allah övmüş de yaratmış.
- Allah sakladı.
- Allah saklasın.
- Allah çoluğuna çocuğuna bağışlasın.
- Allah sıralı ölüm versin.
- Allah sizi inandırсын.
- Allah sonunu hayretsin.
- Allah şaşırtmasın.
- Allah tamamına erdiresin.
- Allah tekrarına erdiresin.
- Allah utandırmasın.
- Allah vermesin.
- Allah yarattı demeden.
- Allah yazdıysa bozsun!
- Allah'ın emri.
- Allah'ın işine bak!

- Ne olur!
- Ne olursun!
- İster inan ister inanma.
- İnan bana...
- Olur mu öyle şey?
- Atıyorum...
- Ne fayda ki...
- Ama ne fayda...
- Ne kadar sevindim, bilemezsin!
- Şimdi hiç çekemem!
- Kimin umurunda?
- Hayırlara vesile olur inşallah.
- Allah'ına kurban!
- Allah'ından bul!
- Kuran çarpsın.
- Kuran'a el basarım.
- Tövbeler olsun!
- Tövbeler tövbesi!
- Yarına Allah kerim!
- Bunu senden/ondan beklemezdim.
- Bu kadarını ummazdım.
- Bu kadarını beklemezdim.
- Böyle gelmiş, böyle gider.

KKB2-1 “Bir konuşmayı doğal bir biçimde başlatabilir, sürdürebilir ve sonlandırabilir.”

- Bendeniz...
- Ne âlemdesin?
- Yuvarlanıp gidiyoruz.
- İç güveysinden hallice.
- Sefalar getirdin.
- Ne işle meşgulsün / meşgulsünüz?
- Ne işle uğraşıyorsun / uğraşıyorsunuz?
- Adınızı/isminizi bağışlar mısınız?
- Sözüünüzü balla kestim.
- Şeytan görsün yüzünü!
- Yolcu yolunda gerek.
- Sağ olun, var olun.
- Senlik bir şey/durum yok.
- Benlik bir şey/durum var mı?
- Lafi mı olur?
- Lafi bile olmaz.
- Hele şükür.
- Şükür kavuşturana!
- Sakıncası yoksa...
- Var mısın...
- Aman efendim, o nasıl söz?
- Tadı tuzu yok.
- Yarasın.
- Ağzınıza layık.
- Ziyade olsun.
- Ağzına acı biber sürerim.
- Elinin körü!
- İyi saatte olsunlar.
- El öpenlerin çok olsun.
- Su getirenlerin çok olsun.
- Kurban olayım.
- Kurban olduğum.
- Can kurban.
- Can feda.
- İki gözüm kör olsun.
- İki gözüm önüme aksın.
- Ağzından yel alsın.
- Kulakları çınlasın.
- Öyle sayılır.
- Nedense..
- Hayır olsun.
- Ha gayret!

- Size layık değil ama...
- Ayıptır söylemesi...
- Emriniz olur.
- Bir emriniz var mı?
- Emredersiniz!
- Müjdelersiniz!
- Müjdem i isterim.
- Lafı ağzımdan aldın.
- Canımı sokakta bulmadım.
- Sen nereden çıktın?
- İyi insan lafın üstüne gelir
- Ayağında eskisin.
- Üstünde paralansın.
- Aşağısı kurtarmaz.
- Madem öyle, işte böyle!
- Ne yalan söyleyeyim...
- Daha yolumuz uzun.
- Bir sakıncası yok, değil mi?
- Nasıl olduysa...
- İstemedem de olsa...
- Hadi oradan!
- Kahrolsun!
- Kısmet/nasip olursa...
- Bak hele!
- Maşallahı var.
- Hakkını ödeyemem.
- Ölümü gör.
- Elini ayağını öpeyim.
- Hey gidi günler hey!
- Adama bak!
- Amenna!
- Aman canım sen de!
- Amma da...
- Siftah senden bereket Allah'tan.
- Anlaşıldı, tamam.
- Ben kendi işime bakarım.
- Ona göre!
- Hakkını ödeyemem.
- Duyduk, duymadık demeyin!

C1 Düzeyinde Öğretilebilecek Kalıp Sözcükler

YC1-1 “Genel ve mesleki konularda kendisini açık bir şekilde yazılı olarak ifade edebilir.”

YC1-2 “Karmaşık bir konuyu ana hatlarını çizip önemli noktalarına da değinerek açık ve iyi geliştirilmiş bir kompozisyon veya rapor hâlinde sunabilir.”

YC1-3 “Bir konu veya olay hakkında yapılan bir yorumda kendi düşüncelerini ifade edebilir, ana düşünceyi vurgular ve ana düşünceyi uygun örneklerle destekleyebilir.”

YC1-4 “Farklı kaynaklardan bilgiyi bir araya getirir ve bunu anlaşılır bir şekilde özetleyebilir.”

YC1-6 “Şikâyetle bulunmak veya bir görüşe taraf ya da karşı olduğunu anlatmak için biçimsel açıdan düzgün mektuplar yazabilir.”

KKC1-2 “Genel olarak uzmanlık gerektiren konular ile bilimsel konularda Türkçeyi akıcı, doğru ve etkin olarak kullanabilir.”

KKC1-4 “Fikir ve görüşlerini açık bir biçimde ifade edebilir; düşüncelerini, akış sırasına göre ikna edici bir şekilde sunabilir ve konuyla ilgili sorulara cevap verebilir.”

- Velhasılıkelam...
- Hasılıkelam...
- Tabiri caizse...
- Dile kolay.
- Kıssadan hisse.
- Dahası var.
- Fırsattan istifade...
- Formalite icabı.
- Farz ı muhal..
- Hürmetler...
- Sizin takdiriniz.
- Müşerref oldum.
- O şeref bana ait.
- Şeref duyduğum.
- Emrinize amadeyim.
- Zât-ı aliniz...
- Görülen lüzum üzerine...
- Bu vesile ile...
- Şunu da söylemeden / belirtmeden edemeyeceğim.
- Uygun görüşle arz ederim.
- İşin gerçeği şudur ki...
- Eklemek istediğim bir iki nokta var.
- Şunu da atlamamak gerekir ki...
- Şunu unutmamak gerekir ki...
- Aksi belirtilmediği sürece...
- ... ekte sunulmuştur.
- ...ilişikte sunulmuştur.
- İlgili belge ekte sunulmuştur.
- En derin saygılarımla.
- İstirham ederim.
- Beni bağışlayın.
- Sözlerime son verirken...
- Satırlarıma son verirken...
- ... uygun görülmüştür.
- Mümkün mertebe...
- Tensiplerine arz ederim.
- Tasviplerine arz ederim.
- Netice itibarıyla...
- Sonuç itibarıyla...
- ... hakkında bilgi edinilmesini rica ederim.
- Bu minval üzere...
- Genel kabule göre...

YC1-5 “Kişisel bir mektupta duygularını, deneyimlerini ve olayları ayrıntılı bir şekilde tasvir edebilir.”

YC1-7 “Hitap edilen kişiye, metin türüne ve konuya bağlı olarak sözcük seçimini ve üslubunu çeşitlendirerek dil bilgisi açısından doğru metinler yazabilir.”

YC1-8 “Yazılarında okuyucuya uygun bir üslup seçebilir.”

- Dilerseniz...
- Dünya ahiret kardeşim olsun.

- Arzu ederseniz...
- Aması maması yok
- İşler tıklarında.
- Bu numaralar bana sökmez!
- Canın isterse!
- Canına yandığım.
- Gözüne dizine dursun!
- Gözünü toprak doyursun!
- Günahı boynuna.
- Haddine mi?
- Öyle yağma yok!
- Seninle iftihar ediyorum.
- Her babayiğidin harcı değil.
- Haram olsun.
- Ne âlâ memleket!
- Ne idiği belirsiz.
- Özrü kabahatinden büyük.
- Rabbena hep bana.
- Senden hayır yok.
- Teessüf ederim.
- Eli kırılsın.
- Bahtımız güzel olsun.
- Berhudar ol.
- Dağlara taşlara.
- Şeytan kulağına kurşun.
- Böyle ... düşman başına!
- Esenlikler dilerim.
- Faydalı olması temennisiyle.
- Su gibi aziz ol.
- Hayra alamet değil.
- İlahi sen de!
- Yok devenin nalı/pabucu!
- Sen sağ ben selamet.
- Ant içerim.
- Gözünü seveyim.
- Beş dakikada Beşiktaş.
- Dakika bir gol bir.
- Yarından tezi yok...
- Oldum olası...
- Dün bir bugün iki.
- Gidiş o gidiş.
- Yalvarırım...
- Davete icabet etmek gerekir.
- Hatrım için.
- Değmeyin keyfime!
- Başım la beraber.
- Hay hay!
- Başım gözüm üstüne.
- Başüstüne.
- Canıma minnet.
- Vay hâlime!
- ... için 40 fırın ekmek yemek lazım.
- Âdet yerini bulsun.
- Ağzımızın tadı bozulmasın.
- Ayran içtik ayrı düştük.
- Bana göre hava hoş.
- Bir iştir oldu.
- Darılmaca gücenmece yok.
- Gayet tabii.
- Gitti gider.
- Gör bak.
- Göreyim seni.
- Güleyim bari.
- Günahıyla sevabıyla.
- Ha deyince...
- Ha deyince olmuyor.
- Her ne pahasına olursa olsun.
- Hiç yoksa...

- Ant olsun.
- Sizi temin ederim.
- Dinince dinlensin.
- İrtibatı koparmayalım.
- Selametle.
- Sen çok yaşa e mi?
- Makbule geçti.
- Ömrüne bereket.
- Size/sana minnettarım.
- Size şükran borçluyum.
- Var ol!
- Öl de öleyim.
- Deliyle deli olma!
- Hodri meydan!
- Buyurun cenaze namazına!
- Ses seda yok.
- Sesi(n) soluğu(n) çıkmıyor.
- Sözüm ona...
- Vız gelir tırıs gider.
- Yakışık almaz.
- Ağzını hayra aç!
- Teşriflerinizi arz/rica ederiz.
- Durduk yere başımıza iş çıkardın.
- İşin yoksa uğraş, dur.
- Başka çare yok.

ÜK-C1-1 “Karmaşık konularda açık ve ayrıntılı açıklamalar yapabilir.”

ÜK-C1-2 “Uzun ve zor metinleri sözlü olarak özetleyebilir.”

ÜK-C1-3 “Konuları uygun şekilde ilişkilendirebilir, bazı noktaları geliştirip sonuçlandırarak ayrıntılı tanıtım veya açıklama yapabilir.”

ÜK-C1-4 “Kişisel veya mesleki ilgi alanlarına ilişkin bir konuda iyi geliştirilmiş bir sunum yapabilir; gerekirse hazırlanmış bu metinden uzaklaşarak dinleyicilerden gelen sorulara/yorumlara anında karşılık verebilir.”

- Sürç i lisan ettiysek affola.
- Sadede gelelim.
- Ne diyordum?
- Efendime söyleyeyim...
- Diyecek yok.
- Demem o ki...
- Bir söylentiye göre...
- Rivayete göre...
- Demem o değil.
- Dilim döndüğü kadar...
- Altını çizmek istiyorum.
- Tabiri caizse...
- Sözüm meclisten dışarı.
- Teşbihte hata olmaz.
- Laf dönüp dolaşıyor...

KKC1-1 “Türkçeyi ana dili olarak konuşan kişiler arasında geçen akıcı bir konuşmaya katılabilir.”

KKC1-3 “Türkçeyi duygusal, göndermeli ve etkili kullanımları da içeren sosyal hedefler için etkin olarak kullanabilir.”

- Lafını unutma.
- Af buyurun.
- Beni mazur görün/görünüz.
- Sizi de işinizden alıkoydum ama...
- İşinize mani olmuyorum umarım.
- Affınıza sığınarak...
- Affınıza sığınıyorum.
- Reva mı bu?
- Zararı yok.
- Ziyarı yok.
- Niye rahatsız edesin canım?
- Ziftin peki!
- Adı batasınca!
- Dilini eşek arısı soksun.
- Kör olası!
- Lamı cimi yok.
- Üstüne vazife değil.
- Üstüne vazife mi?
- Yıkıl karşımdan!
- Canı çıkasınca!
- Canı cehenneme!
- Canın çıksın.
- Zehir zıkkım olsun.
- Ellerin dert görmesin
- Ölmüşlerinin canına değsin.
- Yakıştır!
- Size de yük oldum.
- Bunu saymayız.
- Gönlünden ne koparsa.
- Tam isabet!
- Tam üstüne bastın.
- Ne zaman ıslatıyoruz?
- El insaf!
- İsabet oldu.

- Hırlı mıdır hırsız mıdır?
- Lafınızı balla kestim.
- Rast gele!
- Sana/size doyum olmaz.
- Seni gidi seni!
- Şeytanınız bol olsun.
- Boyundan utan!
- Bu ne cüret!
- Teveccühünüz.
- Bundan iyisi Şam'da kayısı.
- Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz.
- Allah devletimize zeval vermesin.
- Hey Allah'ım, sen aklıma mukayyet ol!
- Allah esirgesin.
- Allah gördüğümüzden geri koymasın.
- Allah Halil İbrahim bereketi versin
- Allah hidayet versin.
- Allah ıslah etsin.
- Allah kurtarsın.
- Allah layığını versin.
- Allah müstahakını versin.
- Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin.
- Allah selamet versin.
- Allah taksiratını affetsin.
- Allah vere de...
- Allah'ım sen nelere kadirsin!
- Allah'ın hikmeti.
- Başının gözünün sadakası olsun.
- Bereket versin ki...
- Evelallah!
- Fesupanallah!
- Hafazanallah!
- Hakkın rahmetine kavuştu.
- Hamd olsun.

- Adam sen de!
- Benden çok yaşayacaksın.
- Bendensin.
- Erkek sözü.
- Erkeksen yap.
- Herkes kendi başının çaresine baksın.
- Hey gidi!
- Elin değmişken...
- Hasbinallah!
- Hâşâ!
- Maazallah!
- Sümme hâşâ!
- Takdir i ilahi.
- Verilmiş sadakamız varmış.
- Takdire şayan.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına ve toplanan verilerin değerlendirilmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmadaki temel amaç Bosna Hersek'te Türkçe öğrenen yabancıların kalıp sözleri kullanma yeterliklerini belirlemek ve Türkçedeki kalıp sözleri ADÖÖÇM'deki yeterlik tanımlarıyla uyumlu bir biçimde sınıflandırarak kalıp sözlerin öğretiminin önemine dikkat çekmektir. Bu amaca ulaşabilmek için, alan araştırması yöntemiyle yapılan çalışmamızda betimsel araştırma türlerinden tarama (survey) modeli kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalar, ortaya koyulan bir durumu mümkün olduğunca tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmalarda en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır; çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da zaman zaman fiziksel ortamların özelliklerini özetler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel; 2009; s. 21). Tarama modeli araştırmaların amacı ise genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır (Büyüköztürk vd., 2009, s. 177).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu çalışmada evreni Bosna Hersek'te Türkçe öğrenen yabancılar, örnekleme ise Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da bulunan Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezinde, B1 ve B2.1 düzeylerinde Türkçe öğrenen 50 yetişkin öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için öncelikle çalışmanın amacından hareketle literatürdeki kaynaklar taranmıştır. Çalışmanın alt yapısını ve kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla; konuyla ilgili akademik çalışmalar, kitaplar, makaleler, tezler, bildiriler taranmış ve konumuzla ilgili bölümler çalışmamıza eklenmiştir. Çalışmamızın temel konusu olan kalıp sözler, çeşitli kaynaklardan derlenip ADÖÖÇM'deki dil düzeylerine ait yeterlik tanımları baz alınarak sınıflandırılmıştır.

Araştırmamızın amacı kalıp sözleri, ADÖÖÇM'deki dil düzeylerine ait yeterlik tanımlarına göre sınıflandırmanın yanı sıra; Bosna Hersek'te Türkçe öğrenen, B1 ve B2.1 düzeylerindeki öğrencilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterliklerini tespit etmektir. Bu bağlamda Bosna Hersek'te Türkçe öğrenen öğrencilerin kalıp sözleri kullanma yeterliklerini tespit etmek ve değerlendirmek için, Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna Türk Kültür Merkezinde, B1 ve B2.1 düzeylerinde Türkçe öğrenen öğrencilere yazılı bir sınav uygulanmıştır. Ayrıca sınavın öncesinde, öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için, öğrencilere kişisel bilgi formu doldurtulmuştur. Öğrencilere kişisel bilgi formu doldurtulmasındaki amaç, öğrencilerin demografik özelliklerinin yanı sıra; Türkçeye duydukları ilgiyi ve günlük hayatlarında Türkçeyi ne kadar, nasıl ve nerede kullandıklarını belirlemektir. Öğrencilerin Türkçeye ne kadar ilgi duyduklarının ve Türkçeyle ne kadar iç içe olduklarının, kalıp sözleri kullanabilme yeterliklerini etkileyeceği düşünülmektedir.

Kişisel bilgi formlarının doldurtulmasının ardından, sınavın soru sayısının fazla olması sebebiyle, sınav iki bölüme ayrılarak aynı gün içinde farklı ders saatlerinde uygulanmıştır. Böylece sınavın geçerlik ve güvenirliğinin artırılması amaçlanmıştır.

Sınavın Hazırlanma Süreci

Sınavı hazırlarken ADÖÖÇM'deki B1 düzeyine ait yeterlik tanımları esas alınmıştır. Bilindiği üzere ADÖÖÇM'de okuma, dinleme, yazma, karşılıklı konuşma ve üretimsel konuşma olmak üzere beş beceri alanı vardır. Çalışmamızda kalıp sözleri sınıflandırırken yazma, karşılıklı konuşma ve üretimsel konuşma beceri alanlarındaki yeterlik tanımları esas alındığı için, sınav bu yeterlik tanımlarına göre hazırlanmıştır.

Yazılı bir sınav olmasına karşın, konuşma becerisi kazanımlarının seçilmesinin sebebi, anlatma becerileri olan yazma ve konuşma becerisine ait yeterlik tanımlarının içerik ve tema açısından kalıp sözlere daha uygun olmasıdır. Sınavın uygulanmasının temel amacı, öğrencilerin kalıp söz dağarcıklarını ölçmek ve hangi kalıp sözleri daha iyi bildiklerini ve kullandıklarını belirlemek olduğundan; daha kısa zamanda, daha çok öğrenciye, daha çok soru sorularak daha çok kazanım ölçülebileceği için yazılı bir sınav hazırlanmıştır.

Sınava ait belirtke tablosu Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Sınava Ait Belirtke Tablosu

Soru Tipi	Soru Sayısı	Yeterlik Tanımları
1. BÖLÜM Çoktan seçmeli (4 seçenekli)	16	YB1-4 “Kişisel bir mektupta bir kitabın veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir ve bir konserle ilgili yorum yapabilir.” YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.” ÜK-B1-4 “Bir kitap veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir, düşüncelerini söyleyebilir.” KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.” KKB1-2 “Bazen söylemeye çalıştığı şeyleri ifade etmekte zorlansa da bir konuşmayı veya tartışmayı sürdürebilir.” KKB1-5 “Konuşmasında şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.” KKB1-6 “Samimi bir ortamda yapılan tartışmalarda arkadaşlarına görüşlerini belirtebilir veya onların görüşlerini alabilir.” KKB1-7 “Bir görüşe katılıp katılmadığını nezaket kuralları çerçevesinde ifade edebilir.”
2. BÖLÜM Eşleştirme	5	YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.” KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.”
3. BÖLÜM Açık uçlu	10	YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.” KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.” KKB1-5 “Konuşmasında; şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.”
4. BÖLÜM Açık uçlu	5	YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.” YB1-7 “Dostları ve/veya meslektaşlarıyla belgegeçer ve elektronik posta aracılığıyla kısa ve basit bilgi alışverişinde bulunabilir.” KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.” KKB1-5 “Konuşmasında; şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.”
5. BÖLÜM Açık uçlu	4	KKB1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.” KKB1-5 “Konuşmasında; şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.”
6. BÖLÜM Açık uçlu	6	YB1-3 “Gelişmeler, haberler ve olaylar hakkında bilgi almak için arkadaşlarına veya yakınlarına kişisel mektup veya elektronik posta yazabilir.” YB1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.” YB1-1 “İlgi alanına ilişkin konularda, kişisel görüş ve bakış açısını içeren sade bir metin yazabilir.” YB1-6 “Bir ilana başvurabilir ve bu ilanla ilgili daha geniş ve ayrıntılı bilgi isteyebilir. (örneğin: sürücü kursuna veya bir akademik kursa).” YB1-7 “Dostları ve/veya meslektaşlarıyla belgegeçer ve elektronik posta aracılığıyla kısa ve basit bilgi alışverişinde bulunabilir.” ÜK-B1-1 “Duygu ve düşüncelerini katarak deneyimlerini ayrıntılarıyla ifade edebilir.”

Sınav ADÖÖÇM’de orta düzey olarak nitelendirilen B1 ve B2.1 düzeylerinde Türkçe öğrenen öğrencilere uygulanmıştır. Sınav B1 düzeyi yeterliklerine göre hazırlanmasına rağmen, sınava B2.1 düzeyinde Türkçe öğrenen öğrenciler de katılmıştır. Çünkü bu öğrenciler B1 düzeyini henüz tamamlamış olup B2.1 kuruna yeni başlamışlardır. Bu düzeydeki öğrencilerin, kalıp söz dağarcıklarını ölçmek için sınava dâhil edilen kalıp sözler yalnızca B1 düzeyiyle sınırlandırılmamış, alt düzeylerdeki kazanımları da ölçmek amacıyla A1 ve A2 düzeylerine ait kalıp sözler de doğru seçenek veya çeldirici seçenekler olarak sınavda yer almıştır.

Sınavın ölçme ve değerlendirme ilkelerine uygun olmasına özen gösterilmiştir. Sınav hazırlandıktan sonra yabancılara Türkçe öğretimi ve ölçme değerlendirme alanlarındaki uzmanlardan görüş alınmıştır. Uzmanların belirttiği görüşler doğrultusunda, sınavda bazı değişiklikler ve düzeltmeler yapılarak sınav uygulanmaya hazır hâle getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Kalıp sözler derlendikten sonra ADÖÖÇM’deki dil düzeylerine ait yeterlik tanımları baz alınarak tek tek tematik olarak sınıflandırılmıştır. ADÖÖÇM’deki kazanımların temaları belli bir çerçevede olduğundan ve tematik olarak sınırlı olsa da yeterlik tanımlarının orijinal biçimleri değiştirilmemiş, kalıp sözler en uygun olanlarına dâhil edilmiştir.

Kalıp sözlerin ADÖÖÇM’deki dil düzeylerine ait yeterlik tanımlarına göre sınıflandırılmasının ardından, B1 ve B2.1 düzeyindeki öğrencilerin kalıp söz dağarcığını ölçmek amacıyla uygulanan sınavın sonuçları analiz edilmiştir. Öğrencilerin sınavları herhangi bir puanlamaya tabi tutulmamıştır. Bunun sebebi özellikle sınavda yer alan açık uçlu soruların tek bir doğru cevabının olmaması ve bu sorularla öğrencilerin kalıp sözleri ne kadar kullanabildiklerinin, hangi kalıp sözleri daha çok kullandıklarının ve kalıp sözleri kullanırken ne tür hatalar yaptıklarının tespit edilmesinin amaçlanmasıdır.

Sınavın uygulanmasının ardından öğrencilerin sınav kâğıtları tek tek incelenerek sınavdaki her soru ayrı ayrı ele alınıp frekans ve yüzde değerleri hesaplanıp tablollaştırılmıştır. Tablolarda yer alan nicel veriler yorumlanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde B1 ve B2.1 düzeyinde Türkçe öğrenen Bosna Herseklilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterlikleri, uygulanan sınav ve kişisel bilgi formlarının sonuçlarına göre incelenmiştir. Uygulanan sınav sonucunda elde edilen veriler, nitel ve nicel değerlendirmeye tabi tutularak değerlendirme sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Kişisel Bilgi Formu”na verdikleri yanıtlar doğrultusunda, sahip oldukları demografik özelliklerle ilgili şu frekans ve yüzde değerlerine ulaşılmıştır:

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	43	%86
Erkek	7	%14
Toplam	50	%100

Tablo 3'ten anlaşılabacağı üzere, araştırmaya katılan toplam 50 öğrencinin 43'ü kadın, 7'si erkektir. Araştırmadaki kadın katılımcıların oranı %86; erkek katılımcıların oranı ise %14'tür.

Tablo 4. Öğrencilerin Yaş Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş Grubu	N	%
14-25	32	%64
26-35	12	%24
36 ve üstü	6	%12
Toplam	50	%100

Tablo 4’te belirtildiği üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %64’ü 14-25 yaş aralığında, %24’ü 26-35 yaş aralığında %12’si ise 36 ve üstü yaş grubundadır. Verilere göre, öğrencilerin yarıdan fazlasının 14-25 yaş arasında genç bir kitle olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Ana Dillerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Dil	N	%
Boşnakça	50	%100
Toplam	50	%100

Tablo 5’ten anlaşılabacağı gibi, katılımcı tüm öğrencilerin ana dili Boşnakçadır.

Tablo 6. Öğrencilerin Bildikleri Yabancı Dillere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yabancı Dil	N	%
İngilizce	31	%62
İngilizce ve Arapça	2	%4
İngilizce ve Farsça	1	%2
İngilizce ve İtalyanca	1	%2
İngilizce ve Almanca	5	%10
İngilizce ve Fransızca	1	%2
İngilizce ve İspanyolca	1	%2
İngilizce, Almanca ve Fransızca	1	%2
İngilizce, Almanca ve İspanyolca	2	%4
İngilizce, Almanca ve İtalyanca	1	%2
İngilizce, Rusça, Makedonca	1	%2
Türkçe Dışında Yabancı Dil Bilmeyenler	3	%6
Toplam	50	%100

Ankete katılan öğrenciler arasında Türkçe dışında yalnızca bir yabancı dil bilenlerin oranı %62, iki yabancı dil bilenlerin oranı %11, üç yabancı dil bilenlerin oranı %10, hiç yabancı dil bilmeyenlerin oranı ise %6’dır. Öğrencilerin hangi dilleri bildiğine ilişkin ayrıntılı bilgi Tablo 6’da yer almaktadır.

Öğrencilerin neredeyse tamamının İngilizce bildiği görülmektedir. Bunun sebebinin, İngilizce ve Boşnakçanın benzer dil özelliklerine sahip olmasının yanı sıra Bosna Hersek'teki televizyon kanallarındaki İngilizce programların Boşnakça alt yazılı olarak yayınlanması olduğu düşünülmektedir. Bilindiği üzere çocukların dil öğrenme yeteneği, yetişkinlere oranla daha fazladır. Küçük yaştan itibaren, Boşnakça alt yazılı olarak İngilizce televizyon programları izleyen Bosna Herseklilerin İngilizceyi kolayca öğrendiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin, İngilizceden sonra en çok bildikleri yabancı dilin Almanca olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Eğitim Durumu	N	%
Ortaokul	2	%4
Lise	3	%6
Üniversite	35	%70
Yüksek lisans	9	%18
Doktora	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 7'den anlaşıldığı üzere, eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin oranı %4, lise olan öğrencilerin %6, üniversite olan öğrencilerin %70, yüksek lisans %18 ve doktora %2'dir. Öğrencilerin %90'ının üniversite öğrencisi veya mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Türkçe Kursunda Devam Ettikleri Kurlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kur	N	%
B1	26	%52
B2.1	24	%48
Toplam	50	%100

Tablo 8'den de anlaşılabacağı üzere, ankete katılan öğrenciler arasında B1 düzeyinde Türkçe öğrenen öğrencilerin oranı %52 iken, B2.1 düzeyinde Türkçe öğrenenlerin oranı %48'dir. B1 düzeyinden B2 düzeyine devam eden öğrencilerin azalmadığı, B1 ve B2.1 düzeyindeki öğrenci sayılarının dengeli bir dağılım oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkçe Öğrenme Nedenleri	N	%
İş	4	%8
Eğitim	7	%14
Seyahat	1	%2
Hobi	9	%18
Aile	1	%2
Eğitim ve Hobi	5	%10
Eğitim ve İş	7	%14
Eğitim ve Aile	1	%2
Eğitim ve Seyahat	1	%2
Hobi ve İş	1	%2
Hobi ve Seyahat	1	%2
İş, Seyahat ve Hobi	1	%2
İş, Seyahat ve Eğitim	1	%2
Eğitim, Hobi ve Aile	1	%2
Eğitim, Hobi, İş ve Seyahat	2	%4
Eğitim, Hobi, Seyahat ve Aile	2	%4
İş, Seyahat, Hobi ve Aile	1	%2
Diğer (Türkçeyi sevdiğim için)	2	%4
Diğer (Yabancı dil öğrenmeyi sevdiğim için)	1	%2
Diğer	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 9'daki verilere göre, öğrencilerin %56'sı birden fazla sebeple Türkçe öğrenmektedir. Tabloda ayrıntılı olarak belirtilen sonuçlara göre, %54 oranıyla, öğrencilerin Türkçe öğrenme sebepleri arasında eğitim birinci sırada yer almaktadır. Eğitim amacıyla Türkçe öğrenmek isteyenlerin oranını, %46 oranıyla hobi amacıyla Türkçe öğrenmek isteyenler takip etmektedir. İş sebebiyle Türkçe öğrenenlerin oranı ise %34'tür.

En önemli Türkçe öğrenme sebebinin eğitim olmasının, öğrencilerin yaş grubuna bağlı olduğu düşünülmektedir. Tablo 4'te görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 14-25 yaş grubu arasındandır. Öğrencilerle yapılan rastgele yüz yüze görüşmelerde, öğrencilerin birçoğu Türkiye'de lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almak istediğini belirtmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Türkiye’de Bulunmalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Süre	N	%
Hiç	2	%4
1 haftadan az	1	%2
1 hafta	9	%18
2-4 hafta	26	%52
3-6 ay	10	%20
1 yıl	1	%2
3 yıldan fazla	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 10’da ayrıntılı olarak görülebileceği üzere, ankete katılan öğrencilerin %96’sı daha önce Türkiye’de bulunmuştur. Öğrencilerle yapılan rastgele yüz yüze görüşmeler sonucunda, Türkiye’yi ziyaret eden öğrencilerin Türkiye ve Türkçeyle ilgili olumlu düşüncelerinin arttığı ve daha istekli bir biçimde Türkçe öğrendikleri görülmüştür.

Tablo 11. Öğrencilerin Türkiye’de Bulunma Sebeplerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkiye’de Bulunma Sebepleri	N	%
Gezi/seyahat	24	%50
Eğitim	7	%14,5
İş	1	%2
Eğitim ve Gezi	9	%18,75
Akraba Ziyareti	3	%6,25
Tedavi	1	%2
Türkiye’de yaşadım.	1	%2
Diğer	2	%4,5
Toplam	48	%100

Tablo 11’de belirtildiği üzere, ankete katılan öğrencilerin %50’si gezi, %14,5’i eğitim, %2’si iş, %18,75’i eğitim ve gezi, %6,25’i akraba ziyareti, %2’si tedavi sebebiyle Türkiye’de bulunmuştur. Öğrencilerin %2’si ise daha önce Türkiye’de yaşamıştır. %2’si ise diğer sebeplerle Türkiye’de bulunmuştur.

Tablo 12. Öğrencilerin Türkçe Kitap, Gazete ve Dergi Gibi Yayınlar Takip Etme Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkçe Yayınları Takip Etme Durumu	N	%
Sık sık	9	%18
Bazen	37	%74
Hiç	4	%8
Toplam	50	%100

Tablo 12’de öğrencilerin Türkçe yayınları takip etme durumlarıyla ilgili frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tablodan öğrencilerin %18’inin Türkçe yayınları sık sık, %74’ünün bazen takip ettiği; %8’inin ise hiç takip etmediği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin birçoğunun bazen dahi olsa Türkçe kitap, gazete ve dergi gibi yayınlar takip ettiği görülmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Türkçe Müzik Dinleme Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkçe Müzik Dinleme Durumu	N	%
Sık sık	28	%56
Bazen	21	%42
Hiç	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 13’te öğrencilerin Türkçe müzik dinleme durumlarıyla ilgili frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin %56’sı sık sık, %42’sinin bazen Türkçe müzik dinlemekte; %2’si ise hiç Türkçe müzik dinlememektedir. Öğrencilerin yarısından fazlasının sık sık Türkçe müzik dinlediği görülmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Türkçe Televizyon Programları İzleme Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkçe Televizyon Programları İzleme Durumlar	N	%
Sık sık	18	%36
Bazen	29	%58
Hiç	3	%6
Toplam	50	%100

Tablo 14’te öğrencilerin Türkçe televizyon programlarını izleme durumlarıyla ilgili frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Bu değerlere göre, öğrencilerin %36’sı sık sık,

%58'i bazen Türkçe televizyon programlarını izlemekte; %6'sı ise hiç izlememektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe televizyon programlarını takip ettiği görülmektedir. Türkçe televizyon programlarını izleyen öğrencilerin, kalıp söz dağarcıklarının daha fazla olacağı düşünülmektedir.

Tablo 15. Öğrencilerin Türkçeyi Kurs Dışında Kullanma Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Türkçeyi Kurs Dışında Kullanma Durumları	N	%
Okulda	4	%8
İş ortamında	2	%4
Türk arkadaş(lar)ımla/ akrabalarımla	14	%28
Okul ve iş ortamında	1	%2
Okulda ve Türk arkadaş(lar)ımla/akrabalarımla	11	%22
İş ortamında ve Türk arkadaş(lar)ımla/akrabalarımla	2	%4
Okulda, iş ortamında ve Türk arkadaş(lar)ımla/akrabalarımla	2	%4
Nadiren	7	%14
Hiçir zaman	7	%14
Toplam	50	%100

Tablo 15'te öğrencilerin Türkçeyi kurs dışında kullanma durumlarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Bu verilere göre, kurs dışında Türkçeyi öğrencilerin %14'ü nadiren kullanmakta, %14'ü hiç kullanmamaktadır. Geri kalan öğrenciler (%72), Türkçeyi kurs dışındaki çeşitli ortamlarda kullanılmaktadır. Değerlerin detaylı olarak gösterildiği tabloya göre, öğrencilerin %58'inin Türk arkadaşları ve akrabalarıyla Türkçe konuştuğu, %36'sının okulda, %14'ünün ise işte Türkçe konuştuğu görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 1. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmamızın bu bölümünde, sınavın birinci bölümünde yer alan 17 adet çoktan seçmeli soruya öğrencilerin verdiği yanıtlar ele alınacaktır. Tablolaştırılan frekans ve yüzde değerleri yorumlanacaktır.

Tablo 16. Sınavın Birinci Bölümündeki 1. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?		
Yanıtlar	N	%
Uzun lafın kıyası	29	%58
Düşündüm de	4	%8
Diyorum ki	13	%26
Söz gelimi	1	%2
Yanıt yok	3	%6
Toplam	50	%100

Öğrencilerin “Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 16’da yer almaktadır. Tablodan anlaşıldığı üzere, öğrencilerin %58’i bu soruya doğru yanıt vermiştir. Öğrencilerin %26’sı, “Diyorum ki” ifadesinin yer aldığı çeldirici seçeneğe yönelmiştir.

Tablo 17. Sınavın Birinci Bölümündeki 2. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Hangisi hasta ziyaretinde söylemek için <u>uygun değildir</u> ?		
Yanıtlar	N	%
Acil şifalar dilerim.	11	%22
Yaşı uzun olsun.	25	%50
Çabucak iyileş.	3	%6
Geçmiş olsun.	10	%20
Yanıt yok.	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 17’de, öğrencilerin “Hangisi hasta ziyaretinde söylemek için uygun değildir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablodaki verilere göre öğrencilerin %50’si soruyu doğru yanıtlamıştır. Öğrencileri (%22) en çok yanıltan seçenek, “Acil şifalar dilerim.” seçeneğidir. Öğrencilerin %20’si, esasında zayıf bir çeldirici olduğu düşünülen “geçmiş olsun.” seçeneğini işaretlemiştir. Bunun sebebinin, olumsuz ifadenin altı çizilmesine karşın, öğrencilerin soru kökünü dikkatsiz okumasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna karşın öğrencilerin yarısı, soruyu doğru olarak yanıtlamıştır.

Tablo 18. Sınavın Birinci Bölümündeki 3. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini <u>kibarca</u> uyarmak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?		
Yanıtlar	N	%
Lütfen müziğin sesini biraz kıs!	49	%98
Ayıp ya, burada ders çalışıyorum!	1	%2
Sakin bir daha müziğin sesini açma!	0	%0
Müziği kapatmazsan sana gösteririm!	0	%0
Toplam	50	%100

Öğrencilerin “Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini kibarca uyarmak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 18’de gösterilmiştir. Öğrencilerin Türçedeki nezaket ifadeleri bilgisini ölçmeye yönelik bir soru olan bu soruyu, öğrencilerin neredeyse tamamı (%98) doğru yanıtlamıştır.

Tablo 19. Sınavın Birinci Bölümündeki 4. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Yeni evlenen birini tebrik etmek için hangisini söylemek <u>uygun değildir</u> ?		
Yanıtlar	N	%
Allah ayırmasin.	9	%18
Allah mesut etsin.	8	%16
Allah gönlüne göre versin.	20	%40
Allah bir yastıkta kocatsın.	10	%20
Yanıt yok.	3	%6
Toplam	50	%100

Tablo 19’da öğrencilerin “Yeni evlenen birini tebrik etmek için hangisini söylemek uygun değildir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %40’ı soruyu doğru yanıtlamıştır. “Allah bir yastıkta kocatsın.”sözünü, öğrencilerin %20’si; “Allah ayırmasin.” sözünü öğrencilerin %18’i; “Allah mesut etsin.” sözünü ise öğrencilerin %16’sı işaretlemiştir.

Tablo 20. Sınavın Birinci Bölümündeki 5. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

Yanıtlar	N	%
Hayat işte	7	%14
Şansına küs	3	%6
Kader kısmet	5	%10
Üzme tatlı canını	35	%70
Toplam	50	%100

Tablo 20’de, öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 5. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Tablodaki verilere göre, öğrencilerin %70’i bu soruyu doğru olarak yanıtlamıştır.

Tablo 21. Sınavın Birinci Bölümündeki 6. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelemez?

Yanıtlar	N	%
İzinle	12	%24
Rica etsem	5	%10
Bir zahmet	21	%42
Sakıncası yoksa	12	%24
Toplam	50	%100

Tablo 21’de, öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 6. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%76) bu soruyu yanlış yanıtlamıştır. En güçlü çeldiricinin, %42 ile “bir zahmet” seçeneği olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yalnızca %24’ü bu soruya doğru yanıt vermiştir. Öğrencilerin cümle şeklinde olmayan kalıp sözleri, anlamlarını bilseler dahi cümle içinde nasıl kullanıldığı konusunda güçlük çektiği görülmektedir.

Tablo 22. Sınavın Birinci Bölümündeki 7. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan 7 numaralı yere gelebilecek en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanıdın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (7) _____

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (8) _____. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (9) _____?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yanıtlar	N	%
Ne olsun	1	%2
Şöyle böyle	0	%0
İdare ediyorum	4	%8
Epey oldu görüşmeyeli	45	%90
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 7. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 22’de yer almaktadır. Tablodan anlaşıldığı üzere öğrencilerin %90’ı soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 23. Sınavın Birinci Bölümündeki 8. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan 8 numaralı yere gelebilecek en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanıdın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nereledesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (7) _____

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (8) _____. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (9) _____?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yanıtlar	N	%
İnşallah	2	%4
Hayırlısı olsun	4	%8
Uğraşıp duruyoruz	34	%68
Seni gördüm iyi oldum	8	%16
Yanıt yok.	2	%4
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 8. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 23'te yer almaktadır. Tablodaki verilere göre, öğrencilerin %68'i soruyu doğru yanıtlamıştır. Hem soru kökünde belirtilmesine hem de diyalogun bir telefon konuşması olduğunu belli eden görsel bulunmasına karşın öğrencilerin %16'sı "Seni gördüm iyi oldum." seçeneğine yönelmiştir.

Tablo 24. Sınavın Birinci Bölümündeki 9. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan 9 numaralı yere gelebilecek en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanıdın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (7) _____

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (8) _____. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (9) _____?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yanıtlar	N	%
Ne haber?	0	%0
Nasıl gidiyor?	3	%6
Neler yapıyorsun?	1	%2
Çocuk çocuk nasıl?	46	%92
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 9. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 24'te yer almaktadır. Tabloda belirtildiği üzere öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%92), bu soruyu doğru olarak yanıtlamıştır.

7, 8 ve 9. sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlardan hareketle, öğrencilerin günlük yaşamda kullanılan hâl-hatır sorma, selamlaşma, vedalaşma gibi ifadeleri daha çok bildiği görülmektedir. Bunun öğrencilerin Türkçe televizyon programları izlemelerinin, Türk arkadaşlarıyla/akrabalarıyla Türkçe konuşmalarının sonucu olabileceği düşünülmektedir. Nitekim Tablo 15'te, öğrencilerin %72'sinin Türkçeyi kurs dışında da kullandığı; Tablo 14'te, öğrencilerin %94'ünün Türkçe televizyon programlarını takip ettiği görülmektedir.

Tablo 25. Sınavın Birinci Bölümündeki 10. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Ali, samimi bir arkadaşından borç almış fakat geri ödememiş. Durumu kötü olduğu ve başka seçeneği olmadığı için, aynı arkadaşından tekrar borç isteyecek. Ali borç istemek için söze nasıl başlayabilir?

Yanıtlar	N	%
Seni yormuyorum umarım	2	%4
Söylemeye utanıyorum ama	38	%76
Rahatsız etmiyorum inşallah	7	%14
Seni meşgul ediyorum sanırım	1	%2
Yanıt yok	2	%4
Toplam	50	%100

Tablo 25’te öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 10. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin %76’sı soruyu doğru olarak yanıtlamıştır.

Tablo 26. Sınavın Birinci Bölümündeki 11. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?

Yanıtlar	N	%
Cehenneme kadar yolun var!	0	%0
Bir yaşıma daha girdim!	40	%80
Şeytan görsün yüzünü!	3	%6
Deli olmak işten değil!	6	%12
Yanıt yok.	1	%2
Toplam	50	%100

Öğrencilerin “Hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 26’da gösterilmiştir. Tabloya göre, öğrencilerin %80’i bir kızgınlık değil, şaşkınlık ifadesi olan “Bir yaşıma daha girdim!” seçeneğini işaretleyerek soruya doğru yanıt vermiştir. Öğrencilerin ana dilleri olan Boşnakçada şaşkınlık belirten, bu şekilde mecazlı bir söylem olmamasına karşın, öğrencilerin tamamına yakını soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 27. Sınavın Birinci Bölümündeki 12. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelemez?

Nuran Hanım, yemek çok güzel olmuş. Bana tarifini verebilir misiniz?

Tabii Selma Hanımcığım, _____.

Yanıtlar	N	%
Olur.	8	%16
Zevkle.	11	%22
Seve seve.	6	%12
Evet buyurun.	25	%50
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 12. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 27’de yer almaktadır. Tablodan anlaşıldığı üzere öğrencilerin, %50’si soruyu doğru yanıtlamıştır.

“Buyurun” kalıp sözü, Türkçeden Boşnakçaya “bujrum” şeklinde geçmiş olup Bosna Hersekliiler tarafından günlük hayatta sık sık kullanılmaktadır. Bu kalıp sözün Türkçe ve Boşnakçada aynı anlamda kullanılmasına karşın, öğrencilerin yarısı soruyu doğru yanıtlayamamıştır.

Tablo 28. Sınavın Birinci Bölümündeki 13. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir? (Görseldeki kişilerin duygu durumunu dikkate alınız.)

Yanıtlar	N	%
Canın sağ olsun.	2	%4
Sorun değil canım.	0	%0
Öyle şaka olmaz olsun.	46	%92
Ben o şakayı unuttum bile.	2	%4
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 13. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 28’de yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin, %92’si soruyu doğru yanıtlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun soruyu doğru yanıtlayarak, beden dili ve kalıp sözleri doğru bir biçimde ilişkilendirebildiği görülmektedir.

Tablo 29. Sınavın Birinci Bölümündeki 14. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelebilir?

Çocuk : Babacığım, bana ne zaman bisiklet alacaksın?

Baba : Oğlum, _____.

Çocuk : Hep böyle söylüyorsun babacığım ama hâlâ almadın.

Baba : Bu defa söz veriyorum, hafta sonu beraber gidip alacağız.

Yanıtlar	N	%
Bakarız	47	%94
Hayırlısı	2	%4
Ciddiyim	1	%2
Kesinlikle	0	%0
Toplam	50	%100

Tablo 29’da, öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 14. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır. Tabloda belirtildiği üzere, öğrencilerin %94’ü soruyu doğru yanıtlamıştır. “Bakarız” kalıp sözünün, Boşnakçadaki karşılığının “Vidjet ćemo” şeklinde Türkçesiyle aynı anlamda olmasının ve aynı durumlarda kullanılmasının, öğrencilerin bu kalıp sözü anlama ve kullanmadaki başarılarını artırdığı düşünülmektedir.

Tablo 30. Sınavın Birinci Bölümündeki 15. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Aşağıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

“Acele İşe Şeytan Karışır” filmi, birçok sinema otoritesi tarafından ortalamanın altında bir komedi filmi olduğu yorumu getirilerek eleştirilmişti. Ancak _____ gülmekten karnınızı ağrıtabilecek, müthiş bir komedi filmi! Filmin ayrıntılarını anlatmayacağım, izleyin ve görün. Hatta bana kalırsa fragmanını da izlemeyin, 2 dakikalık fragmanda birkaç sahneyi görüp filmle ilgili kafanızda fikir oluşturmayın.

Yanıtlar	N	%
Her nedense	17	%34
Gönül isterdi ki	7	%14
Üzülerek de olsa	7	%14
Bana soracak olursanız	13	%26
Yanıt yok	6	%12
Toplam	50	%100

Öğrencilerin sınavın birinci bölümündeki 15. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 30’da yer almaktadır. Tabloya göre, öğrencilerin yalnızca %26’sı doğru seçenek olan “Bana soracak olursanız...” sözünü işaretlemiştir. Geri kalan öğrencilerin %34’ü “Her nedense...”, %14’ü “Üzülerek de olsa...”, %14’ü “Gönül isterdi ki...” seçeneklerini işaretlemiştir. Öğrencilerin %12’si ise soruya yanıt vermemiştir. Öğrencilerin, konuşmayı başlatma veya sürdürme amacıyla kullanılan kalıp sözleri çok iyi bilmedikleri görülmektedir.

Tablo 31. Sınavın Birinci Bölümündeki 16. Soruya Verilen Yanıtların Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru: Hangisi biriyle aynı görüşte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri <u>değildir</u> ?		
Yanıtlar	N	%
Sana katılmıyorum.	6	%12
Bir yanlışlık olmasın.	28	%56
Ben öyle düşünmüyorum.	2	%4
Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.	10	%20
Yanıt yok.	4	%8
Toplam	50	%100

Öğrencilerin “Hangisi biriyle aynı görüşte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri değildir?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, Tablo 31’de yer almaktadır. Tablodaki verilere göre, öğrencilerin %56’sı “Bir yanlışlık olmasın.” seçeneğini işaretleyerek soruyu doğru yanıtlamıştır. Öğrencilerin %20’si “Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.”, %12’si “Sana katılmıyorum.”, %4’ü ise “Ben öyle düşünmüyorum.” seçeneklerini işaretlemiştir. Öğrencilerin %8’i ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sınavın ikinci bölümünde, bazı kalıp sözler ve görseller verilip öğrencilerden bunları uygun bir biçimde eşleştirmeleri istenmiştir. Aşağıda öğrencilerin eşleştirme sorularına verdiklere cevaplara ait bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 32. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yanıtlar	N	%
Başarılar dilerim.	50	%100
Toplam	50	%100

Tablo 32’de, öğrencilerin sınavın 2. bölümündeki 1. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tablodan anlaşılabacağı üzere öğrencilerin tamamı soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 33. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yanıtlar	N	%
Su gibi git, su gibi gel.	40	%80
Darısı başına.	5	%10
Sana layık değil ama...	4	%8
Yanıt yok.	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 33’te, öğrencilerin sınavın 2. bölümündeki 2. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tabloda belirtildiği üzere, öğrencilerin %80’i soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 34. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yanıtlar	N	%
Darısı başına.	41	%82
Su gibi git, su gibi gel.	7	%14
Sana layık değil ama...	1	%2
Yanıt yok.	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 34’te, öğrencilerin sınavın 2. bölümündeki 3. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tabloda belirtildiği üzere, öğrencilerin %82’si soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 35. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yanıtlar	N	%
Defol buradan	49	%98
Su gibi git, su gibi gel.	1	%2
Toplam	50	%100

Tablo 35’te, öğrencilerin sınavın 2. bölümündeki 4. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin tamamına yakını (%98), soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 36. Öğrencilerin Sınavın 2. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yanıtlar	N	%
Sana layık değil ama...	43	%86
Darısı başına	3	%6
Su gibi git, su gibi gel.	2	%4
Yanıt yok.	2	%4
Toplam	50	%100

Tablo 36’te, öğrencilerin sınavın 2. bölümündeki 5. soruya verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tablodan anlaşılabacağı üzere, öğrencilerin %86’sı soruyu doğru yanıtlamıştır.

Öğrencilerin birçoğunun sınavın 2. bölümündeki soruları doğru yanıtladığı görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sınavın 3. bölümünde, “Kime, ne deriz?” başlığı altında, öğrencilere açık uçlu sorular sorulmuştur. Öğrencilerin soruları nasıl yanıtlayacaklarını daha iyi anlamaları için bir soru-cevap örneği verilerek, sorulara birden fazla cevap yazabilecekleri de belirtilmiştir. Araştırmamızın bu bölümünde, öğrencilerin sınavın 3. bölümündeki sorulara verdiği yanıtlar ele alınacaktır.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Banyodan yeni çıkan birine ne deriz?” sorusuna öğrencilerden 23’ü (%46), “Sihhatler olsun.” şeklinde yanıt vermiş, 20’si (%40) ise soruyu boş bırakmıştır. 4 öğrenci (%8) ise “Hoş geldin.”, “Hasta olma.”, “Mis gibi kokuyorsun.”, “İyi kurulan.” gibi yanıtlar

vermiştir. Bu sözlerin banyodan yeni çıkan birine söylenemeyeceği iddia edilmese de, yeni banyo yapmış birine söylemek için, Türkçede ilk akla gelen ifadenin “Sihhatler olsun.” kalıp sözü olduğu bir gerçektir. Ayrıca 2 öğrenci (%4), soruyu tamamen farklı anlamlara gelen ve farklı durumlarda kullanılan “Sağlık olsun.” ve “Gözün aydın.” şeklinde yanıtlamıştır.

Bilindiği üzere “Sihhatler olsun.” sözü, Türkçede banyodan yeni çıkmış ve tıraş olmuş birine söylenen bir kalıp sözdür. B1 ve B2.1 düzeyindeki öğrencilerin yalnızca %46’sının bu soruya doğru yanıt verebilmesinin, öğrencilerin yarıdan fazlasının ise soruya yanıt vermemesinin veya yanlış yanıt vermesinin sebebinin kendi ana dillerinde böyle bir durum için kullanılan özel bir söz olmamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Zira Boşnakçada banyodan çıkan veya tıraş olan birine söylenen özel bir kalıp söz yoktur. Dolayısıyla, öğrenciler böyle bir sözü kullanmaya ihtiyaç duymadıkları için Türkçedeki bu ifadeyi öğrenememişlerdir. Bu durum, dil öğrenme ve ihtiyaç ilişkisini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Trafik kazası geçiren birine ne/neler deriz?” sorusuna öğrencilerden 46’sı (%92), “Geçmiş olsun.” şeklinde yanıt vermiş, 2 öğrenci ise soruyu boş bırakmıştır. 3 öğrenci (%6), “İyi günler”, “Allah iyilik versin.” ve “Hayırlı olsun.” gibi duruma uygun olmayan yanıtlar vermiştir.

Öğrencilerin tamamına yakını “Geçmiş olsun.” diyerek doğru yanıt vermiştir. Öğrencilerin birçoğu “Geçmiş olsun.” kalıp sözünü temel düzeyde öğrenmektedir. B1 ve B2 düzeyindeki öğrencilerin “Büyük geçmiş olsun”, “Allah korumuş”, “Allah bir daha yaşatmasın.”, “Allah beterinden saklasın.” gibi kalıp sözleri de kullanabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Doğum yapan birine ne/neler deriz?” sorusunu 22 öğrenci (%44), “Doğum günün kutlu olsun.”, “Mutlu yıllar!”, “İyi ki doğdun.”, “Nice yıllara!” gibi doğum günü kutlamak için

söylenen sözlerle yanıtlamıştır. Bunun öğrencilerin soru kökünü yanlış anlamış olma ihtimalinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. 12 öğrenci (%24) “Allah kolaylık versin.”, “Allah sağlık versin.”, “Gözünüz aydın.”, “Geçmiş olsun.”, “Maşallah.” gibi yanıtlar vermiştir. 1 öğrenci (%2), “Hayırlısı olsun.” şeklinde yanıt vermiştir. “Hayırlı olsun.” ve “Hayırlısı olsun.” kalıp sözleri Türkçe öğrenen yabancılar tarafından sıklıkla karıştırılmaktadır. 4 öğrenci (%8) ise, soruya yanıt vermemiştir.

Bu düzeydeki öğrencilerin “Analı babalı büyüsün.”, “Allah, analı babalı büyütsün.”, “Uzun ömürlü olsun.”, “Ömrü uzun olsun.”, “Adıyla yaşasın.”, “Yaşı uzun olsun.”, “Güle güle büyüsün.”, “Güle güle büyütün.”, “Uzun ömürlü olsun.”, “Hayırlı evlat olsun.” gibi kalıp sözleri kullanabileceği düşünülmektedir. Ancak sınavda yalnızca 13 öğrenci (%26) “Tebrik ederim.”, “Allah analı babalı büyütsün.”, “Allah bağışlasın.”, “Hayırlı olsun.” gibi yanıtlar vermiştir. “Hayırlı evlat olsun.” sözü Boşnakçada “Da bude hajirli evlad.” şeklinde Türkçesinin bire bir karşılığı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Boşnakçada yeni çocuk sahibi olan birine “Allah mubarek olsun.” da denilmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“İşinde yükselen birine ne/neler deriz?” sorusuna 34 öğrenci (%68), “Hayırlı olsun”, “Hayırlı uğurlu olsun”, “Tebrikler.”, “Tebrik ederim.”, “Başarılar dilerim.”, “Hep başarılı ol.” gibi yanıtlar vermiştir. 6 öğrenci (%12) “Hayırlısı olsun.”, “Allah kolaylık versin.”, “Darısı başına.”, “Nazar değmesin.” gibi konuyla doğrudan ilgili olmayan yanıtlar vermiş; 12 öğrenci (%24) ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Yeni araba alan birine ne/neler deriz?” sorusuna 37 öğrenci (%74), “Hayırlı olsun.” ve “Güle güle kullan.” yanıtlarını vermiş, 6 öğrenci (%12) soruya yanıt vermemiştir. 5 öğrenci (%50) ise “Hayırlısı olsun.” şeklinde devam etmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, öğrencilerin bu sözü “Hayırlı olsun.” sözüyle karıştırmış olabileceği düşünülmektedir. 9 öğrenci (%18) ise “Hayırlı kullan.”, “İyi kullan.”, “Uzun kullan.”, “Allah nasip versin.” gibi Türkçe uygun olmayan ifadelerle yanıt vermiştir. Bunun sebebinin öğrencilerin ana

dillerinde benzer durumlarda kullandıkları sözleri, doğrudan Türkçeye çevirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 6. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Yeni giysi alan birine ne/neler deriz?” sorusuna öğrencilerin 37’si (%74), “Güle güle kullan.” ve “Güle güle giy.” şeklinde yanıt vermiştir. 3 öğrenci (%6) “ Sana çok yakışıyor.”, “Sana çok yakışmış.” sözleriyle yanıt vermiş, 10 öğrenci (%20) önceki soruda olduğu gibi, “Sağlıkta kullan.”, “Hayırlı giyin.”, “Hayırlı kullan.”, “İyi kullan.”, “Uzun giyin.” gibi ana dillerinden doğrudan Türkçeye çevirmiş olabileceği düşünülen sözlerle yanıt vermiştir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 7. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Evimizden ayrılan misafire ne/neler deriz?” sorusuna 20 öğrenci (%40), “Yine gelin.”, “Tekrar gelin.”, “Yine bekleriz.”, “Tekrar bekleriz.”, “Ayağınıza sağlık.”, “Tekrar bekliyoruz.” gibi yanıtlar vermiştir. 22 öğrenci “Güle güle.”, “Görüşürüz.”, “Hoşça kal.”, “Allah’ emanet ol.” gibi genel vedalaşma sözlerini yazmıştır. 9 öğrenci (%18), “İyi yolculuklar.”, “Kusura bakma.”, “Hoş geldiniz.”, “Hakkını helal et.”, “Allah’a ısmarladık.” gibi sorulan sorunun yanıtı olmayan kalıp sözler yazmıştır. 8 öğrenci (%16) ise soruya yanıt vermemiştir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 8. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Bizden özür dileyen birine ne/neler deriz?” sorusuna 28 öğrenci (%56), “Rica ederim.”, “Sorun değil.”, “Problem değil.”, “Önemli değil.”, “Canın sağ olsun.”, “Boşver.”, “Unuttum bile.”, “Estağfurullah.” gibi yanıtlar vermiştir. 9 öğrenci (%18) “Affedersiniz”, “Özür dilerim.”, “Kusura bakma.” gibi özür bildiren sözler yazmıştır; bu öğrencilerin soru kökünü yanlış anlamış olabileceği düşünülmektedir. 8 öğrenci (%16) “Bir şey değil.”, “Bir şey olmaz.”, “Bir şey yok.”, “Teşekkür ederim.”, “Hakkını helal et.” gibi sorunun doğru yanıtı olmayan sözler yazmıştır. 9 öğrenci (%18) ise soruyu boş bırakmıştır.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 9. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Bize yardım eden birine ne/neler deriz?” sorusuna 34 öğrenci (%68), “Allah razı olsun.”, “Teşekkür ederim.”, “Sağ ol.”, “Çok sağ ol.”, “Çok teşekkürler.”, “Yardımın için teşekkür ederim.” gibi yanıtlar vermiş; 10 öğrenci (%20), soruyu yanıtsız bırakmıştır. 8 öğrenci (%16), “Ellerine sağlık.”, “Memnuniyetle.”, “Önemli değil.” gibi konuya uygun olmayan yanıtlar vermiştir. 6 öğrencinin (%12) yazdığı “Canın sağ olsun.” ve “Allah iyilik versin.” sözleri öğrenciler tarafından yardım karşısında karşı tarafa söylenen iyi dilek temennisi olarak yazılmıştır ancak bu kalıp sözlerin kullanıldığı durumlar farklıdır. Ayrıca 1 öğrenci (%2), soruya “Zahmet ettiğin için teşekkür ederim.” şeklinde yanıt vermiştir, ancak bu sözün daha doğru ve yaygın kullanımı “Teşekkür ederim, zahmet oldu.” şeklindedir.

Öğrencilerin Sınavın 3. Bölümündeki 10. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Hapşırın birine ne/neler deriz?” sorusuna 43 öğrenci (%86), “Çok yaşa.”, 1 öğrenci (%2), “İyi yaşa.”, 1 öğrenci (%2) “Güzel yaşa.” şeklinde yanıt vermiş, 4 öğrenci ise soruyu yanıtlamamıştır. 1 öğrenci (%2), “Allah sağlık versin.” şeklinde normalde hapşırın birine söylenmeyen bir kalıp sözle yanıt vermiştir.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sınavın 4. bölümü, “Ne zaman/hangi durumda, ne deriz?” başlığı altında sorulan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Öğrencilerin soruları nasıl yanıtlayacaklarını daha iyi anlamaları için bir soru-cevap örneği verilerek, sorulara birden fazla cevap yazabilecekleri belirtilmiştir. Araştırmamızın bu bölümünde, öğrencilerin sınavın 4. bölümündeki sorulara verdiği yanıtlar ele alınacaktır.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Gözün aydın.”, sözü sevinçli bir olay nedeniyle kullanılan bir kutlama sözüdür (TDK, 2015). Bu söz, Türkçe öğrenen yabancıların, anlamakta ve yerinde kullanmakta güçlük çektiği sözlerden biridir.

Sınava katılan öğrencilerin 22’si (%44) , “Ne zaman/hangi durumda ‘Gözün aydın.’ deriz?” sorusuna “Tebrik etmek için.”, “Mutlu bir şey için.”, “Birine iyi bir şey olduğunda.” gibi yanıtlar vermiş, 17’si (%34) soruyu boş bırakmıştır. 5 öğrenci (%10), “Bebek sahibi olan kişiye.” diye yanıt vermiştir. 1 öğrenci (%2) “Birine kötü bir şey olduğunda.”, diğer 1 öğrenci (%2) “Doğum gününde.” şeklinde uygun olmayan yanıtlar vermiştir. 3 öğrenci (%6), “Biriyle uzun zaman görüşmediğimizde.” şeklinde yanıt vermiştir. Örneğin; uzun zamandır oğlunu görmeyen ve sonunda oğluna kavuşan bir anne “Gözün aydın.” deriz. Bu üç öğrencinin aslında bu kullanımını kast etmiş olabilecekleri ancak anlatmak istediklerini yanlış ifade etmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Ne zaman/hangi durumda ‘Yaşasın!’ deriz?” sorusuna 20 öğrenci (%40), “Bir şey bizi mutlu ettiğinde.”, “İyi bir haber duyduğumuzda.”, “Beklediğimiz bir yanıt duyduğumuzda.” gibi yanıtlar vermiş, 7 öğrenci (%14) soruyu yanıtsız bırakmıştır. 10 öğrenci (%20), “Biri hapşırığı zaman.” şeklinde yanıt vermiştir, bu öğrencilerin “Yaşasın!” sözünü “Çok yaşa!” sözüyle karıştırmış oldukları düşünülmektedir. 1 öğrenci (%2) bu sözün sevinç ifadesi olduğunu bildiğini göstermiş ancak “Çocuklar mutlu olduğunda.” diyerek sadece çocuklarla sınırlamıştır. 10 öğrenci (%20), “Biri bize yardım ettiğinde.”, “Bir kişi iyi bir iş yaptığında.”, “Harika bir fikir duyarsan.” gibi yanıtlar vermiştir. 2 öğrenci (%4), “Yaşasın!” sözünün bir kutlama sözü olduğunu düşünerek “Birini kutlamak için.”, “Bravo, harikasin anlamında” gibi yanıtlar vermiştir. Sonuç olarak öğrencilerin %40’ının “Yaşasın!” sözünün hangi durumda kullanıldığını bildiği görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Ne zaman/hangi durumda ‘Yazıklar olsun!’ deriz?” sorusuna öğrencilerin 40’ı (%80), “Biri kötü bir şey yaparsa.” diye yanıt vermiş; 7 öğrenci (%14), soruyu yanıtsız bırakmıştır. 3 öğrenci (%6), “Birini utandırmak istegimizde.”, “Hayal kırıklığına uğrarsak” şeklinde yanıt vermiştir. Öğrencilerin büyük kısmının bu kalıp sözün hangi durumda kullanıldığını bildiği görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Ne zaman/hangi durumda ‘Hayırdır inşallah.’ deriz?” sorusuna 22 öğrenci (%44), “Biri bize acil bir şey anlatmak istediğinde.”, “Biri bize bir haber söylemek üzereyken.”, “Bir şeyi merak ediyorsak.” şeklinde yanıt vermiş; 3 öğrenci (%6), soruyu yanıtsız bırakmıştır. 13 öğrenci (%26), “Eğer heyecanlıysam veya panik yapıyorsam.”, “Kötü bir şey için” gibi yanıtlar vermiştir. 7 öğrenci “Gelecek planlarımızın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini bilmediğimizde”, “Biri bizimle dertleştiği zaman.”, “Bir sonuç beklerken.” şeklinde, öğrencilerin “Hayırdır inşallah.” sözünü “Hayırlısı olsun.”, “Hayırlısı olur inşallah.” sözleriyle karıştırmış olabileceklerini düşündüren yanıtlar yazmıştır. 6 öğrenci (%12) ise “Biri yeni araba aldığında.”, “Biri yeni işe başladığında.”, “Çok mutlu olduğunda.” gibi yanıtlar vermiştir. Bu öğrencilerin de “Hayırdır inşallah.” sözünü, “Hayırlı olsun.” sözüyle karıştırdığı görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 4. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Ne zaman/hangi durumda ‘Kısmet değilmiş.’ deriz?” sorusuna, öğrencilerin 29’u (%58) “İstedğimiz bir şey olmadığında.”, 7’si (%14) “Sevdiğimiz biriyle beraber olamayınca veya ondan ayrıldığımızda.” şeklinde yanıt vermiş, 14 öğrenci (%28) soruyu yanıtsız bırakmıştır. 1 öğrenci (%2) ise “Evlenirken.” diye yanıt vermiştir.

Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sınavın 5. bölümü, “Neyi, kime söyleriz?” başlığı altında sorulan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Öğrencilerin soruları nasıl yanıtlayacaklarını daha iyi anlamaları için bir soru-cevap örneği verilerek, sorulara birden fazla cevap yazabilecekleri belirtilmiştir. Araştırmamızın bu bölümünde, öğrencilerin sınavın 5. bölümündeki sorulara verdiği yanıtlar ele alınacaktır.

Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Kime ‘Ateş almaya mı geldin?’ deriz?” sorusunu 13 öğrenci (%26), “Bize gelen ve erken dönen konuğa.” diyerek doğru yanıtlamış; 24 öğrenci (%48) ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Geri kalan öğrenciler, “Bizi sinirlendiren birine.”, “Kavga eden kişilere.”, “Hastalara.”, “Acele yapılan bir işe.”, “Özür dilemeye gelen birine.”, “Çakmak isteyen birine.”, “Gereksiz gelen birine.” gibi doğru olmayan yanıtlar vermiştir.

Öğrencilerin birçoğunun bu sözü bilmediği görülmektedir. “Ateş almaya mı geldin?” sözü Boşnakçada, Türkçe “Nerede yangın var?” anlamına gelen "Gdje gori?" şeklinde kullanılmaktadır. Mecaz anlamdaki kalıp sözlerin, öğrenciler tarafından daha az bilindiği görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Kime ‘Elinize sağlık.’ deriz?” sorusuna 17 öğrenci (%34) “Bize yemek yapan birine.”; 21 öğrenci (%42), “Güzel yemek yapan birine” şeklinde yanıt vermiştir. 11 öğrenci (%22), “İyi şeyler yapan birine.” ve “Bize yardım eden birine.” gibi kısmen doğru sayılabilecek yanıtlar vermiştir. 1 öğrenci (%2), “Hasta birine.” şeklinde uygun olmayan bir yanıt vermiş olup 2 öğrenci (%4), soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Bilindiği üzere, “Eline sağlık.” sözü iyi bir iş yapana, özellikle güzel yemek yapan kişilere yemekten sonra memnuniyet belirtmek için söylenen bir iyi dilek sözüdür. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, “Eline sağlık.” sözünün güzel yemek yapan birine söylenen bir söz

olduğunu belirtmiştir. Ancak bu sözün başka durumlarda da kullanıldığını gözden kaçırmışlardır.

Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Kime ‘Muhabbetiniz bol olsun.’ deriz?” sorusuna 11 öğrenci (%22), “Sohbet edenlere.” diye cevap vermiş; 29 öğrenci (%58), soruyu yanıtsız bırakmıştır. Geri kalan öğrenciler “İş konuşmasına giden birine.”, “Hocamıza.”, “İyi konuşan birine.”, “Bize tavsiye veren birine.”, “Yeni tanışanlara.”, “Uzun süre görüşmeyen arkadaşlara.”, “Misafirlerimize.”, “Evlenenlere.” gibi doğru olmayan yanıtlar vermiştir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun soruyu yanıtlamadığı görülmektedir. Mecaz anlam taşımamasına rağmen, öğrencilerin çoğunun bu kalıp sözün ne zaman kullanıldığını tahmin edememesi ve bilememesi dikkat çekicidir.

Öğrencilerin Sınavın 5. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

“Kime ‘İyi eğlenceler.’ deriz?” sorusuna 21 öğrenci (%42), “Parti, konser gibi yerlere gidenlere.”; 15 öğrenci (%30), gezmeye gidenlere; 9 öğrenci (%18), eğlenmeye gidenlere şeklinde yanıt vermiştir. 4 öğrenci (%8), bu sözün yalnızca gençlere ve çocuklara söylendiğini belirtmiştir. 6 öğrenci (%12) ise soruya yanıt vermemiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun, bu kalıp sözün anlamını bildiği görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sınavın 6. bölümünde 6 farklı konu verilip öğrencilerden her konu hakkında kısa birer yazı yazmaları istenmiştir. Araştırmamızın bu bölümünde, öğrencilerin yazdıkları yazılarda kalıp sözleri ne ölçüde kullandıklarına ve hangi kalıp sözleri daha çok kullandıklarına yönelik bulgu ve yorumlara yer verilecektir.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 1. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: Sürücü belgesi almak istiyorsunuz. Kurslar hakkında bilgi almak için bir sürücü kursuna e-posta yazınız.

Öğrencilerin yazdıkları metinler incelendiğinde; 12 öğrencinin (%24), yazdıkları e-postalara “Merhaba.”, “Merhabalar.”, “İyi günler.” gibi sözlerle giriş yaptığı görülmektedir. 12 öğrenci (%24) ise “saygı...”, “saygılı”, “saygın”, “saygılar”, “saygı yetkili” sözcükleriyle giriş yapmıştır. *Sayın, saygın, saygılı, saygılar* sözcükleri öğrenciler tarafından sıkça karıştırılan sözcüklerdir. Birçok öğrencinin Türkçedeki bu kullanımı tam olarak kavrayamadığı görülmektedir.

Kurs hakkında bilgi almak için yazdıkları yazıda 3 öğrenci (%6), “lütfen” ve “rica etsem” gibi beklenen şekilde nezaket ifadeleri kullanmıştır. 10 öğrenci (%20) ise kurs ücretini öğrenmek için “Kaç para?”, “Ne kadar para?” gibi sorular sormuştur. Oysa “Kurs ücretini öğrenebilir miyim?”, “Kurs ücreti ne kadar?” şeklindeki sorular böyle bir yazı için daha uygundur.

9 öğrenci (%18), e-postalarına cevap beklediklerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Cevabınızı beklerim.”

“Cevabınızı bekliyorum.”

“Cevabınızı heyecanla bekliyorum.”

“Cevabınızı rica ediyorum.”

“Eğer zamanınız varsa yakın zamanda cevabınızı gönderiniz.”

“Bilgi için teşekkür ederim.”

“En kısa zamanda cevap verebilir misiniz?”

“Sizden hızlı cevap bekliyorum.”

“Sabırsızlıkla cevaplarınızı beklerim.”

Ancak öğrencilerden bunların yerine “Cevap verebilirseniz çok sevinirim.”, “Rica etsem kısa zamanda cevap yazabilir misiniz?”, “Vakit ayırıp cevap verirseniz çok sevinirim.” gibi ifadeler yazması beklenmiştir. 1 öğrenci (%2), yazısının sonuna “Bu konu hakkında bilgi

verirseniz çok sevinirim.”, 2 öğrenci (%4), “Sorularıma cevap verirseniz çok sevinirim.” sözünü ekleyerek beklenen şekilde yanıtlar vermiştir.

Genellikle bilgi istenilen veya bir ricada bulunulan bir e-postanın sonunda yazılan “Şimdiden teşekkür ederim.” ifadesini 8 öğrenci (%16) yazmıştır. 9 öğrenci (%18) ise “Teşekkürler.”, “Çok teşekkür ederim.” gibi ifadeler yazmıştır.

1 öğrenci (%2), e-postasını “İyi günler dilerim.” sözüyle tamamlamış; 7 öğrenci (%14) “Saygılar.” ve “Saygılarımla” ifadeleriyle tamamlamıştır. 3 öğrenci bu sözleri “saygılarla”, “saygımla”, “saygılı” şeklinde yanlış yazmıştır. 2 öğrenci ise böyle bir e-postanın sonuna yazmak için çok uygun olmayan “Görüşürüz.” ve “Selamlar.” ifadelerini yazmıştır.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 2. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: Bugün biraz hastasınız ve işe gidemeyeceksiniz. Patronunuza telefondan ulaşamadınız, ona bir e-posta yazınız.

Öğrencilerin yazdıkları e-posta iletileri incelendiğinde, 36 öğrencinin (%72), “sayın patronum”, “saygın patronum”, “saygı patronum”, “sayın patron”, “sayın”, “sayın yetkili”, “sayın patron bey”, “sayın müdür”, “değerli patronum”, “saygı”, “saygılar”, “saygılı patronum”, “patron bey”, “efendi” gibi uygun olmayan hitap sözleriyle başladığı görülmektedir. 4 öğrenci (%8), “Değerli ... Bey”, “Değerli Müdür Bey”, “Sayın ... Bey” gibi beklenen düzeyde hitap sözleri yazmıştır. Öğrencilerin hitap sözlerini iyi kavrayamadığı görülmektedir. Ayrıca 3 öğrenci (%6), yazılarına “Merhaba.” ve “Merhabalar.” sözleriyle giriş yapmıştır.

13 öğrenci (%26), işe gidemeyeceğini bildirmek için “Affedersiniz.” ve “Özür dilerim.” sözlerini kullanmıştır. 10 öğrenci (%20), izin almak için “eğer mümkünse”, “eğer izin verirseniz.”, “izinizle.”, bir sakıncası yoksa”, “lütfen.” gibi sözler kullanmıştır. 3 öğrenci (%6), “Bir ricam var.”, “Rica ederim.”, “Rica ediyorum.” gibi sözleri kullanmıştır. Öğrencilerin yarıdan fazlasının rica ve özür ifadelerini uygun bir biçimde kullanabildiği görülmektedir. Ancak 7 öğrencinin (%14) benzer ifadeler söylemek istediği ancak yanlış biçimde ifade ettiği görülmektedir. Bu cümleler aşağıda yer almaktadır:

“Eğer izin verebiliyorsanız...”

“İzin verebilir misiniz?”

“Eğer olursa...”

“Sizden izin alabilir miyim?”

“Sizin izninizi beklerim.”

“Lütfen benim ricamı kabul et.”

“Affedersiniz ama bana izin verebilirsiniz.”

10 öğrenci (%20), “Umarım.” kalıp sözünü kullanmıştır, ancak bazı öğrencilerin bu sözü uygun bir biçimde kullanamadığı görülmektedir. Aşağıda öğrencilere ait cümleler yer almaktadır:

“Umarım bir sakınca olmayacak.”

“Umarım siz benim durumumu anlayacaksınız.”

“Umarım problem olmayacak.”

“Umarım bir sorun çıkmayacak.”

“Umarım anlayacaksınız.”

Örneklerde görüldüğü gibi bu öğrenciler, “umarım” kalıp sözüyle kurdukları cümleleri geniş zaman kipiyle çekimlemeleri gerekirken gelecek zaman kipiyle çekimlemişlerdir. Kalıp sözle beraber yeni bir cümle oluştururken öğrencilerin sık sık dil bilgisi hataları yaptığı görülmektedir.

2 öğrenci (%4), rahatsızlığını belirtmek için “Kendimi iyi hissetmiyorum.” ve “Üşütmüşüm.” cümlelerini kurmuştur. 1 öğrenci (%2) “Ayaklarımda duramam, durumum çok kötü.” yazmıştır. Ancak bu cümlede ifade edilmek istenenin doğru söyleniş biçimi, “Ayakta duracak hâlim yok.”tur.

2 öğrenci (%4) “Anlayış gösterdiğiniz için şimdiden teşekkürler.”, “Anlayışınız için teşekkür ederim.” cümlelerini kurmuş, 2 öğrenci (%4) “Anladığınız için teşekkür ederim.” yazmıştır. 4 öğrenci (%8) “Teşekkür ederim.”, “Teşekkürler.” sözlerini kullanmıştır.

14 öğrenci (%28), yazılarında “Bildiğiniz gibi...”, “inşallah”, “maalesef”, “Merak etmeyin.”, “Mümkün değil.”, “En kısa zamanda...” kalıp sözlerini kullanmıştır.

10 öğrenci (%20), yazılarını “Saygılar.” ve “Saygılarımla.” gibi saygı sözleriyle tamamlamış; 3 öğrenci aynı ifadeyi dil bilgisel olarak yanlış ifade etmiştir (“Saygımla.”, “Saygılarla.”, “Saygınlıkla.”).

18 öğrenci (%36), yazdıkları yazının bağlamına uygun biçimde kalıp sözler kullanarak yazılarını tamamlamıştır. Bu kalıp sözler şu şekildedir:

“İyi günler.”

“İyi günler dilerim.”

“Rahatsız ettiğim için özür dilerim.”

“İyi çalışmalar.”

“İyi çalışmalar dilerim.”

“Kolay gelsin.”

“Görüşmek üzere...”

“Bilginize.”

“Şimdiden teşekkür ederim.”

“Selamlar.”

3 öğrenci (%6), yazılarını doğru olmayan ifadelerle tamamlamıştır:

“Vaktiniz için teşekkür ederim.”

Doğru biçimi: *Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.*

“Eğer bir ihtiyacın varsa, beni ara.”

Doğru biçimi: *Eğer bir ihtiyacınız olursa, beni arayabilirsiniz.*

“Selam.”

Doğru biçimi: Bu sözcük ancak bir yazının veya bir konuşmanın başında kullanılmaktadır. Yazının sonunda olduğu için, “*Selamlar.*” biçiminde olmalıydı.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 3. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: İstemedi bir arkadaşınızı çok kırdınız, sizi affetmesi için ona bir çiçek göndermeyi planlıyorsunuz. Ona bir özür notu yazınız.

Öğrencilerin yazdıkları özür notları incelendiğinde, öğrencilerin tamamının özür ve pişmanlık bildiren kalıp sözler kullandığı görülmüştür. Öğrencilerin doğru bir biçimde kullandığı kalıp sözler aşağıda yer almaktadır:

“Seni istemedi çok kırdım.”

“Seni kırmak istemedim.”

“Seni kırmak istemedim.”

“Seni üzme istemedim.”

“Bunu bile bile yapmadım.”

“Herkes hata yapar.”

“Kötü bir niyetim yoktu.”

“Niyetim seni kırmak değildi.”

“Söz veriyorum.”

“Farkındayım.”

“Umarım beni affedebilirsin.”

“Her şey için çok özür dilerim.”

“Beni affedebilecek misin?”

“Beni affedebilir misin?”

“Beni affet.”

“Beni affetmeni istiyorum.”

“Lütfen beni affet.”

“Tekrar özür dilerim.”

“Bir daha özür dilerim.”

“Çok özür dilerim.”

“Affedersin.”

“Ne olur...”

“Rica ederim...”

“Allah aşkına...”

“Lütfen...”

“İnşallah beni affedersin.”

Öğrencilerin yanlış kullandığı kalıp sözler ve bunların doğru biçimleri aşağıda yer almaktadır:

“Umarım beni affedeceksin.”

“Umarım beni affedebileceksin.”

Doğru biçimleri: Daha önce de belirtildiği gibi “umarım” kalıp sözü, öğrencilerin sıklıkla yanlış cümle yapısında kullandığı sözlerden biridir. Öğrencilerin yazdığı bu cümleler gelecek zaman kipinde değil, “Umarım beni affedersin.” veya “ Umarım beni affedebilirsin.” şeklinde geniş zaman kipinde olmalıdır.

“Benim affımı kabul et.”

Doğru biçimi: “Özrümü kabul et.”.

“Şimdiden senin affetmeni bekliyorum.”

Doğru biçimi: Bu cümlede “şimdiden” sözcüğünün yersiz ve gereksiz kullanıldığı görülmektedir. Uygun biçimi “Beni affetmeni bekliyorum.” biçiminde olmalıdır.

“Senden kırk defa özür diliyorum.”

“Senden defalarca özür dilerim.”

Doğru biçimi: “Senden binlerce kez özür diliyorum.”

“Affetmeni arz ederim.”

Doğru biçimi: “Arz ederim” ifadesi resmî konuşmalarda, ekseriyetle yazılarda kullanılmaktadır. Bir arkadaştan özür dilemek için “Beni affetmeni rica ediyorum.” şeklinde bir cümle kurulabilir.

“Hata yaptım, bilirim.”

Doğru biçimi: “Hata yaptım, biliyorum.”

“Bu akşam eski günlerdeki gibi buluşup kahve içelim. Ne düşünüyorsun?”

Doğru biçimi: Burada “Ne düşünüyorsun?” değil, “Ne dersin?” kalıp sözü kullanılmalıdır.

26 öğrenci (%52) sevgi ve özlem belirten kalıp söz kullanmıştır. Öğrencilerin doğru biçimde kullandıkları kalıp sözler aşağıda yer almaktadır:

“Seni çok özledim.”

“Seni çok severim.”

“Seni çok seviyorum.”

“Seni seviyorum.”

“Kıyamam sana.”

“Sana layık değil ama...”

“Öpüyorum.”

“Çok öpüyorum.”

“Sevgiler...”

Öğrencilerin yanlış biçimde kullandıkları, sevgi belirten kalıp sözler aşağıda yer almaktadır:

“Sevgililer.”

Doğru biçimi: Sevgiler...

Yediğimiz içtiğimiz ayrı gelemiz biliyorsun.

Doğru biçimi: Bunu yazan öğrenci, “yediği içtiği ayrı gitmemek” deyimini kullanmaya çalışmıştır ancak yanlış bir biçimde ifade etmiştir.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 4. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: Üst komşunuz geceleri çok gürültü yapıyor, onu uyarmak istiyorsunuz. Zilini çaldınız, fakat şu an evde yok. Kapısına bırakmak için ona bir not yazınız.

Öğrencilerin yazdıkları metinler incelendiğinde, yazılarına şu hitap sözleriyle başladıkları görülmektedir:

“Komşucuğum”

“Komşum”

“Sayın ... Bey”

“Sayın komşum”

“Merhaba komşum”

“Sayın komşu”

“Canım komşum”

“Değerli komşularım”

“Değerli komşu”

“Değerli komşum”

“Değerli ... Bey”

“Günaydın komşum”

“Sevgili komşucuğum”

“Sevgili komşular”

“Sevgili komşum”

“Sevgili komşumuz”

“Sevgili komşu”

Öğrencilerin bir kısmının samimi, bir kısmının resmî hitap biçimlerini kullandığı görülmektedir. Herkesin komşusuyla samimiyet derecesinin farklı olabileceği düşünüldüğünde, hepsi doğru kabul edilebilir. Öğrencilerin yanlış biçimde yazdığı hitap ifadeleri ise şu şekildedir:

“Saygı komşularım”

Doğru biçimi: “Sayın komşularım” veya “saygıdeğer komşularım.”

“Komşular”

Doğru biçimi: Daha nazik bi ifade olması açısından “sayın komşular”, “değerli komşular” şeklinde kullanılması daha uygun olacaktır.

“Değer komşular”

Doğru biçimi: “Değerli komşular”

“Sayın ev sahibi”

Doğru biçimi: “Ev sahibi” sözü daha çok, kiradaki evin sahibi kimse anlamında kullanılmaktadır, burada ise kast edilen “komşu”dur.

“Sevgi komşularım”

“Sevdiğim komşum”

Doğru biçimi: “Sevgili komşum” veya “Sevgili komşularım” şeklinde olmalıdır. “Sevdiğim” ve “sevgili” kelimelerinin öğrenciler tarafından sıkça karıştırıldığı görülmektedir

Öğrencilerin, yazılarında yer alan uyarı ifadelerinde kullandıkları kalıp sözler aşağıda verilmiştir:

“Lütfen”

“Lütfen biraz daha dikkatli olun.”

“Lütfen biraz dikkat ediniz.”

“Biraz daha dikkatli olursanız sevinirim.”

“Rica ederim.”

“Rica ediyorum.”

“Sizinle bir konu hakkında konuşmam gerek.”

“Lütfen beni arayın.”

“Lütfen biraz sessiz olun.”

“Şimdiden teşekkür ederim.”

“Teşekkürler.”

“Teşekkür ederim.”

“Sağ olun.”

“Çok seviniriz.”

Öğrencilerin yazdığı, yukarıda yer alan kalıp sözler, öğrencilerin Türkçedeki kibar uyarı ve rica ifadelerini kavradığını göstermektedir.

“Lütfen biraz dikkatli ol.”

Doğru biçimi: Bunun yanlış bir kullanım olduğunu söylemek tam olarak mümkün değildir, ancak komşumuza karşı daha kibar olup “sen” yerine “siz” diye hitap etmek daha uygun olacaktır.

“Lütfen gece gece üstüme gelme.”

Doğru biçimi: Bu cümleyi yazan öğrenci “üstüne gelmek” deyimini kullanmaya çalışmıştır, ancak bağlama uygun bir biçimde kullanamamıştır.

“Lütfen gürültü yapmamalısınız.”

Doğru biçimi: Bilindiği üzere “lütfen” sözü istek, rica ve emir cümlelerinde kullanılır, gereklilik bildirmez. Cümlenin doğru biçimi “Lütfen gürültü yapmayınız.” olmalıdır.

“Anladığınız için sağ olun.”

Doğru biçimi: Anlayışınız için teşekkür ederim.

Ayrıca öğrencilerin bu yazılarında “aksi hâlde”, “Artık sabrım yok.”, “Başka çaresi yok.”, “Bugüne kadar...”, “Haberiniz olsun.”, “herhâlde”, “inşallah”, “umarım” ve “İyi günler.” gibi kalıp sözleri de kullanıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 5. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: Üniversitedeki çok önemli bir dersinize katılamayacaksınız. Hocanıza derse gelemeyeceğinizi haber veren bir e-posta yazınız ve dersi nasıl telafi edebileceğinizi sorunuz.

Öğrencilerin üniversitedeki hocalarına, derse gidemeyeceklerini haber verme temalı yazdıkları e-posta iletileri incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun yazılarının hitap ifadeleriyle başladığı görülmektedir. Diğer sorularının yanıtlarında da karşımıza çıktığı

gibi, bu bölümde de “saygı”, “saygın”, “sayın.” “saygılı” gibi sözcüklerin öğrenciler tarafından karıştırıldığı ve yanlış kullanıldığı görülmektedir. Öğrencilerin 23’ü (%46), yazısına doğru bir hitap ifadesiyle başlamış, 15’i (%30) hitap ifadelerini yanlış bir şekilde kullanmıştır. Öğrencilerin uygun biçimde kullandığı hitap sözleri aşağıda yer almaktadır:

“Sayın hocam”

“Günaydın hocam”

“Merhabalar hocam”

“Hocam”

“Değerli hocam”

Öğrencilerin yanlış biçimde kullandığı hitap sözleri ve bunların doğru biçimleri aşağıda yer almaktadır.

“Saygı hocam”

“Saygı hoca”

“Saygı profesör”

“Saygılı hocam”

“Saygın hoca”

“Sayın ... Hoca”

“Sayın Hoca”

Doğru biçimleri: “Sayın hocam” veya “saygıdeğer hocam” şeklinde olmalıdır. “Profesör” Türkçede akademik bir unvandır, ancak Boşnakçada lise öğretmenlerine ve üniversitedeki tüm öğretim üyelerine verilen bir unvandır. Bu sebeple, öğrencilerin bu sözü Türkçede yanlış kullandığı düşünülmektedir.

“Sayın öğretmenim”

Doğru biçimi: Üniversitedeki öğretim üyelerine, öğrenciler “hocam” diye hitap etmektedir, dolayısıyla doğru biçimi “sayın hocam” olmalıdır.

“Sayın”

Doğru biçimi: “Sayın” sözcüğü bir kişi adının veya titrinin önüne gelen, saygı belirten bir sözcüktür. Dolayısıyla tek başına kullanılamaz.

Öğrencilerin yazılarında doğru biçimde kullandığı özür, rica, istek ve teşekkür ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Affedersiniz.”

“Özür dilerim.”

“Maalesef...”

“Müsaadenizle...”

“İnşallah...”

“Rica ediyorum.”

“Rica etsem...”

“Umarım...”

“Lütfen...”

“Lütfen izin verebilir misiniz?”

“Nasıl telafi edebilirim?”

“Telafi edebilir miyim?”

“Bana yardım eder misiniz?”

“Eğer zaman bulursanız...”

“Anlayışınız için teşekkür ederim.”

“Şimdiden teşekkür ederim.”

“Teşekkür ederim.”

Öğrencilerin yazılarında yanlış biçimde kullandığı özür, rica, istek ve teşekkür ifadeleri ve bunların doğru biçimleri aşağıda verilmiştir:

“Ama ne yapalım...”

Doğru biçimi: Bu kalıp söz, “Derse gelmek istiyorum ama ne yapalım işim çıktı.” şeklindeki bir cümlede kullanılmıştır. Bu şekilde bir kullanım, daha samimi bir konuşma veya yazışma için daha uygundur. Bir öğrencinin, üniversitedeki hocasıyla iletişim kurarken daha resmî bir üslup kullanması beklenmektedir.

“Pardon.”

Doğru biçimi: Böyle bir yazıda “Affedersiniz.”, “Kusura bakmayın.”, “Özür dilerim.” gibi özür ifadelerinin kullanılması daha uygundur.

“Anlamanıza teşekkür ederim.”

Doğru biçimi: Anlayışınız için teşekkür ederim.

“Vaktiniz için çok teşekkür ederim.”

Doğru biçimi: “Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.” veya “Vaktinizi aldığım için kusura bakmayın.” biçiminde olmalıdır.

“Önceden teşekkür ederim.”

Doğru biçimi: Şimdiden teşekkür ederim.

“Umarım sorun olmayacak.”

Doğru biçimi: Umarım sorun olmaz.

“Umarım, mümkün olacak.”

Doğru biçimi: Umarım mümkündür.

“Dersi telafi etmek istiyorum. Mümkün mü böyle bir şey?”

Doğru biçimi: “Dersi telafi etmek istiyorum, mümkün mü?” veya “Dersi telafi edebilmem mümkün mü?” biçiminde olmalıdır.

“Yardım et, rica ederim.”

Doğru biçimi: “Yardımcı olabilir misiniz?” veya “Yardımcı olmanızı rica ediyorum.” biçiminde olmalıdır.

Öğrencilerin yazdıkları e-posta iletilerinin sonuna, doğru bir biçimde yazdıkları kalıp sözler aşağıda verilmiştir:

“Görüşmek üzere.”

“Cevabınızı heyecanla bekliyorum.”

“Cevap verirseniz çok sevinirim.”

“Haber verebilir misiniz?”

“Haber verirseniz çok sevinirim.”

“İyi günler.”

“Saygılar.”

“Saygılarımla.”

Öğrencilerin yazdıkları e-posta iletilerinin sonuna yanlış biçimde yazdıkları kalıp sözler ve bunların doğru biçimleri aşağıda verilmiştir:

“Bütün saygılarımla.”

Doğru biçimi: Türkçede böyle bir kullanım yoktur. “Saygılarımla.” demek yeterlidir.

“Selamlar.”

Doğru biçimi: Daha samimi konuşmalarda kullanılan bir ifadedir. Öğrencinin, üniversite hocasıyla daha resmî bir üslupla konuşması beklenmektedir.

“Saygılı.”

“Saygılarla.”

Doğru biçimleri: Saygılar...

“Saygılı selamlar”

Doğru biçimi: Saygılar, selamlar...

“Yanıtınızı bekliyorum.”

“Cevaplarınız için teşekkür ediyorum.”

Doğru biçimi: Bu ifadeler emrivaki bildirmektedir, bunların yerine “Yanıt verirseniz sevinirim.” gibi bir ifade daha uygundur.

“Hoşça kal.”

Doğru biçimi: Bir üniversite öğrencisinin hocasına siz diye hitap etmesi daha uygun olduğundan, “Hoşça kalın.” biçiminde olmalıdır.

“Görüşürüz.”

Doğru biçimi: Resmî bir üsluba göre samimi bir sözdür.

“Sizi selamlıyorum.”

Doğru biçimi: Yazı dilinde böyle bir kullanım yoktur.

Öğrencilerin Sınavın 6. Bölümündeki 6. Soruya Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Soru: Tanıdığınız biri, bir hafta sonra sizinle aynı işi yapmaya başlayacak. Önce onu tebrik ediniz. Sonra ona deneyimlerinizden hareketle işinizle ilgili kısaca tavsiyeler veriniz.

Öğrencilerin yazdıkları metinler incelendiğinde, doğru bir biçimde şu tebrik ifadelerini kullandıkları görülmektedir:

“Tebrik ediyorum.”

“Tebrik ederim.”

“Tebrikler!”

“Başarılar!”

“Başarılar diliyorum.”

“Çok mutlu oldum.”

“Çok sevindim.”

“Hoş geldiniz.”

“Hayırlı olsun.”

“Senin adına sevindim.”

“Sevindim.”

Öğrencilerin, yazdıkları yazılarda yanlış biçimde kullandıkları tebrik ifadeleri ve bunların doğru biçimleri aşağıda yer almaktadır:

“Allah mübarek olsun.”

Doğru biçimi: Türkçedeki doğru kullanımı “Allah mübarek etsin.”dir. Ancak bu kalıp söz Boşnakçada “Allah mubarek olsun.” biçiminde kullanılmaktadır.

“Beni çok mutlu ettin.”

Doğru biçimi: “Çok mutlu oldum.”

“Ve yine de hoşgeldiniz.”

Doğru biçimi: Tekrar hoş geldiniz.

“Hayırlısı olsun.”

Doğru biçimi: Hayırlı olsun.

“Senin için çok mutluyum.”

Doğru biçimi: Senin adına çok sevindim.

“İnşallah hayırdır.”

Doğru biçimi: İnşallah hayırlı olur.

Öğrencilerin yazdıkları yazılarda, yeni kalıp sözler kullanarak yeni işe başlayacak olan arkadaşlarını motive etmek için, doğru bir biçimde kullandıkları kalıp sözler aşağıda yer almaktadır:

“Her zaman senin yanıdayım.”

“Yardıma ihtiyacın olursa ben buradayım.”

“Her şey iyi olacak.”

“Hiç merak etme.”

“Hiç şüphem yok.”

“Sıkıntı yok.”

“Panik yok.”

“Umarım...”

“Umarım ki...”

“Eminim...”

“İnanıyorum ki...”

“Nihayet...”

“İnşallah...”

Öğrencilerin yanlış bir biçimde ifade ettikleri motive edici sözleri aşağıda yer almaktadır:

“Eğer bir sorun olursa seve seve yardım edeceğim.”

Doğru biçimi: “Eğer bir sorunun olursa sana seve seve yardım ederim.”

“Eğer yardıma ihtiyacın varsa mutlaka bana haber ver.”

Doğru biçimi: “Eğer yardıma ihtiyacın olursa bana mutlaka haber ver.”

“Seninle seve seve aynı işi yapacağım.”

Doğru biçimi: “Seve seve” kalıp sözünün burada yerinde kullanılmadığı görülmektedir, bunun yerine “memnuniyetle”, “büyük bir zevkle” gibi kalıp sözlerin kullanılması daha uygundur.

“Mücadele etmemiz lazım, başka yolumuz yok.”

Doğru biçimi: “Başka yolumuz yok.” sözünün yerine “Başka çaremiz yok.” veya “Başka yolu yok.” denmelidir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın sonuçlarına yer verilerek bu sonuçlarla ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

Bu araştırmada; Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da Türkçe öğrenen, 50 yetişkin öğrencinin kalıp sözleri kullanabilme yeterlikleri incelenmiştir. Öğrencilere bu amaçla uygulanan sınav sonuçlarından elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğrencilerin çoğunun alt düzeylere (A1, A2) ait kalıp sözlerin birçoğunu bildiği görülmektedir. Temel düzeye ait “*Ne haber?*”, “*Teşekkür ederim.*”, “*İyi eğlenceler.*”, “*Mutlu yıllar.*”, “*Hoşça kal.*”, “*Tebrikler.*” vb. selamlaşma, vedalaşma, hâl-hatır sorma, kutlama, teşekkür etme, rica etme, özür dileme gibi amaçlarla kullanılan kalıp sözlerin birçoğuna hâkim oldukları; ancak kalıp sözcük dağarcıklarının belli bir sınır içinde kaldığı ve çok çeşitli ifadeler kullanmadıkları anlaşılmaktadır.
2. Kızgınlık, şaşkınlık, mutluluk, üzüntü vb. duyguları ifade eden duygularla ilgili, düzeylerine uygun kalıp sözlerin öğrencilerin birçoğu tarafından bilindiği görülmektedir.
3. Öğrencilerin kendi dillerinde bire bir karşılığı olan ve kendi dilleriyle aynı durumlarda kullanılan kalıp sözleri daha iyi kavradığı anlaşılmaktadır. Buna paralel olarak kendi dillerinde karşılığı olmayan veya aynı durumlar için kullanılmayan kalıp sözleri kullanmakta zorlanmaktadırlar. Örneğin; yeni banyo yapan veya tıraş olan bir kişiye söylenen “*Sihhatler olsun.*” sözünün öğrenciler tarafından fazla kullanılmadığı görülmektedir. Çünkü kendi dillerinde bu durumlar için söylenen herhangi bir kalıp söz

bulunmamaktadır. Dolayısıyla öğrenciler bu tür sözleri kullanmaya ihtiyaç duymayacaklarını düşünerek bunları öğrenmeye önem vermemektedirler. Türkçeden Boşnakçaya doğrudan çevrilemeyen, çevrilse de aynı anlamı karşılayamayacak veya o biçimiyle Boşnakçada kullanılamayacak olan “Gözün aydın.” sözü de öğrencilerin öğrenmekte ve kullanmakta zorlandığı kalıp sözlerden biridir. Öğrencilerin birçoğu böyle kalıp sözlerin yerine, bunların en yakın anlamlısını veya kendilerine göre daha kolay buldukları kalıp sözleri kullanma eğilimine sahiptirler. Örneğin; birçok öğrencinin “Gözün aydın.” sözü yerine “*Tebrikler.*”, “*Tebrik ederim.*” gibi sözler kullandığı görülmektedir.

4. Öğrencilerin birçoğunun tebrik etme, iyi dilekte bulunma ile ilgili “*Tebrik ederim.*”, “*Tebrikler.*”, “*Kutlarım.*”, “*Hayırlı olsun.*” gibi genel kalıp sözlerle hâkim oldukları; ancak pek çok öğrencinin evlilik, doğum gibi özel durumlarda söylenen kalıp sözleri bilmedikleri görülmektedir.

5. Öğrencilerin birçoğunun cümle yapısında olmayan *izninle*, *rica etsem*, *bir zahmet*, *sakıncası yoksa*, *umarım* gibi tek sözcük veya öbek hâlinde olan kalıp sözleri, cümle içinde kullanmakta zorlandıkları görülmektedir. Bu tür kalıp sözleri kullanırken uygun olmayan söz dizimi, yüklemi yanlış zaman kipiyle çekimleme gibi hatalar yapılabilmektedir.

6. *Uzun lafın kısıası*, *söz gelimi*, *her nedense*, *bana soracak olursanız*, *gönül isterdi ki*, *sonuç olarak* gibi konuşmayı başlatmak, sürdürmek veya sona erdirmek gibi işlevlere sahip kalıp sözlerin öğrencilerce fazla kullanılmadığı görülmektedir.

7. Öğrencilerin birbirine yakın kalıp sözlerin anlamlarını ve kullanıldığı yerleri sıklıkla karıştırdığı görülmektedir. Örneğin “*Hayırlı olsun.*” yerine “*Hayırlısı olsun*” sözünün kullanılması; “*Bir şey olmaz.*”, “*Bir şey yok.*”, “*Bir şey değil.*” sözlerinin birbirlerinin yerine kullanılması gibi.

8. Türkçeden Boşnakçaya geçen ve iki dilde de aynı anlamda kullanılan “*Yazık.*”, “*Buyurun.*” gibi kalıp sözlerin öğrenciler tarafından kolaylıkla kullanıldığı görülmektedir. Ancak bazı kalıp sözler Türkçeden Boşnakçaya geçerken orijinal biçimini koruyamamıştır. Örneğin Türkçedeki “*Bayramın(ız) mübarek olsun.*” kalıp sözü Boşnakçada “*Bajram mubarek olsun.*” şeklinde yazılmakta ve “*Bayram mubarek olsun.*” şeklinde okunmaktadır. Bir başka örnek; Türkçedeki “*Allah mübarek etsin.*” sözünün, Boşnakçada

“Allah mubarek olsun.” şeklinde yer almasıdır. Bu tür kalıp sözlerin, öğrencilerin birçoğu tarafından Boşnakçadaki biçimiyle kullanıldığı görülmektedir.

9. Öğrencilerin kalıp sözleri kullanırken sıklıkla yaptıkları hatalardan biri, kendi dillerindeki bir kalıp sözü kelimesi kelimesine Türkçeye çevirmeye çalışmalarıdır. Bu durum çoğu zaman yapay bir dil ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Örneğin; “Zahmet oldu, teşekkür ederim.” sözü yerine “Zahmet ettiğin için teşekkür ederim.” sözünün kullanılması; “Hata yaptım, biliyorum.” cümlesinde *biliyorum* yerine *bilirim* sözünün kullanılması; “Öyle mi? Bilmiyordum.” cümlesindeki *bilmiyordum* yerine *bilmedim* sözünün kullanılması; *izniniz olursa* sözü yerine *eğer izin verebiliyorsanız* denmesi; “Akşam sinemaya gidelim mi? Ne düşünüyorsun?” cümlesinde “Ne dersin?” sözünün kullanılması gerekirken “Ne düşünüyorsun?” sözünün kullanılması gibi.

10. Değişmece anlam taşıyan kalıp sözlerin öğrencilerce daha az bilindiği ve kullanıldığı görülmektedir.

11. Öğrencilerin genellikle günlük konuşma dilinde kullanılan kalıp sözleri bildikleri; resmî konuşma ve yazışmalarda oldukça zorlandıkları görülmektedir. Birçok öğrencinin resmî ve gayriresmî dilin ayırdına varamadığı görülmektedir. Örneğin; bir öğrenci bir arkadaşına “Beni affetmeni arz ederim.” derken, başka bir öğrenci üniversite hocasına “Bana yardım et.” diyebilmektedir. *Saygılar, sevgiler, selamlar* gibi kalıp sözlerin ne zaman, nerede, kim için kullanılacağı; kime, nasıl hitap edileceği gibi konular öğrenciler tarafından sıklıkla karıştırılmaktadır.

12. Bazı öğrencilerin kalıp sözleri yazarken yazım hataları yaptıkları görülmektedir.

13. Kimi zaman bazı kalıp sözlerin anlamına uygun olmayan biçimlerde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; birine teşekkür etmek için “Canın sağ olsun.” denmesi gibi.

14. Eş anlamlı veya yakın anlamlı kalıp sözlerin ne zaman kullanılabileceği, ne zaman kullanılamayacağı sıklıkla karıştırılmaktadır. “Hocam, pardon bugünkü derse gelemeyeceğim.” cümlesinde *affedersiniz, kusura bakmayın, özür dilerim* sözlerinden biri kullanılabilecekken *pardon* sözünün kullanılması gibi.

15. Yanlış sözcük kullanımından ve dil bilgisi yanlışlarından kaynaklanan hatalar yapılabilmektedir. “Anlayışınız için teşekkür ederim.” yerine “Anlamanıza teşekkür ederim.” denmesi gibi.

Öneriler

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgu ve sonuçlar doğrultusunda, faydalı olacağı düşünülen öneriler şunlardır:

1. Dil öğrenimi ve öğretiminin kültürden bağımsız olamayacağı unutulmayarak sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarda; yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türk kültürünü yakından tanımaları sağlanmalıdır.
2. Öğrenilen yabancı dilin kültürünü öğrenmeden o dilde iletişim kurulamayacağı gerçeğinden hareketle, Türkçe öğretim süreçleri iletişim ve kültür odaklı bir biçimde oluşturulmalı; kalıp sözlerin öğretimi, sözlü ve yazılı iletişimin etkili hâle getirilmesindeki bir araç olarak görülmelidir.
3. Toplumun bireyleri tarafından kullanılması alışlagelmiş, neredeyse hayatın her anında kullanılan ve kültürel izler barındıran kalıp sözlerin Türkçe öğrenen yabancılara öğretiminin önemi göz ardı edilmemelidir. Kalıp sözlerin kullanılmadığı bir dil; son derece yapay ve sığ olacaktır.
4. ADÖÖÇM'deki düzeyler ve düzeylere ait kazanımlara uyarak kalıp sözler, A1'den C1'e kadar sistematik bir biçimde öğretilmelidir. Bunun için basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bir seferde tek yapıyı sunma ilkeleri esas alınmalıdır.
5. Kalıp sözler ayrı bir ders konusu olarak ele alınmamalı; temel dil becerileri aracılığıyla öğretilmelidir. Öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişim yetilerinin geliştirilmesi için, her beceriye eşit oranda önem verilmelidir. Kalıp sözler okuma-dinleme etkinlikleriyle kavratıldıktan sonra, yazma-konuşma becerileriyle pekiştirilerek öğrencilerin, öğrendikleri kalıp sözleri kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Öğrencileri yazma ve konuşma etkinliklerinde kalıp sözleri kullanmalarını sağlamak, öğrencilerin bu sözleri içselleştirmelerini ve gerçek yaşamda da rahatlıkla kullanmalarını sağlayacaktır.
6. Öğrencilerin kalıp sözleri kullanabilmesini sağlamak için sınıf içinde konuşma etkinlikleriyle beraber yazma etkinlikleri de yapılmalıdır. Bu araştırmanın örneklemini oluşturan Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna Türk Kültür Merkezi öğrencileri; haftada 6 saat ders görmektedirler. Bu, dil öğrenimi için oldukça az sayılabilecek bir süredir. Bu sebeple sınıf içi etkinliklerin dışında öğrencilere çeşitli ödevler verilmelidir. Yazma etkinliklerinin uygulanması ve kontrol edilmesi, ders süresi içinde fazla zaman alabileceğinden; yazma ödevlerine ağırlık verilebilir. Ödevlerin amacına ulaşılabilmesi için

öğrencilerin ödevleri titizlikle kontrol edilmeli, varsa hataları düzeltilmelidir. Bir öğrencinin yaptığı hatayı, başka öğrencilerin de yapabileceği düşünülerek ödevlerde yapılan hatalar ve bunların doğru biçimleri, sınıfın tamamına açıklanmalıdır. Böylece diğer öğrencilerin aynı hatayı yapma ihtimali azaltılmış olacaktır.

7. Türkçe ve Boşnakça arasında ortak birçok sözcük bulunmakta, bunlar arasında kalıp sözler de yer almaktadır. Boşnakçanın söz varlığına yerleşen bazı kalıp sözler yapısını korumuş, bazıları ise değişime uğramıştır. Değişime uğrayan kalıp sözlerin öğretimine dikkat edilmeli, Türkçeleri ve Boşnakçalarındaki işlevsel ve yapısal farklılıkların altı çizilmelidir.

8. Öğrencilerin özellikle değişmeceli anlam taşıyan kalıp sözleri kullanmakta zorlandığı görülmektedir. Buna çözüm olarak “Darısı başına.”, “Ateş almaya mı geldin?” gibi, hikâyesi olan kalıp sözlerin hikâyeleri anlatılarak bu sözlerin öğrencilerin hafızalarında daha kalıcı bir biçimde yer etmeleri sağlanabilir. Hikâyesi olmayan değişmeceli anlamlı kalıp sözler ise, resim veya karikatürlerden yararlanılarak somutlaştırılabilir.

9. Öğrendikleri dili doğal ortamında da rahatlıkla kullanabilmeleri gerektiği düşünülerek öğrencilerin hangi kalıp sözlerin hangi durumlarda, hangi ortamda, kime söylenebileceğinin ayırımına varmaları sağlanmalıdır. Örneğin; bir pazar alışverişinde meyve-sebze fiyatlarını öğrenmek için “Kaç para?” sorusunun kullanılabileceğinin; ama bir kurs merkezine gidip katılmak istenen kursun ücretini sorarken bu ifadenin uygun olmadığı, onun yerine “Ne kadar?” sorusunun sorulması gerektiğinin öğrenciye öğretilmesi gerekir.

10. Öğrencilerin kalıp sözleri yazarken yazım yanlışları yaptıkları görülmektedir. Bu sebeple özellikle telaffuzu ve yazımı farklı olan kalıp sözler öğretilirken dikkat edilmelidir.

11. Öğrencilerin anlamları veya fonetikleri birbirine yakın kalıp sözleri sıklıkla karıştırdıkları görülmektedir. Bu sebeple bunların neler olabileceğini tespit edip aralarındaki farklar öğrencilere kavratılmalıdır.

12. Resmî ve gayriresmî dilin farkının öğrencilerce çok iyi anlaşılmadığı görülmektedir. Bu sebeple, bu konunun üzerinde özel olarak durulmalıdır.

13. Öğretim dili yalnızca hedef dil olan Türkçe olmalı, kalıp sözler başka dillerdeki karşılığı söylenerek öğretilmemelidir. Ancak zihinlerinde bir fikir oluşturmak ve beyin

jimnastiği yapmalarını sağlamak amacıyla, öğrencilere “Sizin dilinizde böyle bir söz var mı?”, “Bu söz sizin dilinizde nasıl kullanılıyor?” gibi sorular sorulabilir.

14. Özellikle tek başına bir anlam ifade etmeyen kalıp sözler doğrudan verilmemeli; bunlar bir bağlam içinde sunularak, öğretilmesi hedeflenen kalıp sözlerin işlevlerinin öğrenciler tarafından sezilmesi sağlanmalıdır. Bunun için okuma ve dinleme metinlerinden yararlanılabilir. Özellikle diyalog şeklindeki metinlerin kalıp sözlerin öğretiminde yararlı olacağı düşünülmektedir.

15. Kalıp sözler yalnızca teorik bir biçimde aktarılmamalı, öğrencilerin pratikte de yararlanabileceği bir biçimde sunulmalıdır. Bunun için, öğrencilerin günlük yaşamda karşılaşabilecekleri durum ve olaylarla ilgili çeşitli kurgu ve senaryolar oluşturulup bunlar üzerinden örneklendirilerek öğretilmelidir.

16. Kalıp sözlerin büyük çoğunluğu sözlüğe başvurularak öğrenilecek sözler olmadığından, bu sözlerin Türkçe öğretim materyallerinde gerekli ölçüde yer alması sağlanmalıdır.

17. Öğretilecek kalıp sözler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçilmelidir. Örneğin; yalnızca hobi olarak Türkçe öğrenen birine, resmî yazışmalarda kullanılan kalıp sözlerin öğretilmesine gerek olmayacaktır.

18. Derslerde iletişimin ön plana çıkarılması gerekir. Dilin kullanım olanakları doğal bir biçimde sunularak öğrenci merkezli bir öğrenme süreci oluşturulmalıdır. Yaparak ve yaşayarak öğrenen öğrenciler daha başarılı olacaktır. Öğrencinin sınıfta edilgen bir konumda olmaması, sürekli aktif olması gerekir. Öğrencilerin hata yapma korkuları giderilmeli, sınıfta rahat ve özgür bir ortam oluşturularak kendilerini rahatça ifade etmeleri sağlanmalıdır. Bireysel çalışmalar yerine öğrenciler arası etkileşimi açığa çıkaracak grup çalışmaları yaptırılmalıdır.

19. Kalıp sözler öğretilirken sözlü ve yazılı iletişimde bu sözlerin kullanımının ne kadar önemli olduğu öğrencilere fark ettirilmelidir.

20. Derste yaratıcı drama, doğaçlama, canlandırma, gözlem, yaratıcı yazma, pandomim gibi öğretim tekniklerinden yararlanılmalıdır.

21. Kalıp sözlerin öğretime uygun film, video, şarkı, resim, karikatür gibi görsel-işitsel araçlardan yararlanılarak öğrenme süreci, daha ilgi çekici ve etkili hâle getirilmelidir.

22. Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kişilerin, kalıp sözlere hâkim olmaları ve genelde kültür aktarımı, özelde kalıp sözlerin öğretimi konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek olması gerekir. Seçici konumundaki kişiler ve kurumlar, öğretmen adaylarında bunu bir ölçüt olarak belirlemeli ve bu hususu göz ardı etmemelidir.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözcük varlığı*. Ankara: Engin.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 3*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılâp.
- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 89-100.
- Aşçı, U. D. (2015). İngiltere'deki Türkçe konuşan toplumun konuşma dilinde rastlanılan ikilemeler üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 221-246.
- Avrupa Konseyi (Telc Çeviri Komisyonu). (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt/Main: telc GmbH.
- Barın, E. (2003). Yabancılar Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, 311-317.
- Benhür, M. H. (2002). *Türkçenin yabancılar öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulut, S. (2013). Anadolu ağızlarında dinî inançları yansıtan kalıp sözler. *International Journal of Social Science*, 6(1), 435-465.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, M., Yiğit, M. & Karlı, E. (2011). *Dilde anlam ve bağlam*. 1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Burç Üniversitesi, Saraybosna.
- Çoraklı, Ş. (2001). Türkçenin yaratma gücü: İkilemeler (I). *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17, 53-60.
- Demirel, Ö. (2005). Avrupa Konseyi dil projesi ve Türkiye uygulaması. *Milli Eğitim Dergisi*, 167, 71-82.

- Ekmekçi, F. Ö. (1983). Yabancı dil eğitimi kavram ve kapsamı. *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, 106-115.
- Ergin, M. (2004). *Türk dil bilgisi*. İstanbul:2004
- Erol, Ç. (2007). *Türkiye Türkçesinde kalıp özlür üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, H. Y. (2011). Başkurt Türkçesinde kalıp sözler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 1-54.
- Gencay, N. (2012). *Kuzey Kıbrıs Türk ağızlarında kalıp sözler*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Gazimağusa.
- Gökdayı, H. (2011a). *Türkçede kalıp sözler*. İstanbul: Kriter.
- Gökdayı, H. (2011b, Ekim). *Dilde kalıplaşma dereceleri*. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Gün, M., Akkaya, A. & Kara, Ö. T. (2014). Yabancılar türkçe öğretimi ders kitaplarının Türkçe öğretim merkezlerinde görev yapan öğretim elemanları açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 1-16.
- Güzel, A. & Barın E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikileme*. Ankara: TDK.
- Hatiboğlu, V. (1982). *Türkçenin söz dizimi*. Ankara: DTCF.
- İşisağ, K. U. (2008). Avrupa dilleri ortak başvuru metninin dilbilimsel açıdan incelenmesi. *Journal of Language Linguistic Studies*, 4(1), 105-122.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Milli Folklor Dergisi*, 97, 167-177.
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılar a1-a2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Journal of World of Turks*, 3(3), 157-195.
- Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin söz dizimi*. İstanbul: Kesit.
- Karaağaç, G. (2013). *Anlam: anlam bilimi ve iletişim*. İstanbul: Kesit.
- Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(2), 265-277.
- Karahan, L. (2009). *Türkçede söz dizimi*. Ankara: Akçağ.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.

- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri*. Ankara: TDK.
- Güncel Türkçe Sözlük (2015). 10 Mayıs 2015 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Lüle Mert, E. (2009). Ana dili eğitimi ve öğretimi sürecinde söz varlığı belirleme çalışmalarının önemi ve deyim kazandırmaya yönelik etkinlik önerileri. *Adyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 83-93.
- Martı, L. (2014). Türkçe öğrenenler açısından kalıp sözler ve işlevleri. Derya Yaylı & Yasemin Bayyurt (Ed.), *Yabancılar Türkçe öğretimi politika, yöntem ve beceriler* içinde (s.101-109). Ankara: Anı.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme-öğretme-değerlendirme*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mirici, İ. H. (2014). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosu Nedir? 27 Ağustos 2014 tarihinde <http://adp.meb.gov.tr/nedir.php> sitesinden erişilmiştir.
- Özkan, M. (1996). Yapılış, yazılış ve kullanılışları bakımından birleşik kelimeler. *İlmî Araştırmalar* 2, 95-110.
- Pilanci, H. (2009). Uzaktan Türkçe öğrenen yabancıların türkçeyi iletişim aracı olarak kullanabilme yeterlikleri. *Journal of Language and Linguistic Studies*, (5)2, 49-61.
- Sağlam, M. Y. (2001). Atasözleri ve deyimlerde imgelem. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1), 45-51.
- Sarıçiyil, F. (2008). *İstek ve emir kiplerinin öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Selçuk, A. (2005). Kültürlerarası iletişim açısından gündelik iletişim davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 1-17.
- Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 7, 55-68.
- Tuna, O. N. (1986). Türkçenin sayıca eş heceli ikilemelerinde sıralama kuralları ve tabii bir ünsüz dizisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1982-1983, 163-228.
- Tüm, G. (2010). Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamadaki rolü. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 663-678.
- Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve Kültür*. Ankara: Nobel.

- Ünsal, G. (2013). Dil öğretiminde kalıp sözler ve çevirisi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1383-1394.
- Vardar, B. (2003). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: ABC.
- Yalçın, S. K. & Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(2), 749-769.
- Yaman, E. (2014). *Konuşma sanatı*. Ankara: Akçağ.
- Yavuz, N. (2010). Yabancı dilde deyimlerin öğretimi için bir araç geliştirme denemesi. *Ankara Üniversitesi Tömer Dil Dergisi*, 147, 7-21.
- Yılmaz, F. & Ertürk Şenden, Y. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin etkinliklerle öğretimi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 53-63.

EKLER

EK 1. Sınavla İlgili Görüş Almak İçin Uzmanlara Gönderilen Yazı

Değerli Uzman,

Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünde, Doç. Dr. Mehmet Kara danışmanlığında hazırlamakta olduğum “Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözleri Kullanabilme Yeterlikleri (Bosna Hersek Örneği)” konulu yüksek lisans tezim için, B1 ve B2 seviyelerinde Türkçe öğrenen öğrencilere uygulamak üzere bir sınav hazırladım. Bu sınav B1 düzeyi yazma, karşılıklı konuşma ve bağımsız konuşma yeterlikleri tanımları baz alınarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin kalıp söz dağarcıklarının ölçülmesi amaçlandığından; sınav hazırlanırken A1, A2, B1 seviyelerine uygun kalıp sözler seçilmiştir. Daha fazla kalıp sözün ölçülebilmesi için yazılı sınav uygulanması planlanmıştır.

Sizden ricam, bu sınavın araştırmamın amacına uygunluğu ve geçerlik-güvenilirlik düzeyleri açısından yeterli olup olmadığını incelemenizdir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için sorularla ilgili önerilerinizi ve eleştirilerinizi bana e-posta aracılığıyla bildirebilirsiniz.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla...

Beyza KOÇ

Yunus Emre Enstitüsü

Saraybosna Türk Kültür Merkezi Okutmanı

E-posta adresi: beyzakk@gmail.com

EK 2. Kişisel Bilgi Formu ve Öğrencilere Uygulanan Sınav

Değerli Öğrenciler,

Aşağıda, “Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözler Kullanabilme Yeterlikleri (Bosna Hersek Örneği)” adlı yüksek lisans tezimizde kullanılmak üzere sizlere uygulanacak bir sınav örneği ve kişisel bilgi formu bulunmaktadır. Sınav sonuçlarındaki veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak ve bu veriler değerlendirilerek kalıp ifadelerin siz öğrencilerimize daha iyi nasıl öğretilbileceği sorusuna yanıt aranacaktır. Sınav sonuçlarınız ve kişisel bilgileriniz asla kimseyle paylaşılmayacak ve gizli tutulacaktır.

Kıymetli öğrenciler, sizden bu sorulara samimi, gönüllü ve ciddi olarak cevap vermenizi istemekteyiz. Çünkü cevaplarınızdan çıkacak sonuç, siz ve sizden sonraki öğrencilere bu kalıp ifadeleri nasıl öğreteceğimiz konusunda bizlere katkı sağlayacak sizlerin ve bizlerin yararına olacaktır.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Okt. Beyza KOÇ

Yunus Emre Enstitüsü
Saraybosna Türk Kültür Merkezi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz ve içten bir şekilde doldurunuz.

1. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız:

.....

3. Ana diliniz:

.....

4. İyi bildiğiniz yabancı diller:

.....

5. Eğitim durumunuz:

.....

6. Türkçe kursunda şu an hangi kura devam ediyorsunuz?

☐ B1.1

☐ B1.2

☐ B2.1

☐ B2.2

7. Türkçe öğrenme nedeniniz:

☐ İş

☐ Eğitim

☐ Seyehat

☐ Hobi

☐ Aile

☐ Diğer

8. Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

☐ Evet

☐ Hayır

9. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye’de ne kadar kaldınız?

☐ 1 haftadan az	☐ 1 yıl
☐ 1 hafta	☐ 1-3 yıl
☐ 2-4 hafta	☐ 3 yıldan fazla
☐ 3-6 ay	

10. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye’ye gitme sebebiniz neydi?

- ☐ Gezi/seyahat
- ☐ Eğitim
- ☐ İş
- ☐ Diğer

11. Türkçe kitap, gazete ve dergi gibi yayınlar okur musunuz?

- ☐ Sık sık
- ☐ Bazen
- ☐ Hiç

12. Türkçe müzik dinler misiniz?

- ☐ Sık sık
- ☐ Bazen
- ☐ Hiç

13. Türkçe televizyon programlarını izler misiniz?

- ☐ Sık sık
- ☐ Bazen
- ☐ Hiç

14. Kurs dışında Türkçeyi nerede kullanırsınız?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Okulda
- ☐ İş ortamında
- ☐ Türk arkadaş(lar)ımla / akrabalarımla konuşurken
- ☐ Nadiren
- ☐ Hiçbir zaman

SINAV

Birinci Bölüm

Doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?

- A) Uzun lafın kısası...
- B) Düşündüm de...
- C) Diyorum ki...
- D) Söz gelimi...

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi hasta ziyaretinde söylemek için uygun değildir?

- A) Acil şifalar dilerim.
- B) Yaşı uzun olsun.
- C) Çabucak iyileş.
- D) Geçmiş olsun.

3. Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini kibarca uyararak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?

- A) Lütfen müziğin sesini biraz kıs!
- B) Ayıp ya, burada ders çalışıyorum!
- C) Sakın bir daha müziğin sesini açma!
- D) Müziği kapatmazsan sana gösteririm!

4. Yeni evlenen birini tebrik etmek için aşağıdaki ifadelerden hangisini söylemek uygun değildir?

- A) Allah ayırmasın.
- B) Allah mesut etsin.
- C) Allah gönlüne göre versin.
- D) Allah bir yastıkta kocatsın.

Matematik sınavından
kalmışım. Ne yapacağım ben?

_____,
sonraki sınava daha çok

5. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) Hayat işte
- B) Şansına küs
- C) Kader kısmet
- D) Üzme tatlı canını

Çok sıcak oldu, _____ camı açabilir
misin?

6. Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelemez?

- A) izinle
- B) rica etsem
- C) bir zahmet
- D) sakıncası yoksa

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanıdın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (7) _____

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (8) _____. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (9) _____?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yukarıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan yerlere gelebilecek en uygun ifadeleri işaretleyiniz.

7. A) ne olsun
B) şöyle böyle
C) idare ediyorum
D) epey oldu görüşmeyeli

8. A) İnşallah
B) Hayırlısı olsun
C) Uğraşıp duruyoruz.
D) Seni gördüm iyi oldum

9. A) Ne haber?
B) Nasıl gidiyor?
C) Neler yapıyorsun?
D) Çoluk çocuk nasıl?

10. Ali, samimi bir arkadaşından borç almış fakat geri ödememiş. Durumu kötü olduğu ve başka seçeneği olmadığı için, aynı arkadaşından tekrar borç isteyecek. Ali borç istemek için söze nasıl başlayabilir?

- A) Seni yormuyorum umarım
- B) Söylemeye utanıyorum ama
- C) Rahatsız etmiyorum inşallah
- D) Seni meşgul ediyorum sanırım

11. Aşağıdaki sözlerden hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?

- A) Cehenneme kadar yolun var!
- B) Bir yaşıma daha girdim!
- C) Şeytan görsün yüzünü!
- D) Deli olmak işten değil!

Nuran Hanım, yemek çok güzel olmuş. Bana tarifini verebilir misiniz?

Tabii Selma Hanımcığım,

12. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelemez?

- A) Olur.
- B) Zevkle.
- C) Seve seve.
- D) Evet buyurun.

Şaka yaptım canım,
neden kıızıyorsun?

13. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir? (Görseldeki kişilerin duygu durumunu dikkate alınız.)

- A) Canın sağ olsun.
- B) Sorun değil canım.
- C) Öyle şaka olmaz olsun.
- D) Ben o şakayı unuttum bile.

Çocuk : Babacığım, bana ne zaman bisiklet alacaksın?

Baba : Oğlum, _____.

Çocuk : Hep böyle söylüyorsun babacığım ama hâlâ almadın.

Baba : Bu defa söz veriyorum, hafta sonu beraber gidip alacağız.

14. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelebilir?

- A) bakarız
- B) hayırlısı
- C) ciddiğim
- D) kesinlikle

“Acele İŖe Ŗeytan KarıŖır” filmi, birçok sinema otoritesi tarafından ortalamanın altında bir komedi filmi olduğu yorumu getirilerek eleŖtirilmiŖti. Ancak _____ gülmekten karnınızı ağrıtaarak, mthiŖ bir komedi filmi! Filmin ayrıntılarını anlatmayacağım, izleyin ve görün. Hatta bana kalırsa fragmanını da izlemeyin, 2 dakikalık fragmanda birkaç sahneyi görüp filmle ilgili kafanızda fikir oluŖturmayın.

15. Yukarıdaki metinde boŖ bırakılan yere aŖaėıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) her nedense
- B) gönül isterdi ki
- C) zlerek de olsa
- D) bana soracak olursanız

16. AŖaėıdakilerden hangisi biriyle aynı grŖte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri değildir?

- A) Sana katılmıyorum.
- B) Bir yanlışlık olmasın.
- C) Ben yle dŖnmyorum.
- D) Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.

İkinci Bölüm

Aşağıdaki ifadelerle bu ifadelere uygun görselleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

a) Başarılar dilerim.

b) Sana layık değil ama...

c) Defol buradan!

d) Darısı başına.

e) Su gibi git, su gibi gel!

f) Allah geride kalanlara sabır versin.

	_____
	_____
	_____
	_____
	<u>f</u>
	_____

Üçüncü Bölüm

Kime, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Yakını vefat eden birine “Başın sağ olsun.” deriz.

1. Banyodan yeni çıkan birine ne deriz?
2. Trafik kazası geçiren birine ne deriz?
3. Doğum yapan birine ne deriz?
4. İşinde yükselen birine ne deriz?
5. Yeni araba alan birine ne deriz?
6. Yeni giysi alan birine ne deriz?
7. Evimizden ayrılan misafire ne deriz?
8. Bizden özür dileyen birine ne deriz?
9. Bize yardım eden birine ne deriz?
10. Hapşırın birine ne deriz?

Dördüncü Bölüm

Ne zaman/hangi durumda, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Ne zaman/hangi durumda “Senin adına sevindim.” deriz?

Biri bizimle mutlu bir haberini paylaştığı zaman

1. Ne zaman/hangi durumda “Gözün aydın.” deriz?

2. Ne zaman/hangi durumda “Yaşasın!” deriz?

3. Ne zaman/hangi durumda “Yazıklar olsun!” deriz?

4. Ne zaman/hangi durumda “Hayırdır inşallah.” deriz?

5. Ne zaman/hangi durumda “Kısmet değilmiş.” deriz?

Beşinci Bölüm

Neyi, kime söyleriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Kime “Hayır olsun.” deriz?

Bize rüyasını anlatan birine

1. Kime “Ateş almaya mı geldin?” deriz?

2. Kime “Elinize sağlık.” deriz?

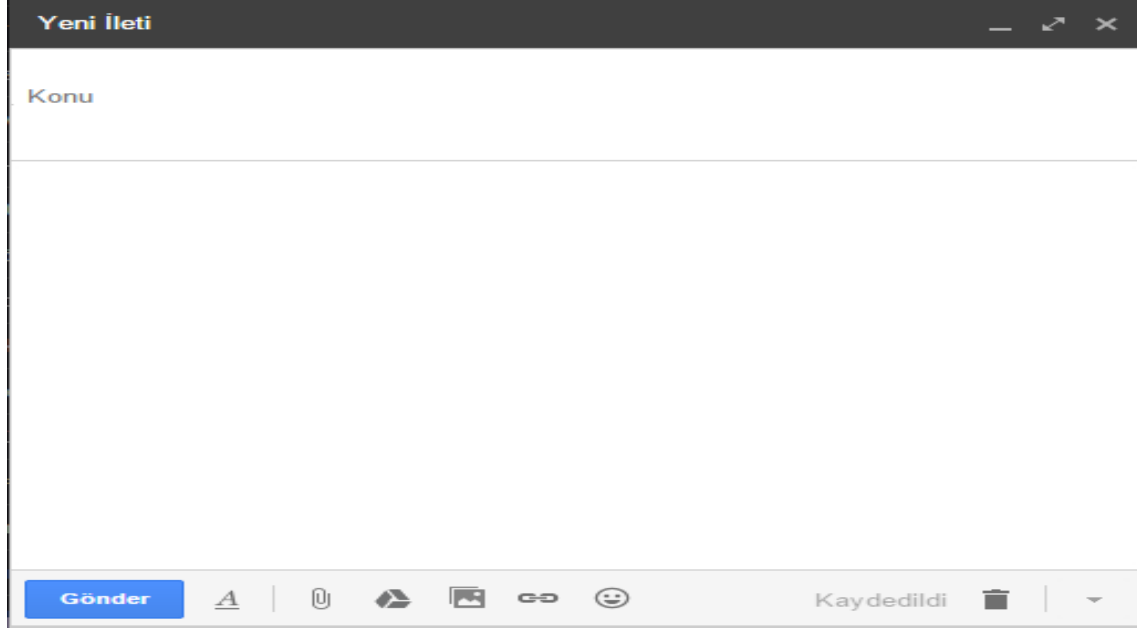
3. Kime “Muhabbetiniz bol olsun.” deriz?

4. Kime “İyi eğlenceler.” deriz?

Altıncı Bölüm

Aşağıda verilen konulara uygun metinler yazınız.

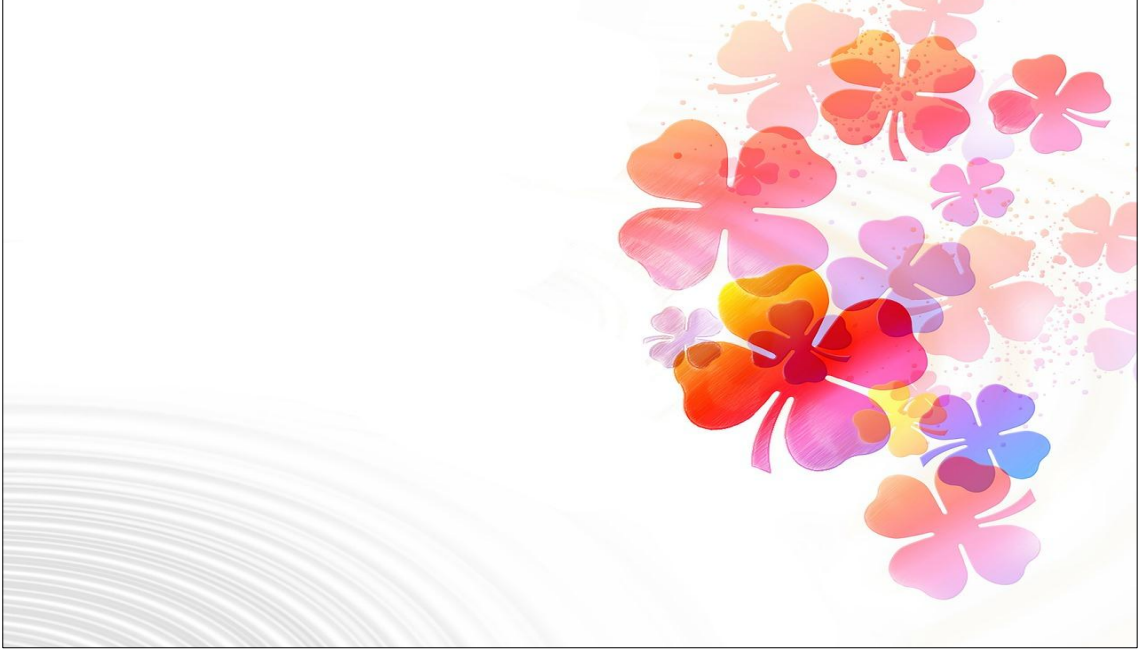
1. Sürücü belgesi almak istiyorsunuz. Kurslar hakkında bilgi almak için bir sürücü kursuna e-posta yazınız.

2. Bugün biraz hastasınız ve işe gidemeyeceksiniz. Patronunuza telefondan ulaşamadınız, ona bir e-posta yazınız.

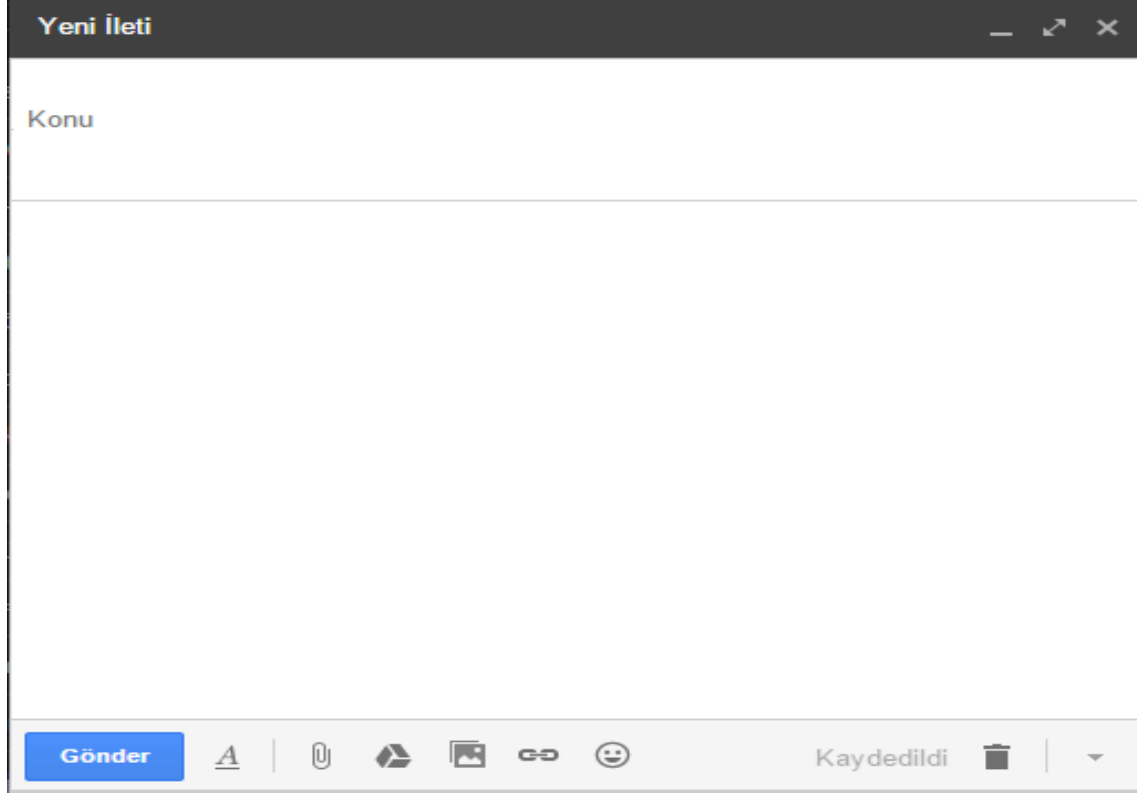
3. İstmeden bir arkadaşınızı çok kırdınız, sizi affetmesi için ona bir çiçek göndermeyi planlıyorsunuz. Ona bir özür notu yazınız.

4. Üst komşunuz geceleri çok gürültü yapıyor, onu uyarmak istiyorsunuz. Zilini çaldınız, fakat şu an evde yok. Kapısına bırakmak için ona bir not yazınız.

5. Üniversitedeki çok önemli bir dersinize katılamayacaksınız. Hocanıza derse gelemeyeceğinizi haber veren bir e-posta yazınız ve dersi nasıl telafi edebileceğinizi sorunuz.

6. Tanıdığınız biri, bir hafta sonra sizinle aynı işi yapmaya başlayacak. Önce onu tebrik ediniz. Sonra ona deneyimlerinizden hareketle işinizle ilgili kısaca tavsiyeler veriniz.

EK 3. Öğrencilere Uygulanan Sınav Kağıtlarından Örnekler

Öğrenci 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz ve içten bir şekilde doldurunuz.

1. Cinsiyetiniz:

☒ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız:

27

3. Ana diliniz:

Bosnakça

4. İyi bildiğiniz yabancı diller:

İngilizce ve Türkçe

5. Eğitim durumunuz:

Felsefe Fakültesinde Yüksek lisans yapıyorum

6. Türkçe kursunda şu an hangi kura devam ediyorsunuz?

☐ B1.1

☐ B1.2

☒ B2.1

☐ B2.2

7. Türkçe öğrenme nedeniniz:

☒ İş

☒ Eğitim

☒ Seyahat

☒ Hobi

☐ Aile

☐ Diğer

8. Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

☒ Evet ☐ Hayır

9. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'de ne kadar kaldınız?

- ☐ 1 haftadan az
☒ 1 hafta
☐ 2-4 hafta
☐ 3-6 ay
☐ 1 yıl
☐ 1-3 yıl
☐ 3 yıldan fazla

10. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'ye gitme sebebiniz neydi?

- ☒ Gezi/seyahat
☐ Eğitim
☐ İş
☐ Diğer

11. Türkçe kitap, gazete ve dergi gibi yayınlar okur musunuz?

- ☐ Sık sık
☒ Bazen
☐ Hiç

12. Türkçe müzik dinler misiniz?

- ☒ Sık sık
☐ Bazen
☐ Hiç

13. Türkçe televizyon programlarını izler misiniz?

- ☒ Sık sık
☐ Bazen
☐ Hiç

14. Kurs dışında Türkçeyi nerede kullanırsınız?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Okulda
☐ İş ortamında
☒ Türk arkadaş(lar)ımla / akrabalarım ile konuşurken
☐ Nadiren
☐ Hiçbir zaman

BİRİNCİ BÖLÜM

Doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?

- ☒ A) Uzun lafın kisası...
- ☐ B) Düşündüm de...
- ☐ C) Diyorum ki...
- ☐ D) Söz gelimi...

2. Bir konuyu anlatırken örnek vermek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanırız?

Bu soru iptal edilmiştir.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi hasta ziyaretinde söylemek için uygun değildir?

- ☐ A) Acil şifalar dilerim.
- ☐ B) Yaşı uzun olsun.
- ☐ C) Çabucak iyileş.
- ☒ D) Geçmiş olsun.

4. Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini kibarca uyarmak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?

- ☒ A) Lütfen müziğin sesini biraz kıs!
- ☐ B) Ayıp ya, burada ders çalışıyorum!
- ☐ C) Sakın bir daha müziğin sesini açma!
- ☐ D) Müziği kapatmazsan sana gösteririm!

5. Yeni evlenen birini tebrik etmek için aşağıdaki ifadelerden hangisini söylemek uygun değildir?

- ☐ A) Allah ayırmasın.
- ☐ B) Allah mesut etsin.
- ☒ C) Allah gönlüne göre versin.
- ☐ D) Allah bir yastıkta kocatsın.

Matematik sınavından kalmışım.
Ne yapacağım ben?

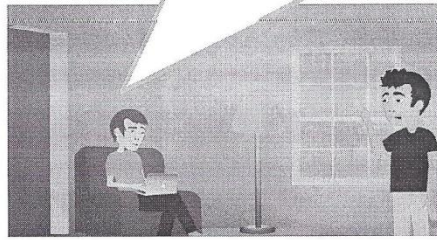
_____,
sonraki sınava daha çok
çalışır, geçersin.

6. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) Hayat işte
- B) Şansına küs
- ☒ C) Kader kısmet
- D) Üzme tatlı canını

Çok sıcak oldu, _____ camı açabilir misin?

7. Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelemez?

- A) izinle
- ☒ B) rica etsem
- C) bir zahmet
- D) sakıncası yoksa

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanydın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (8) D

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (9) C. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (10) D ?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yukarıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan yerlere gelebilecek en uygun ifadeleri işaretleyiniz.

8. A) ne olsun
B) şöyle böyle
C) idare ediyorum
~~D) epey oldu görüşmeyeli~~
9. A) İnşallah
B) Hayırlısı olsun
~~C) Uğraşıp duruyoruz.~~
D) Seni gördüm iyi oldum
10. A) Ne haber?
B) Nasıl gidiyor?
C) Neler yapıyorsun?
~~D) Çoluk çocuk nasıl?~~

11. Ali, samimi bir arkadaşından borç almış fakat geri ödemiş. Durumu kötü olduğu ve başka seçeneği olmadığı için, aynı arkadaşından tekrar borç isteyecek. Ali borç istemek için söze nasıl başlayabilir?

- A) Seni yormuyorum umarım
- ~~B) Söylemeye utanıyorum ama~~
- C) Rahatsız etmiyorum inşallah
- D) Seni meşgul ediyorum sanırım

12. Aşağıdaki sözlerden hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?

- A) Cehenneme kadar yolun var!
- B) Bir yaşıma daha girdim!
- C) Şeytan görsün yüzünü!
- ~~D) Deli olmak işten değil!~~

Nuran Hanım,
yemek çok güzel
olmuş. Bana tarifini
verebilir misiniz?

Tabii Selma Hanımcığım,
B.

13. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelemez?

- A) Olur.
- ~~B) Zevkle.~~
- C) Seve seve.
- D) Evet buyurun.

Şaka yaptım canım,
neden kıızıyorsun?

C

14. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere
aşağıdakilerden hangisi gelebilir? (Görseldeki kişilerin
duygu durumunu dikkate alınız.)

- A) Canın sağ olsun.
- B) Sorun değil canım.
- ~~C) Öyle şaka olmaz olsun.~~
- D) Ben o şakayı unuttum bile.

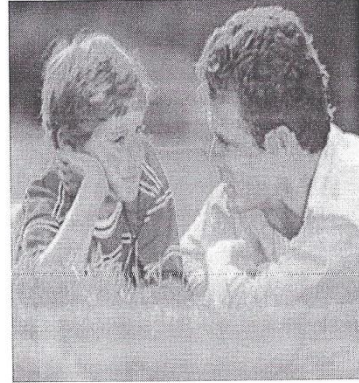

Çocuk : Babacığım, bana ne zaman bisiklet alacaksın?

Baba : Oğlum, ~~A~~_____.

Çocuk : Hep böyle söylüyorsun babacığım ama hâlâ almadın.

Baba : Bu defa söz veriyorum, hafta sonu beraber gidip
alacağız.

15. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelebilir?

- A) bakarız
- B) hayırlısı
- C) ciddiym
- D) kesinlikle

“Acele İşe Şeytan Karışır” filmi, birçok sinema otoritesi tarafından ortalamanın altında bir komedi filmi olduğu yorumu getirilerek eleştirilmişti. Ancak D gülmekten karnınızı ağrıttacak, müthiş bir komedi filmi! Filmin ayrıntılarını anlatmayacağım, izleyin ve görün. Hatta bana kalırsa fragmanını da izlemeyin, 2 dakikalık fragmanda birkaç sahneyi görüp filmle ilgili kafanızda fikir oluşturmayın.

16. Yukarıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) her nedense
- B) gönül isterdi ki
- C) üzülerek de olsa
- ~~D) bana soracak olursanız~~

17. Aşağıdakilerden hangisi biriyle aynı görüşte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri değildir?

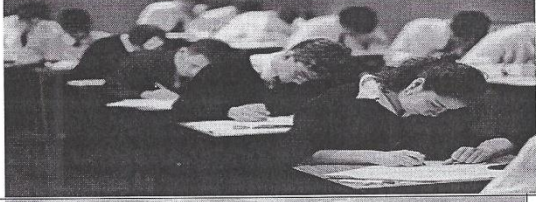
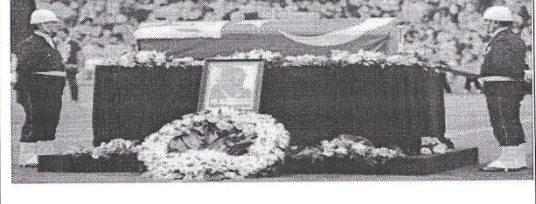
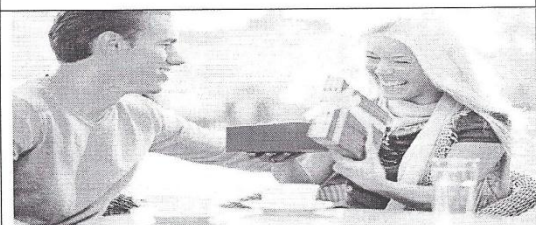
- A) Sana katılmıyorum.
- ~~B) Bir yanlışlık olmasın.~~
- C) Ben öyle düşünmüyorum.
- D) Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelerle bu ifadelere uygun görselleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

- ~~a)~~ Başarılar dilerim.
~~b)~~ Sana layık değil ama...
~~c)~~ Defol buradan!

- ~~d)~~ Darısı başına.
~~e)~~ Su gibi git, su gibi gel!
f) Allah geride kalanlara sabır versin.

	<u>A</u>
	<u>E</u>
	<u>D</u>
	<u>C</u>
	<u>f</u>
	<u>B</u>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kime, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Yakını vefat eden birine "Başın sağ olsun." deriz.

1. Banyodan yeni çıkan birine ne deriz?

Şahadetler olsun.

2. Trafik kazası geçiren birine ne deriz?

Trafik kazası geçiren birine Gâmiş olsun, deriz.

3. Doğum yapan birine ne deriz?

Hayrî olsun.

4. İşinde yükselen birine ne deriz?

Tebrik ederim.

5. Yeni araba alan birine ne deriz?

Gülle gülle kullan.

6. Yeni giysi alan birine ne deriz?

Gülle gülle kullan.

7. Evimizden ayrılan misafire ne deriz?

Gülle gülle yada Hoşgâkâr.

8. Bizden özür dileyen birine ne deriz?

Rıca ederim.

9. Bize yardım eden birine ne deriz?

Teşekkür ederim.

10. Hapşırın birine ne deriz?

~~*Şahadetler olsun.*~~

Gök yaşa.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ne zaman/hangi durumda, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Ne zaman/hangi durumda “Senin adına sevindim.” deriz?

Biri bizimle mutlu bir haberini paylaştığı zaman

1. Ne zaman/hangi durumda “Gözün aydın.” deriz?

Biri uzun zaman görüşmedik, Gözün aydın deriz.

2. Ne zaman/hangi durumda “Yaşasın!” deriz?

Eğer biz mutluluk hissediyorsunuz, yada arkadaşımız bize iyi bir şeyi yaptığı “Yaşasın” deriz.

3. Ne zaman/hangi durumda “Yazıklar olsun!” deriz?

Biri bize çok kötü birşeyi yapabilir yada söyleyebilir zaman.

4. Ne zaman/hangi durumda “Hayırdır inşallah.” deriz?

Arkadaşımla konuştum ve onun sesini çok heyecanlıydı. Ben ona sordum Hayırdır inşallah.

5. Ne zaman/hangi durumda “Kismet değilmiş.” deriz?

Bir plan yaptım, ama sonuçları kötüydü. O zaman Kismet değilmiş deriz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Neyi, kime söyleriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Kime “Hayır olsun.” deriz?

Bize rüyasını anlatan birine

1. Kime “Ateş almaya mı geldin?” deriz?

Kavga edeyen insanlara.

2. Kime “Elinize sağlık.” deriz?

Eğer güzel yemekler masada vardı, o zaman Elinize sağlık deriz.

3. Kime “Muhabbetiniz bol olsun.” deriz?

Çok güzel konuşan biri.

4. Kime “İyi eğlenceler.” deriz?

Baba ve anne çocuklara iyi eğlenceler deriz.

ALTINCI BÖLÜM

Aşağıda verilen konulara uygun metinler yazınız.

1. Sürücü belgesi almak istiyorsunuz. Kurslar hakkında bilgi almak için bir sürücü kursuna e-posta yazınız.

Yeni İleti

Konu sürücü belgesi

~~Sayın~~ Değerli,
Ne zaman sürücü kursu başlıyor, ve kaç para ödemem lazım. Lütfen bana en kısa zaman cevap verebilir misiniz?

~~...~~

Gönder Kaydedildi

2. Bugün biraz hastasınız ve işe gidemeyeceksiniz. Patronunuza telefondan ulaşamadınız, ona bir e-posta yazınız.

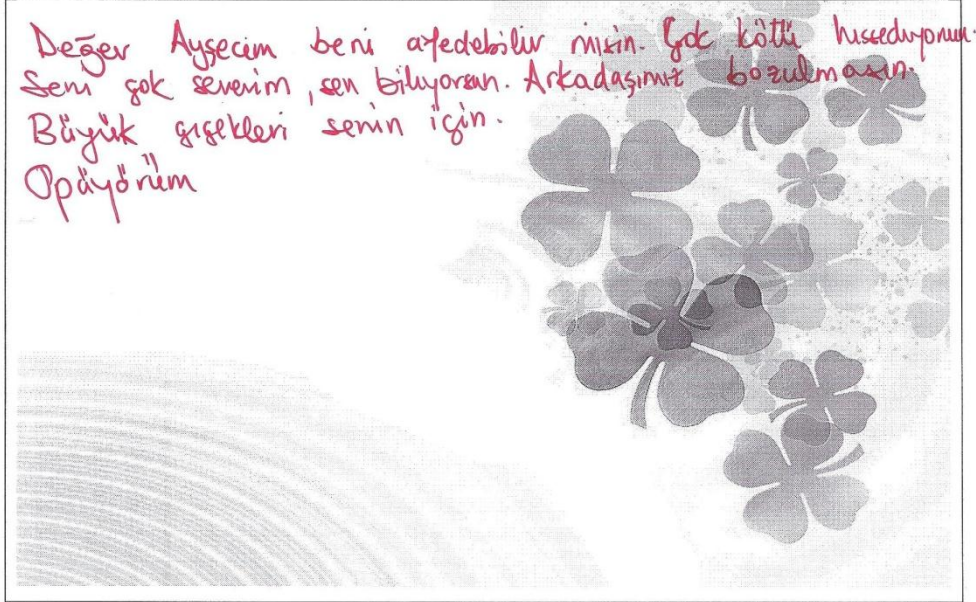
Yeni İleti

Konu

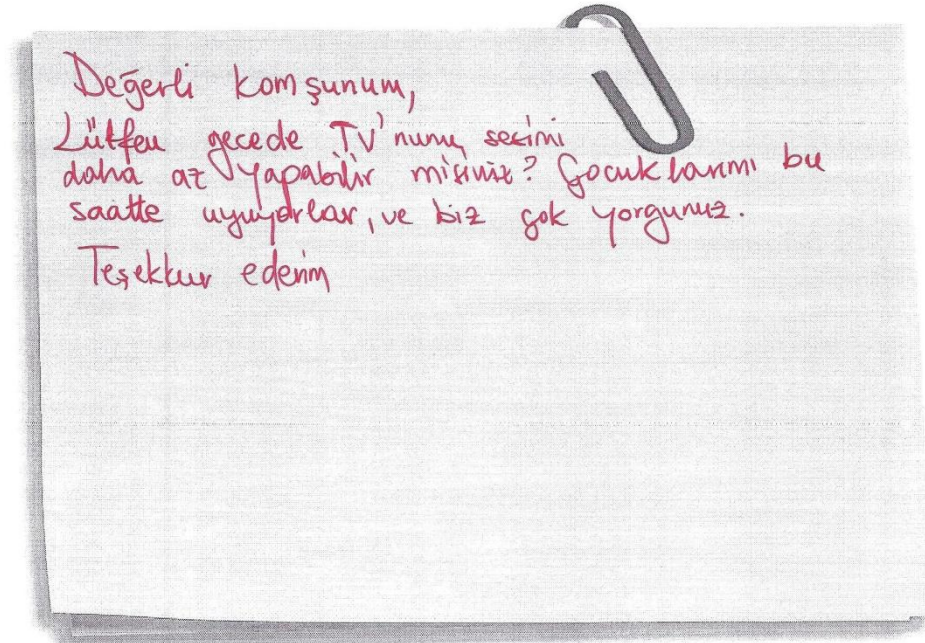
Değerli Ali bey,
Bugün sizi aramıştım, ama sizin telefonunuz kapalıydı galiba. Çok hastayım bugün ve işe geleceğim. Affedersiniz, ama beni izin verebilirsiniz. Gelecek hafta^{iste} daha çok çalışacağım.

Gönder Kaydedildi

3. İstmeden bir arkadaşınızı çok kırdınız, sizi affetmesi için ona bir çiçek göndermeyi planlıyorsunuz. Ona bir özür notu yazınız.

4. Üst komşunuz geceleri çok gürültü yapıyor, onu uyarmak istiyorsunuz. Zilini çaldınız, fakat şu an evde yok. Kapısına bırakmak için ona bir not yazınız.

5. Üniversitedeki çok önemli bir dersinize katılamayacaksınız. Hocanıza derse gelemeyeceğinizi haber veren bir e-posta yazınız ve dersi nasıl telafi edebileceğinizi sorunuz.

Yeni İleti

Konu

Değerli hocam,

Yarın derse gelemeyeceğim, çünkü en önemli iş görüşmesi olacak. Pardon, ama siz benim durumumu iyi tanıyorsunuz. Daha fazla anlatacağım sizi, ama ^{bu an} tekrar atfedersiniz. Hafta sonu derse ~~geliyorum~~ geliyorum, ve konuşacağız.

Teşekkür ederim

Ayşe

Gönder

Kaydedildi

6. Tanıdığınız biri, bir hafta sonra sizinle aynı işi yapmaya başlayacak. Önce onu tebrik ediniz. Sonra ona deneyimlerinizden hareketle işinizle ilgili kısaca tavsiyeler veriniz.

Ali çok tebrik ederim. ~~İyi işi~~ İyi işi başladık ve uzun uzun zaman yapacağız, eminim. Eğer katılıyorsun şu an kafanda bazı fikirler var. Bu fikirler tavsiyeler gibi kullanabilirsin. Mesela mesai saatleri sekizden altıya kadar şart; partnerlerle sık sık iş konuları hakkında konuşmak şart; güven insanlarla çalışmak kolay olacak; kadınlar çalışma fırsatları vermek şart; ödemek ve para ilgili şeyler sadece kendini güven; ve sonunda işte hoşgörü göstermek çok önemli.

Öğrenci 2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz ve içten bir şekilde doldurunuz.

1. Cinsiyetiniz:

☒ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız:

28

3. Ana diliniz:

Bosnakça

4. İyi bildiğiniz yabancı diller:

İngilizce, Almanca

5. Eğitim durumunuz:

Yüksek lisans

6. Türkçe kursunda şu an hangi kura devam ediyorsunuz?

☐ B1.1

☐ B1.2

☒ B2.1

☐ B2.2

7. Türkçe öğrenme nedeniniz:

☐ İş

☒ Eğitim

☐ Seyahat

☐ Hobi

☐ Aile

☐ Diğer

8. Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

☒ Evet ☐ Hayır

9. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'de ne kadar kaldınız?

- ☐ 1 haftadan az
☐ 1 hafta
☒ 2-4 hafta
☐ 3-6 ay
☐ 1 yıl
☐ 1-3 yıl
☐ 3 yıldan fazla

10. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'ye gitme sebebiniz neydi?

- ☐ Gezi/seyahat
☒ Eğitim
☐ İş
☐ Diğer

11. Türkçe kitap, gazete ve dergi gibi yayımlar okur musunuz?

- ☐ Sık sık
☒ Bazen
☐ Hiç

12. Türkçe müzik dinler misiniz?

- ☒ Sık sık
☐ Bazen
☐ Hiç

13. Türkçe televizyon programlarını izler misiniz?

- ☐ Sık sık
☒ Bazen
☐ Hiç

14. Kurs dışında Türkçeyi nerede kullanırsınız?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Okulda
☐ İş ortamında
☒ Türk arkadaş(lar)ımla / akrabalarım ile konuşurken
☐ Nadiren
☐ Hiçbir zaman

BİRİNCİ BÖLÜM

Doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?

- ☒ A) Uzun lafın kıyası...
- ☐ B) Düşündüm de...
- ☐ C) Diyorum ki...
- ☐ D) Söz gelimi...

2. Bir konuyu anlatırken örnek vermek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanırsınız?

Bu soru iptal edilmiştir.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi hasta ziyaretinde söylemek için uygun değildir?

- ☐ A) Acil şifalar dilerim.
- ☐ B) Yaşı uzun olsun.
- ☒ C) Çabucak iyileş.
- ☐ D) Geçmiş olsun.

4. Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini kibarca uyarmak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?

- ☒ A) Lütfen müziğin sesini biraz kıs!
- ☐ B) Ayıp ya, burada ders çalışıyorum!
- ☐ C) Sakın bir daha müziğin sesini açma!
- ☐ D) Müziği kapatmazsan sana gösteririm!

5. Yeni evlenen birini tebrik etmek için aşağıdaki ifadelerden hangisini söylemek uygun değildir?

- ☒ A) Allah ayırmasın.
- ☐ B) Allah mesut etsin.
- ☐ C) Allah gönlüne göre versin.
- ☐ D) Allah bir yastıkta kocatsın.

Matematik sınavından kalmışım.
Ne yapacağım ben?

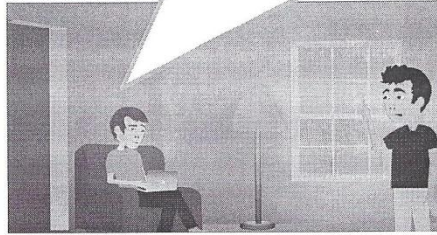
Üzme tatlı canını
sonraki sınava daha çok
çalışır, geçersin.

6. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) Hayat işte
- B) Şansına küs
- C) Kader kısmet
- D) Üzme tatlı canını

Çok sıcak oldu, sakıncası yoksa camı açabilir misin?

7. Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelemez?

- A) izinle
- B) rica etsem
- C) bir zahmet
- D) sakıncası yoksa

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanydın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (8) epey oldu görüşmeyeli

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (9) Seni gördüm iyi oldum. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (10) Çoluk çocuk nasıl?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yukarıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan yerlere gelebilecek en uygun ifadeleri işaretleyiniz.

8. A) ne olsun
B) şöyle böyle
C) idare ediyorum
D) epey oldu görüşmeyeli
9. A) İnşallah
B) Hayırlısı olsun
C) Uğraşıp duruyoruz.
D) Seni gördüm iyi oldum
10. A) Ne haber?
B) Nasıl gidiyor?
C) Neler yapıyorsun?
D) Çoluk çocuk nasıl?

11. Ali, samimi bir arkadaşından borç almış fakat geri ödememiş. Durumu kötü olduğu ve başka seçeneği olmadığı için, aynı arkadaşından tekrar borç isteyecek. Ali borç istemek için söze nasıl başlayabilir?

- A) Seni yormuyorum umarım
- ☒ B) Söylemeye utanıyorum ama
- C) Rahatsız etmiyorum inşallah
- D) Seni meşgul ediyorum sanırım

12. Aşağıdaki sözlerden hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?

- A) Cehenneme kadar yolun var!
- ☒ B) Bir yaşıma daha girdim!
- C) Şeytan görstün yüzünü!
- D) Deli olmak işten değil!

Nuran Hanım,
yemek çok güzel
olmuş. Bana tarifini
verebilir misiniz?

Tabii Selma Hanımcığım,
evet buyurun

13. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelemez?

- A) Olur.
- B) Zevkle.
- C) Seve seve.
- ☒ D) Evet buyurun.

Şaka yaptım canım,
neden kızıyorsun?

Öyle şaka olmaz.
olsun

14. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir? (Görseldeki kişilerin duygu durumunu dikkate alınız.)

- A) Canın sağ olsun.
- B) Sorun değil canım.
- ☒ C) Öyle şaka olmaz olsun.
- D) Ben o şakayı unuttum bile.

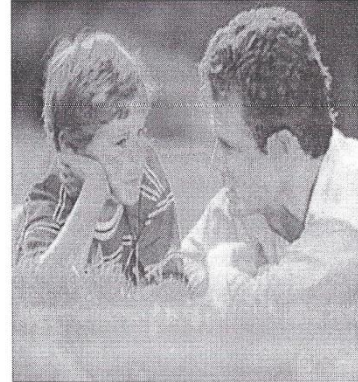

Çocuk : Babacığım, bana ne zaman bisiklet alacaksın?

Baba : Oğlum, bakırız

Çocuk : Hep böyle söylüyorsun babacığım ama hâlâ almadın.

Baba : Bu defa söz veriyorum, hafta sonu beraber gidip alacağız.

15. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelebilir?

- ☒ A) bakarız
- B) hayırlısı
- C) ciddiğim
- D) kesinlikle

“Acele İşe Şeytan Karışır” filmi, birçok sinema otoritesi tarafından ortalamanın altında bir komedi filmi olduğu yorumu getirilerek eleştirilmişti. Ancak her nedense gülmekten karnınızı ağrıtabilecek, müthiş bir komedi filmi! Filmin ayrıntılarını anlatmayacağım, izleyin ve görün. Hatta bana kalırsa fragmanını da izlemeyin, 2 dakikalık fragmanda birkaç sahneyi görüp filmle ilgili kafanızda fikir oluşturmayın.

16. Yukarıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- ☒ A) her nedense
- B) gönül isterdi ki
- C) üzümlere de olsa
- D) bana soracak olursanız

17. Aşağıdakilerden hangisi biriyle aynı görüşte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri değildir?

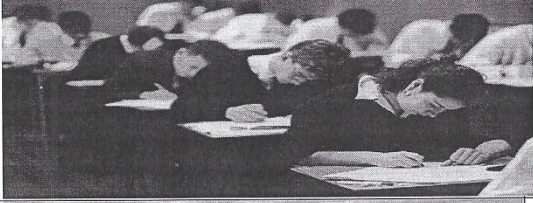
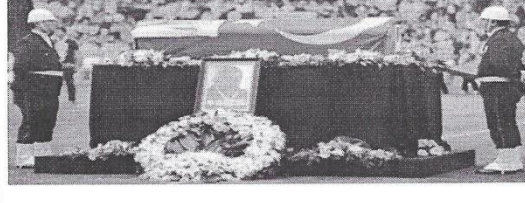
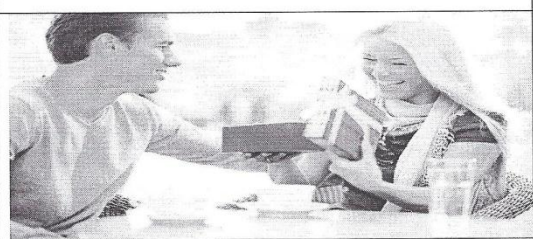
- A) Sana katılmıyorum.
- ☒ B) Bir yanlışlık olmasın.
- C) Ben öyle düşünmüyorum.
- D) Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelerle bu ifadelere uygun görselleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

- a) Başarılar dilerim.
b) Sana layık değil ama...
c) Defol buradan!

- d) Darısı başına.
e) Su gibi git, su gibi gel!
f) Allah geride kalanlara sabır versin.

	<u>a</u>
	<u>e</u>
	<u>d</u>
	<u>c</u>
	<u>f</u>
	<u>b</u>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kime, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Yakını vefat eden birine "Başın sağ olsun." deriz.

1. Banyodan yeni çıkan birine ne deriz?

Shatler olsun

2. Trafik kazası geçiren birine ne deriz?

Geçmiş olsun.

3. Doğum yapan birine ne deriz?

Allah analı babalı büyüksün.

4. İşinde yükselen birine ne deriz?

Tebrikler.

5. Yeni araba alan birine ne deriz?

Güle güle kullan.

6. Yeni giysi alan birine ne deriz?

Güle güle kullan

7. Evimizden ayrılan misafire ne deriz?

İyi yolculuk

8. Bizden özür dileyen birine ne deriz?

Önemli değil.

9. Bize yardım eden birine ne deriz?

Teşekkür ederim.

10. Hapşırın birine ne deriz?

Gök yasa.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ne zaman/hangi durumda, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Ne zaman/hangi durumda “Senin adına sevindim.” deriz?

Biri bizimle mutlu bir haberini paylaştığı zaman

1. Ne zaman/hangi durumda “Gözün aydın.” deriz?

Ailemi ziyaret olduğum zaman

2. Ne zaman/hangi durumda “Yaşasın!” deriz?

3. Ne zaman/hangi durumda “Yazıklar olsun!” deriz?

Kötü davranışında

4. Ne zaman/hangi durumda “Hayırdır inşallah.” deriz?

kötü olduğu zaman

5. Ne zaman/hangi durumda “Kısmet değilmiş.” deriz?

BEŞİNCİ BÖLÜM

Neyi, kime söyleriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Kime “Hayır olsun.” deriz?

Bize rüyasını anlatan birine

1. Kime “Ateş almaya mı geldin?” deriz?

2. Kime “Elinize sağlık.” deriz?

Bize gay getirene birine

3. Kime “Muhabbetiniz bol olsun.” deriz?

4. Kime “İyi eğlenceler.” deriz?

ALTINCI BÖLÜM

Aşağıda verilen konulara uygun metinler yazınız.

1. Sürücü belgesi almak istiyorsunuz. Kurslar hakkında bilgi almak için bir sürücü kursuna e-posta yazınız.

Yeni İleti

Konu Soru ?

Saygın,
sürücü kursuna kayıt yapmak istiyorum. Bana
kurs hakkında bilgileri gönderebilir misiniz?
Teşekkürler

Gönder Kaydedildi

2. Bugün biraz hastasınız ve işe gidemeyeceksiniz. Patronunuza telefondan ulaşamadınız, ona bir e-posta yazınız.

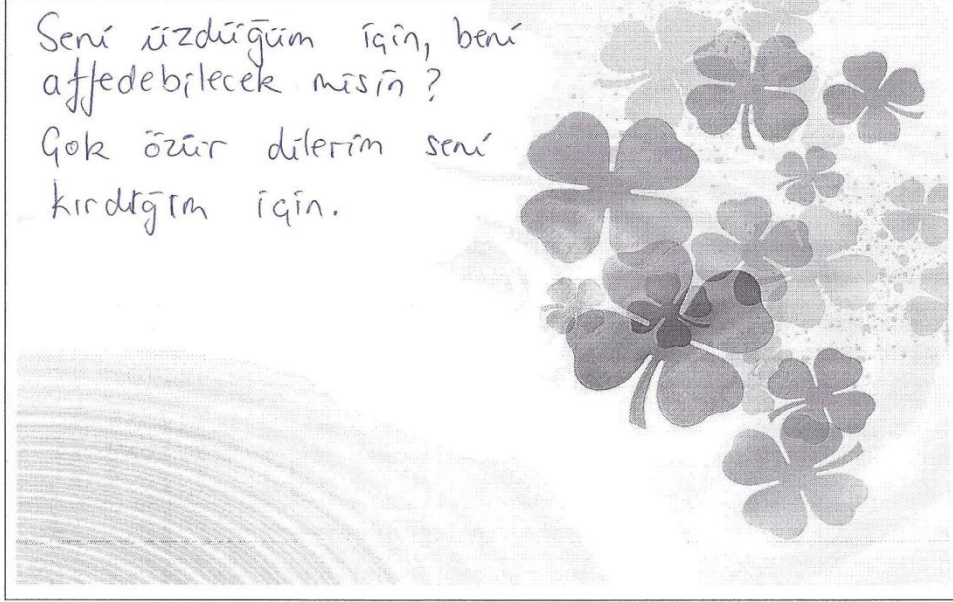
Yeni İleti

Konu

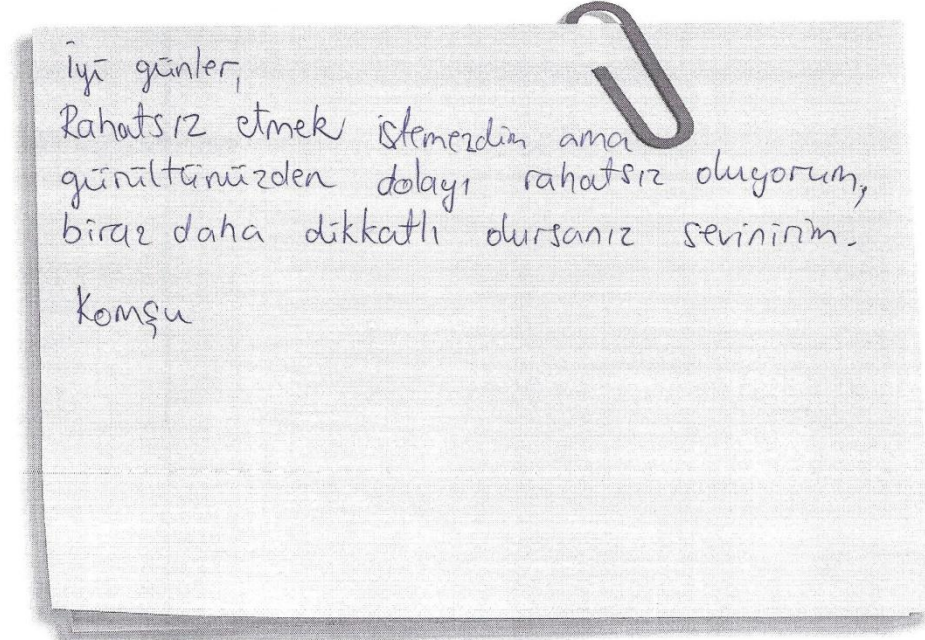
Saygın patronum,
ben bugün hastayım ve işe gidemeyeceğim.
Sizi aradım ama ulaşamadım, bu nedenle
size e-posta atıyorum.
İyi çalışmalar

Gönder Kaydedildi

3. İstmeden bir arkadaşınızı çok kırdınız, sizi affetmesi için ona bir çiçek göndermeyi planlıyorsunuz. Ona bir özür notu yazınız.

4. Üst komşunuz geceleri çok gürültü yapıyor, onu uyarmak istiyorsunuz. Zilini çaldınız, fakat şu an evde yok. Kapısına bırakmak için ona bir not yazınız.

5. Üniversitedeki çok önemli bir dersinize katılamayacaksınız. Hocanıza derse gelemeyeceğinizi haber veren bir e-posta yazınız ve dersi nasıl telafi edebileceğinizi sorunuz.

Yeni İleti

Konu

Saygın hoca,
ben birkaç derse gelemedim. Nasıl dersi telafi
edebilirim merak ediyorum. Bana haber
verebilir misin, rica ederim.

Gönder

Kaydedildi

6. Tanıdığınız biri, bir hafta sonra sizinle aynı işi yapmaya başlayacak. Önce onu tebrik ediniz. Sonra ona deneyimlerinizden hareketle işinizle ilgili kısaca tavsiyeler veriniz.

Öğrenci 3

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz ve içten bir şekilde doldurunuz.

1. Cinsiyetiniz:

☒ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız:

..... 21

3. Ana diliniz:

..... boşnakça

4. İyi bildiğiniz yabancı diller:

..... İngilizce, Türkçe, Fransızca

5. Eğitim durumunuz:

..... Fakülte, Türk dili ve edebiyatı

6. Türkçe kursunda şu an hangi kura devam ediyorsunuz?

☐ B1.1

☐ B1.2

☒ B2.1

☐ B2.2

7. Türkçe öğrenme nedeniniz:

☒ İş

☒ Eğitim

☐ Seyahat

☐ Hobi

☐ Aile

☐ Diğer

8. Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

- ☒ Evet ☐ Hayır

9. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'de ne kadar kaldınız?

- ☐ 1 haftadan az
☐ 1 hafta
☐ 2-4 hafta
☒ 3-6 ay
☐ 1 yıl
☐ 1-3 yıl
☐ 3 yıldan fazla

10. Sekizinci soruya yanıtınız evet ise Türkiye'ye gitme sebebiniz neydi?

- ☐ Gezi/seyahat
☒ Eğitim
☐ İş
☐ Diğer

11. Türkçe kitap, gazete ve dergi gibi yayınlar okur musunuz?

- ☒ Sık sık
☐ Bazen
☐ Hiç

12. Türkçe müzik dinler misiniz?

- ☒ Sık sık
☐ Bazen
☐ Hiç

13. Türkçe televizyon programlarını izler misiniz?

- ☐ Sık sık
☒ Bazen
☐ Hiç

14. Kurs dışında Türkçeyi nerede kullanırsınız?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- ☒ Okulda
☐ İş ortamında
☒ Türk arkadaş(lar)ımla / akrabalarım ile konuşurken
☐ Nadiren
☐ Hiçbir zaman

BİRİNCİ BÖLÜM

Doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir konuşmamızın sonunda, anlattıklarımızı özetlemek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanabiliriz?

- A) Uzun lafın kısıası...
- B) Düşündüm de...
- ☒ C) Diyorum ki...
- D) Söz gelimi...

2. Bir konuyu anlatırken örnek vermek için aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanırız?

- A) Diyelim ki...
- ☒ C) Daha doğrusu...

Bu soru iptal edilmiştir.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi hasta ziyaretinde söylemek için uygun değildir?

- ☒ A) Acil şifalar dilerim.
- B) Yaşı uzun olsun.
- C) Çabucak iyileş.
- ☒ D) Geçmiş olsun.

4. Ayşe ders çalışırken kız kardeşi yüksek sesle müzik dinliyor. Ayşe, kız kardeşini kibarca uyarmak istiyor. Kız kardeşine ne söyleyebilir?

- ☒ A) Lütfen müziğin sesini biraz kıs!
- B) Ayıp ya, burada ders çalışıyorum!
- C) Sakın bir daha müziğin sesini açma!
- D) Müziği kapatmazsan sana gösteririm!

5. Yeni evlenen birini tebrik etmek için aşağıdaki ifadelerden hangisini söylemek uygun değildir?

- ☒ A) Allah ayırmasın.
- B) Allah mesut etsin.
- C) Allah gönlüne göre versin.
- ☒ D) Allah bir yastıkta kocatsın.

Matematik sınavından kalmışım.
Ne yapacağım ben?

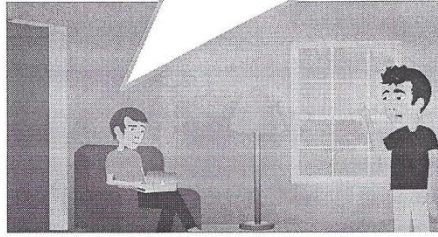
Hayat işte
Geçmiş zamanı,
sonraki sınava daha çok
çalışır, geçersin.

6. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- (A) Hayat işte
- B) Şansına küs
- C) Kader kısmet
- D) Üzme tatlı canını

Çok sıcak oldu, bir zahmet camı açabilir misin?

7. Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelemez?

- A) izinle
- B) rica etsem
- (C) bir zahmet
- D) sakıncası yoksa

Aziz Bey : Efendim?

Nejat Bey : Azizciğim merhaba, ben Nejat. Tanıdın mı?

Aziz Bey : Oooo Nejat! Nerelerdesin sen? Özlettin kendini.

Nejat Bey : Evet, maalesef (8) epey oldu görüşmeyeli

Aziz Bey : Nasılsın, neler yapıyorsun?

Nejat Bey : Çok şükür, iyiyim. İş güç, koşturmaca. (9) Uğraşıp duruyoruz. Sen nasılsın?

Aziz Bey : Vallahi her şey aynı, bıraktığın gibiyim.

Nejat Bey : (10) Çocuk çocuk nasıl ?

Aziz Bey : Çok iyiler, ellerinden öperler.

Nejat Bey : Çok selamlarımı ilet.

Aziz Bey : Olur, başüstüne.

Nejat Bey : Yakın zamanda ziyaretine geleceğim. Görüşürüz inşallah.

Aziz Bey : Tabii, her zaman beklerim. Görüşmek üzere.

Yukarıdaki telefon konuşmasında boş bırakılan yerlere gelebilecek en uygun ifadeleri işaretleyiniz.

8. A) ne olsun
B) şöyle böyle
C) idare ediyorum
D) ☒ epey oldu görüşmeyeli
9. A) İnşallah
B) Hayırlısı olsun
C) Uğraşıp duruyoruz.
D) Seni gördüm iyi oldum
10. A) Ne haber?
B) Nasıl gidiyor?
C) Neler yapıyorsun?
D) ☒ Çocuk çocuk nasıl?

11. Ali, samimi bir arkadaşından borç almış fakat geri ödemiş. Durumu kötü olduğu ve başka seçeneği olmadığı için, aynı arkadaşından tekrar borç isteyecek. Ali borç istemek için söze nasıl başlayabilir?

- A) Seni yormuyorum umarım
- ☒ B) Söylemeye utanıyorum ama
- C) Rahatsız etmiyorum inşallah
- D) Seni meşgul ediyorum sanırım

12. Aşağıdaki sözlerden hangisi kızgınlıkla söylenen sözlerden biri değildir?

- A) Cehenneme kadar yolun var!
- ☒ B) Bir yaşıma daha girdim!
- C) Şeytan görsün yüzünü!
- D) Deli olmak işten değil!

Nuran Hanım,
yemek çok güzel
olmuş. Bana tarifini
verebilir misiniz?

Tabii Selma Hanımcığım,
_____.

13. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelemez?

- ☒ A) Olur.
- B) Zevkle.
- C) Seve seve.
- ☒ D) Evet buyurun.

Şaka yaptım canım,
neden kızılıyorsun?

Öyle şaka olmaz olsun

14. Yandaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir? (Görseldeki kişilerin duygu durumunu dikkate alınız.)

- A) Canım sağ olsun.
- B) Sorun değil canım.
- C) Öyle şaka olmaz olsun.
- D) Ben o şakayı unuttum bile.

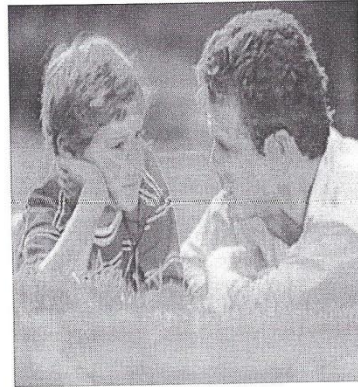

Çocuk : Babacığım, bana ne zaman bisiklet alacaksın?

Baba : Oğlum, hayırlısı.

Çocuk : Hep böyle söylüyorsun babacığım ama hâlâ almadın.

Baba : Bu defa söz veriyorum, hafta sonu beraber gidip alacağız.

15. Yukarıdaki diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelebilir?

- A) bakarız
- B) hayırlısı
- C) ciddiğim
- D) kesinlikle

“Acele İşe Şeytan Karıştır” filmi, birçok sinema otoritesi tarafından ortalamanın altında bir komedi filmi olduğu yorumu getirilerek eleştirilmişti. Ancak her nedense gülmekten karnınızı ağrıtabilecek, müthiş bir komedi filmi! Filmin ayrıntılarını anlatmayacağım, izleyin ve görün. Hatta bana kalırsa fragmanını da izlemeyin, 2 dakikalık fragmanda birkaç sahneyi görüp filmle ilgili kafanızda fikir oluşturmayın.

16. Yukarıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- ☒ A) her nedense
- ☐ B) gönül isterdi ki
- ☐ C) üzümlere de olsa
- ☐ D) bana soracak olursanız

17. Aşağıdakilerden hangisi biriyle aynı görüşte olmadığımızı belirtmek için kullandığımız ifadelerden biri değildir?

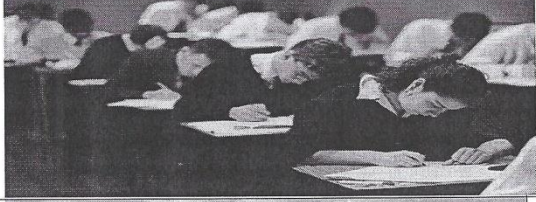
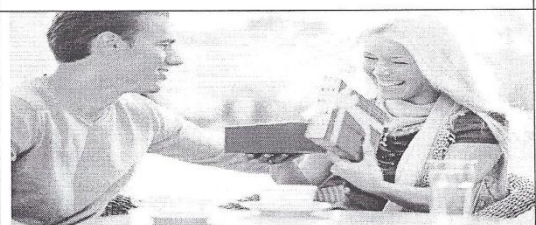
- ☐ A) Sana katılmıyorum.
- ☒ B) Bir yanlışlık olmasın.
- ☐ C) Ben öyle düşünmüyorum.
- ☐ D) Aynı fikirde olduğumu söyleyemeyeceğim.

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelerle bu ifadelere uygun görselleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

- a) Başarılar dilerim.
b) Sana layık değil ama...
c) Defol buradan!

- d) Darısı başına.
e) Su gibi git, su gibi gel!
f) Allah geride kalanlara sabır versin.

	<u>a</u>
	<u>e</u>
	<u>a</u>
	<u>c</u>
	<u>f</u>
	<u>d</u>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kime, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Yakını vefat eden birine "Başın sağ olsun." deriz.

1. Banyodan yeni çıkan birine ne deriz?

Sıhatler olsun!

2. Trafik kazası geçiren birine ne deriz?

Geçmiş olsun!

3. Doğum yapan birine ne deriz?

Geçmiş olsun!

4. İşinde yükselen birine ne deriz?

Jebrik ederim!

5. Yeni araba alan birine ne deriz?

Hayıru olsun

Güle güle kulan!

6. Yeni giysi alan birine ne deriz?

Güle güle giy!

7. Evimizden ayrılan misafire ne deriz?

ayadınıza sağık.

8. Bizden özür dileyen birine ne deriz?

Estagfurullah!

9. Bize yardım eden birine ne deriz?

Ellerize sağık.

10. Hapşırın birine ne deriz?

Gök yaza!

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ne zaman/hangi durumda, ne deriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Ne zaman/hangi durumda “Senin adına sevindim.” deriz?

Biri bizimle mutlu bir haberini paylaştığı zaman

1. Ne zaman/hangi durumda “Gözün aydın.” deriz?

Biri hapis haneden çıkıyor, bize “gözün aydın” diyoruz.

2. Ne zaman/hangi durumda “Yaşasın!” deriz?

Hapşirmeden sonra yaşasın deriz.

3. Ne zaman/hangi durumda “Yazıklar olsun!” deriz?

Eğer biri çok kötü durumdan geçirirse, bize yazıklar olsun diyoruz.

4. Ne zaman/hangi durumda “Hayırdır inşallah.” deriz?

Biri kötü rüya görüyor ve “hayırdır inşallah” diyoruz.

5. Ne zaman/hangi durumda “Kismet değilmiş.” deriz?

Biri tatile gitmek istiyor ve her şey planlıyor, sonra hasta oluyor ve tatile gidemez. Bize “kismet değilmiş” diyoruz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Neyi, kime söyleriz?

Aşağıdaki soruları uygun biçimde yanıtlayınız.

(Birden fazla cevap yazabilirsiniz.)

Örnek: Kime “Hayır olsun.” deriz?

Bize rüyasını anlatan birine

1. Kime “Ateş almaya mı geldin?” deriz?

Birşey cabuk yapmaktan sonra bunu diyoruz.

2. Kime “Elinize sağlık.” deriz?

Annem bana çok güzel yemek yapar, ben “elinize sağlık” derim.

3. Kime “Muhabbetiniz bol olsun.” deriz?

4. Kime “İyi eğlenceler.” deriz?

Partiye yada tatile giden biriye. 😊

ALTINCI BÖLÜM

Aşağıda verilen konulara uygun metinler yazınız.

1. Sürücü belgesi almak istiyorsunuz. Kurslar hakkında bilgi almak için bir sürücü kursuna e-posta yazınız.

Yeni İleti

Konu

Sayın hocam,
Derslerinize katılmak için ^{hangi} ne dokümanlar size göndermem lazım
ve kaç süre kurs ~~kat~~ sürecek.
Eğer bana cevap verirseniz, çok yardım edeceğinizi bana.
Cevabını rica ediyorum!
Saygılar

Gönder

Kaydedildi

2. Bugün biraz hastasınız ve işe gidemeyeceksiniz. Patronunuza telefondan ulaşamadınız, ona bir e-posta yazınız.

Yeni İleti

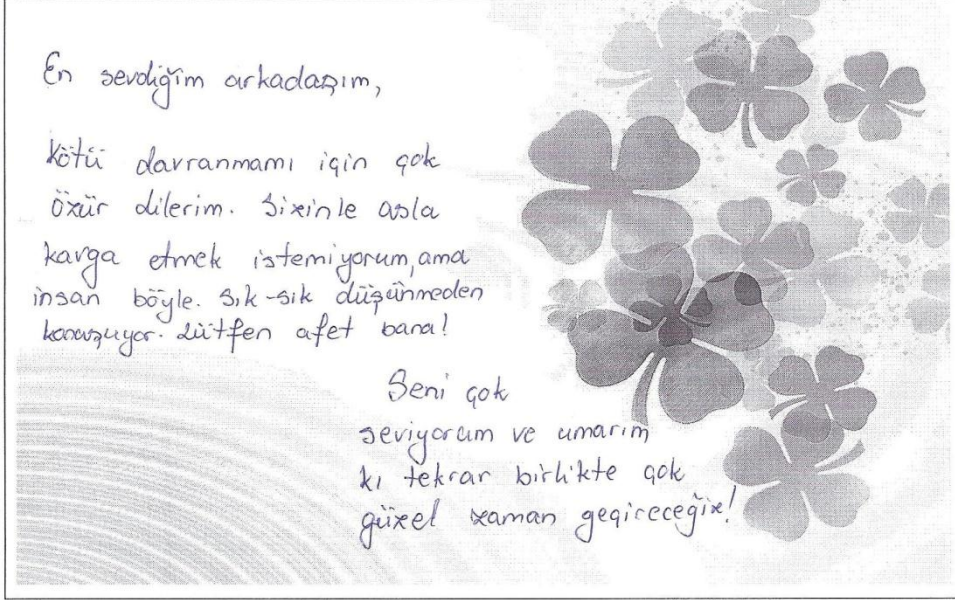
Konu

Sayın,
Bugün çok hastalandım ve hastalığım için evimden çıkamam.
Mizinle, evde kalacağım ve iyilezmekten sonra işime geri döneceğim.
Selamlar!

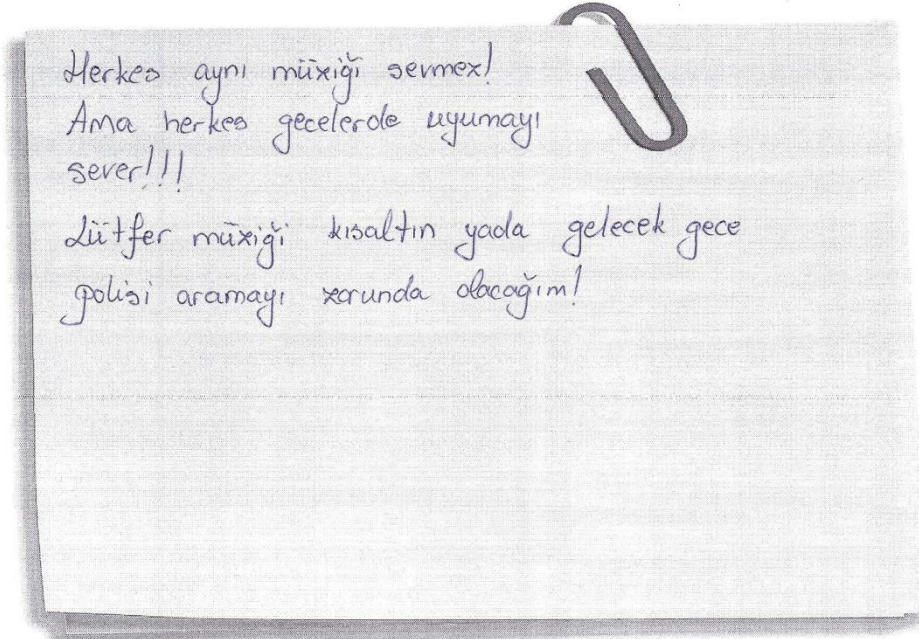
Gönder

Kaydedildi

3. İstmeden bir arkadaşınızı çok kırdınız, sizi affetmesi için ona bir çiçek göndermeyi planlıyorsunuz. Ona bir özür notu yazınız.

4. Üst komşunuz geceleri çok gürültü yapıyor, onu uyarmak istiyorsunuz. Zilini çaldınız, fakat şu an evde yok. Kapısına bırakmak için ona bir not yazınız.

5. Üniversitedeki çok önemli bir dersinize katılamayacaksınız. Hocanıza derse gelemeyeceğinizi haber veren bir e-posta yazınız ve dersi nasıl telafi edebileceğinizi sorunuz.

Yeni İleti

Konu

Sayın hocam,

İzinizle, gelecek derse katılmayacağım.
Yax okuluna gideceğim, türkçemi düzeltmek için ve
umarım ki anlayacaksınız, çünkü bu hayatımda tek fırsat.

Saygılarla, selamlar

Gönder Kaydedildi

6. Tanıdığınız biri, bir hafta sonra sizinle aynı işi yapmaya başlayacak. Önce onu tebrik ediniz. Sonra ona deneyimlerinizden hareketle işinizle ilgili kısaca tavsiyeler veriniz.

Can arkadaşım,

Bu iş çalışmaya başlamadan önce, sana birkaç tavsiye vermek istiyorum. En önemli şey: ASLA GEC KALMA!!! Bu en kötü bir şey ve mudurumuz bunu hiç sermiyor! Herkesle iyi ve kibar ol, insanlara sık-sık yardım et! Eğer mecbur olsa, daha çok çalış, ve daha çok çabur göster, inan bana, sonunda her şey iyi olacak! Ben her zaman yanıdayım ve sana yardım edebilirim! Tekrar, tebrikler ve aptüm seni! ♥

EK 4. Yunus Emre Enstitüsünden Alınan İzin

Yunus Emre Enstitüsü

Sayı : SM8-64-2015/3290

Konu: Beyza Koç'un Dilekçesi

05/10/2015

SAYIN BEYZA KOÇ,

İlgi: 17.08.2015 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınızda bahsi geçen "Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni"nin Enstitümüz tarafından Türkçeye uyarlanarak geliştirilmiş hâlini yüksek lisans tez çalışmanızda kullanmanız uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Hayati DEVELİ

Enstitü Başkanı

EK 5. Yazma Becerisine Ait Kazanım Tablosu

1. Yazma (A1)

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-A1-1 “Meslek, yaş, adres ve hobilerine ilişkin bir form doldurabilir.”	1. Kendini tanıtır (adı, soyadı, doğum tarihi, milliyeti, yaşı, mesleği, öğrenim durumu, hobiler vb.). 2. Ailesi ile ilgili temel bilgileri verir.	1. Adlar (ülke, milliyet, şehir, doğum yeri...) 2. Anne, baba, kardeş, eş, çocuk; sayılar (yıl, ay, yaş, doğum tarihi...) 3. Şehir, ülke, yurt...; semt, cadde, sokak, ev nu., evin bölümleri, büyük, küçük, kalabalık, yüksek, alçak... 4. Basit kalıplar (kitap okumak, alış veriş yapmak) futbol, sinema, tiyatro, internet... 5. –imek eki ile kurulmuş tümceler	1. mı? / değil 2. var / yok 3. Şimdiki zaman: -yor, -mAktA 4. Ad durum ekleri 5. –dAn önce / -dAn sonra, -A kadar 6. İyelik ekleri 7. –mAk istemek 8. “ile” bağlacı 9. –lı, -sız, -lık ekleri
YAZMA	Y-A1-2 “Doğum günü, yılbaşı, bayramı tebriği gibi kısa tebrik kartları yazabilir.”	1. Kutlama yapılan özel günlerin adlarını bilir ve kullanır. 2. Dilek ve temenni ile ilgili temel kalıpları kullanır. 3. Kutlama mesajları yazar.	1. Yeni yıl, doğum günü, yılbaşı, sevgililer günü, anneler günü, yıl dönümleri... 2. “Mutlu yıllar”, “Kutlarım”, “Tebrik ederim.” “Nice yıllara” ...	10. Saatler 11. “İmek” eyleminin geçmiş zamanı 12. Emir / istek kipleri 13. Belirli geçmiş zaman: -DI 14. Ad cümlelerinde belirli geçmiş (güzel, iyiydi, vb.) 15. –DAki / -ki ekleri 16. Sıralama (-Incl) 17. Ad tanımlamaları 18. –DAn daha, en 19. Gelecek zaman: -AcAk
YAZMA	Y-A1-3 “Bulunduğu yeri ve buluşma yerini belirten bir not yazabilir.”	Bulunduğu yeri ve buluşma yerini betimleyen bir not yazar.	1. oda, mutfak, banyo, sınıf, ev, daire, kütüphane 2. semt, cadde, sokak, durak, ev, apartman, pastane, postane, hastane 3. orada, burada, şurada 4. Ad durumu ekleri (-e / -de / -den), -lı / -sız, temel fiiller.	
YAZMA	Y-A1-4 “Yaşadığı yer ve yaptığı işe ilişkin basit cümleler yazabilir.”	1. Temel kişisel bilgileri, durumları, duyguları anlatan basit bir paragraf yazar. 2. Bir okul / iş / tatil gününde yaptığı etkinlikleri anlatan basit bir paragraf yazar. 3. Sosyal ve fiziki çevresi ile ilgili temel kavramları ve nitelendiricileri belirtir.	1. a) Yaşadığı yer ile ilgili fiziksel ve psikolojik betimlemeler (iyi / kötü, büyük / küçük, temiz / pis, eski / yeni, modern, kalabalık vb.) b) Yaptığı iş ile ilgili fiziksel ve psikolojik betimlemeler (iyi / kötü, zor / kolay, yorucu, sıkıcı / zevkli, önemli, yararlı, rahat vb.) 2. Hava durumu (yağmurlu, karlı vb.)	

2. Yazma (A2)

BE CER İ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-A2-1 “Kısa, basit notlar ve mesajlar yazabilir.”	1. Bildirim, istek, rica, uyarı vb. durumları belirten kısa, basit notlar, mesajlar yazar.	1. Hitap cümleleri (Sevgili... / Sayın...) (gelim/gidin, yapın/yapmayın vb.); gelim/gelmeyelim/yapalım/yapmayalım; lütfen, rica ederim; teşekkür ederim, sağ olun vb.) 3. Durum ifade eden cümleler (buradayım, geldim, iyiyim, hastayım, yorgunum vb.)	1. Belirsiz geçmiş zaman: -miş 2. Ad cümlelerinde belirsiz geçmiş (hastaymış, açılmış, vb.) 3. diye sormak /-cA / -A göre 4. Geniş zaman: -(I/A) r 5. Adlaştırma / Dolaylı anlatım (Emir kipi) 6. Mastar ekleri: -mA /-mAk/-Iş 7. -Ip / -mAdAn / -ArAk 8. -mAdAn önce / -DIktAn sonra 9. -mAk için / -mAk üzere / -mAktA
YAZMA	Y-A2-2 “Kaza veya parti gibi bir olayı veya etkinliği basit cümlelerle tasvir edebilir; neyin, nerede ve ne zaman olduğunu yazabilir”.	1. Bir olayın veya etkinliğin nerede, ne zaman olduğunu basit cümlelerle betimleyen metinler yazar.	1. Kim, ne, nerede, ne zaman sorularına karşılık gelecek içeriğe sahip metinler. 2. Zaman sözcükleri (sabah, öğlen, akşam, ...geçe/kala vb.) 3. Yer/yön belirteçleri (önünde, arkasında, içinde, dışında, arasında vb.)	
YAZMA	Y-A2-3 “İş, okul, aile, hobiler gibi günlük hayatına ilişkin basit metinler yazabilir.”	1. Temel kişisel bilgileri, durumları, duyguları anlatan basit metinler yazar. 2. Bir okul/iş/taatil gününde yaptığı etkinlikleri anlatan basit metinler yazar. 3. Boş zaman etkinliklerini, hobilerini anlatan basit metinler yazar.	1. Meslek, yaşanan çevre, temel ve basit fiziksel ve psikolojik betimlemeler (kısa, uzun, şişman, zayıf, mutlu, üzgün, yorgun, sıkıcı...), 2. hafta sonu, mesai saati... 3. Basit kalıplar (-den / -dan hoşlanırım; -mayı / meyi seviyorum); kitap okumak, alışveriş yapmak, TV seyretmek, müzik dinlemek, resim yapmak, spor yapmak, sinema / tiyatroya gitmek 4. -den daha	10. Yeterlik “-Abilmek” 11. Edatlar “gibi, kadar” 12. Pekleştirme 13. hem ... hem / ne.... ne / ya.... ya....
YAZMA	Y-A2-4 “İlgili alanları, işi, eğitim durumu ve özel becerileri içeren bir form doldurabilir.”	1. Kendisiyle ilgili özel bilgileri (özgeçmiş) içeren bir form doldurur.	Adı, soyadı, doğum tarihi, milliyeti, yaşı, mesleği, öğrenim durumu, cinsiyeti, medeni durumu, ev/cep telefonu numarası, eğitim durumu, yabancı dil bilgisi (az, orta, iyi, çok iyi), sertifikaları, ödülleri, üyelikleri, özel ilgi alanları	

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-A2-5 “Ailesi, okulu, işi, hobilerini içeren bir mektupla kendini basit cümle ve kalıplarla tanıtabilir.”	1. Kişisel bilgileri ile duygularını, hafta içinde ve hafta sonunda yaptıklarını anlatan bir mektup yazar. 2. Hobilerinden ve boş zamanlarında yaptığı etkinliklerden söz eden bir mektup yazar. 3. Mektupla ilgili temel kavramları bilir.	1. İş / okulu ile ilgili fiziksel ve psikolojik betimlemeler (iyi / kötü, zor / kolay, yorucu, sıkıcı / zevkli, önemli, yararlı, rahat vb.) 2. Ailesi ile ilgili temel bilgiler (yaş, meslek, kardeş vb.) 3. Hobiler, (kitap okumak, alış veriş yapmak, dans etmek, resim yapmak, satranç / tavla oynamak,) 4. Kalp ifadeler -den hoşlanmak / -den nefret etmek 1. Hitap sözcükleri (Sevgili... / Sayın... / Değerli...) 2. Hal/hatır sorma (nasılsın? İy misin? vb.) 3. İstek, rica, teşekkür ifadeleri (-mek istiyorum, lütfen, rica ediyorum, teşekkür ederim, sağ olun vb) 4. Veda sözcükleri (görmek üzere, hoşça kal/ın, selamlar vb.)	
YAZMA	Y-A2-6 “Temel selamlama, hitap, istek veya teşekkür ifadelerini kullanarak bir mektup yazabilir.”	Temel selamlama, hitap, istek veya teşekkür ifadelerini kullanarak durum, istek, memnuniyetini açıklayan mektuplar yazar.	1. Sıralama bağlaçları (ve, ile, de...) 2. Denkleştirme bağlaçları(ya, veya...) 3. Karşıtlık bağlaçları (ama, fakat, yalnız, ancak...) 4. Sıralı cümleler	
YAZMA	Y-A2-7 “‘ve’, ‘ancak’, ‘çünkü’ gibi sözcüklerle bağlanmış basit cümleler yazabilir.”	Neden-sonuç, amaç-sonuç, açıklama anlamları içeren cümlelerden oluşan kısa metinler yazar.		
YAZMA	Y-A2-8 “Olayların kronolojik sırasını gösteren “ilk önce”, “sonra”, “daha sonra”, “sonradan” gibi sözcükleri kullanabilir.”	1. Olayların kronolojik sırasını gösteren sözcük ve yapıları kullanarak kısa olay metinleri yazar.	1. önce/sonra, -den önce/-den sonra gibi sözcük ve yapılar. 2. Metnin konusuna uygun temel eylemler (doğdu / öldü / gitti / geldi/ yazdı / yaptı vb.) 3. -meden önce/-dikten sonra	

3. Yazma (B1)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-B1-1 “İlgi alanına ilişkin konularda, kişisel görüş ve bakış açısını içeren sade bir metin yazabilir.”	1. İlgi alanına giren konularda, kişisel görüş ve bakış açısını gösteren metin yazar.	1. Kişisel yorum bildiren sözcük ve dil bilgisi yapıları (-ce/-e göre, beğeniyorum, beğenmiyorum, tavsiye ediyorum vb.) 2. İlgi alanına ilişkin temel sözcükler	1. Gereklik kipi –mAlI 2. “-A -A” zarf fiil ekleri 3. Dilek kipi 4. –ken zarf fiil eki 5. “Kendi” dönüşlülük zamiri
YAZMA	Y-B1-2 “Bir okul gazetesi veya duvar panosuna olaylarla veya deneyimleriyle ilgili basit metinler yazabilir.”	1. Olayları yazar. 2. İzlenimlerini yazar. 3. Deneyimlerini yazar.	1. kim? / ne? / nerede? / ne zaman? / nasıl? sorularının cevabını içeren cümleler. 2. Temel zamanlar/basit yapılar.	6. Başlama zarf fiil ekleri (-AlI / -dİIndAn beri / -DI -AlI) 7. Şart kipi 8. Ad cümlelerinde şart 9. Etirgen çatı eki 10. Edilgen çatı eki 11. İşteş çatı eki 12. Dönüşlü çatı eki 13. –DAn beri, -dır 14. Sıfat fiil ekleri (-An / -dIk / -AcAk)
YAZMA	Y-B1-3 “Gelişmeler, haberler ve olaylar hakkında bilgi almak için arkadaşlarına veya yakınlarına kişisel mektup veya elektronik posta yazabilir.”	Olayların nedenleri, gelişmesi ve sonuçları hakkında, arkadaşlarından, yakınlarından bilgi almak için mektup veya e-posta yazar.	1. Ne oldu?/Nasıl oldu? Herhangi bir bilgi/gelişme var mı? Bitti mi? Başladı mı? Gördün mü? vb. cümleler 2. Temel zamanlar/basit yapılar	
YAZMA	Y-B1-4 “Kişisel bir mektupta bir kitabın veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir ve bir konserle ilgili yorum yapabilir.”	1. Kişisel yorum bildiren ifade ve kalıpları kullanır. 2. Kitap veya filmin konusunu ana hatlarıyla anlatır ve yorumlar. 3. Kitabın veya filmin ana düşüncesini ifade eder.	1. Kişisel yorum bildiren sözcük ve dil bilgisi yapıları (-ce/-göre, katılıyorum / katılmıyorum, iddia ediyorum, aynen, beğendim, beğenmedim, tavsiye ediyorum vb.)	
YAZMA	Y-B1-5 “Bir mektupta üzüntü, mutluluk, ilgi duyma gibi duyguları ifade edebilir.”	Duygularını ayrıntılı olarak ifade eden mektup/e-posta yazar.	1. Üzüntü ve mutluluk ifadeleri (taziye, temenni, tebrik, kutlama, geçmiş olsun, hayırlı olsun vb.)	

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-B1-6 “Bir ilana başvurulabilir ve bu ilanla ilgili daha geniş ve ayrıntılı bilgi isteyebilir. (örneğin: sürücü kursu veya akademik kurs).”	1. Bir ilana başvurulur. 2. İlanla ilgili geniş bilgi ister.	1. -mek için, -mek istiyorum -ki/-daki yapıları 2. tarih, saat, kurs ücreti, kursun düzeyi, belge, diploma, sertifika, ehliyet, ödeme şartları/süresi, ders/kurs programı 3. Soru sözcükleri	
YAZMA	Y-B1-7 “Dostları ve/veya meslektaşlarıyla belgegeçer ve elektronik posta aracılığıyla kısa ve basit bilgi alışverişinde bulunabilir.”	Dostları, arkadaşları veya meslektaşlarıyla, belgegeçer ve e-posta kullanarak, meslek hayatı ve genel konularla ilgili kısa ve basit metinler yazar.	1. Herhangi bir bilgi/gelişme var mı? Bitti mi? Başladı mı? Gördün mü? varsa...eğer... vb. cümleler 2. Temel zamanlar/basit yapılar	
YAZMA	Y-B1-8 “Özgeçmiş yazabilir.”	Özgeçmişini metin halinde yazar.	1. Geçmiş zaman belirteçleri (geçen, ...yı önce), ... tarihinde vb. 2. Özgeçmişle ilgili temel sözcükler (doğdum, okudum, bitirdim / mezun oldum, yüksek lisans / doktora, ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğrenim vb.) denenin, referans	

4. Yazma (B2)

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-B2-1 “Uzmanlık alanıyla ilgili konularda ayrıntılı ve anlaşılabilir rapor, sunu metni, kompozisyon gibi metinler yazabilir.”	1. Uzmanlık alanıyla ilgili rapor / sunu vb. yazar. 2. Rapor ve sunuda kullanılan biçimsel özellikleri bilir. 3. Kompozisyonun genel özelliklerine uyar.	1. Rapor ve sunumda kullanılan temel eylem, zaman ve dil bilgisi yapıları (-mekte / geniş zaman /-meli / -dir 2. Rapor ve sunumda kullanılan biçimsel özellikler. 3. Uzmanlık alanıyla ilgili temel kavram ve terimler.	1. Sıfat fiil ekleri (-AsI, -mAz, -Ar, -mİş) 2. Zarf fiil ekleri (-AnA kadar, -IncAyA kadar, -AsIyA kadar, -DİğI zaman, -DİğIndA, -AcAğI zaman, -IncA/-UncA, -Ir -mAz, -DİğI /-AcAğI sırada, -DİkçA, -DİğI süreç, -DİğI için, -DİğIndAn, -AcAğI için, -AcAğIndAn, -DİğI hâlde, -mAsInA rağmen, -mAsInA karşın, -mAk yerine, -AcAğInA, -AcAğI yerde, -DİğI takdirde, -mAsI durumunda) 3. Dolaylı anlatım 4. Birleşik çatılar

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-B2-2 “Toplumsal konulara ilişkin makalelerin özeti çıkarabilir.”	Toplumsal konularda yazılmış bir makaleyi ana düşüncüyü ve önemli bilgileri içerecek şekilde özetler.	1. Konuya ilişkin söz varlığı (konu, bulgu, sonuç, çözüm önerileri...) 2. –mektedir / -miştir yapıları	5. Süresince, boyunca
YAZMA	Y-B2-3 “Çeşitli kaynaklardan ve medyadan aldığı bilgileri ifadeleyebilir.”	Çeşitli kaynaklardan ve medyadan aldığı bilgileri, gereksiz ayrıntıları ve tekrarlardan ifadeleri ayıklayarak özetler.	1. kim? / ne? / nerede? / ne zaman? / nasıl? sorularının cevabını içeren cümleler. 2. –mektedir / -miştir 3. sonuç olarak, özetle vb. yapılar.	
YAZMA	Y-B2-4 “Belirli bir bakış açısına ilişkin olumlu veya olumsuz görüşlerini sebeplerini de belirterek bir kompozisyon ya da “editöre mektup” biçiminde yazabilir.”	Bir konuya ilişkin olumlu veya olumsuz görüşlerini, sebeplerini de belirterek bir kompozisyon biçiminde yazar.	1. Konuya ilişkin söz varlığı (ancak, ama, fakat, bu nedenle, elbette, katılmıyorum, katılmıyorum, olmalı / olmamalı...) 2. –meli, –se, –mekte yapıları	
YAZMA	Y-B2-5 “Önemli noktaları vurgulayarak ve destekleyici ayrıntılara da yer vererek bir fikri, kompozisyon veya rapor hâline getirebilir.”	Bir konuyu, önemli noktaları vurgulayarak ve destekleyici ayrıntılara yer vererek yazılı bir metin haline getirir.	1. Konuya ilişkin söz varlığı (başlık, alt başlık, tablo, resim, referans...) 2. –mektedir / -miştir yapıları	
YAZMA	Y-B2-6 “Ayrıntılı ve kolay okunabilir bir şekilde olaylar, deneyimler, tasarımlar ve hayallere ilişkin metinler oluşturabilir.”	Olaylar, deneyimler, tasarımlar ve hayallerle ilgili ayrıntılı metinler yazar.	1. Hayal ve tasarımlara ilişkin dil bilgisi yapıları (-sa, -saydı, -abil...)	
YAZMA	Y-B2-7 “Bir film veya kitap hakkında kısa bir eleştiri yazabilir.”	1. Kişisel yorum bildiren ifade ve kalıpları kullanır. 2. Bir kitap veya filmle ilgili eleştiri metni yazar.	1. Kişisel yorum bildiren sözcük ve dil bilgisi yapıları (-ce/-göre, katılmıyorum / katılmıyorum, iddia ediyorum, aynen, tavsiye ederim, kesinlikle vb.)	
YAZMA	Y-B2-8 “Kişisel bir mektupta veya elektronik postada farklı duygu ve tavırları ifade edebilir, günün olaylarını, olayların önemli noktalarını açıklayarak aktarabilir.”	1. Kişisel bir mektupta/e-postada duygularını, düşüncelerini anlatır. 2. Kişisel bir mektupta/e-postada, günün olaylarını kendi yorumunu ekleyerek ve neden-sonuç ilişkisi kurarak anlatır.	1. Konuya ilişkin söz varlığı 2. (-lı/-sız, eylem çatıları, -dır/-den beri...)	

5. Yazma (C1)

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-C1-1 “Genel ve mesleki konularda kendisini açık bir şekilde yazılı olarak ifade edebilir.”	Genel ve mesleki konulardaki görüşlerini ayrıntılı biçimde, açık ve anlaşılır metinler yazarak ifade eder.	1. Genel ve mesleki konulara ilişkin söz varlığı 2. Temel/birleşik zamanlar, ortaçlar, ulaçlar	1. Hikâye birleşik zamanı 2. Rivayet birleşik zamanı 3. Süterlik zarf fiil ekleri 4. Zarf fiil ekleri (-cAsInA, -sIzIn, -mAktAnsA, -mAksIzIn)
YAZMA	Y-C1-2 “Karmaşık bir konuyu ana hatlarını çizip önemli noktalarına da değinerek açık ve iyi geliştirilmiş bir kompozisyon veya rapor hâlinde sunabilir.”	Önemli olduğunu düşündüğü noktaları ön plana çıkararak karmaşık konularda bir kompozisyon veya rapor yazar.	1. Konuya ilişkin söz varlığı (konu, başlık, alt başlık, tablo, resim, referans, ele almak, değinmek, değerlendirmek, uygundur, uygun değildir...) 2. Açık ve net ifadeler 3. -dir bildirme eki, temel zamanlar, fiil çatıları, -meli,	
YAZMA	Y-C1-3 “Bir konu veya olay hakkında yapılan bir yorumda kendi düşüncelerini ifade edebilir, ana düşüncesi vurgular ve ana düşüncesi uygun örneklerle destekleyebilir.”	Herhangi bir olayı veya konuyu, ana düşüncesi vurgulayarak ve yardımcı düşüncelerle destekleyerek yorumlayan metinler yazar.	1. Konuya ilişkin söz varlığı (bulgular, amaç, kapsam, yayın taraması, veri...)	
YAZMA	Y-C1-4 “Farklı kaynaklardan bilgiyi bir araya getirir ve bunu anlaşılır bir şekilde özetleyebilir.”	Bir ana tez etrafında farklı bilgi ve verileri bir araya getirerek bir bütünlük içinde sunan metinler yazar.	1. Konuya ilişkin söz varlığı	
YAZMA	Y-C1-5 “Kişisel bir mektupta duygularını, deneyimlerini ve olayları ayrıntılı bir şekilde tasvir edebilir.”	Deneyimlerini, izlenimlerini veya olayları ayrıntılı olarak betimleyen kişisel mektuplar yazar.	1. Hitap eden ve hitap edilen kişilerin ilgili olduğu konulara ilişkin söz varlığı 2. Temel / birleşik zamanlar, ulaçlar, ortaçlar, belirteçler...)	
YAZMA	Y-C1-6 “Şikâyetle bulunmak veya bir görüşe taraf ya da karşı olduğunu anlatmak için biçimsel açıdan düzgün mektuplar yazabilir.”	1. Resmi makamlara, talep veya şikâyetleriyle ilgili dilekçe yazar. 2. Bir görüşe taraf veya karşı olduğunu belirten iş mektubu yazar.	1. Resmi yazılarla ilgili sözcük ve ifadeler (arz/rica ederim, tarih, sayı, konu, ilgi...) 2. İş hayatı ile ilgili temel kavramlar (sipariş, borç, satış, alış, teslim, sigorta...) 3. İş mektubu ve dilekçe ile ilgili biçimsel özellikler	

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
YAZMA	Y-C1-7 “Hitap edilen kişiye, metin türüne ve konuya bağlı olarak sözcük seçimini ve üslubunu çeşitlendirerek dil bilgisi açısından doğru metinler yazabilir.”	1. Metnini, konunun ve seçtiği anlatım türünün/biçiminin özelliğine uygun biçimde oluşturur. 2. Konunun ve türün özelliğine uygun sözcük, kavram ve terimler kullanır.	Yazılı anlatım türlerine ve konuya göre değişen söz varlığı/dil bilgisi yapıları	
YAZMA	Y-C1-8 “Yazılarında okuyucuya uygun bir üslup seçebilir.”	1. Hedef belirlediği okuyucu kitlesine uygun bir üslup seçer. 2. Farklı anlatım teknikleri kullanır.	1. Hitap edilen kişilerin ilgi alanlarına ilişkin söz varlığı	

EK 6. Üretimsel Konuşma Becerisine Ait Kazanım Tablosu

1. Üretimsel Konuşma (A1)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A1-1 “Adres, telefon numarası, uyruk, yaş, aile ve hobiler gibi kişisel bilgileri verebilir.”	1. Kendi ile ilgili ad, doğum tarihi, milliyet, meslek, adres, öğrenim durumu ile ilgili bilgileri ifade eder. 2. Ailesi ile ilgili temel kavramlar çerçevesinde bilgi verir. 3. Kendisiyle ilgili hobilerinden kısaca bahseder.	1. Ülke, milliyet, şehir, doğum yeri, meslek, vb. 2. Anne, baba, kardeş, eş, çocuk; sayılar (yıl, ay, yaş, doğum tarihi...) 3. Basit kalıplar (kitap okumak, alış veriş yapmak) futbol, sinema, tiyatro, internet...	1. ml? / değil 2. var / yok 3. Şimdiki zaman: -yor, -mAktA 4. Ad durum ekleri 5. -dAn önce / -dAn sonra, -A kadar 6. İyelik ekleri 7. -mAk istemek 8. “ile” bağlacı 9. -lı, -sız, -lık ekleri
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A1-2 “Yaşadığı yeri ve çevreyi tanıtabilir.”	1. Yaşadığı evi tanıtır. 2. Yaşadığı sokağı, semt veya şehri kısaca tanıtır.	1. Oda, mutfak, banyo, ev, bahçe, vb. evin bölümleri 2. Yaşadığı yer ile ilgili fiziksel ve psikolojik betimlemeler (iyi/kötü, büyük / küçük, temiz / pis, eski / yeni, modern, kalabalık vb.) Semt, caddeler, sokak, durak, ev, apartman, pastane, postane, hastane. Orada, burada, şurada.	10. Saatler 11. “İmek” eyleminin geçmiş zamanı 12. Emir / istek kipleri 13. Belirli geçmiş zaman: -DI 14. Ad cümlelerinde belirli geçmiş (güzel, iyiydi, vb.) 15. -DAki / -ki ekleri 16. Sıralama (-Incl) 17. Ad tamlamaları 18. -dAn daha, en 19. Gelecek zaman: -AcAk
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A1-3 “Basit bir dille, günlük hayatta neler yaptığna ilişkin bilgi verebilir.”	Basit ifadeleri kullanarak günlük hayatı hakkında bilgi verir.	1. Günlük yaşama ilişkin çok kullanılan ifadeler: saat bilgileri ve günün bölümleri.... 2. Çok iyi, güzel, üzüldüm, vb. 3. Yaptığı iş ile ilgili betimlemeler (iyi/kötü, zor / kolay, yorucu, sıkıcı / zevkli, önemli, yararlı, rahat vb.)	

2. Üretimsel Konuşma (A2)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A2-1 “Kendisi ve ailesi hakkında konuşabilir ve ailesini tanıtabilir.”	Kendisi ve ailesi hakkında bilgi verir.	Aile ve akrabalık ile ilgili terimler, meslek bilgileri, vb.	1. Belirsiz geçmiş zaman: -miş 2. Ad cümlelerinde belirsiz geçmiş (hastaymış, açılmış, vb.) 3. diye sormak /-cA / -A göre 4. Geniş zaman: -(I/A) r 5. Adlaştırma / Dolaylı anlatım (Emir kipi) 6. Master ekleri: -mA /-mAk/-Iş
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A2-2 “Olayları ana hatlarıyla anlatabilir.”	Yaşadığı veya şahit olduğu olayları ana hatlarıyla anlatır.	Yer, zaman, kişiler ve olay anlatan sözcükler, zaman sözcükleri. (sabah, öğlen, akşam, gece/kala vb.)	7. -Ip / -mAdAn / -ArAk 8. -mAdAn önce / -DİktAn sonra 9. -mAk için / -mAk üzere / -mAktA
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A2-3 “Eğitim durumunu, önceki veya şu anki işini anlatabilir.”	1. Eğitim durumunu ifade eder. 2. Daha önce çalıştığı işi veya şu anda çalıştığı işi anlatır.	1. Eğitim durumu, yabancı dil bilgisi (az, orta, iyi, çok iyi), sertifikaları, ödülleri... 2. Çalışma sektörleri: özel, kamu; patron, müdür, şef, amir, memur, işçi, sözleşmeli; çalışma ve dinlenme saatleri, iş bölümü, tamgün, yarı zamanlı çalışma; sıkıcı-eğlenceli çalışma günü, hafta sonu, mesai saati...	10. Yeterlik “-Abilmek” 11. Edatlar “gibi, kadar” 12. Pekleştirme 13. hem... hem / ne... ne / ya... ya...
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A2-4 “Basit bir şekilde hobileri ve ilgi alanları hakkında konuşabilir.”	Hobilerini anlatır.	Spor, sanat, kültür etkinlikleri: Hobiler, kişisel gelişim etkinlikleri, vb.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-A2-5 “Hafta sonu ve tatil etkinlikleri gibi geçmiş olayları anlatabilir.”	Katıldığı etkinlikleri anlatır. Dinlenme, eğlence, tatil gibi faaliyetleri hakkında bilgi verir.	Yemek, sinema, tiyatro, tatil ile ilgili ifadeler.	

3. Üretimsel Konuşma (B1)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-1 “Duygu ve düşüncelerini katarak deneyimlerini ayrıntılarıyla ifade edebilir.”	1. Duygu ve düşünceleri ifade eden kalıpları kullanır. 2. Deneyimlerini ayrıntılarıyla aktarır.	1. Kişisel yorum bildiren sözcük ve dil bilgisi yapıları (-ce/-e göre, gördüm, tavsiye ediyorum vb.) bence, ben olsam, aslında, normal olanı.... 2. İlgili alanına ilişkin temel sözcükler	1. Gerekliklik kipi –mAlI 2. “-A -A” zarf fiil ekleri 3. Dilek kipi 4. –ken zarf fiil eki 5. “Kendi” dönüşlülük zamiri
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-2 “Hayallerini, umutlarını ve amaçlarını ifade edebilir.”	1. Hayallerini ifade eder. 2. Beklentisi ve umut ettikleri hakkında bilgi verir. 3. Hedeflediği şeyleri anlatır.	1. Keşke, hayal ediyorum, umuyorum. 2. Olsa, diliyorum, beklıyorum, vb. 3. “Düşünüyorum.”, “Planlıyorum.”, “Hedefliyorum.”, amaçım, vb.	6. Başlama zarf fiil ekleri (-AlI / -dİIndAn beri / -DI -AlI) 7. Şart kipi 8. Ad cümlelerinde şart 9. Etirgen çatı eki 10. Edilgen çatı eki 11. İşteş çatı eki 12. Dönüşlü çatı eki 13. –DAn beri, –dır 14. Sıfat fiil ekleri (-An / -dİlk / -AcAk)
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-3 “Planlarını, hedef ve davranışlarını nedenleriyle açıklayabilir.”	1. Planlarını, hedeflerini ve bunların nedenlerini açıklar. 2. Davranışlarını nedenleriyle birlikte açıklar.	1. “Planlıyorum çünkü”, vb. ifadeler. 2. –dım çünkü, bu yüzden, bu nedenle, –dan dolayı, vb.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-4 “Bir kitap veya filmin konusu hakkında bilgi verebilir, düşüncelerini söyleyebilir.”	Okuduğu bir kitap veya seyrettiği bir film hakkındaki düşüncelerini ifade eder.	İddia ediyorum, aynen, beğendim, beğenmedim, tavsiye ediyorum vb.)	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-5 “Kısa bir yazıyı metne sadık kalarak basit bir dille anlatabilir.”	Kısa bir yazıyı basit bir anlatımla özetler.	“Nerede? / ne zaman? / nasıl? kim? / ne?” sorularının cevabını içeren cümleler.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B1-6 “Bir öyküyü anlatabilir.”	Okuduğu veya dinlediği bir öyküyü anlatır.	Metin konusuna uygun temel eylemler (doğdu / öldü / gitti / geldi / yazdı / yaptı vb.)	

4. Üretimsel Konuşma (B2)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-1 “İlgi alanına giren pek çok konuda ayrıntılı ve anlaşılır açıklamalar yapabilir.”	İlgi alanına giren konularda rahat ve ayrıntılı olarak konuşur.	Uzmanlık veya ilgi alanıyla ilgili temel kavram ve terimler.	1. Sıfat fiil ekleri (-Asl, -mAz, -Ar, -mlş) 2. Zarf fiil ekleri (-AnA kadar, -IncAyA kadar, -AslyA kadar, -Dİgl zaman, -DİglIndA, -AcAgl zaman, -IncA/-UncA, -Ir -mAz, -Dİgl /-AcAgl sırada, -DlkçA, -Dİgl sürece, -Dİgl için,-DİglIndAn, -AcAgl için, -AcAglIndAn, -Dİgl hâlde, -mAslnA rağmen, -mAslnA karşın, -mAk yerine, -AcAglInA, -AcAgl yerde, -Dİgl takdirde, -mAsI durumunda) 3. Dolaylı anlatım 4. Birleşik çatılar
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-2 Fikir ve tartışmalar içeren belgeler, röportajlar ve haberlerden alınan kısa bölümleri anlayıp özetleyebilir.”	Fikir ve tartışma içeren belgesel, röportaj veya haberlerden kesitleri kendi cümleleriyle özetler.	Konuyla ilişkin söz varlığı (konu, bulgu, sonuç, çözüm önerileri, anlatılıyor, gördüğüm kadaryla, vurgulanıyor, ön plana çıkıyor, vb. “...anlatılmaktadır.”, “...bahsedilmektedir.”, ...-den söz ediliyor.” vb.	5. Süresince, boyunca
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-3 “Film veya tiyatro oyunlarının konularını ve olayları ile özetler.”	Film veya tiyatro oyunlarının konularını ve olay örgüsünü ana hatları ile özetler.	Ben ... kanımsındayım / Bu sebeple, -ce/-göre, katlıyorum / katılmıyorum, iddia ediyorum, tavsiye ederim, kesinlikle vb. Sonuç olarak, özetle vb. yapılar. “Etkilendim.”, “... zararlı-faydalı buluyorum.”, “... önemli-önemsiz buluyorum.”, “Ben de... düşünüyorum.”, vb.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-4 “Fikirlerini mantıklı bir şekilde sıralayarak neden-sonuç ilişkisine dayalı bir tez hâlinde dayalı bir tez oluşturabilir.”	Fikirlerini mantıklı bir şekilde sıralayarak neden-sonuç ilişkisine dayalı bir tez hâlinde tutarlı ve belirli bir düzen içinde aktarır.	Güncel bir konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirir.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-5 “Güncel bir konu hakkında, çeşitli seçeneklerin olumlu ve olumsuz yönlerini vererek görüş bildirebilir.”			
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK-B2-6 “Nedenler, sonuçlar ve olası durumlarla ilgili tahminde bulunabilir.”	1. Bir olayın veya durumun nedenleri/sonuçlarıyla ilgili görüşlerini ifade eder. 2. Bir olay veya durumla ilgili çıkarımda bulunur.	1. Bunun sebebi, buna yol açan, neden olan; sonucunda, sonuç olarak, vb. 2. kabul ederse, varsayılırsa, tut ki, kabul edelim ki, olabilir, ... düşünüyorum, vb.	

5. Üretimsel Konuşma (C1)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLI LIKLAR
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK -C1-1 “Karmaşık konularda açık ve ayrıntılı açıklamalar yapabilir.”	Karmaşık konularda düşüncelerini açık ve ayrıntılı bir şekilde ifade eder.	Kavramları belirginleştiren terminolojik çeşitlilik ve zenginlik içeren ifadeler; bilimsel metinlere gönderimde bulunma; tablo, grafik, istatistiksel veri kullanımı ve bunların değerlendirilmesi, vb.	1. Hikâye birleşik zamanı 2. Rivayet birleşik zamanı 3. Süretilik zarf fiil ekleri 4. Zarf fiil ekleri (-cAsInA, -sIzIn, -mAktAnsA, -mAksIzIn)
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK -C1-2 “Uzun ve zor metinleri sözlü olarak özetleyebilir.”	Uzun ve zor metinleri kendi cümleleriyle özetler.	Konuyla ilişkin söz varlığı (konu, başlık, alt başlık, tablo, resim, referans, ele almak, değinmek, değerlendirmek, uygundur, uygun değildir...)	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK -C1-3 “Konuları uygun şekilde ilişkilendirebilir, bazı noktaları geliştirip sonuçlandırarak ayrıntılı tanıtım veya açıklama yapabilir.”	Farklı konular arasında ilişkiler kurarak analiz, sentez, yorumlar yapar.	Seçenekleri değerlendirme bildiren bağlaçlar: veya, ya da, hem hem, ne ne, gerek gerek... karşılaştırma ifadeleri: ...nispetle, oranla, karşılaştırıldığında, vb. Karşılaştırma, açıklama, yorum cümleleri.	
ÜRETİMSEL KONUŞMA	ÜK -C1-4 “Kişisel veya mesleki ilgi alanlarına ilişkin bir konuda iyi geliştirilmiş bir sunum yapabilir; gerekirse hazırlanmış bu metinden uzaklaşarak dinleyicilerden gelen sorulara/yorumlara anında karşılık verebilir.”	1. Kişisel veya mesleki ilgi alanlarına ilişkin bir konuda iyi geliştirilmiş bir sunum yapar. 2. Hazırlanmış bir metinden uzaklaşarak dinleyicilerden gelen sorulara/yorumlara anında karşılık verir.	1. Genel ve mesleki konulara ilişkin söz varlığı 2. İletişimin akışı içinde doğal bir biçimde kullanılan her türden ünlem, onaylama, red, yadsıma kalıpları. 3. İkna ifadeleri: sizin de kabul edeceğiniz gibi, herkesin rahatlıkla görebileceği gibi, kolayca anlaşılacağı üzere, vb.	

EK 7. Karşılıklı Konuşma Becerisine Ait Kazanım Tablosu

1. Karşılıklı Konuşma (A1)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLI LIKLAR
KARŞILI KL I K O N U Ş M A	KK-A1-1 “Kendini ve birini tanıtabilir; basit selamlaşma ve vedalaşma kalıplarını kullanabilir.”	1. Karşıdaki kişiye kişisel bilgileriyle ilgili sorular sorar. 2. Kendisine ve başkasına ait kişisel bilgileri diğer insanlara aktarır. 3. Durum ve zamana uygun basit selamlaşma ve vedalaşma kalıplarını kullanır.	1. Tanıtıcı adlar (ad, soyadı, ülke, millet...) 2. Yaş, doğum yeri, medeni hâl, meslek... 3. Günaydın, iyi günler, iyi akşamlar, merhaba; Allaha ismarladık, hoşça kal, güle güle... 6. İyelik ekleri 7. -mAk istemek 8. “ile” bağlacı 9. -lı, -sız, -lık ekleri	1. ml? / değil 2. var / yok 3. Şimdiki zaman: -yor, -mAktA 4. Ad durum ekleri 5. -dAn önce / -dAn sonra, -A kadar 6. İyelik ekleri 7. -mAk istemek 8. “ile” bağlacı 9. -lı, -sız, -lık ekleri
KARŞILI KL I K O N U Ş M A	KK-A1-2 “Çok bildik ve günlük konularda basit konuşmaları başlatıp karşılık vererek basit soru ve cevaplar üretebilir.”	1. Günlük hayatta sık kullanılan nesneler ve bunların kullanimlarına ilişkin basit soru ve cevap cümleleri üretir. 2. Çok bilinen hayvan, ağaç, çiçek gibi yakın çevresindeki varlıklardan basit cümlelerle söz eder, bunlara ilişkin basit sorular sorar. 3. Hava durumuyla ilgili sorular sorar, bu türden sorulara cevap verir.	1. Çok kullanılan elektrikli aletler, mutfak, salon ve oturma odasında kullanılan eşyalar... 2. Evcil hayvanlar/yabani hayvanlar; süt bitkileri, kokulu bitkiler; kavak, söğüt, meyve, sebze, yemek isimleri. 3. Sıcak, soğuk, yağmurlu, karlı, açık, kapalı, bulutlu...	10. Saatler 11. “İmek” eyleminin geçmiş zamanı 12. Emir / istek kipleri 13. Belirli geçmiş zaman: -DI 14. Ad cümlelerinde belirli geçmiş (güzel, iyiydi, vb.) 15. -DAki / -ki ekleri 16. Sıralama (-Incl) 17. Ad tamlamaları 18. -DAn daha, en 19. Gelecek zaman: -AcAk
KARŞILI KL I K O N U Ş M A	KK-A1-3 “Bir karşılıklı konuşmada, karşıdaki kişi söylenenleri yavaş bir şekilde tekrar edip söylemek istediklerini ifade etmesine yardımcı olduğunda, kendisini basit bir şekilde ifade edebilir.”	1. Kendisini ve durumunu ifade eder. 2. Diğer insanların nasıl olduklarını ifade eder. 3. Kalıplaşmış ifadelerle neler yaptığınıdan söz eder, karşındakine neler yaptığını sorar. 4. Öğrendiği haberlere çok kısa genellekle kalıplaşmış ifadelerle karşılık verir.	1. İnsana ilişkin çok kullanılan özellikler: zengin, fakir; üzgün, mutlu; iyi, kötü; yorgun, dinç... 2. İsteydim, dinlendim, spor yaptım, televizyon izledim... 3. Çok iyi, güzel, üzüldüm...	
KARŞILI KL I K O N U Ş M A	KK-A1-4 “Konuşmasını destekleyen işaret ve mimiklerin yardımıyla küçük alışverişler yapabilir.”	1. Somut ihtiyaçlarını karşılamak üzere alışveriş merkezlerinde alışverişe ilgili basit temel kalıpları kullanarak sorular sorar, istediklerini belirtir. 2. Alışveriş sonrası ödemeye ilişkin temel kalıpları kullanır, sorulara cevap verir.	1. Gıda, giysi, temizlik ürünleri reyonları; indirimli, kampanyalı ürünler... 2. Nakit, peşin, kredi kartıyla ödeme biçimleri, bozuk para, para üstü.	

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-5 “Sayı, miktar, fiyat ve saat ile ilgili ifadeleri kullanabilir.”	1. İçinde sayısal ifade olan sorular sorar, bu tür sorulara cevap verir. 2. Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen ya da azalıp çoğalabilen durumunu belirtir. 3. Alış verişte ürünlerin fiyat bilgilerini sorar. 4. Birine saati sorar, saatin kaç olduğunu söyler.	1. Sayı basamakları: birler, onlar, yüzler, binler... Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, vb. 2. Nesnelerin az, çok, büyük, küçük, yeterli, yetersiz vb. nicel durumları. 3. Ürünlerin adet, kilo, litre vb. ölçülere göre fiyatları. 4. Saatin tam, yarım, çeyrek, geç, kala vb. ifadesi	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-6 “Başkalarından bir şey isteyebilir ve başkalarının kendisinden istediği bir şeyi verebilir.”	1. İstek, rica, yardım talebi gibi kalıp ifadeleri kullanır. 2. İstemeye, vermeye yönelik ifadeleri kullanır.	1. Lütfen, affedersiniz, rica etsem vb. istek belirten kelimeler; önemli değil, sorun değil, rica ederim vb. yardım talebini yerine getirme ifadeleri. 2. Verebilir misiniz, alabilir miyim...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-7 “Kişilere nerede yaşadıkları, kimleri tanıdıkları ve sahip oldukları şeylere ilişkin soruları yavaş ve açık sorulduğunda cevaplayabilir.”	1. Yaşadığı yeri, yakın çevresindeki insanları betimler. Karşısındakine çevresi ve sahip olduğu şeylerle ilgili sorular sorar. 2. Mülkiyet, sahiplik ilişkisiyle kendine ait şeyleri anlatır, karşısındakinden bunları anlatmasını ister.	1. Ülke, şehir, ilçe, köy, mahalle sokak, caddeler, apartman, otel, pansiyon, yurt; bahçeli, iki katlı, geniş, tek odalı; merkezde, şehir dışında, deniz kenarında; nerede, kaç katlı... Aile bireyleri, akrabaları, dostları, iş arkadaşları, mahalle arkadaşları; arkadaşların var mı? Ev, araba, iş yeri, hayvanlar, bilgi sayar, müzik aletleri, değerli ya da önem taşıyan eşyalar; değerli / özel eşyaların neler? vb.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-8 “Gelecek hafta”, “geçen cuma”, “kasımda” ve “saat üçte” gibi zaman ifadelerini kullanabilir.	1. Zaman ifadelerini kullanarak basit soru cümleleri kurar. 2. Gerçekleşmiş veya gerçekleşecek olay, durum, etkinlik ve projelere ilişkin zaman sınırlayıcı kelimeleri kullanarak basit cümleler kurar..	1. Yarı sınav var mı? Geçen cuma İzmir’de miydin? 2. Saat, gün hafta, ay, mevsim, yıl; sabah, öğle, akşam, gece; geçen yıl, gelecek hafta, haftaya, seneye, ekimde, yazın...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-9 “Hâl hatır sorma, selamlaşma gibi basit sohbetler gerçekleştirebilir.	1. Güne, duruma uygun selamlaşma ifadelerini kullanır. 2. Karşısındakinin durumuyla ilgili sorular sorar.	1. Günaydın, merhaba, iyi günler... 2. Nasılsın? Bugün kendini nasıl hissediyorsun? Sağlık durumun iyi mi? İş durumun nasıl? Ailen ve çocukların nasıl? Derslerin nasıl? vb.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-10 “Özür dileyebilir ve özürleri kabul edebilir.”	1. Özür dilemeye ilgili kalıp ifadeleri kullanır. 2. İstenmeyen durumlar karşısında basit cümlelerle kendini ifade eder.	1. Özür dilerim, affedersiniz, lütfen beni affedin, kusura bakmayın; önemli değil, rica ederim, sorun değil, üzülmene gerek yok. 2. Gelecek defa geç kalmam./Kirayı ay başında öderim.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A1-11 “Hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri söyleyebilir.”	1. Sevdikleri ve sevmediği şeylerle ilgili duygularını ifade eder. 2. Beğenileriyle ilgili sorulara cevap verir.	1. -dan hoşlanırım, beğenirim, beğenmem, -i beğenirim, -den korkarım, severim, sevmem. 2. Spor giyim, klasik müzik, spor arabalar...	

2. Karşılıklı Konuşma (A2)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-1 “Mağaza, postane veya bankalardaki basit işlemleri yapabilir.”	1. Gündelik yaşam için gerekli ürün ve hizmeti ister. 2. İsteddiği şeyi söyleyip fiyatını sorar. 3. İletişimle ilgili temel terim ve ifadeleri kullanır. 4. Finans kurumlarından temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmet ister.	1. Gıda, giyim, beyaz eşya mağazaları; reyon, ürün bilgileri, etiket... 2. Bölüm reyon görevlisi, tezgâhtar; basit kullanım ve bakım bilgileri; fiyat, kampanya, nakit ödeme, kredi kartı... 3. Mektup, tebrik kartı, adres, pul; telefon numarası, kontör, şehir ve ülke kodu... 4. Hesap numarası, havale; elektrik, su, doğalgaz makbuzları; kira ödemesi...	1. Belirsiz geçmiş zaman: -mlş 2. Ad cümlelerinde belirsiz geçmiş (hastaymış, açkımış, vb.) 3. diye sormak /-cA / -A göre 4. Geniş zaman: -(I/A) r 5. Adlaştırma / Dolaylı anlatım (Emir kipii) 6. Master ekleri: -mA /-mAk/-Iş
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-2 “Otobüs, tren gibi toplu taşıma araçlarından yararlanırken basit bilgileri sorabilir ve bilete alabilir.”	1. Toplu taşıma araçlarının istikamet, durak, kalkış ve varış noktaları hakkında sorular sorar. 2. Toplu taşıma araçlarından yararlanmayla ilgili kalıp ifadeleri kullanır.	1. Metro, vapur, otobüs, dolmuş; 663 numaralı otobüs, durak, hat, ekspres sefer... Bilet gişeleri, tumikeler, tam bilet, öğrenci bileti, jeton, kart, bilet ücreti...	7. -İp / -mAdAn / -ArAk 8. -mAdAn önce / -DİktAn sonra 9. -mAk için / -mAk üzere / -mAktA 10. Yeterlik “-Abilmek” 11. Edatlar “gibi, kadar” 12. Pekştirme 13. hem ... hem / ne ... ne / ya ... ya ...
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-3 “Yapacağı bir seyahatle ilgili bilgi alabilir.”	1. Gerçekleştireceği yolculukta yararlanabileceği hizmetler hakkında bilgi ister.	1. Hangi firma, hangi saatler, nereden nereye, hangi koluk numaraları boş, bilet fiyatı nedir 2. Otobüs, uçak firmaları, güzergâh-rota bilgileri, kalkış – varış saatleri, tahmini rotar-gecikme süreleri, mola yerleri, aktarmalar, mola süreleri, yemek imkânları, ekstra hizmetler, bavul ve bagaj imkânları, servisler...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-4 “Yiyecek ve içecek sipariş verebilir.”	1. Yiyecek ve içecek siparişi vermeyeyle ilgili temel kalıp ve ifadeleri kullanır. 2. Yiyecek, içecek ve hizmetlerle ilgili ayrıntıları basit cümlelerle ifade eder.	1. Menü, özel veya ekstra istekler, sıcak ve soğuk yemekler, alkollü-alkolsüz içecekler, yardımcı yemekler, tatlı ve meyveler, sos ve tatlandırıcılar 2. Yemeklerle ilgili bilgi alma: acılı-acısız, kırmızı-beyaz et; rica ve istek bildirimleri: lütfen çok soğuk olmasın, etin yanında ... da istiyorum...	

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-5 “Ne istediğini belirtip fiyat sorarak basit alışverişler yapabilir.”	1. Alışverişte ürün özellikleri, fiyat bilgileri, ödeme seçenekleri hakkında basit sorular sorar.	1. Beden, numara, renk, model bilgileri. Kullanım özellikleri, garanti süresi, fiyat aralıkları ödeme seçenekleri, indirim ve kampanyalar, hediye ürünler; ürünler için ayıt edici özellikleri (diğeri, siyah, ucuz vb.) kullanma.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-6 “Bir harita veya şehir planına bakarak yön tarifi yapabilir ve isteyebilir.”	1. Yön ve yerle ilgili basit sorular sorar. 2. Yön ve yer tarifi yapar.	1. Harita, rehber, kroki, taslak çizim vb.; yönle ilgili temel kavramlar sağ, sol, ön, arka, ileri, geri, yan, köşe, kavşak... 2. ...-den sağa dönün, ...-i geçin, 50 metre düz gidin, ...-e nasıl gidebilirim? vb.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-7 “Davette bulunabilir ve gelen davetlere cevap verebilir.”	1. Biri veya birleriyle birlikte zaman geçirme, etkinlikte bulunma isteğini karışındakilere ifade eder. 2. Kendisine yönelik teklif ve önerileri cevaplar.	1. Yemek, sinema, tiyatro, tatil davetleri; bu akşam birlikte yemek yiyebilir miyiz? Benimle tiyatroya gelir misin? Birlikte tatile çıkalım mı? vb. 2. Teşekkür ederim, gelirim. / Üzgünüm vaktim yok. / Üzgünüm, çok yorgunum.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-8 “Ne yapacağı, nereye gideceği gibi buluşma planlarına ilişkin fikir alışverişinde bulunabilir.”	1. Gündelik planlamalarla ilgili temel kalıp ve ifadeleri kullanır. 2. Gündelik planlamalarda basit seçenekler arasından tercihini belirtir.	1. “Bence, bana göre, öneririm, siz ne düşünüyorsunuz, nereye gidelim, nasıl bir yer-., nerede buluşalım” gibi kalıplar; “İyi olur. Tercih ederim.” gibi görüş ifade eden cümleler. 2. “Saat ikide değil üçte toplanalım”, “Sizin fikrinize katılıyorum.”, “İyi olur.”, “Tercih ederim.” vb. “daha, -den, oldukça” gibi temel karşılaştırma kalıpları.	

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-A2-9 “Kişilere işte ve boş zamanlarında neler yaptıklarını sorabilir ve bu tür soruları cevaplayabilir.”	1. Karşısındaki işi, çalışma koşulları, çalışma biçimi hakkında sorular sorar. 2. İş hayatı ve boş zaman etkinlikleriyle ilgili sorulara cevap verir.	1. Çalışma sektörleri: özel, kamu; patron, müdür, şef, amir, memur, işçi, sözleşmeli; çalışma ve dinlenme saatleri, iş bölümü, tatil, partiyim çalışma; sıkıcı-eglençli çalışma günü... 2. İş hayatı, spor, sanat, kültür etkinlikleri: hobiler, kişisel gelişim etkinlikleri...	

3. Karşılıklı Konuşma (B1)

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-1 “Bilinen veya ilgi alanına giren konulardan oluşan bir konuşmayı başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir.”	1. Bildik etkinlikler çerçevesinde bir iletişim başlatır. 2. Bilinen konularda karşıındakilerle iletişimi sürdürür.	1. Selamlaşmadan sonra uygun başlangıç sözleri: dünkü maça, konserde, televizyon haberlerinde vb. 2. Konuya ilişkin kişisel düşünce belirtme: bence, ben olsam, aslında, normal olanı; düşünceyi detaylandırma ifadeleri: mesela, benim gibi, onun kadar, eskiden; fikrindeyim, kanaatindeyim...	1. Gereklilik kipi –mAli 2. “-A -A” zarf fiil ekleri 3. Dilek kipi 4. –ken zarf fiil eki 5. “Kendi” dönüşlülük zamiri
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-2 “Bazen söylemeye çalıştığı şeyleri ifade etmekte zorlansa da bir konuşmayı veya tartışmayı sürdürebilir.”	1. Konuşma veya tartışmanın ana konusundan uzaklaşmadan diyalogu sürdürür. 2. Düşüncelerini farklı ifadelerle diyalogun akışına uygun olarak anlatır.	1. Aile, boş zaman etkinlikleri, iş, seyahat gibi konular 2. Eş ya da yakın anlamlı kelime seçimi, benzerliklerden yararlanma...	6. Başlama zarf fiil ekleri (-Ali / -diğİndAn beri / -DI -Ali) 7. Şart kipi 8. Ad cümlelerinde şart 9. Ettirgen çatı eki 10. Edilgen çatı eki 11. İşteş çatı eki 12. Dönüşlü çatı eki 13. –DAn beri, –dır 14. Sıfat fiil ekleri (-An / -dlk / -AcAk)
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-3 “Yolculuk planlarında, seyahat acentesinde veya yolculuk sırasında karşılaşılabileceği sorunlarda derdini anlatabilir.”	1. Yolculuk planlaması sürecinde veya yolculuk sırasında öngörülemeyen bir durum ortaya çıktığında sorunu ve kendi konumunu ifade eder. 2. Yolculuk ile ilgili sorunlarda beklentisini ifade eder,çözüm önerir.	1. Rezervasyon problemleri, erteleme ve iptaller, rötar ve gecikmeler, güzergâh değişiklikleri... 2. Koltuk değişikliği, valiz veya bagaj karışıklığının giderilmesi, mola süresine uyulması, yolculuk esnasındaki gürültü ortamının giderilmesi...	

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-4 “Ayrıntılı yön tarifi isteyebilir ve yapılan tarifi takip edebilir.”	1. Bir merkez noktadan hareketle konut, iş merkezi, kamu binası vb. yerlere ilişkin yön tarifi talep eder. 2. Bir yön tarifi sırasında, binanın, noktanın veya merkezin bulunduğu noktayı kesinleştirecek ayrıntıtları ister.	1. Kampüse veya olarak nasıl giderim?/Arabamla hava alanına kestirmeden nasıl giderim? 2. Hastanenin yakınında hangi binalar var? / Yolumun üstünde hangi merkezî noktalar mevcut? Yerleşim birimleri, mahalle, sokak, caddeler, merkezî konumdaki binalar, ara yol ve kavşaklar; yön bildirim ifadeleri: köşeden dönünüz, kavşaktan dönünüz, sokağın girişindeki okuldan sonra...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-5 “Konusmasında; şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgilenme ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir, bu duyguları yansıtan kişiye uygun karşılığı verebilir.”	1. Konu veya olayla ilgili temel duyguları karşındakilere ifade eder 2. Kendisine yansıtılan duygulara uygun karşılıklar verir.	1. Meğer, meğerse, halbuki; maalesef, yazık ki, ilginç, çok enteresan, beni ilgilendirmiyor, öyle mutluyum ki 2. Sorun değil, canını sıkma, elimden bir şey gelmez, ben de senin kadar sevindim, harika, geçmiş olsun...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-6 “Samimi bir ortamda yapılan tartışmalarda arkadaşlarına görüşlerini belirtebilir veya onların görüşlerini alabilir.”	1. Resmî olmayan bir tartışmada görüş ve düşüncelerini ifade eder; başkalarından konuyla ilgili görüş ister. 2. Bir konuyla ilgili başkalarının görüşlerini sorar.	1. Bakış açısını net bildiren cümleler: ... düşüncesindeyim/görüşündeyim. Açıklama, yorumlama bildiren cümleler: ... biçiminde görülebilir/değerlendirilebilir. 2. ”Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz, size göre, sizce, siz ne dersiniz, bu konuda görüşünüzü alabilir miyim?” vb.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B1-7 “Bir görüşe katılıp katılmadığını nezaket kuralları çerçevesinde ifade edebilir.”	1. Bir görüşü desteklediğini açık bir biçimde ifade eder. 2. Bir görüşe karşı çıktığını açık bir şekilde ve nezaket kuralları çerçevesinde ifade eder.	1. Onaylama bildiren kalıp ifadeler: ”aynı fikirdiyim.”, ”size katılıyorum.”, ”bu konuda ben de sizin gibi düşünüyorum.” 2. Yadsıma bildiren kalıp ifadeler: ”üzgünüm sizden farklı düşünüyorum.”, ”size katılmak isterdim ama...”	

4. Karşılıklı Konuşma (B2)

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUSMA	KK-B2-1 “Bir konuşmayı doğal bir biçimde başlatabilir, sürdürülebilir ve sonlandırabilir.”	1. Doğal bir biçimde ve rahatlıkla konuşma konusuna giriş yapar. 2. Kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile ifade eder. 3. Doğal bir dille konuşmayı sonuçlandırır.	1. Bugün hava çok güzel / Bugün derslerimizin güzel geçeceğini düşünüyorum / Dünkü tartışma gereksiz biçimde uzadı vb. 2. Ben iki tarafın da hatalı olduğu kanısındayım / Çevre kirliliği konusunda hepimize düşen sorumluluklar var vb. 3. K konuşmamız faydalı oldu, yine toplanalım / Sizin görüşünüzün ayrıntılarını öğrenmek isterim, yine görüşelim vb.	1. Sıfat fiil ekleri (-Asl, -mAz, -Ar, -mlş) 2. Zarf fiil ekleri (-AnA kadar, -IncAyA kadar, -AslyA kadar, -Dİğl zaman, -DİğIndA, -AcAğl zaman, -IncA/-UncA, -Ir -mAz, -Dİğl /-AcAğl sırada, -DİkçA, -Dİğl süreç, -Dİğl için,- DİğIndAn, -AcAğl için, -AcAğIndAn, - Dİğl hâlde, -mAsInA rağmen, -mAsInA karşı, -mAğl yerde, -AcAğIndA, -AcAğl yerde, -Dİğl takdirde, -mAsI durumunda) 3. Dolaylı anlatım 4. Birleşik çatılar 5. süresince, boyunca
KARŞILIKLI KONUSMA	KK-B2-2 “İlgili alanına giren bilimsel konularda ayrıntılı bilgi alışverişinde bulunabilir.”	1. Ayrıntılı bir bilgiyi doğru bir biçimde aktarır. 2. Mesleği ile ilgili konularda birçok hususta tavsiyede bulunur. 3. Bilimsel konularda, konuyla ilgili farklı fikirleri değerlendirir; kendi fikirlerini ifade eder.	1. Bilimsel konulardaki temel terimler, sosyal olaylar: Küresel ısınma, göç vb. 2. Sağlık, ekonomi, ticaret, çocuk yetiştirme vb. alanlarla ilgili tavsiyeler... 3. K onuya bu açıdan da bakılabilir, ama.../Ben bu hipotezin bilimselliğini kuşkuyla buluyorum..	
KARŞILIKLI KONUSMA	KK-B2-3 “Olaylar veya deneyimleriyle ilgili duygu ve düşüncelerini aktarabilir.”	1. Olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder. 2. Olaylarla (konularla) ilgili deneyimlerini aktarır.	1.”Gerçekten / derinden / yürekten/inanılmaz / çok fazla / biraz / nispeten vb” ; 2. Şaşırdım, üzüldüm, inanmadım, çok etkilendim, zararlı-faydalı buluyorum, önemli-önemsiz buluyorum, ben de yaşıyorum 1. Sanat, spor, kültür etkinlikleri, sosyal olaylar hakkında kişisel fikirler (sebepler, sonuç, amaç-sonuç bağlaçları, birleşik cümleler vb.) Onay veya yadsıma ifadeleri, gerekçe bildiren ifadeler vb.	
KARŞILIKLI KONUSMA	KK-B2-4 “Genel konuları içeren kapsamlı bir konuşmada etkin bir şekilde yer alabilir.”	1. Uzun ayrıntılı bir konuşmada katılımcı bir tavırla yorumlar getirir.		

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B2-5 “Fikirlerini uygun açıklamalarla, görüşlerle ve yorumlarla destekleyerek bir tartışmaya katılabilir.”	1. Tartışmada görüşlerini uygun açıklamalar, kanıtlar ve yorumlar getirerek savunur. 2. Tartışmada nedenler, sonuçlar, varsayımlar üzerinde durur.	1. Açıklama, kanıtlama, yorum ifadeleri: yani, mesela, anlaşılacağı gibi, görüleceği üzere, biçiminde düşünebilir, iddia edilebilir, -mektir vb. 2. Bunun sebebi, buna yol açan, neden olan; sonucunda, sonuç olarak; kabul edersek, varsayılırsa, tut ki, kabul edelim ki vb.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B2-6 “Bilinen konularda anlaşılabilirliği sağlayıp diğer konuşmacıları da konuya çekerek bir tartışmada yer alabilir.”	1. Konuşma konusunu açık bir biçimde sunar, farklı görüşlerin üstünlük ve olumsuzluklarına işaret ederek konuşmacıların dikkat ve ilgisini canlı tutarak tartışmayı sürdürür.	1. Seçenekleri değerlendirme bildiren bağlaçlar: “veya, ya da, hem hem, ne ne, gerek... gerek...” Karşılaştırma ifadeleri. Konuya sizin işaret ettiğiniz noktadan da bakılabilir/Sizin görüşlerinizi dikkate alırsak...	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-B2-7 “Sorularla bilginin doğruluğunu kontrol edip ilginç cevapları irdelerek önceden hazırlanmış bir röportajı uygulayabilir.”	1. Konuşmacıya doğruluk denetimi için takip edici sorular sorar. 2. Aldığı cevapları, elindeki bilgilerle sentezleyerek duruma uygun yeni sorular sorar.	1. “... ilgili daha önce ifade ettiğiniz düşünceleri hâlâ savunuyor musunuz?” vb. 2. “Görüşmede ... konusunda son zamanlarda söyledikleri ve yazdıklarından önemli ölçüde farklı şeyler dile getirmiştir.”	

5. Karşılıklı Konuşma (C1)

BECERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-C1-1 “Türkçeyi ana dili olarak konuşan kişiler arasında geçen akıcı bir konuşmaya katılabilir.”	1. Genel, eğitsel mesleki veya boş zaman etkinlikleri gibi geniş bir konu dizisi içinde kendini kısıtlamaksızın konuşmayı akıcı bir şekilde sürdürür.	1. Birleşik, sıralı, bağlı cümleler; bağlama, sınırlandırma, ilişkilendirme amaçlı her tür kelime ve söz öbeği: bağlaç, zarf ve edatlar; fiiliimsi kullanımları, bir ifadeyi çatı değişiklikleriyle farklı şekillerde yapılandırma. İletişimin akışı içinde doğal bir biçimde kullanılan her türden ünlem, onaylama, yadırgama kalıbı. 1. Bilimsel ifadeye uygun açık, kesin ve dolaysız ifadeler. 2. Kavramları belirginleştiren terminolojik çeşitlilik ve zenginlik içeren ifadeler; bilimsel metinlere göndermede bulunma; tablo, grafik, istatistiksel veri kullanımı ve bunların değerlendirmesi	1. Hikâye birleşik zamanı 2. Rivayet birleşik zamanı 3. Sürelik zarf fiil ekleri 4. Zarf fiil ekleri (-cAşInA, -mAkşIzIn, -sIzIn, -mAkşIzIn, -mAkşIzIn)
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-C1-2 “Genel olarak uzmanlık gerektiren konular ile bilimsel konularda Türkçeyi akıcı, doğru ve etkin olarak kullanabilir.”	1. Toplumsal, mesleki veya akademik alanlarda dili amaca uygun ve etkili bir biçimde kullanır. 2. Uzmanlık alanlarıyla ilgili terim ve kavramları hatasız ve işlevsel biçimde kullanır.		

BE CERİ	ADP YETERLİK TANIMI	KAZANIM	İÇERİK	SINIRLILIKLAR
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-C1-3 “Türkçeyi duygusal, göndermeli ve etkili kullanımları da içeren sosyal hedefler için etkin olarak kullanabilir.”	1. Görüşlerini fikra, anekdot ve deyimler aracılığıyla esprili bir biçimde aktarır. 2. Sözcüklerin yan ve mecaz anlamlarına da imada bulunarak mesajlar verir.	1. Nasrettin Hoca, Bektaşî Karadeniz fıkraları; atasözleri, deyimler, meseller ve anekdotlarla süslenmiş ifadeler, 2. Sosyal amaçlı mesajların dokundurma, değinmece içeren göndermeli ifadeleri.	
KARŞILIKLI KONUŞMA	KK-C1-4 “Fikir ve görüşlerini açık bir biçimde ifade edebilir; düşüncelerini, akış sırasına göre ikna edici bir şekilde sunabilir ve konuyla ilgili sorulara cevap verebilir.”	1. Bir konuşmada düşünce ve görüşlerini anlaşılr, planlı ve kesin bir biçimde ifade eder. 2. Karşı tarafın iddialarına anında, uygun ve akıcı cevaplar verir. 3. Sorulara ve yorumlara uygun karşılıklar vererek ikna edici bir biçimde tartışır.	1. Tanım cümleleri; düşünce akışını düzenleyen her tür eklemleme, sınırlandırma, ilişkilendirme ifadesi. 2. İkna ifadeleri: sizin de kabul edeceğiniz gibi, herkesin rahatlıkla görebileceği gibi, kolayca anlaşılacağı üzere vb. 3. Yorum, karşılaştırma, açıklama cümleleri.	

GAZİ GELECEKTİR..